

CHARLES DICKENS

İKİ ŞEHRİN HİKÂYESİ

BİRİNCİ KİTAP

Yaşama döndürülen

BİRİNCİ BÖLÜM

Çağ

Tüm zamanların en iyisiydi, belki de en kötüsü de... Bilgeliğin çağıydı. Aptallığın çağıydı, inançların dönemi, inançsızlığın da. Mevsim aydınlığın mevsimiydi, belki de karanlığın... Umut'un baharını, umutsuzluğun kışını yaşıyor-du. Her şey geleceğindi. Gelecek hiçlikti aslında. Hepimiz cennete gidiyorduk; ya da tersine, cehenneme. Gün bugüne o denli benziyordu ki, gürültücü yetkililerden kimi, karşılaştırmaların yalnızca üstünlük açısından yapılmasında direnir oldular.

İngiltere tahtında koca çeneli bir Kral ile sıradan yüzlü bir Kraliçe vardı. Fransa tahtında ise geniş çeneli bir Kral ile güzel yüzlü bir Kraliçe oturuyordu. Her iki ülkenin soylu ve sorumlu beyleri her şeyin yolunda olduğundan, sonsuza dek de öyle kalacağından en ufak bir kuşku duymamaktay-dılar.

Bugünlerde madde ötesi ile ilişkilerimiz ne denli sıkı fıkı ise, o günlerde de “öte”den gelen haberlerde benzer bir ar-tış olmuştu. Ünlü gelecek habercisi Bayan Southcott, yirmi beşinci yaşını birkaç gün önce geride bırakmıştı. Koruma Kıtası'ndaki bir asker Londra ve Westminster'in yok olması için hazırlıklar yapıldığını bildirmişti. Cock Sokağı hayaleti ortadan çekileli şunun şurasında on iki yıl ha vardı ha yoktu.

Doğüstünün özgürlüğünden pay almamış hayaletler söyle-yeceklerini bitirip tüketmişlerdi. Amerika'daki İngiliz yurttaş-larının kurduğu meclis gibi önemsiz dünya haberleri Krala ve topluma daha yeni yeni ulaşıyordu. İşin tuhaf yanı da bu dünya kökenli bilgilerin, Cock Sokağı kuşlarınca iletilenler-den daha etkin çıkmasıydı.

Tanrı katında kalkan ve üç çatal mızrak taşıyan kız kardeşinden daha az destek bulan Fransa, inanılmaz bir yu-muşaklıkla tepe taklak gitmekte. Hristiyan öğretisi ışığında, bir gencin ellerinin koparılmasını dilinin kesilmesini, altmış metre öteden geçen kırtıplı bir rahip yağmına selam verme-diği için diri diri yakılmasını buyurmak türünden gösterilerle kendini eğlendiriyor. O zavallı can verirken, Fransa ve Nor-veç'in ormanlarında Oduncu Yazgının işaretlediği ağaçlar yetişmekte. Bir gün gelip kesilecekler, tahtaya dönüşecek-ler, içlerine yerleştirilen bıçak onları tarihte eşi benzeri bu-lunmayan korkunç bir nesneye çevirecek. Paris çevresin-deki köylerde balçıkla sıvanmış, domuzların kokladığı, ta-vukların tünediği arabalar var. Ola ki Çiftçi Ölüm onları İhtilalin kurbanlarını yolcu etmek için ayırmıştır.

İngiltere'de ulusal gururu haklı kılacak ne düzen, ne gü-venlik var. Geceleri silahlı kişiler başkentte bile soygun dü-zenliyorlar. Eşkiya yolları kesiyor. Kentten uzaklaşacak aile-lere yetkililerden verdiği öğüt, eşyalarını depolamaları! Gece yol kesen haydut, gündüz esnaf oluyor. Esnaf arkadaşları, yollarını kesenin

yüzünü tanıyorlar. Kendine “Kaptan” adını takmış. Kafasından vuruluyor. Posta arabası yedi haydut ta-rafindan durduruluyor. Arabacı üçünü öldürüyor, kalan dört kişi onu vuruyor. Cephanesi çıkmamış. Sonra da arabayı rahat rahat soyuyorlar. Turnham Green'de Londra Valisi her şeyini haydutlara vermek zorunda kalıyor ve herkesin önün-de rezil oluyor. Londra hapishanelerinde tutuklular gardi-yanlara karşı savaş vermekte. Adaletin yüceliği, üzerlerine ateş açıyor. Saray odalarındaki soylu beylerin boyunların-dan elmaslı harçlar yürütülüyor. St. Giles'de kanunsuz malları araştıran silahşörlere serseriler ateş açıyor, silahşörlere de kalabalığa. Ve tüm bu olayları olağan saymayan kimse yok.

Bütün bu olup bitenin orta yerinde ise cellât var. Sürekli iş başında her zamankinden daha işe yaramaz ve her za-mankinden çok aranan, o. Uzun kuyrukları çözüyor. Cumartesi günü ev soyan birini Salı günü yakalanır yakalanmaz asıyor, Newgate'de düzinelerle el yakıyor, Westminster'da ise düzinelerle bildiri. Bugün bir katilin, yarım çiftçinin oğlun-dan metelik çalan hırsızın canını alıyor.

Bunlar ve binlerce benzer olay, bin yedi yüz yetmiş beş yılını da doldurup tamamladılar. Oduncu ve çiftçi umursa-maksızın çalışırken, geniş çehrelilerle güzel ve sıradan suratlılar ayaklarını sıkı basıp, kutsal yetkilerini bol keseden kullanmaktaydılar. Bin yedi yüz yetmiş beş yılının önüne ka-tıp sürüklediği haşmetliler ve öykümüze konu olacak mil-yonlarca ufak yaratık bunlardı işte.

İKİNCİ BÖLÜM

Posta Arabası

Kasım sonlarına doğru bir Cuma akşamı, bu öyküye konu olacak kişilerden ilkinin önünde uzanan yol, Dover yo-luydu. Adam bu yolu Shooter Tepesi'ni tırmanan arabanın ötesinden görüyordu. O da diğer yolcular gibi arabanın yanı sıra yokuş yukarı yürümekteydi. Yürüyüş yapmaktan hoş-landıkları için değil, zorunlu oldukları için yürüyorlardı. Çün-kü yokuş çok dikti; koşumlar, çamur ve araba öylesine ağır-laşmıştı ki atlar şimdiden üç kez duraklamış, hatta geri dön-mek için arabayı bir o yana bir bu yana çekmişlerdi. Ne var ki arabacı ve muhafız, dizgin ve kırbaç yardımıyla o yasak-layıcı savaş kuralını uyguladılar. Duruma gösterdikleri tepki hayvanların da mantıklı olabilecekleri düşüncesinin geçer-sizliğini kanıtıyor gibiydi. Takım direnişe son verip, görevine döndü.

Şimdi hayvanlar başları önlerinde, kuyruklarını sallaya-rak çamurda yol almaya çabalıyorlardı. Sanki eklem yerle-rinden dağılmışçasına tökezleniyor, yalpalıyorlardı. Arabacı onları durdurdukça başı çeken at kafasını deli gibi sallıyor, adeta arabanın tepeye varamayacağını vurgulamak istiyor-du. At böyle debelendiğinde yolcumuz sığıyor, düşünceleri darmadağın oluyordu.

Çukurların üzerinde buharlaşan sisler vardı. Sis, tüm yalnızlığı içinde kötü bir ruh gibi tepeyi tırmanmış, dinlene-cek yer aramış ama bulamamıştı. Islaktı, buz gibiydi. Huzursuz bir denizin birbirini kovalayan ve yutan dalgaları gibi ha-vayı yarıyordu. O denli yoğundu ki arabanın lambaları yal-nızca onu aydınlatıyordu. Atlardan yükselen buğu sise ka-vuşunca sisin nedeni gibi görünüyordu göze.

Posta arabasının yanı sıra yürüyen iki kişi daha vardı. Üç adam da gözlerine kadar sarınmışlar ve uzun çizmeler giyinmişlerdi. Hiçbiri bir ötekinin neye benzediğini bilemez-di. Kat kat giysiler onları hem aklın hem bedeninin gözlerin-den gizliyordu. O günlerde kısa yolculuklarda içli dışlı ol-maktan çekinilirdi, çünkü herkesin haydut ya da haydutlara yordakçılık etme olasılığı vardı. Posta'nın mola verdiği her durak, her

birahane mal sahibinden ahır yamağına dek “Kaptan”ın paralı adamlarından birini çıkarabileceği için bu ihtimal çok da yüksekti. Kasım 1775'in o Cuma gecesi, mu-hafız da böyle düşündü. Shooter Tepesi'ni tırmanırken ara-banın arkasındaki yerinde oturuyor, ayağını vuruyor, gözle-rini ve ellerini tüfek sandığından ayırmıyordu. Sandıkta kılıç-ların üzerine yerleştirilmiş altı yedi dolu tabanca ile yine ateşe hazır bir alaybozan tüfeği vardı. Dover Postası her zamanki “güvenli” ortamındaydı. Muhafız yolculardan, yolcular birbirlerinden ve muhafızdan kuşkulanıyorlardı. Hep birlikte de başkalarından kuşkulanıyordu. Arabacı ise yal-nızca atlarına güvenebiliyordu. Hayvanlarının bu yolu çıkabi-lecek güçte olmadığına Kutsal Kitaba el basabilirdi.

“Voo!” dedi arabacı, “Haydi! Bir kez daha asılırsak te-peye varırız. Lanet olasıcılar, canım çıktı... Joe!”

“Hoop!” dedi muhafız.

“Saat kaç dersin, Joe?”

“On biri tam on geçiyor!”

“Kahretsin!” diye bağırdı arabacı, “Shooter Tepesi'ne bile varamadık. Yallah! Yürüsenize!”

Baştaki inatçı hayvan kırbaçla gelen buyruğu alınca atağa kalktı. Diğerleri onu izlediler. Posta arabası bir kez daha yola koyulmuştu. Araba durunca yolcular da durmuş, onu yalnız bırakmamışlardı. Üçünden biri sislerin içinden, az önde gitmeyi önerecek olsa diğerlerince haydut sayılıp vu-rulması işten bile değildi. Son atılım postayı tepeye ulaştırdı. Atlar soluklanmak için durdular. Muhafız da tekerleği yokuş aşağı kaydırmak ve yolculara kapıyı açmak için yere atladı.

“Hişt, Joe!” diye seslendi arabacı. Sesinde bir tedirgin-lik, bir uyarma vardı ve aşağıya bir yere bakıyordu.

“Ne var Tom?”

Kulak kabarttılar.

“Bana kalırsa gelen tırta bir atlı, Joe.”

Muhafız, “Bence dört nala geliyor, Tom,” dedi. Kapıyı bırakıp, çevik bir hareketle yerine tırmandı. “Baylar, Kral adına, hepimiz!”

Bu acele yeminden sonra tüfeğinin horozunu kaldırıp, saldırı durumunu aldı. Olaydan etkilenen yolcumuz basa-maktaydı. Yarıları arabada, yarıları yerde, basamakta kalakalmıştı. Diğer iki yolcu ise yolun kenarında bekliyordu. Bir mu-hafıza, bir arabacıya bakıyorlardı. Sonra birbirlerine bakarak ortalığa kulak kabarttılar, inatçı at bile kulaklarını dikmiş, karşı çıkmaksızın onlara bakıyordu. Arabanın zorlanması ve çabalaması sonucu çıkan gürültünün son bulmasına gecenin ıssızlığı eklenince, çevre pek sessizleşmişti. Nefes ne-fese kalmış atların kesik soluğu, arabayı öyle bir titretiyordu ki, araba sanki sinirden titriyor gibiydi.

Yolcuların kalp atışları duyulacaktı neredeyse. Sessizlik, nefes nefese beklerken nabızları yükselen kişilerin aynasıydı.

Dört nala gelen atın sesi tepeyi hışımla tırmandı.

Atlı yakınlara gelince muhafız olanca sesiyle kükredi:

“Dur! Yoksa ateş ederim!”

Atlının hızı birdenbire kesiliverdi. Suların ve çamurun çı-kardığı seslerin yanı sıra sis ötesinden başka bir ses duyul-du.

“Bu Dover Postası mı?”

“Sana ne!” dedi muhafız sertçe. “Sen kimsin?”

“Dover Postası mı bu?”

“Öğrenip de ne yapacaksın?”

“Bir yolcuyu arıyorum.”

“Kimi?”

“Bay Jarvis Lorry’i.”

Yolcumuz adı geçenin kendisi olduğunu belirtti. Ara-bacı, muhafız ve öteki yolcular ona kuşkuyla baktılar.

“Sakın kımldama!” diye bağırdı muhafız sislerin ardın-daki sese. “Çünkü yanlış bir iş yaptırırsan bir daha hayatta düzeltilemez. Adı Lorry olan bay konuşsun.”

“Ne var?” diye seslendi yolcu. “Beni kim arıyor? Jerry, sen misin?”

Muhafız kendi kendine homurdanıyordu: “Bu Jerry’nin sesinden hiç hoşlanmadım. Tabii Jerry ise. Bana kalırsa bu Jerry’nin sesi fazla kalm.”

“Evet Bay Lorry.”

“Ne var?”

“Size Tellson’dan bir mektup var.”

“Bu haberciyi tanıyorum, muhafız,” dedi Bay Lorry. Bu arada, arkasındaki yolcular hiç de kibar olmayan bir biçimde onu yola doğru ittiler. Ardından da arabaya binip kapı ve pencereyi kapadılar.

“Brakın gelsin... Korkacak bir şey yok.”

Muhafız, “Umarım öyledir. Ama yine de emin olmalı-yım,” dedi. “Hey, sen! Bak buraya!”

“Pekâlâ,” dedi Jerry. Sesi daha da çatlak çıkmıştı.

“Adım adım yaklaş, duydun mu? O eğerin tüfekliği var-sa elinin o tarafa gittiğini görmeyeyim. Elim çabuktur. Kolay hata yaparım Yaptıklarım da hep kurşunlu oluyor. Yaklaş da boyunu boşunu görelim hele.”

Girdaplanan sislerin arasından bir atlı belirdi, yaklaştı. Elindeki kağıdı verirken gözlerini muhafızdan

ayırmadı. Atı doruydu. Her ikisi de tepeden tırnağa çamur içindeydiler.

“Muhafız!” diye seslendi adı Jarvis Lorry olan yolcu. Sesi sakindi.

Muhafızın sol eli namluda, sağ eli kabzada, gözü atlı-daydı:

“Buyrun!” diye sertçe yanıt verdi.

“Korkacak bir şey yok. Ben Tellson Bankası'ndanım. Londra'daki Tellson Bankası'nı bilmen gerek. İş nedeniyle Paris'e gidiyorum. İşte sana bir altın. Şunu okuyabilir miyim?”

“Peki, ama elinizi çabuk tutun bayım.”

Yolcu, lambanın ışığında mektubu açtı ve okudu: “Dover'da küçükhanımı karşılayın. Gördün mü muhafız, uzun değilmiş işte. Jerry yanıtımın şu olduğunu iletiver: “Hayata döndürülen.”

Jerry şaşırmişti. Kalın sesiyle, “Pek tuhaf bir yanıt,” dedi.

“Bu mesajı ilet. Mektubu aldığımı anlayacaklardır. Elin-den geldiğince çabuk git. İyi geceler!”

Yolcu bu sözlerden sonra kapıyı açıp, içeri girdi. Öteki yolcular ona yardımcı olmadılar, ikisi de saat ve cüzdanlarını çizmelerinin içine tıkmışlardı. Şimdi de uyurmuş gibi yapıyorlardı. Bu uykunun, başka türlü davranmayı göze alama-maları dışında hiçbir gerekçesi yoktu.

Posta yine yola koyuldu. Yokuşu inerken çevresindeki sis çemberi daralmaktaydı. Muhafız sandıktaki yedeklere, kemerindekilere, koltuğunun altındaki ıvır zıvır kutusuna baktıktan sonra tüfeğini yerine yerleştirdi. Lambalar fırtına-dan ya da kendiliğinden sönecek olsalar, içeri girip anında yeniden ateş yakmayı becerebilecek biçimde donatılmıştı.

“Tom!” Ses fısıltı gibiydi.

“Ne var Joe!”

“Mesajı duydun mu?”

“Duydum, Joe.”

“Ne demek sence?”

“Hiçbir şey anlamadım Joe.”

“Ne rastlantı,” dedi adam. “Bence de öyle.”

Karanlığın ve sisin orta yerinde kalan Jerry atından indi. Yalnızca atını dinlendirmek değildi amacı. Yüzünden ça-muru silmek, şapkasının kenarında biriken suları akıtmak istiyordu. Posta arabasının tekerlekleri duyulmaz olup, gece sessizliğe bürününceye dek ıslak koluna dizginleri dolayıp durdu. Sonra da yokuştan aşağı inmeye koyuldu.

“Templo Bar'dan buraya yaptığım dört naldan sonra yo-kuşta bacaklarına güvenim yok kızım,” diyordu kalın sesli haberci. “Yaşama döndürüldü. Amma tuhaf bir mesaj. Bak bu sana hiç gelmez Jerry! Jerry oğlum, yaşama dönmek moda olursa senin işler berbat oldu demektir!”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gecenin Gölgeleeri

İnsanların birbirleri için bir giz kaynağı, bir bilinmeyen olduklarını düşünmek olağanüstü bir şey. Kente gece girdi-ğimde, o üst üste yığılmış karanlık evlerin her birinin kendi gizini taşıdığı, yüz binlerce kalpte yanı başlarındaki kalple-rin bilemeyeceği sırların saklı olduğunu düşünmek içimi ka-rartıyor. Ölümün korkunçluğuna, hatta kendisine benzer bir şeyler var bu düşüncede. Şu sevgili kitabın sayfalarını çevi-rip, bir gün hepsini okuyacağımı ummak olanaksızlaşıyor. Şu dipsiz sulara bakıp, üzerlerine arada sırada ışık düştü-ğünde görebildiğim batık hazinelere bakamaz oluyorum. Ben bir yaprak okuduktan sonra kitabın kapanacağı kararlaştırılmış. Su ise sonsuza dek buz tutacakmış. Yüzeyinde ışıklar yansiyacak ama ben bilmeyeceğim. Arkadaşım öldü. Komşum öldü. Sevgilim, canım öldü. Yaşamımın sonuna dek taşıyacak olduğum şey, bu benlikte saklı olan, yılmaksızın güçlendirip sürdüreceğim bu giz. Dolaştığım bu kentin mezarlıklarında bu insanların bana ve benim onlara oldu-ğum denli gizli, “uykuda” kimse var mı ki? Bu açıdan bakıl-dığında haberci Jerry de Kral, Devlet Başkanı ya da Lond-ra'nın en zengin tüccarı kadar mal mülk sahibiydi. Eski püskü bir posta arabasının içine tıklılmış üç yolcu da öyleydi. Birbirleri için bilinmeyendi onlar. Aralarında arabalar, ülkeler vardı.

Haberci dönüş yolunu trısta döndü. Yoldaki birahane-lerde sık sık mola veriyor, ama kendi başına içiyor, şapka-sını da gözlerini örtecek biçimde indiriyordu. Gözlerinin biçimine yakışanı buydu. Ne renkleri, ne biçimleri vardı çünkü. Birbirlerine çok yakın, kapkara yüzeyler gibiydiler. Sanki ay-rık olsalar bir şeyler karıştırdıkları kuşkusu uyandıracak gi-biydi. Üç köşeli şapkasının altında karanlık bir anlam taşı-yorlardı. Boğazında çenesini ve boynunu örten ve dizlerine kadar uzanan bir atkı vardı. İçki içmek için durduğunda at-kıyı sol eliyle açıp, sağ elindeki bardağı yudumluyor, sonra yine sarınıyordu.

“Yoo Jerry, Yoo!” diye mırıldandı kalkarken. “Böyle şeyler senin işine gelmez, Jerry. Seni gidi dürtüst Tüccar Jerry... senin işine hiç gelmez! Dirilmek...! Bana kalırsa adam epey içmişti sanırım!”

Götüreceği haber kafasını öyle bulandırmıştı ki birkaç kez şapkasını çıkarıp kafasını kaşımak zorunda kaldı. Azıcık seyrelmiş tepesi dışında, fırça gibi, kara saçları vardı. Dar-madağınık duruyor, neredeyse yassı burnunun üzerine dö-külüyorlardı. Kafadan çok dikenli bir çalıya benziyordu. Ül-kenin en iyi engelli koşucularının bile bu çalıdan ürkeceği apaçıktı.

Haberi Tellson Bankası'nın kapısındaki kulübede duran memura iletilecek, o da üst makamlara bildirecekti. Gecenin gölgeleeri, haberin içeriğine uygun şekillere büründüler. At da kendi tedirginliğinin biçimlendiğini gördü onlarda. Sayıları çok olmalıydı ki sık sık ürkiyordu.

Bu arada posta, içerisindeki bilinmeyen üç yolcuyla bir-likte, zangırıyor, sallanıyor, zıplıyor ve yol alıyordu. Gece, onlara da uyukulu gözleri ve değişen düşünceleri doğrultusunda gölgeler sundu. Kısık gözlerle koltuğuna yapışan bankacı, pencereleri, lambaların cılız ışıklarını ve yolcuları banka yapıverdi. İyi iş yaptılar. Koşumların çıkardığı ses pa-ra sesine dönüştü. Beş dakikada bir sürü hesap çıkarıldı. Tellson bile bu kadar zamanda bu kadar çok iş çeviremez-di. Bankanın sırlarla dolu yer altı odaları, onları yakından ta-nıyan bu yolcunun önünde bir bir açıldı. Elinde bir tomar ko-caman anahtar ve cılız mumla dolaştıkça, her şeyin yerli ye-rinde, son bıraktığı gibi durduğunu gördü.

Banka onunla beraber gibiydi. Araba da uyuşturucu al-tında duyulan acı gibi, karmaşık bir anlamda

onunla bera-berdi ama gece boyunca akıp giden başka izlenimler de vardı. Birini mezarından çıkartmaya gidiyordu. Gördüğü yüzler denizinde, hangi birinin gömülü kişinin gerçek yüzü olduğu belirsizdi. Yüzlerin tümü kırk, kırk beş yaşlarında bir erkeğe aitti. Farkları yüzlerdeki ve duygulardaki zavallı, har-canmış görünümdeydi. Gurur, kin, başkaldırma, inat, boyun eğme, üzüntü birbiri ardına dizildiler. Çukur yanaklar, cesetsi renkler, kemik yığımları eller ve gövdeler sıraya girdi. Ama yüz, aslında tek bir yüzdü. Saçlar ise erken ağarmıştı. Uykulayan yolcu bu hayalete yüzlerce kez sordu:

“Ne zamandır gömülüsün?”

Yanıt hep aynıydı: “Neredeyse 18 yıldır.”

“Dirilmekten umudunu kesmiş miydin?”

“Çok zaman önce.”

“Yaşama döndüğünü biliyorsun, değil mi?”

“Öyle söylüyorlar.”

“Yaşamak istiyorsundur umarım?”

“Bilemiyorum.”

“Seni onunla görüştüreyim mi? Gelip onu görmek ister misin?”

Bu soruya verilen yanıtlar değişken ve çelişkiliydi. Ba-zen yanıt “Dur! Onu bu kadar erken görmeye dayanamam, ölürüm!” oluyor; bazen de yanıt göz yaşlarına karışıyor, Be-ni ona götürün, oluyordu. Kimi zaman da yalnızca şaşkın şaşkın bakıyor ve “Onu tanımıyorum ki. Anlamıyorum” di-yordu.

Bu sanal konuşmadan sonra yolcu ya bir kürekle, ya da bir anahtarla, arada bir de elleriyle kazıyor, kazıyor ve kazıyordu. Zavallıyı çıkarmaktı amacı. Sonunda adam, yüzü gözü, saçı toprak içinde çıktı, derken birdenbire unufak olup dağıldı. İşte o zaman yolcu sıçrayarak kendine geldi; sis ile yağmurun gerçeğini duymak için pencereyi açtı.

Gözleri lambaların gezgin ışığında seçebildiği sise ve yağmura takıldı; bir görüp bir yitirdiği yol kenarını bulabilirdi-ğinde dışarıdaki gölgeler içeri dolmuştu. Temple Bar'ın yanı başındaki gerçek Banka, günün gerçek işleri, bekleme sa-lonları, peşinden koşturulan gerçek haber... Hepsi ortaya döküldü, içlerinden yine bir hayalet yükseliyordu.

“Ne zamandan beri gömülüsün?”

“Neredeyse 18 yıldan beri.”

“Yaşamak istiyorsun değil mi?”

“Bilemiyorum”

Kaz... kaz... kaz. Ta ki yolculardan biri sabırsız bir hare-ketle pencereyi kapatmasını istemesin, kolunu koltuğun ke-narına yapıştırmamasın, ta ki aklı hepsini unutana, banka ile mezara kayana dek...

“Ne kadardır gömülüsün?”

“Neredeyse 18 yıldır.”

Bu sözcükler gerçekleşmişçesine gece boyunca çınla-yıp durmuştu. Sonra gün ışığının bilincine vardı, gecenin gölgeleri yok olmuştu. Pencereyi indirip yükselen güneşe baktı. Sürülmüş bir toprakta, atları çözülmüş bir saban bı-rakılmıştı. Ötede alev kırmızısı ile altın sarısı yapraklarını dökmemiş bir koruluk vardı. Toprak ıslak ve soğuktu. Bu-lutsuz gökyüzünde yükselen güneş parlak, huzurlu ve gü-zeldi.

“18 yıl!” dedi yolcu güneşe bakarak, “Tanrım! 18 yıl diri diri gömülmek!”

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hazırlık

Roya! George Oteli'nin kapıcısı her sabah yaptığı gi-bi, sağ salim Dover'e varan posta arabasının kapısını açtı. Bu işi biraz abartarak yapıyordu ama kış kıyamette posta ile Londra'dan gelebilmek, her serüvenci yolcunun kutlanma-sını gerektirecek bir olaydı.

Arabada kutlanacak tek bir yolcu kalmıştı. Diğerleri va-racakları noktalarda indirilmişlerdi. Küflü, rutubetli ve kirli koltuklarıyla, berbat kokusu ve karanlığıyla, araba büyükçe bir köpek kulübesini anımsatıyordu. İçinden çıkan bacakları çamurlu yolcu saman çöpleriyle dolu, tüylü bir şala sarınmış büyük bir köpeğe benziyordu.

“Yarın Calais'ye giden gemi var mı?”

“Evet bayım. Hava böyle kalır, rüzgâr da idare ederse olur. Öğleden sonra ikideki gelgit işe yarar efendim. Yatak ister miydiniz, bayım?”

“Gece olana dek yatmayacağım ama bir oda ve bir berber istiyorum.”

“Sonra da kahvaltı? Evet efendim. Şuradan bayım. Concord'u gösterin! Bayın valizini ve sıcak suyunu Concord'a götürün! Bayın çizmelerini çıkarın!.. Odanızda güzel bir ateş bulacaksınız bayım... Concord'a berber çağırım... Kı-pırdaym biraz!”

Concord dairesi hep postadan çıkan konuklara ayrılrđı. Postadan inenler hep örtülü, sarılıp sarmalanmış oldukları için odaya hep benzer adamlar olarak girerler, ama çıkarken değişik değişik beyefendiler oluverirlerdi. Bu kez de bir uşak, iki hamal, birkaç hizmetçi, bir kâhya kadın kahve sa-lonu ile Concord arasında mekik dokudular. Altmış yaşların-da, eski ama iyi saklanmış kahverengi takım elbiseli beye-fendi odadan çıkıp, kahvaltıya indi.

O sabah salonda kahverengin beyefendi dışında kimse-cikler yoktu. Masasını şöminenin önüne çekmişlerdi. Yeme-ğini bekliyor, yüzüne vuran ateşin ışığında portresi için poz veren biri gibi kıpırdamaksızın duruyordu. Pek düzenli birine benziyordu. Elleri dizlerindeydi. Ceketinin altında gürültücü bir cep saati çalışmaktaydı. Ateşin hafifliğine ve uçarılığına karşı ağırbaşlılığını yarıştırıyor gibiydi. Bacakları düzgündü. Bundan azıcık gururlanıyor olmalıydı ki; kahve-rengi çorapları sımsıkı ve iyi kaliteydiler.

Pabuçları ve toka-ları, gösterişsiz olmakla birlikte düzgündü. Kafasına yapışmış gibi duran tuhaf bir peruk takıyordu. Saçtan olmalıydı ama ipekten ya da camdan yapılmış gibiydi sanki. Gömleği çorapları kadar iyi cins olmamakla birlikte kıyıda patlayan dalgalar, uzak denizlerde güneşin altında parlayan yelken-ler kadar beyazdı. Bu son derece denetimli ve duygudan arındırılmış yüzünde ışıl ışıl parlayan bir çift göz vardı yinede. Geçmişte Tellson Bankası'nın gerektirdiği tutucu ve katı anlamı edinene dek acılar görmüş olmalıydılar.

Yanaklarında sağlıklı bir renk vardı. Çizgilerle dolu yü-zünde, üzüntü ve ıstırap izlerine rastlanmıyordu pek. Belki de bankanın bu sır küpü bekâr görevlisi hiç dert çekmemiş, yalnızca başkalarının dertleriyle uğraşmıştı. Belki de bu yüzden ikinci el dertler, ikinci el elbiseler gibi kolayca giyilip çıkartabiliyorlardı. Portresinin yapılmasını bekleyen kişi gö-rüntüyü tamamlamak istercesine uyuyakalıverdi. Kahvaltının gelmesi ile uyanan Bay Lorry uşağa; “Buraya her an gel-mesi beklenen genç bir hanım için bir oda hazırlatmanızı is-tiyorum. Bay Jarvis Lorry ile görüşmek isteyebilir. Ya da Tellson'dan biri ile. Lütfen beni haberdar edin,” dedi.

“Peki efendim. Londra'daki banka mı bayım?”

“Evet.”

“Başüstüne efendim. ParisLondra arası gidip gelen arkadaşlarınızı sık sık ağırlarız bayım. Tellson ve Şirketi'nde çok yolculuk yapan oluyor.”

“İngiliz olduğu kadar Fransız bankası da sayılırız.”

“Evet efendim. Siz pek yolculuk yapmıyorsunuz sanı-rım, değil mi efendim?”

“Son yıllarda pek değil. Fransa'dan son geldiğimden bu yana on beş yıl geçti.”

“Öyle mi bayım? O benden önce. O bizimkilerden ön-ce. Otel başka ellerdeymiş o zaman.”

“Öyle olmalı.”

“Ama eminim ki Tellson gibi bir kuruluş on beş, hatta elli yıl önce bile sapasağlam ayaktaydı, değil mi efendim?”

“Üç katma çıkarabilirsin. Yüz elli yıl desen daha doğru olur.”

“Vay canna bayım!”

Hem gözlerini, hem ağzını yuvarlatıp masadan bir adım geriye çekildi. Peçetesini sol kolundan sağına geçirdi ve yi-yip içmekte olan konuğunu izledi. Her dönemde tüm garsonların yaptıklarını yapıyordu.

Bay Lorry kahvaltısını bitirince sahilde bir yürüyüşe çık-tı. Küçük, eğri büğrü Dover kasabası kendini kıyıya gizle-miş, kafasını devekuşu gibi kireçli tepelere gömmüştü. Kıyı, deniz ve taşlardan oluşan bir yağın sağa sola yuvarlandığı bir çöle benziyordu. Deniz sevdiği işle meşguldü... Yok edi-yordu. Kasabayı, yarıları dövüyor, kıyayı yavaş yavaş aşağı, kendine çekiyordu. Evlerin çevresindeki hava öylesine balık kokuyordu ki hasta balıklar açık havaya çıkarılıyor sanabilir-diniz. Hasta insanlar indirilip denize sokuluyorlardı çünkü. Limanda az da olsa balıkçılık yapılıyordu. Geceleri yürüyen çok olurdu burada. Hele gelgit olup sular yükseldiğinde göz-ler hep denizde olurdu. İşsiz güçsüz tüccarlar nereden edinildiği belirsiz servetlere kavuşuverirlerdi. Çevreden hiç kimsenin tek bir meşaleye bile hoşgörüsü yoktu. Gün öğle sonrasına kaydıkaç Fransa sahillerini göstermek için dağıl-mış olan sis geri geldi. Bay

Lorry'nin düşünceleri de bulutlandı. Hava kararınca kahve salonunun şöminesinin karşı-sına yerleşti. Akli, kolları kazıyor, kazıyor, kazıyordu.

Yemekten sonra içilecek bir bardak kırmızı şarabın kor kazıcılarına zararı olmaz. Uzun süredir işsizdi. Yarıda ka-lacak bir işi yoktu. Şişenin dibini getirmişti; yüzünden sağlık akan bir beyefendiden beklenen mutlulukla son bardağını doldurdu ve yoldan gelen tekerlek gıcırtilarına kulak kabarttı. Sesler avludan içeri taşı, içkisine dokunmaksızın bardağı masaya koydu. “Bu küçükhanım olsa gerek” dedi.

Birkaç dakika sonra uşak Londra'dan Bayan Manette'in geldiğini haber veriyordu. Tellson'dan gelen beyefendi ile görüşmekten mutlu olacaktı. “Hemen mi?”

Bayan Manette yolda bir şeyler yemişti ve şu anda pek bir şey istemiyordu. Zaman ve yer uygunsuz Tellson'lu bayı görmek için sabırsızlanmaktaydı. Bay için tek seçenek umutsuz bir eda ile şarabını bitirmek ve peruğunu kulakları-nın üzerine yerleştirip, Bayan Manette'in dairesine kadar uşağı izlemektir.

Büyük, karanlık bir odaydı bu. Cenaze odasına benzi-yordu. At kılından dokunmuş kumaşlar kullanılmış, ağır, ka-ra masalarla donatılmıştı. Öyle cilalıydılar ki orta yerlerindeki şamdanların görüntüsü dört bir yana yansiyordu. Tahtanın damarlarına gömülmüş gibiydiler. Oradan çıkarılmadan ışık vermeleri imkansızdı sanki. Eski bir Türk halısının üzerinde yürüyen Bay Larry için karanlığı delmek öylesine zordu ki, şamdanların ötesine geçene dek Bayan Manetti'i yan oda-da sandı ilkin. Masa ile ateşin arasında on yedi yaşlarında genç bir kız gördü Kızın üzerinde bir binici pelerini vardı ve hasır şapkasını kurdelesinden tutuyordu. Gözleri bu altın saçlı, ufak tefek, mavi mavi bakan kız seçince, yıllar önce Mans'ı geçerken kucağında tuttuğu o çocuğu hatırlayıverdi. Canlanan anıda en iyi görebildiği şey şaşkınlık, korku, dikkat gibi anlamları aktarabilen bir alandı. Lorry Bayan Manette'in önünde saygıyla eğildi.

“Lütfen oturun bayım.” Genç kızın sesi berrak ve hoş-tu. Yabancı bir lehçe sezilenebiliyordu.

“Kulunuzum küçükhanım” dedi Lorry. Yıllar öncesinin moda davranışlarını sürdürmekteydi.

“Dün Banka'dan bir mektup aldım bayım. Bir haber... Bir bilgiden söz ediyordu.”

“Sözcük önemsiz bayan... İki de olabilir.”

“Babamın bir arazisi konusunda... Öleli çok oluyor”

Bay Lorry iskemlesini yaklaştırdı, sıkıntılı bir bakış fırlat-tı.

“Bu iş Paris'e gitmemi gerektiriyormuş. Orada bu işle görevli biri ile görüşecekmişim...”

“Benimle.”

“Bunu bekliyordum.”

Diz kırarak selam verdi. O günlerde genç hanımlar diz kırarlardı. Onun ne kadar yaşlı ve deneyimli olduğunu anla-dığını belirtmek amacındaydı. Bay Lorry bir kez daha eğildi.

“Banka'ya haber verdim. Zorunlu ise gitmeliydim. Yalnız, kimsesiz olduğumu ve benimle gelecek arkadaşım ol-madığı için yolculukta saygıdeğer bir bayın koruyuculuğunu istedim. Bu bay Londra'dan ayrılmıştı ama ardından bir ha-berci çıkarmışlar ve beni burada beklemesi istenmiş.”

“Haberi almak beni mutlu etti. Görevi üstlenmekten de mutluluk duyacağım.”

“Bay Lorry, size teşekkür ederim. Size minnet borçlu-yum. Banka'dan bana bu bayın işin içyüzünü açıklayacağı söylendi. Kendimi buna hazırlamak için elimden geleni yaptım. Elbette ki çok merak ediyorum.”

“Elbette,” dedi Bay Lorry. “Evet... Ben...” Durakladı, kalıp gibi duran peruğunu düzeltti ve devam etti:

“Başlamak çok zor.”

Başlayamadı. Kararsızlığın içinde bocalayan bakışları buluştu. Genç alın yine kendine özgü biçimde kırışmıştı. Güzeldi ve ona özgüydü.

Geçen bir gölgeyi yakalamak istercesine elini kaldırdı genç kadın:

“Benim yabancım mısınız bayım?”

“Değil miyim?” Bay Lorry ellerini uzatmış, kışkırtıcı bir biçimde gülümsüyordu.

Genç kız yanı başında durduğu iskemleye otururken kaşlarının ortasındaki, o düzgün burnun üzerindeki çizgiler derinleşmişti. Bay Lorry bekledi. Gözlerini kaldırmca da konuşmaya başladı:

“İkinci vatanınızda size genç bir İngiliz bayanmış gibi davranabilir miyim Bayan Manette?”

“Nasıl isterseniz bayım.”

“Bayan Manette ben bir işadamıyım. Bana bir görev verildi. Bu görevi yaparken beni yalnızca konuşan bir ma-kine olarak kabul edin. İzninizle, size müşterilerimizden biri-nin öyküsünü aktarmak istiyorum.”

“Öykü!”

Söylenen sözcüğü kasıtlı olarak yanlış anlamış gibi yaptı Bay Lorry. “Evet, bizim işimizde onlara müşteri deriz. Bu bay Fransızdı. Yetenekli bir doktordu.”

“Beauvais'li olmasın?”

“Aa evet, Beauvais'li. Babanız Bay Manette gibi o da Beauvais'li. Babanız gibi Paris'te ün yapmış biri. Onunla ta-nışma onuruna orada erdim. İşlerimiz iş ilişkisiydi... Ama gizliydiler. O zamanlar Paris şubemizin...”

“O zaman dediğiniz... Sorabilir miyim ne zamandı bu?”

“Yirmi yıl öncesinden söz ediyorum. Bir İngiliz hanımla evlendi. Nikâh şahitlerinden biri de bendim. Bir sürü Fransız bay ve ailenin yaptığı gibi, o da işlerini Tellson kanalıyla yürütüyordu. Birçok müşterimize tanıklık etmişimdir. Bütün bunlar iş gereği idi bayan; dostluk gereği değil. Duygu söz konusu değildir. Her gün bir müşteriden ötekine nasıl para aktarıyorsam bu tür olayların da birinden ötekine geçiveririm. Kısacası benim duygularım rol oynamazlar. Ben bir araç'ım. Şimdi...”

“Sanırım bu babamın öyküsü bayım. Yedi yıl sonra an-nem ölüp, ben yetim kalınca beni İngiltere'ye siz getirdiniz. Sizziniz, eminim...”

Bay Lorry güvenle uzanan eli tutup dudaklarına götürdü ve genç kadını yeniden oturttu. Sol eliyle koltuğu

tutup, sağ eliyle peruğunu düzeltti. Bakıştılar.

“Bendim Bayan Manette. Az önce yalnız bir makine, bir araç olduğumu söylerken ne denli doğru konuştuğum or-tada. O günden bu yana sizi hiç görmedim. Siz Tellson Bankasının kanatları altındaydınız. Ben de Tellson'un öteki işlerine koştum. Duygular! Onlara ayıracak zamanım yok. Tatma şansım da yok. Yaşamım koca bir para çarkını çevir-mekle geçiyor.”

Bu tuhaf benzetmeden sonra düzeltmeyi gerektirmeye-cek kadar düzgün olan peruğunu iki eli ile kafasına yapıştı-rıp, eski pozunu aldı. “Buraya kadar, sizin de belirttiğiniz gi-bi, babanızın öyküsü. Şimdi farklılaşıyor. Öldüğünde, ölme-miş olsaydı... Korkmayım! Nasıl da irkildiniz!”

Gerçekten de öyle olmuştu. Genç kız iki eliyle Bay Lorry'nin bileğine sarıldı. Bay Lorry'nin sesi yatıştırıcı-ydı. “Yalvarırım kendinize gelin. Bu bir iş. Dediğim gibi...” Kızın yüzündeki anlam o denli ürkütücü idi ki durup yeniden başladı:

“Diyordum ki Bay Manette ölmeseydi de sessizce ve birdenbire ortadan kaybolsaydı, ya da kaçınısaydı, gittiği korkunç yer bilinmeseydi, bulunamasaydı... Kendi yurdunda, herkesin fısıldaşmaya korktuğu bir dönemde önceliklerini kolayca kullanabilen düşmanları olsaydı, eşi krala, krali-çeye, soylulara, din adamlarına ondan haber alabilmek için boşu boşuna yalvarsaydı, babanızın öyküsü bu zavallı be-yefendinin, bu Beauvais'li doktorun öyküsü olabilirdi.”

“Lütfen anlatın efendim.”

“Anlatacağım. Dayanabilecek misiniz?”

“Şu anda yaşamakta olduğum kuşkular dışında her şeye dayanabilirim.”

“Sanırım kendinizdesiniz. iyi!” Gerçi davranışları bu inancı yansıtmıyordu, ama yine de konuşmasını sürdürdü:

“İş... Bunu bir iş gibi değerlendirin. Yapılması gereken bir iş. Bu doktorun eşi, korkusuz ve güçlü olan bu kadın, bu olaydan böylesine acı çekmeseydi... Çocuğunu doğuramaz-dan önce gelen bu olaylardan bu denli etkilenmeseydi...”

“Bu çocuk kız mıydı bayım?”

“Kız. Lütfen telaşlanmayın. İş bu... Zavallı çocuğunu da bir gün devralacağı bu üzüntü mirasından kurtarmak amacı ile babasının öldüğüne inandırmaya kalkışmasaydı... Hayır! Diz çökmeyin... Önümde neden diz çökeceksiniz ki?”

“Gerçeği anlatın. Benim iyi yürekli, insan dostum... Ger-çeği anlatın,”

“Bu bir iş... İş! Aklımı karıştırıyorsunuz. Kafam karışın-ca işimi nasıl yaparım ben? Aklımızı başımıza toplamamız gerek. Örneğin dokuz kere dokuz kaç eder, ya da yirmi gine kaç paund eder, söyleyebilir misiniz? Söyleyebilerseniz ra-hatlayacağım.”

Bayan Manette yanıt vermedi ama yerden kaldırılma-sına da karşı koymadı. Bileğindeki eller titremiyordu artık. Bu eller Bay Jarvis Lorry'ye güven verdiler.

“İşte... Tamam! Cesaret! İş bu! Önümüzde çok iş var, verimli bir iş. Bayan Manette, anneniz bu kararı aldı. Baba-nızı aramayı hep sürdürdü. Kalbi kırık ölüirken de mutlu ye-tişmeniz için üzerinizdeki kara

bulutları yok etti. İki yaşıdaydınız. Babanızın hapiste tükenip tükenmediğini, yıllar yılı çürüyüp çürümediğini düşünerek acı çekmeyecektiniz.”

Bu sözleri söylerken hayranlık ve acımayla o altın sarısı saçlara baktı. Şimdiden aralarına aklar düşmüş olduğunu gözünün önüne getirmeye çalıştı.

“Ailenizin fazla mal varlığı olmadığını biliyorsunuz. Çalınlar da annenize ve size kaldı. Bu alanda yeni bir şey bu-lunmuş değil ama...”

Bileklerinin sıkıldığını fark etti. O çok beğendiği yüzdeki anlam acıya ve korkuya dönüşmüştü.

“Ama... Onu bulduk. Yaşiyor. Çok değişmiş. Bu doğal tabii. Neredeyse bir ceset. Yine de yaşıyor, babanız Paris'te eski bir uşağının evine taşınmış durumda ve biz de onu size tanıtmak için oraya gidiyoruz. Yaşam'a, sevgiye, rahata ka-vuşturmak için.”

Bayan Manette'in vücudundaki ürperti Lorry'ye de geç-ti. Kısık, net ama şaşkın bir sesle, düş görüyormuşçasına:

“Onun hayaletini göreceğim, onu değil... Hayaletini!” dedi.

Bay Lorry kolunu tutan elleri okşadı. “Yoo, yoo. bakın! Haydi... En kötüyü ve en iyiyi duydunuz. Bu zavallı, bu hak-sızlığa uğramış insana doğru yola çıkmış bulunuyorsunuz. Bir deniz, bir kara yolculuğundan sonra onun yanında ola-caksınız.”

Kız aynı ses tonuyla, fısıltıgibi, “Özgürdüm. Mutluy-dum. Hayaleti beni rahatsız etmedi,” diyordu.

“Bir şey daha var,” dedi Bay Lorry. “Başka bir isimle bulundu. Kendininki ya unutulmuş ya da saklanmış. Öğren-mek gereksiz. Üstelik tehlikeli de. Belki onu kasıtlı olarak hapsedtiler, belki de zindanın bir köşesinde unutuldu git-ti. Olabilir. Bu konuda kimseye bir şey sormadan onu Fran-sa'dan çıkarmak en iyisi. Bir İngiliz Fransa'da kredisi yüksek olan Tellson Bankası'nın bir mensubu olmamaya karşın bu konuyu konuşmamayı yeğliyorum. Üzerimde bu işle ilgili tek bir belge yok. Bu tamamen gizli bir görev. Tüm mektupla-rımda konuyla ilgili başlıklar için tek bir ifade kullanıyorum: 'Yaşama döndürüldü'. Her anlama gelebilir. Ne oldu? Duy-muyor beni! Bayan Manette?”

Orada öylece hareketsiz duruyordu. Kaykılmamıştı bile. Hiçbir şey duymuyor, hissetmiyordu. Yüzündeki ifade oraya damgalanmış ya da oyulmuş gibiydi. Bay Lorry'nin koluna öylesine yapışmıştı ki, adam çekersem canını acıtırım korku-suyla ondan ayırlamıyordu. Bağırarak yardım istedi.

Hizmetçilerden önce, saç başı darmadağın bir kadın daldı içeri. Bay Lorry tüm sıkıntısına karşın, kızıl saçlı kadı-nın kıpkırmızı kesildiğini ve üstünde bedenini sımsıkı saran kırmızı bir entari olduğunu fark etti. Başında pek acayip, koca-man bir şapka vardı. Kaşar tekerine benziyordu. Kocaman ellerini Bay Lorry'nin göğsüne dayayınca, Bay Lorry'nin Ba-yan Manette'i bırakıp bırakmama sorunu da kendiliğinden çözülmüş oldu.

“Bu bir erkek olmalıymış!” Bay Lorry'nin aklından ge-çenlerdi bu sözler.

Kadın, hizmetkârlara dönerek:

“Şunlara bakın!” dedi, “Orda öyle dikilip duracağınıza neden gidip bir şeyler bulmuyorsunuz? Seyredilecek bir şey yok! Haydi gidip bir şeyler getirin. Çabucak nane ruhu, so-ğuk su ve sirke bulmazsanız sizden sorarım!”

Hizmetkârlar çil yavrusu gibi dağıldılar. Kadın hastayı yavaşça kanepeye uzattı. Ona beceri ve sevgiyle bakıyor-du. “Yavrucuğum!”, “Kuşum!” diye çağırıyor, altın saçlarını büyük bir gurur ve sevecenlikle omuzlarına bırakıyordu. “Sana gelince kahverengin,” dedi Bay Lorry'e, “Ona ne söyleyeceksen korkudan ödünü patlatmadan söyleyemez miydin? Şuna bak! Şu solgun güzel yüze, buz gibi ellere bak... Sen buna bankerlik mi diyorsun?”

Bu soruyu yanıtlamak Bay Lorry'nin zoruna gitmişti. Ka-dını anlayış ve alçakgönüllülükle izledi. Herkesi “size sora-rım” türünden ne soracağı sır olan bir tehditle dağıtan ka-dın, genç kızın başını kaldırıp, kendi omzuna koydu.

“Umarım iyidir artık,” dedi Lorry.

“Olsa bile senin sayende değil kahverengin. Zavallı gü-zelim!”

Bir kez daha anlayış ve alçakgönüllülük için sözlerine ara veren Bay Lorry, “Umarım,” dedi.

“Bayan Manette'in Paris'e dek yanında olacak mısı-nız?”

“Sanmam. Tuzlu suları aşacağım amaçlansaydı kader benim gibileri bir adaya bırakır mıydı sanıyorsun?”

Yanıtlanması zor bir soru daha. Bay Jarvis Lorry ko-nuyu düşünmek için oradan ayrıldı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Şarapçı

Büyük bir şarap fıçısı yola devrilip kırılmıştı. Kaza fıçayı tam arabadan indirirlerken olmuş, fıçı yuvarlanmış ve kas-nakları açılmıştı. Şarapçının önünde kırılmış ceviz gibi pa-ramparça duruyordu. Çevrede herkes işini ya da boş gezerliğini bırakıp, biraz şarap içebilmek için olay yerine koşmuş-tu. Düşenleri total bırakmak için yapılmış görünümünü ve-ren biçimsiz taşlar şarabı küçük göllerde biriktirmişti. Her gölün çevresinde büyüklüğü ile orantılı, itiş kakış, bir kalabalık vardı. Bazı adamlar eğilmiş, avuçlayarak içiyorlar, ya da omuzlarından aşağı sarkan kadınlara içirmeye çalışıyorlardı. Çoğu kez şarap parmaklarının arasından süzülüp gidi-yordu. Diğerleri kap kaçak parçalarıyla şaraba saldırmak-taydılar. Kadınlarm başlarından çekilip alınan örtülerle de bu işi yapmaya çabalayanlar vardı. Bunlarla çocukların ağzına şarap sıkıyorlardı. Kimileri çamurdan setler oluşturuyor, ki-mileri pencerelerden gelen önerilerin ışığında yol bularak, akıp giden şarabı yakalamak için bir oraya bir buraya koşu-şuyorlardı. Parçalanan fıçının parçalarını yalayan, dahası; şarabın çürüttüğü parçaları çiğneyenler bile vardı. Şarabı alıp götürecektir bir lağım deliği yoktu. Bu nedenle de çoğu toplanabildi. Şarapla birlikte öyle de çok çamur toplandı ki!

Bu şarap oyunu sürerken sokak kadın, erkek ve çocuk-ların neşeli kahkahalarıyla çın çın öttü. Eğlenceye azıcık itiş kakış da karışıyordu ama çoğunlukla bir oyundu sanki. Ortada dostça bir hava vardı. Herkes bir başkasına katılmaya çabalıyordu. Bu da daha şanslı ve neşeliler arasında öpüş-melere, kaldırılan kadehlere, el sıkışmalara hatta bir düzine kişinin el ele tutuşup dans etmesine yol açtı. Şarap tükenip, yerler parmakların bıraktığı izlerle bezenince, bütün bu gös-teri başladığı gibi ansızın bitiverdi. Testeresini,

kestiği çıralla-rın içine bırakan adam işine döndü. Kadın çocuğunun ve kendi ellerinin aç parmaklarını ısıtmak için kapının önüne çı-kardığı mangalın başına gitti. Çıplak kollu, keçeleşmiş saçlı, kadavra yüzlü erkekler gün ışığından çıktıkları deliklerine girdiler. Olay yerine bir gölge düştü. Nedense bu gölge bu-raya gün ışığından daha çok yakışıyordu.

Şarap kırmızıydı ve Paris'in dış mahallelerinden St. Antoine'ın dar yollarını kırmızıya boyamıştı. Ve birçok eli, yüzü, çıplak ayağı ve tahta pabucu da kızıla boyamıştı. Tahta yon-tan adam odunların üzerinde kırmızı lekeler bıraktı. Çocu-ğunu emziren kadının başını sardığı örtü alnını boyadı. Fıçı-nın parçalarıyla açgözlülük edenlerin ağızları kedi gibi çizgi çizgi olmuştu. Başında gece takkesi olan uzun boylu bir soytarı, şaraba batırdığı elleriyle duvara “Kan” yazmıştı.

O tür şarabın da bu sokaklardaki taşlara akıp, oradaki herkesi kızıla boyayacağı günler de gelecekti.

St. Antoine'a gölgeler düştü. O kutsal yüzden bir anlık bir ışık gelip geçmişti. Karanlık ağırdı. Soğuk, pislik hastalık, bilgisizlik ve yoksulluk bu aziz varlığın peşinden gelen soylulardı. Korkunç bir değirmende öğütülen insan örnekleri her köşe başında titriyor, her kapıdan girip çıkıyor, her pencere-den sarkıyor, rüzgârın titrettiği her paçavranın altından bakı-yorlardı. Onları öğüten değirmen, genci yaşlandıran değir-mendi. Çocukların yüzleri yıpranmış sesleri ciddi-ydi. Yılların kırıştırdığı yüzlerde, kazdığı oyuklarda bir tek şey okunuyor-du: “açlık”. Her yerde güçlüydü açlık. Yüksek binalardan atılan açlık, çamaşır iplerinde asılı paçavralara takılıp kal-mıştı. Bunlara samanla, kumaş parçalarıyla, kâğıtla, tahtay-la yamanmıştı. Adamın kestiği her çıra yığımında vardı. Açlık tütmeyen bacalara tünemiş, içeri bakıyordu. Çöpünde bir yi-yemek kııntısı bile olmayan kirli sokaktan bakıyordu açlık. Fı-rıncının raflarında açlık yazıyordu. Kötü ekmeklerin her birinde kazılıydı. Sucukçuda, ölü köpek etinden yapılıp da satışı sunulan her şeyde yazılıydı. Kızaran kestanelerin arasında kurumuş kemiklerini çatırdatıyordu. Birkaç damla yağda kı-zartılmış meteliksiz patates dilimlerinin arasına rendelen-mişti açlık.

Bulunduğu çevre açlığa uymuştu. Paçavralarla, gecelik takkeleriyle donanmış, paçavra ve yatak kokulu insanlarla dolu, daracık, pis kokulu, dolambaçlı yollar ve onlara çıkan öteki dolambaçlı yollar... Hastalıklı görünümü olan bir sürü insan. Havada bir değişim ihtimalinin hayvansı düşüncesi vardı. Karamsar ve eziktiler, ama aralarında alev alev ya-nan gözler az değildi. Söyleyemediği şeyler yüzünden bem-beyaz kesilmiş kapalı dudaklar da vardı, kendi ya da başka-larının boğazına dolanan idam iplerinin düşüncesiyle ilmiğe dönen alınlar az değildi.

Dükkânların çoğunda tabelalar yoksulluğu görüntülüyordu. Kasapla domuzcunun tabelalarında en cılız parçalar resimlenmişti. Fırıncının tabelasında en kaba ekmeğin resmi vardı. Şaraphanelerde içerken görüntülenmiş kişiler küçü-cük bardaklarındaki inceltilmiş şaraplarını ve biralarını sır paylaşıp gibi paylaşp duruyorlardı.

Silahların dışında zengin ve bol olan hiçbir şey yoktu. Yalnız, bıçakçının bıçakları ve baltaları parlak, demircinin çe-kiçleri ağır, tüfekçinin ürettikleri öldürücüydü. İrili ufaklı ça-mur ve su birikintileri ile dolu olan yolun eğri büğrü taşları kapılara dayanıyordu. Eşik yoktu. Su yola aktı mı, yolun or-tasından akıyor, yağış çok oldu mu çıldırmaşçasına kapılar-dan içeri dalıyordu. Sokağın öte yanında bir lamba aralıklar-la sallanıyordu. Fenerci onu akşamları indirip yaktığında za-vallı bir ışık sokakta bir gemi varmışçasına dalgalanıyordu. Bir bakıma denizde sayılabilirlerdi. Gemiye de, gemicileri de fırtına bekliyordu çünkü.

“Bir zaman gelecek, bu mahallenin sıska korkulukları başıboşlukları ve açlıklarının arasından fenerciyi izleyecek, bu yöntemi geliştireceklerdi”. Aynı ipin ucundan insanları sallandırıp, yaşamlarının karanlığını ateşe vereceklerdi. Gün o gün değildi. Fransa'nın üzerinde esen bir rüzgâr korkula-rının paçavralarını boş yere dalgalandırıyor. Rengârenk tüylü ve güzel sesli kuşların onlara hiç aldırtdıkları yoktu.

Şarapçı dükkânı köşe başındaydı ve benzerlerinden az iyiydi. Şarapçı kapının önündeydi. Sarı ceketi ve

yeşil pan-tolonu ile yitirilen şarap için verilen savaşı izliyordu. “Benim sorunum değil,” dedi omuzlarını silkerek, “Pazarcıların işi. Bir tane daha getirsinler.” O sırada duvara yazı yazmakta olan uzun boylu soytarıyı gördü:

“Hey, Gaspard! Ne yapıyorsun orada?”

Adam yazdığını gösterirken bunu çok önemsermiş gibi bir tavır takınmıştı. Onun geldiği düzeyin insanları hep böyle davranırlardı. Yine o düzey insanın yazgısının sonucu olarak da bu anlam hedefini bulamadı.

“Vay canına! Çıldırıyor muyuz sen be?” dedi şarapçı. Bir parça çamur alıp yazıyı yok etti.

“Neden yollara yazıyorsun? Bu tür sözleri karalayacak başka yer mi yok?” Bunları söylerken de temiz elini Gaspard'ın kalbinin üzerine koydu. Soytarının eli şarapçının elini örttü. Bir adım öne sıçradı dans edercesine. Pabucunun te-kini fırlatıp, ayağını eliyle tuttu. Kişiliği her kalıba girebilecek bir soytarıya benziyordu.

“Giy şunu, giy,” dedi öteki adam. “Şaraba şarap de, ötekine karışma.” Bu akli verdikten sonra da ellerini soytarının giysisine sildi. Davranışı kasıtlıydı. Onun yüzünden kirlendiklerini belirtiyordu. Sonra da yolu geçip, dükkânna gir-di.

Şarapçı kalın enseli, savaşçı kılıklı, otuz yaşlarında bi-riydi. Sağlıklı biri olsa gerekti, çünkü soğuk havaya karşın ceketini tek omzunda taşıyordu. Kolları sıvanmıştı ve bu yanık kollar dirseklerine kadar çıplaktılar. Başında ise kıvrıkcık kısa saçlarından başka bir şey yoktu. Esmer, güzel gözlü bir adamdı. İyi niyetli, kararlı bir adama benziyordu. Amacı belirlenmişti ve en son istenilecek şey onunla karşı karşıya gelmekti.

İçeri girdiğinde, karısı Bayan Defarge tezgâhın arkasın-da oturuyordu. Aynı yaşlarda sağlam görünümlü bir kadındı bu Bayan Defarge. Hareketsiz bir yüzü, yüzüklerle dolu iri elleri, tetikte gözleri vardı. Hesaplaşmalarda hata yapmaya-cağını sezebiliyordunuz. Soğuğa hiç dayanamazdı. Bayan Defarge; bu yüzden kürklere bürünmüştü. Başına parlak renkli bir şal sarmıştı ama şal kocaman küpelerini kapamı-yordu. Kucağında örgüsü vardı ama şu an dişini karıştır-makla meşguldü. Kocasını gelince bir şey demedi, yalnızca öksürdü. Öksürmesi ve yukarı kalkan kaşları, kocasına yok-luğunda gelen müşterileri gözden geçirmesi için yapılan bir uyardı. Şarapçı sağa sola baktı, sonunda köşede otur-makta olan yaşlı bir bey ile genç bir kıza takıldı gözleri. Başkaları da vardı. İki kişi domino, iki kişi kâğıt oynuyor, tezgâ-hın başındaki bir üçlü de azıcık şaraplarını bolca sohbetle-rine katık etmeye çalışıyorlardı. Tezgâhın arkasına geçer-ken yaşlı adamın genç kadına, “işte adamımız,” dediğini duydu. “Ne işler çeviriyorsun?” dedi Defarge, kendi ken-dine. “Seni tanımıyorum.”

Yabancıları görmezlikten geldi ve tezgâhtaki üçlü ile sohbeta daldı.

“Nasıl-sın Jacques?”O dedi biri. “Dökülen şaraplar yu-tuldu mu?”

“Her damlası, Jacques,” dedi Defarge.

Bu isim değişikliğini duyan Bayan Defarge bir kez daha öksürüp kaşlarını kaldırdı.

İkinci adam, “Bu zavallıkların şarap tattıkları pek en-derdir. Genellikle ekmek ile ölümün tadını bilirler. Değil mi Jacques?”

“Öyle,” dedi Defarge.

Adlar bir kez daha değişince Bayan Defarge bir kez da-ha öksürüp kaşını kaldırdı. Bir yandan da

kürdanla dişlerini karıştırıyordu, son derece sakindi.

Söz sırası üçüncü adamdaydı. Boş bardağı tezgâha koydu, dilini şaplattı ve, “Aaah, ne kötü! Bu öküzlerin ağız-larındaki tat hep acıdır... Yaşamları da, Doğru mu söylüyo-rum Jacques?”

Defarge'in yanıtı, “Doğrusun,” oldu.

İsmin üçüncü kez el değiştirmesiyle Bayan Defarge kürdanını bıraktı. Kaşlarını kaldırarak doğrulttu. “Tamam. Haklısın,” diye mırıldandı kocası. “Baylar... Eşim.”

Üç müşteri Bayan Defarge'ı şapkalarını çıkararak se-lamladılar. O da eğilerek karşılık verdi. Sonra dükkâna ras-gele bir bakış fırlattı. Örgüsünü eline alıp, işine daldı. Kocası ondan gözünü ayırmadan, “Baylar” dedi, “görmek istediğiniz dayalı döşeli bekâr odası beşinci katta. Şu merdivenler-den soldaki avluya çıkılıyor. Dükkânın penceresine yakın olan. Belleğim beni yanıltmıyorsa biriniz orayı zaten gör-müştü, o size yolu gösteriversin. iyi günler baylar.”

Müşteriler şarabın parasını ödeyip oradan ayrıldılar. Kö-şedeki yaşlı adam gelip konuşmak için izin istediğinde, Bay Defarge örgü ören karısını incelemekteydi.

“Tabii bayım.”

Kapıya yöneldiler. Konuşmaları kısa ve özdü. Bay De-farge önce şaşırmış göründü, sonra da dikkat kesildi. Bir dakika sonra başını sallayıp dışarı çıkmıştı bile. Yaşlı adam genç kıza işaret etti, onlar da Defarge'in peşinden çıktılar. Bayan defarge becerikli ellerle ve hareketsiz kaşlarla örgü-sünü sürdürdü, hiçbir şeyin farkında değildi sanki.

Bay Jarvis Lorry ve Bayan Manette az önce müşterile-rin gönderdiği kapının önünde Bay Defarge ile buluştular. Kapı leş gibi bir iç avluya açılıyordu. Buradan birçok kişinin yaşadığı bir yığın binaya geçiliyordu. Fayans kaplı bu kas-vetli giriş, iç karartıcı fayans kaplı merdiven boşluğuna açılı-yordu. Bay Defarge eski efendisinin kızının önünde diz çök-tü ve elini dudaklarına götürdü. Nazikçe bir davranıştı ama incelikle yapılmamıştı. Birkaç saniye içinde şaşırıcı bir deği-şiklik geçirmişti sanki. Yüzündeki yumuşaklık, aydınlık yok olmuş, yerine giz dolu, kızgın, tehlikeli bir adamın yüzü gel-mişti.

“Çok yüksekte... Tırmanmak zor. İyisi mi yavaş çıkın.”

Merdivenleri tırmanmaya başlarken Bay Defarge'in Bay Lorry'e sert bir tavırla söyledikleri bunlardı.

“Yalnız mı?” dedi Bay Lorry.

“Yalnız... Tanrı yardımcısı olsun! Kim onunla kalır ki?” dedi aynı sert, kısık ses.

“Hep yalnız mıydı?”

“Evet.”

“Kendisi mi böyle istedi?”

“Zorunlu olarak. Onu ilk gördüğümde, yanıma alıp al-mayacağımı sorduklarında, tehlikeyi göze alıp almadığımı sorduklarında da yapayalınızdı. Şimdi de öyle.”

“Çok değişmiş mi?”

“Değişmek de laf mı?”

Şarapçı bir an durup duvara bir yumruk attı, bir yandan da küfür ediyordu. Doğrudan hiçbir yanıt bu denli etkili ola-mazdı. Merdivenleri tırmandıkça Bay Lorry'nin içi iyiden iyiye kararır oldu.

Paris'in eski ve kalabalık kesimlerinde böyle bir merdi-ven bugün için yeterince kötü olabilir ama o günlerde bu tür şeylere alışık olmayan katlaşmamış kişiler için berbat sayı-labilirdi. Odalarda oturanlar çöplerini merdiven sahanlığına döküyorlardı. Pencerelerden sokağa attıkları da çabası! De-netlenemeyen, umutsuzca çürümüş çöp yığınları yoksullu-ğun ve yokluğun kirletmiş olduğu havayı daha da kirletmeye yeterdi. Bu iki kaynak birbirleriyle yarışınca sonuç dayanıl-maz oluyordu. Yolları pis ve zehir gibi bir karanlığın içinden geçiyordu.

Genç arkadaşının her an artan sıkıntısıyla kendi üzün-tüsüne yenik düşen Bay Jarvis Lorry dinlenmek için iki kez durdu. Bu molaların her biri içler acısı bir mazgalın önünde veriliyordu. Temiz havanın kaçıp gittiği, hastalıklı dumanlarsa içeri sızdığı mazgallardı bunlar. Paslı demirlerin arala-rından bu karman çorman mahallenin görüntüsünden çok tadını yakalayabiliyordunuz. Görüntüde Nortre Dame Kilisesi'nin iki yüksek kulesi dışında sağlıklı yaşam ya da sağlıklı amaç umudu taşıyan hiçbir şey yoktu. Sonunda merdivenin tepesine vardılar ve üçüncü kez durdular. En üst kata varmışlardı ama şimdi önlerinde daha dik ve daha dar bir mer-diven vardı. Tavan arasına buradan çıkılıyordu.

Genç kızın sorularından kaçmak istercesine Bay Lorry'-nin hemen önünde tırmanan şarapçı şöyle bir döndü, omzundaki ceketin ceplerini yokladı, bir anahtar çıkardı.

Bay Lorry şaşımıştı: “Demek kapı kilitli, bayım,” dedi. Yanıt, “evet,” oldu.

“Zavallı adamı böyle kilitli tutmak çok mu gerekli siz-ce?”

Defarge suratını asıp, kulağına, “Yalnızca anahtarı çe-virmek gerekli,” diye fısıldadı.

“Neden?”

“Neden mi? Kilit altında öyle uzun süre yaşamış, buna öyle alışmış ki, kapıyı açık bırakırsanız korkudan delirebilir. Üstünü başını parçalar. Kendine zarar verebilir. Hatta ken-disini öldürebilir...”

“Böyle bir şey olabilir mi?” diye bağırdı Bay Lorry.

“Olabilir” diye yineledi Bay Defarge acıyla. “Evet, ola-bilir. Bu dünyadan hep böyle güzel şeyler beklenir. Olabilir ne demek! Bal gibi olur! Şu gökyüzünün altında her gün ne-ler oluyor neler! Şeytan kulağına kurşun! Gidelim.”

Bu konuşma öyle alçak sesle yapıldı ki genç bayanın kulaklarına hiç ulaşmadı. Yoğun duygular altında, öylesine titriyor, yüzü öylesine korku, isteksizlik ve dehşet yansıtıyordu ki Bay Lorry birkaç sözle onu yatıştırması gerektiğini his-setti.

Cesaret, sevgili bayanım cesaret! İş bu! Bir iki dakika içinde her şey sona erecek. Kapıdan girer girmez en zorlu anlar bitecek. Ondan sonra ona vereceğiniz iyilik, mutluluk ve rahatlık dönemi başlayacak. Durun da iyi yürekli dostu-muz kolunuza girip size yardım etsin. Çok iyi Defarge, dos-tum. Haydi gelin. İş bu, iş!”

Yavaşça sessizce tırmandılar. Merdiven kısaydı ve te-peye ulaşmak çok az zaman almıştı. Bir dönemeç

vardı, dö-nemeci kıvrılınca üç adam gördüler. Üçü de kafa kafaya vermişti. Duvardaki çatlakların, yarıkların aralarından odayı gözetliyorlardı. Ayak seslerini duyunca döndüler. Bunlar az önce şarapçının dükkânında içki içen adamlardı.

“Ziyaretinizin verdiği şaşkınlıkla onları unuttum.” dedi Defarge. “Bizi yalnız bırakın çocuklar, işimiz var.”

Üçlü sessizce merdivenlerden aşağı süzüldü. O katta başka kapı yoktu. Bay Lorry kapıya giden şarapçıya sordu: “Bay Manette’imi gösteriyordun onlara?”

“Yalnızca birkaç seçilmiş kişiye...”

“Yaptığın doğru bir şey mi sence?”

“Bence doğru.”

“Birkaç kişi dediğin kim? Onları nasıl seçiyorsun?”

“Önce görünüşlerine bakıyorum... Sonra adlarının benimkisiyle aynı olmasına dikkat ediyorum. Yani hepsinin adı Jacques... Bu kadarı yetmez mi? Tabii siz İngilizsiniz. Size aynı kuralı uygulamıyorum... Şimdi şurada durun baka-lım...”

Geride durmaları için bir el hareketi yaptıktan sonra eği-lip duvardaki çatlaktan içeri baktı. Kafasını kaldırıp kapıyı iki ya da üç kez tıklattı. Amacı gürültü yapmaktı. Aynı amaçla anahtarı kapının üzerinde bir sağa bir sola oynattı. Sonunda da beceriksizce deliğe sokup, usulca çevirdi.

Kapı içeriye doğru açılıyordu, Defarge bir şeyler söyledi. Cılız bir ses yanıt verdi. Her iki taraf da birer heceden fazla konuşmuş olamazdı. Defarge omzunun üzerinden bakıp girmeleri için elini salladı. Genç kızın bayılmak üzere oldu-ğunu hisseden Bay Lorry beline sarılıp onu sıkıca tuttu.

“Bu bir iş... Yalnızca bir iş bu!” diye geveliyordu ama kendi yanaklarındaki ıslaklık iş gereği olamazdı.

“Girin, girin!”

“Ondan korkuyorum,” dedi kız, titreyerek.

“Ondan mı? Neden?”

“Ondan... Babamdan.”

Şarapçının çağrısı ile kızın korkaklığı arasında kalan Bay Lorry omzundaki eli boynuna geçirdi ve genç kızı kaldı-rıp odaya taşıdı. Kapının dibinde ayakları üzerine bıraktı, bir yandan da hâlâ tutuyordu.

Defarge anahtarı çıkardı ve kapıyı içerden kilitledi. Anahtar elindeydi. Bütün bunları gayet düzenli bir biçimde ve olabildiğince gürültüyle yapmıştı. Sonunda hesaplı adımlarla pencereye yürüdü. Durdu ve döndü.

Odun ve benzeri şeyleri depolamaya yarayan tavan arası karanlıktı. Pencere denilen şey aslında tavana açılan bir kapıydı, tüm Fransız kapıları gibi o da iki kanatlıydı. So-ğuk gelmesin diye bir kanadı sımsıkı kapatılmış, öteki ka-nadı da bir karış aralık bırakılmıştı. Bu aralıktan o denli az ışık giriyordu ki ilk bakışta bir şey görmek imkansızdı. Bu karanlıkta ancak el yordamıyla iş görülebilirdi. Oysa o oda-da yapılan iş pek ince türdendi. Kapıya arkasını vermiş, yü-zü şarapçının durduğu pencereye dönük beyaz saçlı bir

adam alçak bir tabureye oturmuş, öne eğilmiş, pabuç yapı-yordu.

ALTINCI BÖLÜM

Ayakkabıcı

Ayakkabı tezgâhının üzerine eğilmiş ak saçlı başa, “İyi günler,” dedi Bay Defarge.

Baş bir an için kalktı ve çok cılız bir ses yanıt verdi: “İyi günler.”

Ses uzaktan geliyordu sanki.

“Sıkı çalışıyorsunuz bakıyorum?”

Uzun bir sessizlikten sonra baş kalktı ve ses, “Evet, çalışıyorum,” dedi. İki yorgun göz soruları soran adama baktı. Baş yine eğildi.

Sesteki güçsüzlük acıklı ve korkunçtu. Gerçi tutsaklığın ve gıdasızlığın payı yadsınamazdı ama bu hiç de bedensel bir güçsüzlüğün yansıması değildi. Yalnızlığın ve ezikliğin zayıf sesiydi. Geçmişte, çok eskiden söylenen bir sözün son yankısı gibiydi. İnsan sesinin canlılığını ve titreşimini öy-lesine yitirmişti ki cansız bir lekeye dönüşen bir zamanların güzelim rengini anımsatıyordu. Yer altından geliyormuşçasına boğuk ve bastırılmıştı. Yitik ve umutsuz birinin sesiydi. Yaban ellerde yolunu yitirmiş bir yolcuya ölmezden önce evini ve dostlarını hatırlatabilirdi.

Böylece birkaç dakika geçti. Yorgun gözler yine baktı-lar. Bakışlarda ilgi ya da merak yoktu. Bulanık, ve de meka-nik bir biçimde bilincinde olduğu tek ziyaretçinin orada olup olmadığını anlamaya çalışıyordu yalnızca.

Gözlerini ayakkabıcıdan ayırmayan Defarge: “Dayanabilirseniz buraya az daha ışık gelsin istiyorum,” dedi.

Ayakkabıcı durdu, iki yanına baktı, sonra da şarapçıya:

“Ne dediniz?” diye sordu.

“Biraz daha ışığa dayanabilecek misiniz?”

“Siz öyle istiyorsanız dayanırım.”

Dayanmak sözünde belli belirsiz bir vurgu vardı. Aralık kanat azıcık daha açıldı. Giren ışık odayı doldurdu, kucağın-da tamamlanmamış bir ayakkabı duran adamı aydınlattı. Yerdeki ayakkabıların yanında ve tezgâhın üstünde birkaç sıradan aletle deri parçaları vardı. Pek uzun olmayan, dü-zensizce kırılmış beyaz bir sakalı vardı. Avurtları çökmüştü, iri gözleri pırl pırl yüzünün inceliğini daha da belirginleştiriyordu. Lime lime gömleğinin yakası açıktı ve kurumuş, harcanmış bir bedeni sergiliyordu. Teni, paramparça giysi-leri, bol çorapları, ışsızlık ve havasızlıktan sapsarı olmuş-lardı. Bu renkte

öylesine kaynaşmışlardı ki, hangisinin ne olduğu ayırt edilemiyordu neredeyse.

Elini gözlerine siper etti. Kemikleri saydam gibiydi. Öy-lece oturuyordu, işine ara vermişti, boş gözlerle bakıyordu. Önce bir sağa, bir sola bakıyor, neden sonra bakışlarını önünde duran Defarge'a yöneltiyordu. Sesle yön arasındaki ilişkiyi yitirmiş gibiydi. Konuşmuyordu. Öylece bakıyor, ne söyleyeceğini bilemiyordu.

“O çifti bugün bitirecek misiniz?” diye sordu Defarge.

Bir yandan da Bay Lorry'e öne çıkması için işaret edi-yordu.

“Ne dediniz?”

“O çifti bugün bitirmeyi mi düşünüyorsunuz?”

“Düşünüp düşünmediğimi bilemem. Sanırım. Bilmiyorum.”

Soru ona işini hatırlattı. Yeniden işine eğildi. Bay Lorry yavaşça öne çıktı. Kızı kapının yanında bırakmıştı. Defarge'ın yanında birkaç dakika durduktan sonra ayakkabıcı kafasını kaldırdı. Görünüşe bakılırsa bu yeni konuk onu şa-şırtmamıştı; titreyen parmaklarını dudaklarına götürdü. Du-dakları da tırnakları gibi solgun bir renkteydi. Eli işine döndü ve yine başını eğdi. Bu bakış ve hareket yalnızca bir anlıktı.

“Görüyorsunuz bir konuğunuz var.”

“Ne dediniz?”

“Bir konuk...”

Baktı.

“Haydi,” dedi Defarge. “İşte... Ayakkabıdan anlayan bir bey var burada. O üzerinde çalıştığımız ayakkabıyı göste-rin ona. Alın bayım.”

Bay Lorry ayakkabıyı eline aldı.

“Baya ne tür bir pabuç olduğunu söyleyin. Yapanın adı-nı da...”

“Ne istediğinizi unuttum. Ne dediniz?”

“Ne tür bir pabuç olduğunu anlatır mısınız dedim. Bu Bay öğrensin diye...”

“Bir kadın ayakkabısı. Bir hanım için yürüyüş ayakka-bısı. Son model. Ben modayı görmedim. Elimde bir örnek vardı.” Ayakkabıya bakan gözlerde belli belirsiz bir gurur havası vardı.

“Ya yapanın adı?” dedi Defarge.

Yaşlı adam elinde iş olmadığından önce sağ, ardından da sol elini sıvazladı. Sakallı çenesini karıştırdı. Bu hareketleri ara vermeksizin yineledi. Konuşunca düştüğü boşluktan onu çekip çıkarmak, zayıf birini ayıltmak ya da ölmekte olan birinin ruhunu tutmaya çabalamak gibi bir şeydi.

“Adımı mı sordunuz?”

“Evet.”

“Kuzey Kulesi yüz beş.”

“Hepsi bu mu?”

“Yüz beş, Kuzey Kulesi.”

Ne bir iç çekiş, ne de iniltiye benzeyen yorgun bir sesle işine döndü. Sessizliği bozan Bay Lorry oldu: “Asıl işiniz ayakkabıcılık değil, öyle değil mi?”

Yorgun gözleri, soruyu yanıtladığını istercesine Defarge'a çevrildi ama aradığı anlayışı bulamadı. O da göz-lerini yere indirdi.

“Değil miyim? Hayır değilim. Ben... Burada öğrendim. Kendi kendime öğrendim. İzin istedim şey için...”

Dalıp gitmişti. Dakikalarca ellerini ovuşturup, hareketle-rini yineledi. Sonunda gözleri yine Lorry'yi buldu. Uyanır uyanmaz bir gece öncesinin konusuna dönen biri gibiydi.

“Kendimi eğitmek için izin istedim. Uzun bir süre sonra izin koparabildim ve o gün bugündür ayakkabı yapıyorum.”

Elinden alınan ayakkabıya doğru elini uzatmıştı ki Bay Lorry yüzüne dikkatle bakarak:

“Bay Manette beni anımsamıyor musunuz?” diye sor-du.

Ayakkabı yere düştü. Yapımcısı soru soran adama bakakaldı.

“Bay Manette,” dedi. Lorry; eli Defare'n kolundaydı, “bu bayı tanıyor musunuz? Bakın ona. Bana bakın! Belleği-nizde eski bir bankacıya, eski bir işe, eski bir uşağa, eski günlere ait bir şeyler canlanmıyor mu?”

Yılların mahkûmu, donmuş bakışlarda bir Bay Lorry'ye bir Defarge'e baktı. Sonunda, canlı bir zekânın belirtileri, yü-züne çökmüş olan sisi delip geçti. Yüz anlam kazandı. Hemen ardından yine kararverdi, zayıfladı ve yok oldu... Ama bir anlık da olsa geri gelmişlerdi. Duvar dibinden çıkıp onu görebileceği bir yere kadar gelen kızın yüzündeki anlam da aynıydı. Az önce onu kendinden uzak tutmak ya da görün-mez kılmak için uzanan titrek eller şimdi başını göğsüne yaslayabilmek, sevgiye, umut ve yaşama kavuşturmak için uzanmışlardı. Genç kızın ve yaşlı adamın yüzündeki anlam o denli benzeşiyordu ki tıpkı bir ışık gibi birinden ötekine yansıyor gibiydi. Adamın bakışlarında güç yoktu. Yere baktı ve her zamanki gibi çevresine göz gezdirdi. İcini çekti, bir ayakkabı aldı ve işine döndü.

“Onu tanıdınız mı, Bayım? diye fısıldadı Defarge.

“Evet... Bir an için. Önce tanınacak gibi değildi ama bir an için de olsa o çok iyi bildiğim yüzü yeniden gördüm. Kuş-kum yok. Durun, biz biraz geri çekilelim. Susun.”

Genç kız adamın oturduğu taburenin çok yakınına so-kulmuştu. Yaşlı adam kamburunu çıkarmış, çalışıp duruyor-du. Uzansa omzunu tutacak kadar yakın olan bu elin bilincinde olmaması korkunçtu.

Tek sözcük konuşulmadı; çıt çıkmıyordu. Adam işini sürdürdü. Kız da bir hayaletmişçesine yanı başında öylece dikildi.

Bir süre sonra elindeki aleti bırakıp, falçatasını alması gerekti. Tam eğilip doğrulmuştu ki, kızın eteği dikkatini çekti. Gözlerini kaldırıp, yüzüne baktı.

Olayın izleyicileri telaşla öne fırladıysalar da kız onları eliyle durdurdu. Genç kız adamın falçatayla saldırmamasından korkmuyor, buna ihtimal bile vermiyordu.

Adam ona korkuyla baktı. Dudakları bir şeyler söylemek ister gibi kıpırıyor ama ses çıkmıyordu. Soluk soluğa kal-mıştı, neden sonra, "Nedir bu?" dediğini duyabildiler. Genç kız, yüzünden aşağı inen yaşların arasından iki elini dudak-larına götürüp ona bir öpücük gönderdi. Sonra da o zavallı başı göğsüne bastırıyormuşçasına kendi ellerini göğsüne bastırdı.

"Gardiyanın kızı mısınız?"

"Hayır."

"Kimsiniz?"

Kızın sesi bitkinlesin işti. Yanbaşındaki tabureye ilişiverdi. Ayakkabıcı ürkmüştü ama elini yine de onun koluna koydu. Genç kız adamın ürperdiğini fark etti. Ayakkabıcı falçatayı yavaşça bırakıp, yüzüne baktı.

Kızın uzun bukleler halindeki altın saçları aceleyle yana atılmış, ensesinden aşağı sarkıtılmıştı. Elini usulca uzatıp kızın saçlarını tuttu. Sonra durdu, içini çekip işine döndü. Uzun sürmedi. Kız kolunu bırakıp, başını adamın omzuna yasladı. Adam orada olup olmadığını anlamak istercesine birkaç kez baktı. Derken işini bıraktı, elini boynuna götürdü. Ucunda muskaya benzer bir kese sallanan pis bir ip çıkardı. Keseyi dizinin üzerine koyup özenle açtı. Kesenin içinde saç vardı; geçmiş bir günde parmağına dolanan bir iki tel al-tın sarısı saç...

Yeniden kızın saçını alıp inceledi:

"Aynı! Nasıl olur? Ne zamandı o? Nasıl olmuştu?.." Yüzü bir kez daha anlam kazanmıştı. Kızın yüzündeki anla-mın da bilincinde gibiydi. Kızı ışığa çevirdi ve baktı.

"Çağrıldığım gece başını omzuma koymuştu. Ben de-ğil, ama o götürüleceğimden çok korkuyordu. Beni kuzey Kulesi'ne getirdiklerinde bunları omzumda buldular. Onları bana bırakır mısınız? Bu saçlar benim gövdemi değil ama ruhumu tutsaklıktan kurtarabilirler, demiştim. Dediğimi anım-sıyorum."

Bu sözleri güçlkle, çırpınarak söylemişti. Önce dudak-ları oynuyor, kıpır kıpır kıpırıyor, sonunda o zayıf, titrek ses çıkıyordu. Konuşması yavaş ama düzgündü.

"Nasıl olur? Yoksa sen o musun?"

Birdenbire kıza doğru döndü. İki adam yerlerinden fırladı. Ama kız hiç kıpırdamadı bile. Alçak bir sesle, "Yalvarı-rım baylar yanımıza gelmeyin... Kıpırdamayın... Konuşmayın da..." dedi.

"Dur diye bağırdı adam. "Kimin sesiydi o?"

Kızı bıraktı Ellerini başına götürdü. Kollarını başına do-ladı. Saçlarını yolar gibi yapıyordu. Bu nöbet de gelip geçti. Gelip geçmeyen tek şey işiydi. Küçük muskasını katlayıp göğsüne koymaya çalıştı. Bir yandan da kıza bakıp, başını sallıyordu.

“Hayır, hayır, hayır... Fazla gençsin! Fazla tazesin! Ola-maz! Tutsağa bak... Onun bildiği eller bunlar değil... Bu yüz, bildiği yüz değil! Duyduğu bu ses, o ses değil. Hayır, hayır. O ve ben... Kuzey Kulesi yıllarımdan önceydi. Adın ne mele-ğim?”

Ses ve davranışındaki yumuşaklık karşısında, kız diz çöktü. Elleri adamın göğsündeydi.

“Bir gün, adım, annemi, babamı öğreneceksin. Onların acı dolu yaşam öykülerini yeni öğrendim. Ama şimdi bunla-rın sırası değil. Söyleyebileceğim tek şey bana dokunmanı istemek... Beni kutsaman... Sarıl bana! Canım...”

Kızın o parlak saçları adamın soğuk ak saçlarına karıştı, onları ısıtıp aydınlattı. Sanki özgürlük üzerlerine ışımış gibi olmuştu.

“Bir zamanlar kulağna tatlı bir müzik gibi gelen o sesle benimki arasında bir benzerlik buluyorsan ağla! Ağla! Genç ve özgürken göğsüne yaslanan genç bir başı anımsatıyorsam sana, ağla! Boşalt içini! Bizi bekleyen ve tüm bağıllı-ğınla sana hizmet edeceğim bir yuvadan söz ederken, yü-reğinin tükendiğini hissediyor, yitirdiğin yuvanı anımsıyor-san, ağla!”

Genç kız babasının boynuna sarılmış, onu küçük bir ço-cuk gibi sallıyordu.

“Çektiğin acılar son bulacak, seni almaya geldim, hu-zur ve barışı bulman için İngiltere'ye götüreceğim seni. Boşa geçen değerli yaşamını, sana bunca kötülük eden vatanın Fransa'yı düşün... Ağla! Bir gün sana adım, ölmüş an-nemin kim olduğunu, yaşamakta olan babamın kim olduğunu söyleyeceğim. Babamın önünde diz çöküp yalvarmam, af dilemem gerektiğini, gece gündüz babam için neden ağ-layıp inlemediğimi de anlatacağım. Zavallı annemin sevgisi-nin bunu benden sakladığı için ağla! Onun için, benim için ağla! Baylar... Tanrım... Sana şükürler olsun! Gözyaşlarını yüzümde duyuyorum. Hıçkırıkların yüreğime ulaşıyor, işte! Tanrım şükürler olsun! Şükürler olsun!”

Kollarındaydı. Başı kızının göğsüne düşmüştü. Bu öyle dokunaklı bir sahneydi ki, geçmişin olayları öylesine acıma-sız haksızlıklar ve acılar taşıyordu ki, odadaki adamlar yüz-lerini örttüler.

Bayan Manette sürekli burnunu çekiştiren Bay Lorry'ye, “Onu üzmeden Paris'i bir an önce terk etmemiz için gerekli her şeyin ayarlanması mümkünse...” diyordu ki, Bay Lorry, “Yolculuğa çıkacak durumda mı acaba?” diye sordu.

“İyi ama bu korkunç kentte kalacak durumda olmadığı kesin.”

Konuşulanları duyabilmek için diz çöken Defarge: “Doğru,” dedi. “Dahası var. Bay Manette'in Fransa dışında olması daha uygun olur. Ne dersiniz? Bir arabayla at ayarlayayım mı?”

Bay Lorry her zamanki düzenli titiz işadamı tavrına bürünüvermişti. “Bu bir iş meselesi,” dedi. “İş meselelerini ben kendim hallederim.”

“Öyleyse bizi burada bırakın lütfen,” dedi. Bayan Ma-nette; “Ne kadar sakın olduğunu görüyorsunuz. Beni onun-la yalnız bırakmaktan korkuyor olamazsınız... Neden olası-nız ki? Rahatsız edilmememiz için kapıyı kilitlerseniz döndü-ğünüzde onu yine böyle bulacağınızdan kuşku yok. Siz dönene kadar ona bakacağım. Onu hemen buradan çıkara-cağız.”

Bay Lorry ile Defarge genç kıza yaşlı adamla yalnız bı-rakmaya gönüllü görünmüyorlardı. Birinden birinin orada kalmasının uygun olacağını düşünüyorlardı. Araba ve atlar bulunmalıydı, yol için düzenlenecek evraklar vardı. Zaman kısıtlıydı, gün bitmek üzereydi. Sonunda işleri aralarında paylaşarak harekete

geçtiler.

Karanlık bastırınca, kız da babası gibi başını taşa koy-du. Karanlık koyulaştı. Baba kız çatlaklardan sızan parıltıyı görene dek sessizce yattılar.

Bay Lorry ile Defarge yol hazırlıklarını tamamlamışlardı. Pelerin ve giysilerden başka, ekmek, et, şarap ve sıcak kahve getirmişlerdi. Defarge yiyecekleri ve elinde taşıdığı lambayı ayakkabıcının tezgâhına bıraktı. Tezgâhın dışında yalnızca bir yatak vardı. Bay Lorry ile birlikte mahkûmun ayağa kalkmasına yardımcı oldular. Yüzündeki ürkekliğe, şaşkınlığa bakıp da düşüncelerini kavrayabilmek olanaksız-dı. Ne olup bittiğinden haberdar mıydı? Söylenenleri anlayabiliyor muydu? Özgür olduğunun bilincinde miydi? Kestirmek güçtü. Konuşmaya çalıştılar ama aklı öylesine karış-mıştı ki, karşılık veremiyordu. Bu da onları korkuttu. Arada çılgn gibi oluyor, başını ellerinin arasına alıp çırpınıyordu. Olumlu tepki yaratabilen tek şey kızının sesiydi. Kızı ne za-man konuşsa ondan yana dönüyordu.

Uzun süredir zor kullanılarak buyruklara uymaya alıştı-rılmış birinin davranışı ile verilenleri yiyip içti. Pelerine sarın-dı, verilenleri giydi. Kızının koluna girmesi onu sevindirmiş gibiydi. Elini iki elinin arasına aldı ve hep öyle tuttu. Merdi-venleri inmeye başladılar. Defarge lambasıyla önden ilerli-yordu. En arkada da Bay Lorry vardı. Birkaç basamak in-mişlerdi ki adam durup tavanlara ve duvarlara baktı.

“Burayı anımsıyor musun baba? Buraya gelişini anım-sıyor musun?”

“Ne dedin?”

Kıza sorusunu yinelemek fırsatını vermedi:

“Anımsamak mı? Hayır. Çok önceydi.”

Zindandan eve getirilişini anımsadığı apaçık ortadaydı. Yüz Beş Kuzey Kulesi dediğini duydular. Çevresine bakıyor, gördüğünü onu kapattıkları kalenin duvarları sanıyordu. Avluya vardıklarında adımları içgüdüsel olarak değişti. Kale-nin çevresindeki su hendeği üzerindeki köprüünün indirilme-sini bekliyordu. Ama köprüyü göremeyip de arabayı fark edince kızının elini bıraktı, kollarını yine başına doladı. Kapıda kimsecikler yoktu. Pencereleden de hiç kimse bakmıyordu, sokak bile bomboştu. Ortalığa hiç de doğâl olmayan bir ıs-sızlık ve sessizlik çökmüştü. Ortalıkta tek bir kişi vardı: Ba-yan Defarge. Kapının kenarına yaslanmış, örgü örüyor, hiç-bir şeyi görmüyordu. Önce mahkûm, ardından da kızını bindi. Yaşlı adam bitmemiş ayakkabılarını ve aletlerini istedi. Ba-yan Defarge, istenilenleri getirmek için örgüsünü öre öre av-luya girdi. Az sonra takımları getirip verdi, sonra yine kapı eşliğine döndü.

Defarge sürücünün yanına tırmanıp emir verdi: “Surla-ra!” Kırbaç sakladı ve sallanan lambaları cılız ışığı altında yola koyuldular.

Daha iyi sokaklarda daha güçlü yanan, daha kötü yol-larda ise iyice cılızlaşan lambaların altından, ışıklandırılmış dükkânların, neşeli kalabalıkların, parıldayan kahvehane-lerin, tiyatroların yanından geçerek kentin kapılarından birine ulaştılar. Bekçi kulübesinde eli lambalı askerler bulunuyor-du.

“Kâğıtlarınız yolcular!”

“İşte memur bey,” dedi Defarge. Arabadan inmişti, adamı yavaşça kenara çekiyordu. “Şunlar içerideki beyaz saçlı bayın kâğıtları. Onları bana vermişlerdi...” Sesini iyice alçaltmıştı. Askerlerin ışığı dalgalandı. Biri üniformalı bir kol tarafından içeri uzatıldı. Tuhaf bir bakışla beyaz başı süzdü. “İyi” dedi, “devam edin.” “Hoşçakalın,” dedi Defarge. Za-yıflayan lambaların ışıkları altından yıldızların ışığına geçtiler.

Bilginlerin dediğine göre bize öylesine uzak yıldızlar vardı ki, ışıkları dünyaya ulaşmamıştı bile. Bu sonsuz ışıkla-rım kubbesi altında gecenin gölgeleri derinleşip koyulaştı.

Jarvis Lorry'nin kulağında birtakım fısıltılar dolaşıyordu. Me-zarından çıkarılan adam tam karşısındaydı işte. Hangi güç-lerini onulmaksızın yitirmişti acaba? Neleri yeniden kazana-bilirdi?

“Yaşama döndürülmekten memnunsunuzdur uma-rım?”

Ve eski yanıtı aldı:

“Bilemiyorum.”

İKİNCİ KİTAP

Altın Bağ

BİRİNCİ BÖLÜM

Beş Yıl Sonra

Temple Kapısı'nın yanı başındaki Tellson Bankası bin yedi yüz seksen yılında bile tutucu bir yerdı. Çok küçük, çok karanlık ve çok rahatsızdı. Bu basıklıktan, bu karanlıktan, bu çirkinlik ve rahatsızlıktan gurur duyan banka ortaklarının ahlâki yaklaşımlarında bile tutuculuk vardı. Bununla böbür-lenecek kadar ileri giderler ve böyle olmasa bankanın bu denli saygınlık kazanamayacağını da savunurlardı. Yalnızca bir inanç değildi bu. İş gereği orada burada kullandıkları bir silahtı da. Tellson'un büyümeye gereksinimi yoktu... Işığa da, süse de. Noakes Şirketi ya da Snooks Biraderler böyle şeylere gereksinim duyabilirlerdi ama Tellson asla. Tanrıya şükürler olsun ki hayır! Tellson'da yenilik yapmayı öneren oğullarını bile evlatlıktan reddedebilirlerdi. Bu açıdan bakıldı-ğında, banka ile ülke birbirlerine pek benziyorlardı. Bu ülke de yasa ve geleneklerinde değişiklik öneren oğullarını evlat-tan saymazdı. Böylece Tellson Bankası zorluğun aptalca zaferinin simgesi olageldi.

Size aptalca karşı koyan gacırtılı bir kapıyı açabildiğinizde, Tellson'un iki basamağından aşağı yuvarlanıp ve denge-nizi iki bankosu bulunan küçücük, zavallı bir dükkânda bulurdunuz. Bankonun ötesindeki yaşlıktan tiridi çıkmış adamlar rüzgâra tutulmuşçasına tir tir titreyerek çekinizi alır, imzanızı incelerlerdi.

Pencerelere Fleet Sokağı'nın çamurları bulanmış olur-du. Üstüne üstlük demirlerle çevrili olmaları da karanlığı adamakıllı artırırdı, işiniz “Banker”i görmenizi gerektiriyor-sa, arka tarafta, boşa giden yaşamınızı enine boyuna düşü-nebileceğiniz bir odaya alınırdınız. Sonunda “Banker” elleri cebinde çıkagelirdi, akşamın alacakaranlığında onu güçlük-le seçebilirdiniz. Paranız kurt yeniği tahta çekmecelere girer ya da

çıkardı. Açılıp kapandıklarında ise genzinize tahta par-çacıkları dolardı. Paralarınız çürüyüp paçavraya döner, küf küf kokardı. Altın ve gümüş eşyanız yakındaki bir lağım çukuruyla kirli ilişkilere girer, iki üç günde parlaklıklarını yitirir-lerdi. Tapu ve anlaşmalarınız mutfaktan ve kilerden bozma uzun odalara sokulur; parşömenlerindeki yağ bankanın ha-vasına kaptırırlardı. Ailenize ait kâğıtlar, üzerinde hiçbir za-man yemek göremeyeceğiniz bir yemek masasına taşınırdı. Sevgilinizin ilk mektupları, çocuklarınızdan gelen mektuplar yakın zamana kadar halka ibret olsun diye sergilenen kelle-lerin gözleri önündeydi.

O günlerde ölümle cezalandırılmak her iş ve mesleğin moda uğraş ve çözüm reçetesi-ydi. Tellson Bankası için de böyleydi bu. Ölüm, doğanın getirdiği bir çözümdü bu kural yasalar için de neden geçerli olmasındı ki? Sahte imza kul-lanan öldürülüyordu, geçersiz çek yazan öldürülüyordu. Mektupları yasal yetkisi olmadan açanlar öldürülüyordu. Kırk şilin altı pens yürüten de, Tellson Kapısı'ndan at yürü-ten de, beceriksizce kalp para basanlar da öldürülüyordu. Ölümün caydırıcı niteliği pek yoktu. Tersine işlediği bile söy-lenebilirdi, ama bu çözüm dünyayı olaylarla tek tek uğraş-ma zahmetinden kurtarıyordu. Diğer işyerlerinin yanı sıra Tellson'da birçok kişiyi öldürmüştü.

Kuytu, izbe bölmelere sıkışmış bir yığın yaşlı pinpon işlerini ciddiyetle sürdürüyordu. Tellson'un Londra Şubesi genç birini işe aldı mı yaşlanana kadar adamcağzı bir yer-lere gizlerdi. Peynirmişçesine karanlıkta tutulur. Tellson'un kokusu ve mavi küfü üzerine sinene dek bekletilir, ancak ondan sonra ortalığa salıverilirdi. İşte o zaman o da karanlık, tozlu bir bölme-yi tıklır, kocaman defterlere gömülürdü.

İçeri çağrılmadığı sürece Tellson'un hemen dışında du-ran, getir götür işleri yapan bir kapıcı, kimi zaman habercilik yapan biri vardı ki işletmenin canlı tabelası olma görevini de üstlenmişti, iş saatlerinde hep oradaydı. Bir yere gönderilmişse yerine korkunç bir velet olan, on iki yaşındaki oğlu bakardı. Müşteriler, Tellson'un bu ayakçıya nasıl katlandı-ğın anlayamıyordu. Tellson bu işte çalışan herkese şöyle ya da böyle katlanmak zorunda kalmıştı. Adamı bu göreve zaman ve olaylar getirmişti. Soyadı Cruncher'di ve karanlık işlerden elini eteğini çekmeye söz verdiği Houndsditch Kilisesi'nde Jerry adını almıştı.

Bulduğumuz yer Bay Cruncher'ın evi. Hangingsword Sokağı, Whitefriars'dayız. Rüzgârlı bir mart sabahı ve sa-at yedi otuz. Yıl 1780. Bay Cruncher'ın evi hiç de saygın bir mahallede değil, hırsızların, katillerin ve serserile-rin oturduğu bir semt.. Yalnızca iki göz odası var, ama her ikisi de temiz pak. Penceresi olan, dolap büyüklüğünde bir bölme de odadan sayılıyor. Saat erken olmasına rağmen yatak odasının yerleri silinmiş bile. Bardakların altında da beyaz bir masa örtüsü duruyor.

Bay Cruncher soytarıların giysisine benzeyen yamalı bir battaniyeyi başına çekmiş, horul horul uyuyordu. Derken sağına soluna dönmeye, kıpırdanmaya başladı. Birden doğruluverdi. Çarşafı lime lime edecekmiş gibi duran fırça gi-bi saçları vardı. Bağırıldı:

“Yine başlamadıysa ben adam değilim!”

Temiz giyimli, hamarat birine benzeyen bir kadın kö-şede diz çökmüş olduğu yerden öyle bir telaşla fırladı.

“Ne o?” dedi Bay Cruncher; bir yandan da çizmesini arıyordu. “Yine başladın, değil mi?”

Sabahı böylece karşıladıktan sonra çizmeyi kapıldığı gibi kadına fırlattı. Çamurlu bir çizmeydi bu. Öyle oluşu da Bay Cruncher'm ev geçindirmek için yaptığı işin niteliği ile bağ-lantılıydı. Bankadan eve tertemiz dönerde ama her sabah kalkıldığında çizmeleri çamurlu olurdu.

“Ne işler çeviriyorsun başımın belası?”

“Yalnızca dua ediyordum.”

“Yalnızca dua ediyormuş! Diz çöküp başıma bela gel-mesi için dua etmekle ne demek istiyorsun sen!”

“Hiç de değil... Ben senin iyiliğin için dua ediyorum.”

“Yok canım! Öyle de olsa izin vermem. Bak Jerry oğ-lum! Bak da şu ananın ne iyi bir kadın olduğunu gör. Baba-nın iyiliğine karşı dua ediyor. Sadık bir annen var oğul. Dindar da. Tek oğlunun ağzından lokması alınsın diye diz çök-müş yalvarıyor!”

Pijamalı genç Cruncher'ın tepkisi kötüydü. Annesine döndü ve kursağına giren lokmaların dualarla yok olmasını onaylamadığını belirtti.

Cruncher, uyku sersemliğiyle, “Şu duaların ne işe yarıyor sence, ha kendini beğenmiş kadın?” diye sordu. “Ne değeri var bu duaların, söyle bakalım?”

“Yüreğimden geliyorlar Jerry. Ondan fazla değerleri yok.”

“Öyleyse beş para etmezler demektir. Ne olursa olsun dua etmeni istemiyorum. Bunun bedelini ödeyemem. Senin bu kaçamakların uğursuzluk getirecek bana. İlle de kendini yerden yere atacaksan, oğlunla kocan için at, onlara karşı değil! Tuhaf bir karım olmasa, ettiği dualarla işime çomak sokmasa, geçen hafta çok para kazanabilirdim. Anan kıs-metimi bağlıyor oğul!”

Bir yandan da giyiniyordu. “İmanla, üflenip mırıldanan bir yığın dua ile şansını döndürülen tek namuslu işçi ben de-ğilsem, adam da değilim! Giyin oğul. Ben çizmelerimi temiz-lerken annene göz kulak ol da kendisi yine duaya başlama-sın. Başlarsa bana haber ver. Yetti artık be!” Karısına söy-lüyordu. “Bu kapıdan bir daha böyle çıkamam. Her tarafla-rım araba gibi zangırıyor. Afyon yutmuş gibiyim. Her yanım öyle tutuldu ki var mıyım yok muyum belli değil. Bütün bunlar yetmezmiş gibi cebim de bomboş! Sabahtan akşama ce-bime metelik girmesin diye dua ediyorsun. Buna katlanamam! Yeter!”

Söylene söylene çizmesini temizliyordu: “Dindarsın demek... Ailene nasıl da bağlısın... Aferin sana!” türünden alaycı sözler söylüyordu. Bu arada daha yumuşak bir fırçayı andıran başı ile oğlu da babasının sözünü dinleyip, anne-sine göz kulak oluyordu. Arada bir uyuduğu bölmeye giri-yor, sonra ansızın çıkıp sırtıyor, “Gördüm işte! Çömeliyorsun!” diye bağırıp, yalancı çobanı oynuyordu. Baba Crunc-her kahvaltıya geldiğinde yüzünden düşen bin parçaydı. Ba-yan Cruncher'ın şükran duasına da kızdı:

“Yine mi, bozguncu! Yine mi dua etmeye kalkıyor-sun?”

Kadın yalnızca kutsanmak isteğini söyledi.

“Yapma!” diye bağırdı kocası. Karısının duaları yüzün-den masadaki somunun yok olmasını bekler gibiydi.

“Evden giderken kutsanmak istemiyorum! Yediğim iç-tiğimin kutsanmasını istemiyorum. Kes sesini!”

Gözleri kan çanağına dönmüştü, sanki bütün gece uyu-yamamış gibi yorgundu. Homurdana homurdana kahvaltı-sını bitirdi. Dokuza doğru yüzünü azıcık düzeltmeyi becere-bilmişti, işinin gerektirdiği saygın ifadeyi takındı ve işinin yo-lunu tuttu.

Jerry Cruncher, kendine “namuslu işçi” derdi ama yaptığına pek “iş denemezdi, iskemleden bozma bir tabu-resi vardı. Bunu her gün bankaya taşımak küçük Jerry'nin göreviydi. Temple Kapısı tarafındaki penceresinin önüne yerleştirirdi. İlk geçen arabadan edinilen bir avuç saman, Cruncher'ı soğuktan ve

ıslaklıktan korumak için ayağının altına yayıldı mı, gün başlardı. Bu görevde Bay Cruncher'ın şöhreti Temple Kapısı'nınkine eşdeğerti. Herkesçe tanınıyor, kötü biliniyordu. Dokuza çeyrek kala yerini almıştı, Tellson'dan içeri giren en yaşlı beylere şapka çıkarmaya hazır-dı. Küçük Jerry, Temple'a dadanır, dişine göre bulduğu ço-cuklara türlü eziyetler yapar, geri kalan zamanda da baba-sının yanında dururdu. Gözlerinin şaşılığına dek birbirlerine benzeyen bu babaoğullar Fleet Sokağı'ndan gelip geçenlere bakarken bir çift maymuna benziyorlardı. Baba Jerry'nin rastlantı sonucu bir saman çöpünü çiğneyip tükürüyor olma-sı; oğul Jerry'nin de aynı şeyi yapması bu benzerliği daha da pekiştiriyordu.

Tellson'daki odacılarından birinin kafası dışarı uzandı ve "Seni istiyorlar!" diye haber verdi.

"Yaşasın baba! İşte siftah ediyoruz."

Babasını yolcu eden Jerry tabureye yerleşti. Babasının çiğnediği samana bakıp düşündü: "Hep pas içinde! Elleri hep paslı! Babam bu pası nereden buluyor ki? Buralarda hiç paslı bir şey yok!"

İKİNCİ BÖLÜM

Görülecek Şey

Bankanın eski görevlilerinden biri ayakçı Jerry'e: "Old Bailey'i biliyordunuz sanırım?" dedi. "Evet efendim," dedi Jerry. Donuk bir sesle, "Old Bai-ley'i biliyorum," diye ekledi.

"Bay Lorry'i de tanıyorsun elbet." "İyi bilirim. Old Bailey'den çok daha iyi bilirim. Zaten benim gibi namuslu biri hapisaneyi ne kadar tanıyabilir

ki..."

"Pekâlâ. Tanıkların girdiği kapıyı bul ve mübaşire bu notu göster. Seni içeri alacaktır."

"Duruşma salonuna mı efendim?" "Duruşma salonuna."

Cruncher'ın gözlen öyle şaşıştı ki birbirlerine ne düşündüklerini sorar gibi oldu.

"Salonda bekleyecek miyim bayım?" "Dinle. Mübaşir notunu Bay Lorry'e götürecektir. Dikkatini çekecek bir şeyler yap. Nerede olduğunu bilsin. Ondan sonra da o seni çağırana dek bekle." "Hepsi bu mu efendim?"

"Hepsi bu. Yanında habercilik yapacak biri olsun istiyor."

Yaşlı kâtip notu katlayıp üzerine bir şeyler yazdı. Sıra kurutma kâğıdına gelene kadar Bay Cruncher'dan ses çık-madı.

"Sanırım bu sabah sahtekârları yargılayacaklar, değil mi?"

"Vatan hainlerini..."

“Bunun da cezası dört parçaya ayrılmak,” dedi Jerry.

“Vahşet ama bu... Savurganlık!”

“Yaa, böyle” dedi yaşlı kâtip. Gözlüklerini şaşkınlıkla Jerry'e çevirmişti; “Yasa böyle.”

“Bana kalırsa yasalar insana işkence etmemeli. Öldür-mesi bile kötü, ama işkence daha da beter.”

Kâtip, “Hiç de değil” dedi. “Yasalardan söz ederken saygılı davran! Boşuna nefes tüketme. Yasalar ne derse o olur. Kulağına küpe olsun!”

“Nefesimi de, ciğerimi de bu nemli hava berbat ediyor efendim. Yaptığının yaşamımı kazanmak için ne nemli bir yöntem olduğunu taktir etmek size kalmış.”

“Yaa, yaa,” dedi adam; “Hepimiz yaşamımızı şu ya da bu yolla kazanıyoruz. Kimimiz nemli, kimimiz kuru yollardan kazanıyor. İşte mektup. Git artık.”

Jerry mektubu aldı, yaşlı kâtibi selamlarken, “Sen ne hinoğlu hinsin!” diye düşünüyordu. Oğluna gittiği yeri bildirdi ve yola koyuldu.

O günlerde idamlar Tyburn'de yapılırdı. Nevvgate bu günkü ününe sahip değildi. Yine de hapishane berbattı; her türlü kötülüğün ve rezilliğin cirit attığı bir yerdi Newgate.

İçinde mahkemenin de bulunduğu Bailey Hapishanesi tam bir hastalık yuvasıydı. Hastalık, kimi zaman tutuklularla duruşma salonuna taşınıyor, sanık iskemlesinden yargıca bulaşıyor, yargıcın ölüm fermanını imzaladığı tutukludan ön-ce öldüğü bile oluyordu. Sağ kalanlar için Old Bailey dehşet verici bir hanın avlusu gibiydi. Arabalar dolusu yolcu, öteki dünyaya doğru şiddetle bezenmiş bir yolculuğa buradan çı-kıyorlardı. Ders alsınlar diye iki kilometre kadar halkın ara-sından gidiyorlar, bir iki iyi vatandaş utandırıyorlardı. Old Bailey suçluların kütüklere bağlanıp ibret olsun diye gösteril-mesi ile de ünlüydü. Bu kütüklerin ne denli korkunç bir ce-zaya alet olduklarını düşleyemezsiniz. Kamçılama yeri de pek ünlüydü. Onu iş başında görmek insancıl duyguları pekiştirir, insanı yumuşatırdı. Akılcı törelerin kalıntılarında başka bir şey olmayan kan bedeli uygulaması ise para için işlenmiş en korkunç cinayetleri birbirine ekliyordu. Old Bai-ley, o gün için, “Var olan doğru olandır” düsturunun canlı örneğini oluşturuyordu. Tembel olduğu kadar her şeyi kes-tirip atan bir deyişti. Doğal olarak çağırıştırdığını da kapsa-mına almıyordu: “Bu güne dek var olmuş olanlar yanlış olanlardır.” Bu düstur geçerli değildi.

Jerry olup biten korkunç olayları izlemek için toplanmış, çürümüş kalabalığı vardı. Buna alışık biri gibiydi. Aradığı ka-pıyı buldu ve notu uzattı. O günlerde insanlar Old Bailey'de sergilenen “oyunları” görebilmek için Bedlam Tımarhanesindekilerde olduğu gibi, para öderlerdi. Old Bailey'deki gösteri daha pahalıydı. Kapılar bu yüzden pek sıkı denetleniyordu. Açık kapılar yalnızca suçluların içeri alındığı kapılar-dı.

Kapı, epeyce gecikme ve nazdan sonra Jerry Cruncher'ın duruşma salonuna süzülebilmesini elverecek kadar açıl-dı. Jerry Cruncher, bekleyenlerden birine: “Neler oluyor?” diye sordu. “Henüz hiçbir şey.” “Sırada kim var?” “Bir vatan haini.”

“İşin sonunda parçalanmak var desene?” “Aah,” dedi adam. Ağzını şapırdatıyordu. “Az buçuk asarlar. Sonra da indirir dilim dilim ederler. Hem de kendi gözlerinin önünde! Sonra da içini, boşaltıp yakarlar. Kafa-sını uçururlar, en sonunda da dörde bölerler. Cezası bu!” “Suçlu bulunacak olursa,” dedi Jerry. “Oho, suçlu bulunacak. Hiç kuşkun olmasın.” Cruncher'ın gözü mübaşire takıldı. Elinde not ile Bay Lorry'e ilerliyordu. Peruklu bayların arasında bir masada oturuyordu Bay Lorry. Savunma avukatı olan

diğer bir pe-ruklu baydan da pek uzak değildi. Avukatın önünde bir yığın kâğıt vardı. Tam karşısında tüm dikkatini tavana vermiş başka bir bey oturuyordu. Jerry öksürük, çene sıvazlamaları ve el işaretlerinden sonra Bay Lorry'yi varlığından haberdar edebildi. Haberciyi görebilmek için ayağa kalkmış olan yaşlı bankacı oturdu.

Konuştugu adam Jerry'e: "Onun bu dava ile ne ilgisi var?" diye sordu. "Bilmiyorum," dedi Jerry. "Sorabilir miyim, senin ilgin ne? "Onu da bilmiyorum," dedi Jerry. Yargıç'ın gelişi, kalkıp oturmalar, konuşmalarını böldü. Sanık sandalyesi ilginin odağı haline gelmişti. Orada durmakta olan iki görevli tutukluyu getirdiler: Tavana bakan peruklu baym dışında, salondaki herkesin gözü ondaydı. Ne-fesler demir gibi, yel gibi ya da alev gibi ona aktı. Onu bir kez de olsa görebilmek için meraklı yüzler, sütunların köşe-lerin ardından uzandılar. Arka koltuklardakiler saçının telini kaçırmamak istercesine ayağa kalktılar. Aşağıdakiler önlerindeki omuzlarına abanıp yükseldiler. Parmak ucuna kalktılar, basamaklara tırmandılar, ne pahasına olursa olsun her santimetre karesiyle gözlerine ziyafet çektiler. Newgate duvarlarının canlı bir parçası gibi duran Jerry'nin biralı nefesi de öteki bira, cin, çay ve kahve kokan nefeslere karıştı. Tu-tukluya akan bu nefesler arkadaki camı buğulandırmıştı bile. Bütün bu bakışların yöneldiği kişi, yirmi beş yazlarında yakışıklı, yapılı, yanık tenli ve siyah gözlü genç bir adamdı. Bir beyefendiye benziyordu. Siyah ya da koyu gri renkte bir elbise giymişti. Uzun siyah saçları süs olsundan çok, yü-züne düşmesin diye arkaya bir kurdele ile toplanmıştı. İnsa-nın bedenini örten ne olursa olsun, duygular onu deler ge-çer. Durumunun neden olduğu solgunluk, yanık tenin öte-sinden fark ediliyordu. Ruh, güneşten daha güçlüydü kuşku-suz. Bu adama yönelen bakışların ve ilginin yücelmiş insan-lık duyguları ile hiçbir alıp vereceği yoktu. Daha az hüküm giyeceğine ilişkin bir şeyler sezinleseler, o korkunç ayrıntı-lardan kurtulma umudu ufukta belirsin... Tüm çekiciliğini yitiriverirdi. Gördükleri utanç verici bir sona mahkûm edilen bu bedendi. Büyünün kaynağı katledilip, paramparça edilecek olan bu ölümsüz kişiydi. Kendilerini ustaca kandırıp bu ilgiye ne cila sürerlerse sürsünler, ilginin temeli kana susamışlıktı. "Susalım!"

Charles Darnay önceki gün 'Hain' olduğu suçlamasını reddetmişti. Bir sürü süslü püslü lafın arasında Fransa Kralı Levis'e değişik zaman ve biçimlerde "hizmet ettiği, ulu pren-simiz, haşmetli ve yüce kralımıza ihanet ettiği söyleniyordu. Yüce, haşmetli kralımızın ülkesi ile Fransa Kralının ülkeleri arasında gidip gelerek, sözü edilen Fransız Lewis'e ulu, yüce, haşmetli kralımızın birliklerinin Kanada ve Kuzey Amerika'ya gitme hazırlığı içinde olduklarını söylemişti. Hu-kuksal terimler araya girdikçe kafası iyice bulanana Jerry bu kadarını kavrayabilmişti. Sözü geçen ve defalarca sözü ge-çen Charles Darnay'ın, önünde duran şu adam olduğunu da çıkarabilirdi. Jüri ant içmekteydi.

Orada bulunan herkesin düşüncelerinde asılan, kafası kesilen, paramparça edilen Darnay, bunun bilincinde gibiy-di. Korkmuş görünmüyordu. Sessiz ve dikkatliydi. Açılışı ciddiyle izledi. Önündeki parmaklığı öylesine kavramıştı ki etrafına serpilmiş onların tek bir yaprağı bile kıpırdamıyordu. Duruşma salonu bu kokulu otlarla donatılmış, çevreye sirke serpilmişti. Bunlar hapishane hummasına karşı önlem sayı-lıyorlardı.

Tutuklunun başının üzerinde, ışığın yansımaları sağla-yan bir ayna yerleştirilmişti. Geçmişte yüzleri o aynadan yansıyan yığınla kötü ve aşağılık insan dünyadan göçüp gitmişlerdi bile. Okyanusların ölümlerini geri vermesi gibi o ayna da o güne değin yuttuklarını kussa, bu iğrenç yer alabilirdi-gine korkunç olurdu. Tutuklu da buranın her türlü alçaklığın ve rezilliğin sergilendiği bir yer olduğunu aklından geçirmiş olmalıydı ki aynaya baktı. Bakar bakmaz da kıpkırmızı kesil-di. Sağ eli otları itti. Bunu yaparken salonun soluna dön-müştü. Bakışlar, yargıçların solunda oturan iki kişiyi buldu. Bu öylesine birdenbire olmuştu ki ona bakan tüm gözler ay-nı yöne çevrildi. Gördükleri yirmi yaşlarında genç bir hanım-la, babası olduğu belli olan bir beyefendi idi. Bembeyaz saçları ve yüzündeki duyguların yoğunluğu ile, pek ilginç bir beyefendiydi bu. İçre dönüktü; kendisi ile hesaplaşır gibiydi. Yaşlı görünüyordu. Oysa kıızıyla konuştuğu anlarda canlanı-yor, yakışıklı ve genç bir adam oluyordu.

Kız adamın koluna girmişti. Öteki elini de babasının kolunun üzerine koymuştu. Gördüklerinden etkilenmiş, tutuk-luya acımış da babasına sokulmuş gibi bir hali vardı. Yüzü suçlanan kişinin içinde bulunduğu tehlikenin uyandırdığı acı-mayı ve korkuyu yansıtıyordu. Bu o denli belirgin ve güçlüydü ki Darnay'e acımayan birçok kişi etkilendi. Bir fıslı do-laştı: “Kim bunlar?” Haberci Jerry parmağındaki pasları emerken, kendi kendine bir sonuç çıkardı. Kim olduklarını duymak için kafasını uzattı. Çevresindeki kalabalık soruyu en yakınındaki görevliye ulaştırmış, yanıtı da arkaya geçirmekle meşguldü.

“Bunlar tanıkmiş...”

“Kimin tanıkları?”

“Karşının...”

“Kime karşı?”

“Suçlu...”

Herkes gibi bakışları sola kaymış olan yargıç, onları geri çağırdı. Arkasına yaslandı ve yaşamı ellerinde olan ada-ma dik dik baktı. Savcı ipi yağlamak, çivileri tahtaya geçirmek, baltayı bilemek için ayağa kalktı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Düş kırıklığı

Bay savcı jüriye, yaşı genç olan tutuklunun hainlik mes-leğinde oldukça deneyimli, “yaşlı” olduğunu belirtmek zo-runda kaldı. Düşmanla olan ilişkileri, bugünün, dünün ya da geçen yılın işi değildi. Bundan çok daha uzun bir süredir, Fransa ile İngiltere arasında mekik dokuduğu biliniyordu. Kal-dı ki, bu gidiş gelişlere dişe dokunur bir neden de göstere-miyordu. Bu tür hainliklerin doğasında açığa çıkıp, adaletin yerini bulma özelliği olmasa, yaptıklarının korkunçluğu ye suçunun gerçeği hiç ortaya çıkmayabilirdi. Tanrı korkusuz ve lekesiz bir kuluna tutuklunun düzenbazlıklarını açığa çı-kartma görevini vermişti. Bu kul Majestelerinin Dışişleri Bakanı'na ve saygıdeğer Meclis'e bildiklerini aktarmıştı. Bu yurtsever kişi az sonra kendilerine tanıtılacaktı.

Tanığın toplumdaki saygınlığı ve davranışları su götür-mez cinstendi. Tutuklunun eski arkadaşıydı ama bir an gel-miş, onun ikiyüzlülüğünü kavramış, artık bağına basamayacağı dostunu ülkesinin kutsal tapınağında kurban etmeyi kararlaştırmıştı. Eski Roma ve Yunan'da olduğu gibi top-luma yararlı olmuş kişilerin heykellerini dikme geleneği ol-saydı, bu parlak yurttaşınki hemen dikilirdi. Ne yazık ki bu ge-lenek yoktu... Demek ki heykeli de olmayacaktı. Ozanlarında gözlemledikleri gibi “Erdem” bulaşıcı idi. Özellikle de söz konusu olan erdem yurt sevgisi ise! Bütün bunları jüri üye-lerinin de ezbere bildikleri birtakım sözcüklerle, deyişlerle, benzetmelerle anlatıyordu. Ne var ki jüri üyelerinin yüzünde bunları ilk kez duyuyormuşçasına bir hava vardı. Kral adına tanıklık yapacak olan bu kusursuz ve sözüne güvenilir kişi tutuklunun uşağı ile ilişki kurmuş, uşağı efendisinin yazı masasını, mektuplarını ve ceplerini karıştırma yönünde kut-sal bir kararlılığa yönelmişti. Bu saygın uşak konusunda küçük düşürücü sözler edilecekti kuşkusuz. Genelde (Bay Savcı) onu kardeşlerinden (Bay Savcı'nın) bile üstün tutu-yordu ve ona annesi ile babasına duyduğundan (Bay Savcı'nın) daha fazla saygı duyuyordu. Bu nedenle jüriden içtenlikle aynı yapımlarını istiyordu. Tanıkların ifadeleri bu-lunan belgelerle karşılaştırıldığında, tutuklunun majesteleri-nin

birlikleri konusunda bilgilerle donatılmış olduğu kanıtla-nacaktı. Durumları, hazırlıkları konusunda elinde tuttuğu bil-giler bunları düşmana verdiği kanıttı. Listeler tutuklu-nun el yazısı ile yazılmamıştı ama bu savcılık açısından çok daha iyiydi. Tutuklunun ne denli kurnaz olduğunu kanıtlıyor-du. Söz konusu bilgi alışverişinin beş yıl önce Amerikalılarla İngiliz birlikleri arasındaki çatışma öncesine dayanması da ilginçti. Bu nedenlerden dolayı; yurtsever (öyle olduklarını biliyordu) ve sorumluluk taşıyan (öyle olduklarını biliyorlardı) jüri üyeleri onu “suçlu” bulmalıydılar. Sonu gelmeliydi. Suç-lunun başı koparılmadıkça kimseye rahat uyku yoktu. Eş-leri, çocukları ve yakınları gönül rahatlığı ile yastığa baş ko-yamayacaklardı. Bay Savcı, onlardan istediği kellenin nere-den bakılırsa bakılsın çoktan yitik olduğunu söyleyerek konuşmasını bitirdi.

Bay Savcı susunca, salonda bir uğultu başladı. Tutuk-lunun çevresinde bir mavi sinek bulutu üşüyordu sanki. Ya-kında olacakların beklentisiyle şimdiden tutuklunun başına üşüşmüş gibiydiler. Sessizlik sağlanınca yurtsever tank ye-rini almıştı.

Bay Savcı sorularını yöneltti:

John Barsad bir beyefendiydi. Bu temiz yüreğin öyküsü Bay Savcı'nın anlattığı gibiydi. Kusur aranacaksa kusursuz-luğunda olmalıydı. O soylu göğsünün taşıdığı yükü indirdikten sonra alçakgönüllü bir biçimde oturacaktı ki, Bay Lorry'den az ötede oturan peruklu bay ona birkaç soru sormak için izin istedi. Karşıda oturan öteki peruklu hâlâ tavana ba-kıyordu. Kendisi hiç casusluk yapmış mıydı?

Hayır... Ne demeye getiriyorlardı ki?

Yaşamını nasıl sağlıyordu? Topraktan. Neredeydi bu topraklar? Pek anımsamıyordu. Ne tür bir topraktı? Kimseyi ilgilendirmezdi bu. Ona miras mı kalmıştı? Evet. Kimden? Uzak bir akrabadan. Çok mu uzak? Oldukça. Hiç tutuklan-mış mıydı? Kesinlikle hayır. Borçlular Hapishanesi'nde yat-mamış mıydı? Bu işle onun ne ilgisi vardı ki? Borçlular Hapishanesi'ne girmemiş miydi? Haydi. Bir kez daha. Hiç mi? Evet. Kaç kez? İki ya da üç kez. Beş ya da altı? Belki. Mes-leğiniz? Bir beyefendiyim. Hiç dayak yediniz mi? Belki. Sık sık? Hayır. Tekmeyle merdivenden aşağı yuvarlandınız mı? Hayır. Merdiven başında vurmuşlardı ama kendiliğinden düşmüştü. Hileli zar kullandığınız için mi? Saldıran ayyaş yalancı öyle demişti ama doğru değildi bu. Yemin eder mi-siniz? Kesinlikle. Kumarda hile yaparak para kazandınız mı? Başka beyefendiler kadar. Tutukludan borç aldınız mı? evet. Ödediniz mi? Hayır. Tutuklu ile olan yakınlığınız yalnız-ca hanlarda, arabalarda ya da gemilerde sizin baskınızla gelişen bir tanışıklıktan ibaret değil mi? Hayır. Tutukluyu bu listelerde gördüğünüzden emin misiniz? Emindi. Siz derle-miş olamaz mısınız? Hayır. Bu tanıklığı ile para edinme umudunuz var mı? Hayır. Tuzaklar için tutulmuş paralı tanık değil miydi? Yoo... Hayır. Ya da herhangi bir iş için? Yoo... Hayır. Söylediklerinin doğruluğuna yemin eder miydi? Defa-larca. Yurtseverliğin dışında amaçları yok muydu? Hiç yok-tu.

Dürüst uşak Roger Ciy ise tanıklığını çabucak bitiriverdi. Dört yıl önce tutuklunun hizmetine girerken, ona olan inancı tamdı. Calais postasında bir uşağa gereksinimi olup olmadığını sormuş. Darnay de onu işe almıştı. Sadaka iste-memişti. Tutukludan kuşkulanmaya başlamış, sonra da onu izlemişti. Yolculukları sırasında giysilerini düzeltirken bun-lara benzer listeleri ceplerinde görmüştü. Bunları yazı ma-sasından almıştı. Bunları hem Calais'de hem Boulogne'da Fransızlara gösterirken oradaydı. Vatanını seviyordu. Göz yummamış, bilgi vermişti. Hiç kuşkusuz gümüş bir çaydan-lık çalmamıştı. Gerçi bir hardal çanağı söz konusu olmuştu ama o da kaplama çıkmıştı. Bir önceki tanığı yedi sekiz yıldır tanırdı ama bu bütünüyle bir rastlantıydı. Tuhaf denemezdi buna. Çoğu rastlantılar tuhaftı zaten. Onun da amacının va-tana hizmet oluşuna da tuhaf bir rastlantı denemezdi. Ger-çek bir İngiliz'di. Kendisi gibilerin de çoğunlukta olmasını di-liyordu. Sinekler yine uçuştular. Savcı Bay Jarvis Lorry'i ça-ğırıldı.

“Bay Lorry; siz Tellson Bankası'nda görevlisiniz değil mi?”

“Öyleyim.”

“1775'in Kasım ayında bir Cuma akşamı, iş nedeni ile Londra ile Dover arasında yolculuk yaptınız mı?”

“Evet.”

“Posta arabasında başka yolcu var mıydı?”

“İki kişi.”

“Gece, yoldan mı bindiler?”

“Öyle.”

“Bay Lorry... Tutukluya bakın. Yolculardan biri miydi?”

“Öyleydi diyemeyeceğim.”

“O iki yolcudan birine benziyor mu?”

“İkisi de örtünmüş, pelerinlerine sarılmışlardı. Gece çok karanlıktı. Kimse kimseyle konuşmuyordu. Benziyor bile diyemeyeceğim.”

“Bay Lorry... bir kez daha bakın. O iki yolcu gibi sarın-rmış olduğunu varsaysak, yapısı ve duruşunda onlardan biri olamayacağını belirleyecek bir şey var mı?”

“Hayır.”

“Onlardan biri olmadığına yemin edebilir misiniz Bay

Lorry?”

“Hayır.”

“Hiç değilse olabilirdi diyorsunuz.”

“Evet. Yalnızca ikisinin de haydutlardan korkan kişiler-den olduklarını anımsıyorum. Tıpkı benim gibi. Oysa tutuklu, korkacak birine benzemiyor.”

“Sahte korkaklık nedir bilir misiniz Bay Lorry?” “Hem de çok iyi.”

“Bay Lorry, bir kez daha tutukluya bakın. Onu hiç gör-dünüz mü?” “Evet.” “Ne zaman?”

“Birkaç gün sonra, Fransa'dan dönerken aynı gemi ile geldik ve birlikte yolculuk yaptık.”

“Gemiye geldiğinde saat kaçtı?”

“Gece yarısını az geçiyordu.”

“Gece yarısını mı? Bu tuhaf saatte gelen tek yolcu o muydu?”

“Rastlantı olarak öyle.”

“Rastlantıyı boş verin Bay Lorry. Oydu, değil mi?”

“Öyle.”

“Yalnız mıydınız yoksa yol arkadaşınız var mıydı?”

“İki kişi; bir bay, bir de genç hanım, ikisi de buradalar.”

“Tutuklu ile konuştunuz mu?”

“Pek az. Hava fırtınalıydı. Yol uzun ve tatsızdı. Ben hep yattım.”

“Bayan Manette!”

Az önce gözlerin çevrildiği genç kadın oturduğu yerde ayağa kalktı. Babası da onunla birlikte kalkmıştı ve kolunu bırakmıyordu.

“Bayan Manette; tutukluya bakın!”

Tutuklu için bu içten, bu genç yüzle, güzellikle ve acıma duyguları ile yüzleşmek, bütün o kalabalıkla yüzleşmekten daha zordu. Kız mezarının başındaymış gibi geliyordu ona. Meraklı bakışlar bile sakinleşmesini sağlayamadı. Sağ eli otları tarhlara ayırıyormuşçasına dağıttı. Nefesini düzenleyemiyordu. Yüreği kan ağlıyordu. Sinek vızıltılar yeniden yo-ğunlaştı.

“Bayan Manette, tutukluyu önceden gördünüz mü?”

“Evet efendim.”

“Nerede?”

“Sözü geçen gemide efendim. O yolculukta.”

“Sözü geçen genç hanım siz misiniz?”

“Ne yazık ki efendim. O mutsuz kişi benim.”

Sözlerdeki acı, Yargıç'ın kulağa hiç de hoş gelmeyen sesine karıştı. Sertçe, “Yalnızca size sorulan soruları yanıt-layın!” dedi.

“Bayan Manette, Manş'ı geçerken tutuklu ile konuştu-nuz mu?”

“Evet efendim.”

“Anlatın.”

Çıt çıkmıyordu, anlatmaya başladı.

“Bu bey gemiye bi...”

“Tutukludan mı söz ediyorsunuz?” diye kesti yargıç.

Kaşları çatılmıştı.

“Evet efendim.”

“Öyleyse tutuklu deyin.”

“Tutuklu gemiye bindiğinde babamın ne denli yorgun ve sağlık açısından ne denli kötü olduğunu far ketti. Öyle za-yıftı ki onu açık havaya çıkarmaya korkuyordum. Güvertede, kamaraya giden merdivenlerin başında bir yatak hazırlamış-tım ona. Yanındaydım. O gece dördümüzden başka yolcu yoktu. Tutuklu, babamı rüzgârdan ve soğuktan daha iyi ko-ruyabilmem için yardım etmeyi önermek inceliğini gösterdi. Limandan çıkınca rüzgârın ne yönden eseceğini bilemedi-ğimden bu işi pek becerememiştim. Babamı yerleştirdi. Çok anlayışlıydı. İçtenliğine inanyorum. Konuşmamız böyle baş-ladı.”

“Sözünüzü keseceğim. Gemiye yalnız mı binmişti?”

“Hayır.”

“Yanında kaç kişi vardı?”

“İki Fransız bay”

“Konuştular mı?”

“Son dakikaya kadar konuştular. Fransız bayların san-dallarına geçmeleri gerekene kadar.”

“Aralarında kâğıt alışverişi oldu mu? Şu kâğıtlar gibi?”

“Evet. Ne tür kâğıtlar olduğunu bilmiyorum.”

“Biçimleri ve büyüklükleri benziyor mu?”

“Olabilir. Bilmiyorum. Yakınımda fısıldaşıyorlardı ama ben hem merdivenlerin üst tarafındaydım, hem de lambala-rın ışığı pek azdı. İyice görüp duyamadım. Alçak sesle konu-şuyorlardı. Yalnızca kâğıtlara baktıklarını gördüm.”

“Konuşmaya dönelim Bayan Manette.”

“Benimle açık sözlüydü. Yardıma muhtaçtım. Kibardı, iyi davrandı ve babama yardımcı oldu. Dilerim...”
Hiçkırıklara boğulmuştu, “Yaptıklarının karşılığı olarak ona bugün kötü-lüğüm dokunmamıştır.”

Mavi sinekler vızıldadılar.

“Bayan Manette, şayet tutuklu yaptığınız tanıklığı, göre-viniz olan tanıklığı, yapmaktan kaçınamayacağınız tanıklığı anlayışla karşılayamıyorsa bu onun sorunudur. Lütfen devam edin.”

“Zor ve incelik isteyen bir iş nedeniyle yolculuk yaptı-ğın söyledi. İnsanların başını derde sokabilirdi. Bu nedenle de takma bir adla geziyordu. Bu iş Fransa'ya gitmesini gerektirmişti ve daha birçok kereler Fransa ile İngiltere arasın-da mekik dokuyacaktı.”

“Amerika'dan söz etti mi Bayan Manette? Ayrıntılı ola-rak anlatın lütfen.”

“O davanın nasıl başladığını bana açıklamaya çalıştı. Görebildiği kadarıyla İngiltere'nin tutumunun yanlış ve aptal-ca olduğunu belirtti. Şaka yollu da George Washington'un 3. George kadar ünlü olabileceğini de söyledi. Bunda bir kö-tülük yoktu. Şaka yapıyordu. Zaman öldürmeye çabalıyor-duk.”

Çok yoğun ilginin odağı olan bir sahnede, seyirciler ba-şoyuncunun yüzündeki anlamı bilinçsizce yansıtırlar. Tanık-lığı sırasında Bayan Manette'in alını acı duyuyormuşçasına karışmıştı. Yargıç'ın sözlerini yazmasını beklerken, savcının ve savunma avukatının yüzlerine baktığında, salonun dört bir yanındaki, izleyicilerin yüzünde aynı acı vardı. Yargıç notlardan kafasını kaldırıp George Washington ile ilgili akıl almayacak benzetmeye kükrediğinde salondakilerin çoğu tanığa tutulmuş aynalara benzediler.

Bay Avukat, hem usul açısından, hem de bir önlem ola-rak genç hanımın babası olan Dr. Manette'in çağrılmasını gerekli gördüğünü belirtti. Çağrdılar.

“Bay Manette, tutukluya bakın. Onu tanıyor musu-nuz?”

“Bir kez gördüm. Londra'daki evime geldi. Üç ya da üç buçuk yıl önce.”

“Gemideki adamlardan biri ve kızınızla konuşan adam olarak tanııyor musunuz?”

“Hayır. Tanımıyorum.”

“Tanıyamamanız için belli ve özel bir neden var mı?”

Dr. alçak sesle, “Evet, var,” dedi.

“Kendi yurdunuzda yargılanmadan, suçlanmadan uzuncu bir tutukluluk dönemi yaşama şanssızlığınla uğradı-nız mı Doktor?”

“Çok uzun bir tutukluluk dönemiydi.” Bu yanıtta yürek-leri yakan bir şeyler vardı.

“Söz konusu olaydan az önce mi serbest bırakılmıştı-nız?”

“Bana öyle olduğunu söylediler.”

“Hiçbir şey anımsamıyor musunuz?”

“Hiçbir şey. Belleğimde bir boşluk var. Zindanda ayak-kabı yaparak kendimi oyaladığım günlerden kendimi Lond-ra'da, sevgili kızımın yanında bulduğum güne değin bir boş-luk var. Yüce Tanrı aklımı bana geri verdiğinde onu tanıdım ve yakın buldum. Nasıl yakınlaştığımızı bilemiyorum, anım-samıyorum.”

Bay Avukat oturdu. Babayla kız da oturdular. İşte bu noktada çok ilginç bir olay gelişti. Amaç tutukluyu beş yıl önce Dover Postası'nda başka bir hainle birlikteyken posta-dan inmiş göstermekti. Orada inmesi de aslında şaşırtma-caydı. On kilometre kadar geriye dönmüş, garnizona gelip bilgi toplamıştı. Tam o saatte bu garnizon ve tersane kasabasındaki otelin çay salonunda olduğuna tanıklık edecek biri çağrıldı. Tutuklunun avukatı bir sonuca ulaştramadığı sor-gulama hakkını kullandı. Tanık tutukluyu başka kez hiç gör-memişti. İşte tam bu anda, tavanı izlemekte olan peruklu bay kâğıda bir şeyler karaladı, kâğıdı katladı ve savunma avukatına fırlattı. Avukat kâğıdı inceledikten sonra dikkat ve merakla tutukluyu süzdü.

“Yine de tutuklu olduğundan eminsin... Öyle mi?”Tanık emindi.

“Tanığa çok benzeyen birini hiç gördünüz mü?”

Karıştıracak kadar benzeyenini görmemişti. “Şu baya, şu bilge dostumuza iyi bakın,” dedi avukat. Kâğıdı atan adamı gösteriyordu. “Sonra da tutukluya bakın. Birbirlerine benzemiyorlar mı? Ne dersiniz? Tıpatıp benzemiyorlar mı?”

Bilge dostumuzun görüntüsünün pek derbederce ol-duğu gerçeği bir kenara bırakılırsa şaşılacak derecede benziyorlardı. Tanık kadar herkes karşılaştırma yapmaya çağrıldığında bunu fark etti. Yargıç peruğu çıkarmasını isteyince benzerlik daha da şaşırtıcı olmuştu. Yargıç, tutuklunun avu-katı Bay Stryver'den tutuklu sandalyesinde Bay Carton'un mu vatan haini olarak yargılanacağını sordu. Bay Stryver'in Yargıç'a yanıtı “Hayır”dı. Yalnızca tanığın bir kez daha dü-şünmesini istiyordu. Varsayımları güç mü kazanmıştı, yoksa sarsıntıya mı uğramıştı? Önemli olan tanığı ezip pestilini çıkarmak, davanın bu yönünü etkisiz hale getirmektir.

Bay Cruncher ifadeleri dinlerken parmaklarındaki pas-larla karnını doyummuştu bile. Bay Stryver'in taşı dediğine oturtan savunmasını jüriye yöneltmesini, yurtsever Barsad'ın gerçekte para karşılığı casusluk yapan bir hain olduğunu, yaşamını kan ticareti ile kazandığını, lanetli Judas'tan bu ya-na gelmiş geçmiş en büyük sahtekâr olduğunu anlatmasını izledi. Benziyordu da! O namuslu uşak Cly'in Barsad'ın ar-kadaşı ve ortağı olduğunu, buna da layık olduğunu, bu sahtekâr ve yalancı tanıkların ailesel birtakım nedenlerle tutuk-luyu hedef seçtiklerini de dinledi. Tutuklu bir Fransız olduğu için yolculuk yapmak zorundaydı. Yaşamı pahasına da olur-sa olsun, bu yolculukların asıl nedeninin sevdiklerini koru-mak olduğunu açıklayamıyordu. Genç kızın ağzından zorla aldıkları ve ne denli acıyla verildiği herkesçe gözlemlenen ifadenin anlam taşımadığı ortadaydı. Bir araya gelmiş genç bir adamla bir hanımın arasında geçebilecek sıradan bir söyleşiydi o. George Washington'la ilgili sözler o denli abartılıydı ki; onu kötü bir şaka olarak değerlendirmekten başka yapılacak şey yoktu. Ulusal nefret ve kor-kuları aşağılık davalarına alet etmelerine ve karşı tarafı etki-leme çabalarına, devletin kayıtsız kalması hoş görülemezdi. Daha sağlam temellere dayanmıyordu. Kanıtların temelsizliği davaları yozlaştırmaktaydı. Bu ülkenin mahkeme kapı-larında yüzlerce benzer dava vardı.. Yargıç Stryver'in sözünü kesti: divan'da oturup yapılan suçlamaları dinleyemeyeceğini açıkladı. Yüzündeki anlam öylesine katıydı ki söylenen-ler gerçek değildi sanki. Bunun üzerine Bay Stryver kendi tanıklarını çağırdı, savcı jüriye giydirdiği giysileri tersyüz ederken, nasıl Barsad ve Cly'ı umduğundan da yüz kez iyi; tutukluyu da yüz kez kötü bulduğunu anlatırken, Bay Cruncher beklemek zorunda kaldı. Sonunda yargıç giysiyi tersyüz etti. Bu işi de yaparken de hepsini tutukluya uygun bir ke-fene dönüştürdü.

Ve şimdi de jüri karar verecekti. Büyük mavi sinekler gene vızıldamaya başladılar. Bilge dostu Bay Stryver, önün-deki kâğıtları düzeltip, yanındakilerle fısıl-daşıyor, bir yandan da jüriyi göz-lüyordu. Peruklu genç adam arkasına yaslan-mıştı. Cüppesi yırtıktı. Biçimsiz peruğu çıkartıldığı gibi ta-ranmadan kafasına yerleştirilmişti. Elleri ceplerinde, gözleri gene tavandaydı. Davranışlarında bir acımasızlık vardı. Hiç de saygıdeğer bir görünümü yoktu. Bu benzerliği de azalt-maktaydı. Şimdi ona bakanlar, “birbirlerine hiç de benze-miyor” diyorlardı. Bay Cruncher en yakınında duran adama, “Kalıbımı basarım ki bu adam hiç dava alamıyordur,” dedi. “Müşteri bulacak birine benzemiyor, değil mi?”

Oysa Bay Carton görünüşteki tüm ilgisizliğine karşın olup bitenleri hiç kaçırmıyordu. Bayan Manette'in başı baba-sının göğsüne düşünce ilk fark eden o olmuştu. Yüksek ses-le, “Mübaşir! Genç hanıma yardım edin. Bayın onu dışarı çıkarmasına yardımcı olun. Düşecek, görmüyor musunuz!” diye bağır-mıştı.

Dışarı çıkartılırken kıza çok acıyan oldu. Babasına da acımışlardı. Tutukluluk günlerinin anımsatılması onu çok ra-hatsız etmiş olmalıydı. Sorulduğunda tedirginliğini belli et-miş, onu yaşlı gösteren dalgın bakışları bir bulut gibi üze-rine sinmişti. Tam çıkarılarken jüri sözcüsü konuştu. Fikir birliği yoktu. Oturum istiyorlardı. Kafasını George Washington'a takan Yargıç buna çok şaşırı. Jüri üyelerinin muhafız-ların

gözetimi altında oturma yapmalarına izin verdi. Duruş-ma bütün bir gün sürmüştü. Salondaki lambaları yakıyorlar-dı artık. Jürinin içerde uzun kalacağı söylentisi dolaşmaya başlamıştı. İzleyiciler içecek bir şeyler almaya çıktılar. Tu-tuklu, sandalyesinde öylece oturuyordu. Genç kızla babası çıktıklarında peşlerinden giden Bay Lorry tekrar geldi ve Jerry'i çağırdı. Tenhalaşan salonu kolayca geçebildi Jerry. Bay Lorry bir şilin uzatarak:

“Bir şeyler atıştırmak istiyorsan gidebilirsin,” dedi. “Ama fazla uzaklaşma. Jüri, kararı okurken burada ol. Ka-rarı Banka'ya iletmeni istiyorum. Bildiğim en ayağına tez ha-berci sensin, benden çok önce Temple'a varırsın.”

Jerry'nin kırıştırarak alını pek yoktu ama bu haber ve bir şilin alını kırıştırmaya yetti. Bay Carton gelmiş, Bay Lorry'nin koluna dokunuyordu.

“Genç hanım nasıl?”

“Çok üzüldü ama babası onu rahatlatmak için elinden geleni yapıyor. Salondan çıktığı için de biraz daha iyice.”

“Tutukluya bu haberi iletceğim. Sizin gibi saygın bir bankacının onunla konuşması yakışık almaz, bilirsiniz.”

Bay Lorry bu noktayı önceden tartmışçasına kızardı. Carton aşağı indi. Çıkış o taraftaydı. Kulaklarını ve gözlerini dört açan Jerry de fırça gibi saçlarıyla peşinden seğirtti.

“Bay Damay!”

Tutuklu öne çıktı.

“Kuşkusuz, Bayan Manette'nin durumunu merak edi-yorsunuzdur. Şimdi çok iyi.”

“Rahatsızlanmasına neden olduğum için gerçekten üz-güntüm. Bunu ona iletir misiniz? Saygılarımı da...”

“Evet, İletebilirim. İsterseniz iletirim.”

Carton'un davranışları küstah denebilecek kadar densizceydi. Tutukluya yan dönmüş, parmaklığa dirseğini dayamış, öylece duruyordu.

“İstiyorum. Teşekkürlerimi de kabul buyurun lütfen.”

“Sizce ne olacak,” dedi Carton. “Nasıl bir karar bekli-yorsunuz?”

“En kötüsünü.”

“En akılcısını ve en gerçekçisini. Yine de oturma iste-meleri lehinize sayılabilir.”

Jerry çıkış koridorunda daha fazla oyalanmasına izin verilmeyeceği için, konuşmanın gerisini dinleyemedi. Birbir-lerine ne denli benziyorlarsa davranışları da o denli farklıydı. Etili ekmek ve hamur yardımcı olduysa, yankesicilerin ve ahlâksızların cirit attığı alt koridorlarda bir buçuk saat pek yavaş geçti.

Bizim kaba saba haberci yemeğini yedikten sonra bir sıraya oturup uykuya dalmıştı. Bir gürültü ile fırladı ve insan seline kapılarak salona döndü.

“Jerry! Jerry!” Bay Lorry kapıda durmuş, sesleniyordu.

“Buradayım efendim!” Geri dönmek için savaş vermek gerekiyordu. “Buradayım efendim!”

Bay Lorry kalabalığın arasından bir kâğıt uzattı. “Ça-buk! Aldın mı?”

“Evet efendim!”

Kâğıda aceleyle 'Suçsuz bulundu' yazılmıştı.

“Mesaj yine 'yaşama döndürüldü' olsaydı, ne demek istediğini anlardım bu kez!” diye mırıldandı Jerry.

Old Bailey'den çıkana dek bir şey söylemeye ya da dü-şünmeye fırsat bulamadı. Kalabalık öyle bir boşaldı ki ayak-ları neredeyse yerden kesilecekti. Sokağı korkunç bir uğultu kapladı. Şaşkın mavi sinekler başka leşler bulmak için dört bir yana dağıldılar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kutlama

Adliye'nin loş koridorlarından gün boyu orada kayna-mış kazanın son damlaları da boşalırken, Dr. Manette, kızı, Bay Lorry, Avukat Bay Stryver, yeni özgürlüğüne kavuşan Bay Charles Darnay'in çevresini sarmış kutluyorlardı. Ölüm-den kıl payıyla kurtulmuştu. Bu zeki yüzlü, dimdik Dr. Ma-nette ile Paris'in bir tavan arasındaki ayakkabıcı arasında bir ilişki kurmak daha aydınlık bir ortamda bile zor olabilirdi. Yine de yüzüne bir kez bakıp geçmek olanaksızdı. İnsan kısık sesindeki boğukluğu duyamasa, onu saran dalgınlığı göre-mese bile, bir kez daha bakmaktan gözünü alamıyordu. Za-man zaman yüreğinin derinliklerindeki acının yüzeye çıktığı oluyordu. Yüzünün karardığını fark ediyordunuz. Öyküsünü bilmeyenler için bu karanlığı anlamak zordu. Sanki yaz gü-neşi altında bile Bastille'in gölgesi düşüyordu üzerine. Oysa Bastille 300 kilometre ötedeydi. Onu bu karanlıklardan çekip çıka-rabilmek yalnızca kızının becerebildiği bir şeydi. Onu acıla-rın ötesindeki bir geçmişe bağlayan, acısının berisindeki bu-güne bağlayan bir altın bağıdı o. Sesiyle, yüzündeki aydınlığı ile, dokunuşu ile babasının üzerinde iyileştirici bir etkisi var-dı. Genç kızın tümüyle başarılı olduğu söylenemezdi. Gücü-nün yetmediği durumları anımsayabiliyordu. Neyse ki böyle durumlar çok azdı. Her şey geçmişte kalmıştı.

Bay Darnay genç kızın elini şükranla öptü. Sonra da Bay Stryver'a dönüp, en sıcak duygularla teşekkürlerini be-lirtti. Otuzunu az geçmiş olup da elli gibi gösteren, tıknaz, gürültücü ve tüm inceliklerden yoksun Bay Stryver'm ken-dini her çevre ve sohbetin ortasına omuzlaya omuzlaya sokma huyu vardı. Bu huyu yaşamda nasıl yükseldiğini açıklıyordu aslında. Zavallı Lorry'i iterek ortaya daldığında cübbesi ile peruğu üzerindeydi.

“Size saygınlığınızı geri verebildiğim için mutluyum. Al-çakça bir suçlamaydı bu. Alçakça olması paçayı kurtarma-nıza yetmezdi ya.”

“Beni kendinize ömür boyu borçlu kıldınız. İki anlamda da...” dedi müvekkili, ellerine sarılarak.

“Elimden gelenin en iyisini yaptım, Bay Darnay. Bu ka-darını bir başka avukat da yapabilirdi.”

Birilerinin “fazlasını yaptınız,” türünden sözler söyle-mesi gerekiyordu. Bay Lorry bu görevi üstlendi. Amacı, hem Stryver'in hakkını vermek, hem de topluluğa yeniden katıl-maktı.

“Öyle mi?” diye sordu Stryver. “Bütün gün buradaydınız, bilmeniz gerek. Siz de bir işadamısınız.”

Jarvis Lorry: “Dr. Manette'e çağrıda bulunuyor, hepimiz evlerimize göndermesini istiyorum,” dedi. “Bayan Lucie hasta görünüyor. Bay Darnay berbat bir gün geçirdi ve hepimiz yorgunuz.”

“Kendiniz adına konuşun Bay Lorry,” dedi Stryver. “Benim geceleyin de işim var. Ama siz kendi adınıza konu-şun.”

“Kendi adıma konuşuyorum. Bayan Darnay'in ve Ba-yan Lucie'nin adına... Bayan Lucie hepimizin adına konuşa-bilir miyim?” Soruyu babasına bakarak sormuştu.

Doktor'un bakışları Darnay'in yüzünde donmuştu. Dik-katle bakıyordu. Güven ve sevgi yansıtmıyordu. Korku bile var denilebilirdi. Uzaklara dalıp gitmişti sanki.

“Baba,” dedi Lucie yavaşça. Doktor yavaş yavaş ken-dine geldi ve kızına döndü.

“Eve gidelim mi baba?”

Babası iç geçirerek, “Evet,” dedi.

Özgür bırakılan tutuklunun arkadaşları nasılsa bu gece salıverilmez düşüncesiyle dağılmışlardı. Tutuklu öyle dü-şünmelerini sağlamıştı. Koridorlardaki tüm ışıklar sönmek üzereydi. Demir kapılar gürültüyle kapatılıyordu. Bu iç karartıcı yer ertesi gün iplere, kamçılara, dağlama demirlerine olan ilginin getireceği insan yığınlarına dek boş kalacaktı. Babası ile Bay Darnay'in ortasında yürüten Lucie Manette açık havaya çıktı. Bir araba çağrıldı ve baba kız ayrıldılar. Bay Stryver onları koridorda bırakmış, kalabalığı omuzlarıyla yararak soyunma odasına gitmişti. Konuşanlara katılmayan, gölgelerin karanlığında duvara dayanıp onları izlemiş olan biri de yavaşça peşlerinden gitti. Bay Lorry ve Bay Darney'in kaldırımında durdukları yere geldi.

“Evet Bay Lorry! Artık işadamları Bay Darnay ile çekin-meden konuşabiliyor, ha!”

Hiç kimse günün gelişmeleri arasında Bay Carton'un oynadığı rolün hakkını vermemişti. Şimdi cüppesini çıkar-mıştı, bu haldeyken bile derli toplu görünmüyordu:

“Bir işadamının kafasından geçenleri bilemezsiniz, iyi niyetli davranışlarla iş meseleleri çatıştı mı neler olur bile-mezsiniz Bay Darnay.”

Bay Lorry kıpkırmızı oldu. “Bunu daha önce de söyle-miştiniz bayım,” dedi. “Bir Banka'ya hizmet eden bizler davranışlarımızda özgür değildir. Kendimizden çok Banka'yı düşünmemiz gerekiyor.”

“Biliyorum, biliyorum,” dedi Carton. Sıkılmayın Bay Lorry. Siz de diğerleri gibi iyisiniz... Hatta onlardan daha iyi olduğunuza kuşkum yok...”

Bay Lorry onu dinlemiyordu bile: “Üstelik sizin bu işle ne ilginiz olduğunu anlamıyorum,” diyordu. “Büyüğünüzüm; alınmayın ama göreviniz ne bilemiyorum.”

“İş mi? Aman Tanrım. Benim işim yok. Olmadığına üz-günüm bayım.”

“Ben de. Olsaydı onunla ilgilenirdiniz belki.” “Tanrı korusun sizi... İlgilenmezdim.” Bu küstahlığa sinirlenen Bay Lorry, “Bayım,” dedi, “iş çok iyi bir şeydir. Saygıdeğerdir de. İş bazı kısıtlamaları, en-gelleri ve sessizliği gerektiriyorsa anlayışlı bir genç beyefendi olan Bay Darnay bunu takdir edecektir. İyi geceler Bay Darnay. Tanrı sizi kutsasın efendim. Dilerim yaşamınız size mutlu ve varlıklı bir gelecek için başlanmış olsun. Hey ara-bacı!”

Carton'a olduğu kadar kendine de azıcık kızgın olan Bay Lorry arabaya yerleşti ve Tellson'un yolunu tuttu. Pek ayık görünmeyen ve şarap kokan Carton güldü. Darnay'e döndü.

“Sizinle beni yan yana getiren ilginç bir rastlantı. Sokak ortasında “ikinizde duruyorsunuz. Sizin için tuhaf bir gece bu, değil mi?”

“Bu dünyaya yeniden döndüğüme inanamıyorum.”

“Şaşmam. Az önce bir ötekine yolcuydunuz. Bayılacaktı gibiydiniz.”

“Sanırım bayılabilirim.”

“Neden bir şeyler yemiyorsunuz. Şu uyuşuk beyinliler hangi dünyaya ait olduğunuzu tartışırken ben yedim, iyi bir yemek yiyebileceğiniz en yakın yeri göstereyim.”

Darnay'in koluna girip Ludqate Tepesi'nden Fleet Sokağı'na geçirdi. Üstü kapalı bir geçitten geçip bir lokantaya gir-diler. Küçük bir odaya alındılar. Çok geçmemiştii ki Darnay iyi bir yemek ve iyi bir şarapla gücünü yeniden kazanmaya başladı.

“Artık bu dünyaya ait olduğunuza inandınız mı Bay Darnay?”

“Zaman ve yer açısından kafam iyice bulanık. Ama bu-nun bilincinde olacak kadar kendime geldim!”

“Müthiş bir mutluluk olmalı.”

Sesi acı doluydu. Kocaman bardağını yine doldurdu.

“Benim amacım bu dünyaya ait olduğumu unutabil-mek. Bana verebileceği güzellikler yok. Şarabım dışında ta-bii... Benim de ona verebileceklerim yok. Aslında birbirimize pek benzemiyoruz.”

Günün duyguları ile kafası karışmış Darnay, bu kaba Kaba “ikiz”i ile otururken düşte gibiydi. Söyleyecek bir şey bulamadı. Sonunda da hiçbir şey demedi.

“Yemeğin bittiğine göre neden şerefe içmiyoruz?”

“Neyin şerefine içeyim ki?”

“Haydi canım! Dilinin ucunda. Öyle olmalı. Olduğuna yemin edebilirim.”

“Bayan Manette'e öyleyse!”

Carton arkadaşına bakarak kadehi omzunun üzerinden duvara attı. Bardak paramparça olmuştu. Zili

çalıp bir baş-kasını istedi. Kadehi doldururken, “Gece yarısı arabaya bin-dirilecek çok güzel bir bayan, Bay Darnay,” diyordu.

Yanıt kısa ve özdü: “Evet.”

“Öyle güzel bir kadının size acıması, sizin için gözyaşı dökmesi... Nasıl bir duygu veriyor bu? Böyle bir sevgi ve acımanın yöneldiği kişi olmaya değdi mi bunca acı?”

Darnay sesini çıkarmadı.

“Sözlerinizi ilettiğimde sizden haber almak onu çok se-vindirmişti. Belli etmedi ama ben biliyorum.”

Bu sözler Bay Darnay'e bu sevimsiz masa arkadaşının o günün darboğazlarında çok yararlı olmuş olduğunu anım-sattı. Üstelik bunu kendi isteğiyle yapmıştı. Darnay konuşmayı o yöne çekti ve teşekkür etti. Karşılık, “Teşekkürleri-nizi ne istiyorum, ne de hak ettim” oldu. “Önemli değildi. Neden yaptığımı da bilmiyorum. Bay Darnay size bir soru sormama izin verin.”

“İyiliklerinizin ufak bir karşılığı olsun.”

“Sizden hoşlandığımı mı sanıyorsunuz?”

“Bay Carton,” dedi öteki. Kafası karışmıştı. “Kendime bu soruyu hiç sormadım.” “Şimdi sorun öyleyse.”

“Öyle davranıyorsunuz, ama hoşlandığınızı sanmıyo-rum.”

“Ben de,” dedi Carton. “Anlayış gücünüze saygım ar-tıyor.”

“Yine de,” dedi Darnay. “Sanırım hesabı ödemenin ve kötü duygulardan uzak bir vedalaşma yapmanızı engelle-mez.”

“Engellemez” Darnay zili çaldı. “Bütün hesabı siz mi ödeyeceksiniz?” diye sordu Carton. Darnay'den olumlu ya-nıt alınca, “Öyleyse bu şaraptan bir şişe daha getirsinler,” dedi. “Garson beni on'da uyandırsm!”

Hesap ödenmişti. Darnay ayağa kalktı ve ona iyi gece-ler diledi. Carton meydan okur gibiydi:

“Son bir söz Darnay... Sizce sarhoş muyum?”

“İçkili olduğunuzu sanırım, Bay Carton,”

“Sanmak mı? İçtiğimi biliyorsunuz.”

“Söylemem gerekiyorsa... Biliyorum.”

“Öyleyse nedenini de öğreneceksiniz. Umutsuz biriyim. Şu dünyada sevdiğim kimse yok. Beni seven de.”

“Üzücü bir durum. Yeteneklerinizi başka yönde kulla-nabilirdiniz.”

“Belki Bay Darnay. Belki de değil. Ayıklığınızla bana te-peden bakmayın! Gün olur sizin başınıza neler gelir bile-mezsiniz. İyi geceler!”

Yalnız kaldığında Carton, bu garip adam eline bir mum alıp aynaya gitti ve yüzünü dikkatle inceledi.

“Şu adamı beğeniyor musun?” dedi görüntüye. “Sana, benzeyen bir adamı neden beğenesin ki? Sende beğenilecek bir şey yok. Biliyorsun. Tanrı cezanı versin! Kendini ne hale soktun sen! Ne denli değiştiğini anımsatan bir adam-dan hoşlanmak için iyi bir neden! Düşüğünü, neler olabileceğini gösteren biri o. Onun yerinde olsaydın o mavi gözler seninkine bakacaktı. O üzüntülü yüzdeki acıma sana duyulacaktı. Haydi, kabul et... Heriften nefret ediyorsun!”

Avuntuyu şarapta aradı. Birkaç dakika da hepsini bitir, misti. Saçları masaya dağılmış, başı kollarının üzerinde, öy-lece uyuyakaldı. Erimiş mum başına damlıyordu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çakal

O günler içki günleriydi. Herkes çok içerdi. Zaman bu tür alışkanlıklarda öyle değişiklikler yaptı ki, o günlerde bir beyefendinin adına duyulan saygıyı yitirmeden bir gecede içtiği miktarı söyleyecek olsak gülünç bir abartma gibi görünebilir. Hukuk mesleğinin de bu Baküs şenlikleri ile olan iliş-kisi diğerlerinden az değildi, iyiye ve kazançlıya doğru sü-rekli ilerleyen bay Stryver da hukuksal yarışın daha “kuru” konularında olduğu kadar, bu konuda da arkadaşlarından geri kalmıyordu. Old Bailey'in gözbebeklerindendi. Oturum-larda bir dahiydi o. Çıkmakta olduğu merdivenin basamak-larını üçer beşer tırmanıyordu. Duruşma salonlarından Ada-let Bakanlığı koltuğuna doğru sağı solu omuzlaya omuzlaya ilerleyen Bay Stryver'm kırmızı yüzünü her gün görebilirdi-niz. Peruk tarlasından başını çıkardığında güneşe uzan-maya çalışan ayçiçeği gibiydi. Çenebaz, korkusuz, hazırce-vap bilinmekle birlikte, bir avukat için en gerekli beceriden, bir yığın laftan işin özünü çekip çıkarma becerisinden yok-sundu. Baro'da bundan söz ediliyordu. Ama bu konuda da şaşırıcı gelişme gösterdi. Dava aldıkça ilige kemiğe inme yeteneğini geliştirdi. Sydney Carton'la ne kadar geç saat-lere dek içerse içsin, ertesi gün akli hep elinin altındaydı.

Gelecek vaat etmekten uzak ve en tembel Sydney Carton'da Stryver'in en iyi dostuydu. Hilary Term ile Michaelmas yortusu arasında ikisinin içtiği içki Kral'ın donanmasın-da bir gemiyi yüzdürebilirdi. Stryver'in hiçbir davası yoktu ki Carton orada olmasın ve tavana bakmasın. Benzer çevrele-rin adamıydılar, içki alemlerini gece yarılarna kadar uzatı-yorlardı. Gün ortasında Carton'un bir kedi gibi eve yalpalana yalpalana gittiği söyleniyordu. Bu konuyla ilgilenenler arasında söylenen şuydu: Sydney Carton bir aslan olamaz-dı ama tam bir çakaldı ve Bay Stryver'a bu anlamda yardım-cı oluyordu. Alçak gönülle hizmet veriyordu.

Uyandırmasını tembih ettiği uşak “Saat 10 efendim,” diyordu.

“Ne var?”

“On efendim.”

“Ne demek on... Gecenin onu mu?”

“Evet efendim. Sizi uyandırmamı söylemişsiniz.”

“Ah, evet. Peki... Peki!”

Yeniden uyumak için çabaladı. Adamın beş dakika bo-yunca ateşi karıştırması çabalarını boşuna çıkarmıştı. Şap-kasını geçirip çıktı. Baroya döndü, Diran'ın gazete binaları önünde bir iki tur attı. Sonra da Stryver'in ofisine girdi.

Bu görüşmelerde hiç bulunmayan sekreter evine git-mişti. Stryver'in kendisiydi kapıyı açan. Ayağında terlikleri vardı ve bol bir gecelik entari giymişti. Yaka bağır açıktı. Sınıfının tüm özgürce yaşayanlarında bulunan çılgınlık, o ger-ginlik belirten aln çizgileri onda da vardı. Bu çizgileri tüm iç-ki düşkünlüğü dönemlerinde yapılan portrelerde görebilirsi-niz.

“Geciktin Bay Beyin” dedi Stryver.

“Her zamanki saat. Bir çeyrek geç kalmış olabilirim.”

Dört bir yanı kitaplarla dolu, yerlere kâğıtlar saçılmış se-vimsiz bir odaya girdiler. Şömine yanıyordu. Çaydanlık kay-nıyordu. Kâğıt yığınlarının arasından parıldayan masanın üzerinde bol miktarda şarap, konyak, rom, şeker ve limon vardı.

“Görüyorum bu gece şişeleri devirmişsin Sydney...”

“İki şişe. Günün adamı ile yemek yiyordum. Daha doğ-rusu onun yemek yemesini izliyordum. İkisi de aynı kapıya çıkar!”

“Aranızdaki benzerlik konusunda getirdiğin görüş çok ilginçti. Nereden aklıma geldi ki? Birden mi farkettin?”

“Onun pek yakışıklı olduğunu düşündüm. Azıcık daha şanssız olsaydı tıpkı bana benzeyecekti dedim.”

Bay Stryver erken büyüttüğü göbeğini hoplasta hoplasta güldü: “Sen ve senin şansın Sydney! Haydi bakalım iş ba-şına!”

'Çakal' ceketinin düğmelerini gevşetip yan odaya geçti. Soğuk su dolu bir ibrik, bir leğen ve bir iki havluyla geri gel-di. Havluları ıslattı, sıktı ve başına koydu. Görünümü pek korkunçtu. Masaya oturdu ve “Hazırım!” dedi.

“Bu gece anlatılacak pek bir şey yok Beyim,” dedi. Stryver; kâğıtlarına bakıyordu.

“Ne kadar var?”

“iki tane.”

“Önce kötüsünü göreyim.”

“İşte şuradalar Sydney. Başla bakalım!”

Aslan kendini içki masasının yanındaki kanapeye yer-leştirdi. Çakal da kâğıtlarla dolu masaya geçti. Bardaklar ile şişeler elinin altındaydı. Her iki adam da içki masasına başvuruyorlardı ama yöntemleri farklıydı. Aslan'ın elleri kemerindeydi; ateşi seyrediyor, ara sıra da bir belgeyle flört edi-yordu. Çakal'ın gözleri ve alnı kırışmış, yaptığı işe bütünüyle kendini vermişti. Eli bardağa uzanırken gözleri bunu

izlemi-yordu. Elleri bir iki dakika boşluğu yakalıyor, sonunda bar-dağı bulup dudaklarına götürüyordu. Akli bir şeye takılınca kalkıp havlularını değiştiriyordu, ibrik ve leğene yaptığı hac'dan dönerken başını anlatılamayacak derecede komik hav-lularla sarmış oluyordu. Yüzündeki ciddiyet bu görüntüyü daha da gülünçleştiriyordu.

Sonunda Çakal, Aslan için dişe dokunur bir “yemek” hazırladı. Aslan dikkatle seçimini yaptı, düşüncelerini belirtti. Her ikisini yaparken Çakal ona yardımcı oluyordu. Yemek enine boyuna tartıldıktan sonra Aslan ellerini yeniden ke-merine geçirdi ve düşünceye daldı. Çakal bir bardak daha yuvarladı, havlularını yeniledi. İkinci bir yemeğin malzemelerinin toparlanması işine girişti. İkinci yemek Aslan'a sunul-duğunda sabahın üçü olmuştu.

“Bu işi de becerdik Sydney... Bir kadeh punç al,” dedi Stryver.

Çakal buharı tüten havluların başından çıkardı. Esnedi, gerindi, titredi ve Stryver'm görüşünü paylaştı.

“Savcının tanıkları konusunda haklıydın Sydney. Her soru bunu kanıtladı.”

“Ben hep haklıyım... Değil mi?”

“Yadsıyamam. Seni sinirlendiren ne kuzum? Bir şey iç de geçsin.”

Çakal hoşnutsuz bir homurtuyla denileni yaptı.

“Eski Shrewsburg okulunun eski Sydney Carton'u... Tahtravalli gibi Sydney... Bir bakmışsın yukarda, bir bakmış-sın aşağıda. Bir an neşe içinde; bir an perişan...” Stryver Çakal'm dününü ve bugününü anlatırken başını salladı.

“Ah!” dedi öteki; içini çekiyordu. “Öyle! Hep o Sydney ve hep o şans... O günlerde bile başkalarının ödevlerini ya-pardım. Kendiminkileri değil.”

“Ama neden?”

“Tanrı bilir! Bu da bana özgü bir şey sanırım.”

Ellerini cebine sokmuş, bacaklarını uzatmış ateşe bakı-yordu.

“Carton,” dedi burnu büyük arkadaşı. Suskunlaştırılmış çabaya biçim veren bir ocaktı sanki. Sesinde dostuna akıl verebilmişçesine bir bilgiçlik seziliyordu. Demire biçim veren ocak bu önünde durdukları ateşti sanki. Shrevvsbury okulunun Sydney Carton'u için yapılacak tek şey onu içine itmektir.

“Sana 'özgü' dediğin nesne pek sakat. Ne enerjin var, ne de bir amaç güdüyorsun. Bak bana.”

“Hadisene,” dedi Sydney. Gülüşü daha canlı ve neşe-liydi. “Bari sen ahlâk hocalığı yapmaya kalkışma!”

“Peki... ben bulunduğum bu yere nasıl geldim sanyor-sun? Yaptıklarımı nasıl beceriyorum?”

“Bana para vererek sanırım. Yine de bana akıl vermen zaman kayıbdır. Ne istersen onu yaparsın. Sen hep öndey-din. Ben de hep gerilerde.”

“Öne geçmek zorundaydım. Oralarda doğmadım, değil mi? O törende yoktum ama bana kalırsa orada doğdun,” dedi Carton. Güldü. İkisi de güldüler.

“Shrewsbury'den önce, o sırada ve sonrasında sen la-yık olduğun yere, ben de layık olduğum yere geldik. Paris'in öğrenci mahallesinde Fransız hukuku ve Fransızca öğrenmeye çalışırken tadma pek varamadığımız Fransız kırıntı-larını toplamaya çalışırken de sen hep bir yerlerdesin. Ben ise hiçbir yerdeydim. Bunun suçu kimde?”

“Sende değil demeye dilim varmıyor. Sen itiyordun, ka-kıyordun, omuzluyordun, bastırıyordun. Öyle kararlıydın ki bana yaşam alanı olarak yalnızca gölgeler kalıyordu. Gün doğarken geçmişten söz etmek üzücü oluyor. Gitmeden ön-ce aklımı başka bir yere çel.”

“Pekâlâ. Şu güzel tanığa içelim mi?” Stryver kadeh kaldırıyordu. Aklın güzelliklere çelindi mi bari?”

Pek başarılı olamamıştı. Carton'un yüzü üzüntüyle kaplanıvermişti bir anda.

Bardağının içine bakarak:

“Güzel tanık” diye mırıldandı. “Gün ve gece boyunca tanıklarla uğraştım, kimmiş bu güzel tanık?”

“Doktorun kızı, Bayan Manette.”

“O mu güzel?”

“Değil mi?”

“Değil.”

“Tanrı aşkına! Salonda herkes ona hayran oldu.”

“Hayranlıklarının canı cehenneme! Ne zamandır Old Bailey'de güzellik yargılanır oldu? Altın saçlı bir kutu bebeği o.”

“Biliyor musun” dedi Stryver ona dik dik bakıyordu. “Biliyor musun o kızdan hoşlandın, o altın saçlı kutu bebe-ğine neler olduğunu hemen farkettiğini sanmıştım.”

“Hemen mi? Bebek ya da değil... Kızın teki burnunun ucunda bayılırsa dürbün gerekmiyor. Sen kadehini kaldıradur, ama güzelliğini kabul etmiyorum. Gidip yatacağım ben.”

Ev sahibi merdivenleri aydınlatmak için mumla ona eşlik ederken, gün kirli camlardan içeri buz gibi bakıyordu. Syd-ney Carton dışarı çıktığında havayı soğuk ve hüzünlü buldu. Gökyüzü bulutluydu. Nehir karanlık ve sisliydi. Görünüm ıs-sız bir çölü andırıyordu.

Sabah rüzgârı, toz bulutlarını önüne katmış savurup du-ruyordu. Sanki çölün kumları uzaklardan kalkmış, yavaş ya-vaş kenti istila etmeye başlamıştı.

İçinde onu tüketen güçlerle, çevresinde bu çöl olan adam, durduğu taraçanın sessizliğinde bir an saygın amaç-lar ve özverinin düşünüyordu. Düşündeki kentte sevginin ve inceliğin gözettiği aydınlık yollar vardı. Yaşamın meyve-leri olgundu. Umudun suları pırl pırl parlıyordu. Bir anlık bir düştü bu. Geçip gitti. Bir evler kuyusunun üst katına tırman-dı. Darmadağın bir yatağın üzerine öylece bırakıverdi kendini. Yastığı boşa dökülen yaşlarla ıslandı. Güneş acı ile yükseldi.

Üstün yeteneklerini ve iyi duygularını yönelteceği yol bulamayan, kendine ve mutluluğa yardımcı olamayan

bu adama acıyordu sanki. Adam hastalığının bilincindeydi ve bu hastalığın kendisini yiyip bitirmesine göz yumuyordu.

ALTINCI BÖLÜM

Yüzlerce İnsan

Dr. Manette'in sessiz evi Soho meydanından pek de uzakta olmayan sessiz bir sokaktaydı. Güzel bir pazar günü, Bay Jarvis Lorry oturduğu Clerkevell'in güneşli sokaklarından geçerek doktora yemeğe gidiyordu. Doktorla dost olmuşlardı ve bu sessiz köşe başı Bay Lorry'nin yaşamının tek güneşi olagelmişti. Havanın iyi olduğu pazar günleri, ye-mek öncesinde birlikte yürüyüşe çıkarlardı. Havanın kapalı olduğu günlerde ise bir aile dostu olarak Manette'lerin ka-pısı ona açıldı. Konuşurlar, okurlar, pencereden dışarıyı gözlerlerdi.

Doktorun oturduğu tuhaf köşenin benzerini Londra'da bulabilmek olanaksızdı. Kestirmesi yoktu. Evin pencereleri tatlı bir huzuru yansıtan sokağa açıyordu. O günlerde Oxford yolunun kuzeyinde yalnızca birkaç bina vardı. Yaban ağaçları ile yaban çiçekleri yetişirdi buralarda. Şimdilerde var olmayan tarlalarda akdikenler çiçek açarlardı. Temiz ha-va yersiz yurtsuz dilenciler gibi gelip de kilisede bayılmıyor-du. Olanca gücü ve özgürlüğü ile dört bir yanda dolanabili-yordu. Güney duvarları vardı ki üzerlerinde olgunlaşan şef-taliler bulabiliyordunuz. Yazın ışıklar günün erken saatlerinde köşeye ulaşmış oluyordu. Sokak iyice ısınca köşe, göl-gede kalıyordu ama, görünümü engellemiyordu. Serince bir yerdi, neşeliydi; yankıları olağanüstü elverişli bir konumu vardı, kalabalık sokaklardan uzak, sakin bir limandı adeta.

Böyle bir limanda kırıdamayan bir gemi olmalıydı ve vardı da. Büyük ve sesiz evin iki katı doktor tarafından kullanılıyordu. Gündüzleri evin birkaç ziyaretçisi olurdu ama bunla-rın sesi duyulmazdı. Gece ise ne ziyaretçi, ne de ses olu-yordu. Bir çınarın yapraklarını hışkırdattığı avludan geçerek ulaşabileceğiniz bir binada kilise orglarının yapıldığı söyleni-yordu. Gümüş eğilip bükülüyor, altın kollu bir dev de altın dövüyordu. Devin altın kolunu koridorun ucundan dışarı sar-kan tabelada görebilirdiniz. Olup bittiği söylenen bu işlerin pek azını gören ya da duyan olmuştu. Üst katta oturduğu söylenen kiracıyı da, aşağıda oturduğu söylenen tüccarı da, gören olmamıştı. Kimi zaman bir işçi koridorda ceketini giy-meye çalışırken görüldü. Bir yabancınnın baktığı olurdu. Arada bir şangırtılar duyulurdu. Ama bunlar pek enderdi. Ço-ğunlukla çınar ağacındaki serçelerle köşenin yankıları, pa-zar sabahından cumartesi akşamına dek bildiklerini okurlar-dı.

Dr. Manette, geçmişteki ününün ve bu ünün öyküsünün kulaktan kulağa yayılması sonucu gelen hastalarını burada kabul ediyordu. Bilgisi, ilginç deneyler yapmadaki ustalığı, onu aranılır kılıyordu. Gönölünce para kazanıyordu. O güzel pazar öğle sonrasında Bay Jarvis Lorry'nin aklından geçen-ler bunlardı işte. Kapıyı çaldı.

“Dr. Manette evde mi?”

“Birazdan gelir.”

“Bayan Lucie evde mi?”

“O da neredeyse gelir.”

“Bayan Pross evde mi?”

“Sanırım evde. Bayan Pross hizmetçidir, ne yaptığı belli olmaz, bakarsınız o da dışarı çıkmıştır.”

“Ama ben buradayım,” dedi Bay Lorry. “Yukarı çıkaca-ğım.”

Doktorun kızı doğduğu ülkeyi doğru dürüst tanımiyor-du, ama kısıtlı olanaklar ve malzeme ile yine de güzel şeyler yapabilmeye becerisini bu ülkeden almıştı. Bu beceri de söz konusu ülkenin en işe yarar ve hoş özelliklerindendi. Eşya-lar sadeydi. Ev ucuz ama zevkli bir biçimde döşenmişti. İn-ce ellerin, görüş gücünün ve akılcılığın yarattığı bu odalarda eşyaların yerleştiriliş biçimi, renklerdeki uyum, biblo ve ben-zeri eşyanın azlığından kaynaklanan karışıklık, hem güzel bir görünüm veriyor, hem de sahibini yansıtıyordu. Bay Lorry orada durmuş çevresine bakınırken masalar ve is-kemleler o tanıdık ifadeyle beğenip beğenmediğini sorar gi-biydiler.

Her katta üç oda vardı ve hava dolaşımını sağlamak amacıyla kapıları açık bırakılmıştı. Bay Lorry hepsinin arala-rındaki benzerliğin bilinciyle gülümseyerek dolaştı. En güzeli ilk odaydı; Lucie'nin kuşları, çiçekleri, kitapları, yazı masası ve yeni suluboya kutusu buradaydı. İkinci oda doktorun muayene odasıydı. Burayı yemek odası olarak da kullanı-yorlardı. Üçüncü oda doktorun yatak odasıydı. Bahçedeki çınarın sürekli hareket etmesiyle dans eden ışıklarla dolu olurdu. Köşede artık kullanılmayan ayakkabı tezgâhı ile öte-beriler duruyordu. Şarapçının St. Antoine'daki dükkânının beş kat üstündeki odada duruyor gibiydiler.

“Neden?” dedi Bay Lorry. “Neden acısını anımsatacak şeyleri çevresinde bulunduruyor ki?”

Yanıt alınca sıçrayıverdi!

“Bunda şaşılacak ne var ki?”

Bayan Pross'du. Dover'daki Royal George Oteli'nde ta-nıştığı kızıl saçlı çılgın kadındı bu. Ta kendisi. Enikonu dost olmuşlardı.

“Bana öyle geliyor ki...”

“Haydi canım... Öyle geliyormuş!” dedi Bayan Pross. Bay Lorry de üstelemedi.

Kadın, “Nasılsınız?” diye sordu.

Sesi sertti ama kızgın olmadığını belirtmek ister gibi bir hali vardı.

“Çok iyiyim, teşekkür ederim,” dedi Bay Lorry kibarca, “Siz nasılsınız?”

“İyiyim diyemeyeceğim.”

“Öyle mi?”

“Öyle. Küçükhanıma üzülüyorum.”

“Öyle mi?”

“Tanrı aşkına, öyle mi dışında söyleyecek sözünüz yok mu sizin! Öldüreceksiniz beni.”

Bayan Pross'un boyu uzundu ama laflarını hep kısa kullanırdı.

Bay Lorry düzeltme yaptı:

“Gerçekten mi?”

“Gerçekten' de berbat ama yine de 'öyle mi'den iyidir. Evet, üzgünüm.”

“Nedenini sorabilir miyim?”

“Ona hiç de layık olmayan düzinelerle adam peşine düşsün istemiyorum.”

“Düzinelerle adam bu amaçla mı geliyorlar?” diye sor-du Bay Lorry.

“Yüzlercesi” dedi Bayan Pross.

O gün ve bugün çoğu kişinin yaptığı gibi Bayan Pross'da da bir söylediğini ikinci kez söylerken abartma huyu var-dı.

“Vay canna!” Bay Lorry'nin aklına gelen en tehlikesiz cevap buydu.

“Ben bir tanemle ya da bir tanem benimle on yıldır bir-likleyiz. Bunun için de bana para ödüyor. Becerebilsem beş kuruşunu bile almam. Çok zor.”

Zor olanın ne olduğunu Bay Lorry pek kestirememişti ama başını salladı. Her anlama gelebilecek bir kılıftı yaptığı. “Güzel kızına hiç layık olmayan bir dolu adam çıkıyor. Siz bu işleri başlattığınızda...” “Ben mi Bayan Pross?”

“Başlatmadınız mı? Babasını yaşama kim döndürdü?” “Ah, evet! Başlangıçtan kastınız o ise, elbette!” “Sonuç denemez sanırım, değil mi? Başlattığınızda iş-ler zordu. Bunda Bay Manette'in kusuru yok. Böyle bir evlat sahibi olmayı hak etmiyor aslında. Bu da onu töhmet altında bırakmaz. O koşullar altında kimsenin suçlu olması bekle-nemez. Ama korkunç olan, bir sürü insanın onun peşine düş-şüp sevgisini benden çalmaları. Bu böyle olmasa onu ba-ğışlayabilirim.”

Bay Lorry, Bayan Pross'un çok kıskanç olduğunu bili-yordu. Ama bu çılgın görünümün altında bencillikten uzak bir kişiliğin yattığını da öğrenmişti. Böyleleri çıksa çıksa kadınların arasından çıkardı. Salt sevgi ve hayranlık nedeniyle, kendilerini yitirdikleri güzelliğe, kısmet olmadığı için edine-medikleri yeteneklere, kendi yaşamlarını aydınlatmayan parlak umutlara gönüllü kölelik ederlerdi. Yürekten gelen bağlılıktan daha iyi bir şey olmadığını bilecek kadar görmüş geçirmiş bir adamdı Lorry. Karşılık gözetmeyen bu bağlılığa saygısı sonsuzdu. Kafasında yaptığı birtakım ayarlamaların sonucunda Bayan Pross'u Tellson Bankası'nda hesabı olan birçok hanımdan daha yükseğe koymuştu. Kaldı ki bu ha-nımların Doğadan da Sanattan aldıkları pay, da bu kadınca-ğza düşenden kat kat fazlaydı. Bayan Pross, Lorry'nin gö-zünde alt kademe meleklere neredeyse yakındı.

“Bir taneme layık tek bir erkek vardı ve olacaktı,” diyor-du Bayan Pross. “O da benim kardeşim Solomon. Bir hata yapmasaydı tabii.”

Bay Lorry'nin Pross'un geçmişi ile ilgili soruları sonu-cunda Solomon'un kalpsiz bir serseri olduğu, Bayan

Pross-'u varından yoğundan ettiği, bunlarla iş çevirmeye kalktığı ve onu sonsuza dek meteliksiz bıraktığı ve bütün bunlardan sonra da hiç mi hiç vicdan azabı duymadığı ortaya çıktı. Ba-yan Pross'un Solomon'a duyduğu inanca bağlılık Bay Lorry için çok büyük önem taşıyordu. Bayan Pross gözünde bir kat daha yücelmişti. Oturma odasına dönüp koltuklara dost-ça yerleştiler. Bay Lorry sordu:

“Yalnız olduğumuz, ikimiz de iş sahibi insanlar olduğumuz için sormama izin verin... Doktor. Lucie ile konuşurken ayakkabı yaptığı günlerden söz ediyor mu?”

“Ağzına bile almıyor.”

“Ama kutuyu ve aletleri yanından ayırmıyor, öyle değil mi?”

“Yoo,” dedi Bayan Pross, “düşünmüyor demedim ki!”

“Sizce çok mu düşünüyor?”

“Evet.”

“Düşleyebiliyor musunuz?”

“Ben hiçbir şeyi düşlemem.”

“Pekâlâ. Biliyor musunuz... bildikleriniz vardır değil mi?”

“Arada sırada,” dedi Bayan Pross. “Biliyor musunuz, Dr. Manette'in yıllarca acı çekmesi-nin nedeni konusunda bir bilgisi var. Belki de ona çektirenin adını biliyordur.”

“Bu konuda güzel kızımın söylediklerinin dışında bir şey bilmiyorum.

“Ne söylüyor?”

“Bildiğini.”

“Bu soruları sormama kızmayın. Ben yalnızca can sıkıcı bir işadamıyım. Siz de öyle.”

“Can sıkıcı mı?” Bayan Pross'un sesi sakindi.

Bay Lorry bu alçakgönüllü sıfatı kullanmamış olmayı yeğlerdi. “Yo, yo, yoo... Konumuza dönelim. Suçsuz oldu-ğundan kuşkumuz olmayan Dr. Manette'in bu konu üzerin-de konuşmaması ilginç değil mi? Yıllar önce iş ilişkimiz ol-duğu bugün için çok yakın dost olduğumuz halde benimle konuşmaması olağan. Bu denli bağlı olduğu kızına, kendi-sine çok bağlı olan söz etmemesi ilginç. Bayan Pross, ina-nın bana bu konuyu sizinle konuşmak istememin nedeni basit bir merak değil, gerçek bir ilgi.”

“Anladığım kadarı ile bu konu onu korkutuyor.” Bay Lorry'nin Özür dilemesi kadını yumuşatmıştı. “Korkutuyor mu?”

“Korkmasının nedeni apaçık ortada. Hatırlatmak korku-tuyor olmalı. Üstelik belleğini yitirmesi de bunun sonucu ol-muş. Bilincini nasıl yitirdiğini bilmiyor. Nasıl iyileştiğini de. Bilincini yeniden yitirmeyeceği konusunda güvencesi de yok. Bu da konuyu yeterince sevimsiz kılıyor.”

Bay Lorry'nin beklediğinden de akıllıca sözlerdi bunlar. “Doğru,” dedi, “düşüncesi bile korkutucu. Yine

de Ba-yan Pross, bence Dr. Manette'in bu sırrı saklaması kendisi için zararlı. Zaman zaman duyduğu kuşku ve huzursuzluk bugün size açılmama neden oldu.” Bayan Pross başını sallayarak:

“Pek bir şey yapılamaz,” diyordu. “Geçmişini anımsatan en ufak bir söz edin, kötüleşiyor. En iyisi hiç söz etme-mek, istesek de istemesek de bu böyle. Bazen gecenin kö-ründe kalkıyor, beş aşağı beş yukarı dolaşiyor. Onu duyabiliyoruz. Kızı, eski hücrelerini arşınlamakta olduğunu öğrendi artık. Yanna koşuyor ve birlikte yürüyorlar. Bir aşağı bir yukarı.. Sakinleşene dek. Huzursuzluğunun nedeni konu-sunda tek söz etmiyor. Kızı da susuyor. Sevgisi ve arkadaş-lığı onu kendine getirene dek sessizliğin içinde yürüyorlar... Bir aşağı, bir yukarı..”

Bayan Pross hayal gücü olmadığını söylemişti. Oysa huzurlu bir düşüncenin sonu gelmez bir biçimde aklı oyalama-sının verdiği acı, o aşağı yukarı deyiminin yinelenmesinde öylesine güzel yansıtılıyordu ki! Pekâlâ da vardı hayal gücü!

Bu köşe başının yankılar için uygunluğundan söz edil-mişti. Birden yaklaşmakta olan atın nal sesleriyle yankılar başladı. Sanki bunu Bayan Pross'un sözleri başlatmıştı.

“İşte geldiler!” dedi Bayan Pross. Ayağa kalkmış, soh-beti bitirmişti. Birazdan da yüzlerce insan gelir.”

Köşedeki seslerin yankısı çok ilginçti. Bay Lorry açık pencerenin önünde durmuş, ayak seslerini çok iyi duyduğu baba kızı görmeye çalışıyor ama göremiyordu. Bir an hiç göremeyecekmiş gibi bir duyguya kapıldı. Sanki yankılar hiç dinmeyecekti de başka adımların yankılarına karışacaklardı. O yankıya neden olan ayaklar da görünmeyecek, yankılar ölüp gidecekti. Sonunda baba kız göründüler. Kapıda ise onları karşılamaya çıkmış olan Bayan Pross vardı.

Pek hoş bir görünümü vardı Bayan Pross'un. Çılgındı, kırmızıydı, suratsızdı ama güzel kızının şapkasını çıkarır-ken, mendili ile kenarlarını düzeltirken, pelerinini katlarken çok sevimliydi. Güzel ve kendini beğenmiş bir kadın, saçla-rıyla nasıl gurur duyarsa Bayan Pross da güzel kızının saç-larını öyle gururla düzeltiyordu. Güzel kızı da pek hoştu. Ona sarılıyor, teşekkür ediyor, kendini böyle yormasına engel olmak istiyordu, sonuncuyu şaka yollu yapabiliyordu, yoksa Bayan Pross çok kırılır, odasına çekilip ağlardı. Dok-toru seyretmek de keyifliydi. İki hanımı izliyor, Bayan Pross'la Lucie'yi çok şımarttığını söylüyorsa da, kendi bakışlarında ve sözlerinde benzer istekler gözlenebiliyordu. Elinden gel-se daha da fazlasını yapardı. Bay Lorry de pek hoştu. Bu sahneyi küçük peruğunun altından büyük bir mutlulukla izli-yordu. Yıldızlarına, bu ileri yaşında gerçek bir aileye kavuş-tuğu için şükrediyordu. Ne var ki görünürlerde o yüzlerce kişi yoktu. Bay Lorry. Pross'un sözlerinin doğrulanmasını bekledi durdu.

Yemek zamanı gelmişti ama görünürlerde yüzlerce kişi hâlâ yoktu. Evde aşağı katların yönetimini Bayan Pross üst-lenmişti ve bunu da başarı ile yürütüyordu. İddiasız yemekleri hep lezzetli olur ve kusursuz bir biçimde sunulurdu. Yarı İngiliz yarı Fransız'dılar. Bir araya getirilişleri öyle akılcıydı ki daha iyisi düşünülemezdi. Bayan Pross'un dostlukları hep bir amaca yönelikti. Soho'yu ve çevredeki mahalleleri dolaşmış, yoksul Fransızlar bulmuştu. Bunlardan birkaç şi-lin ya da yarım metelik karşılığında mutfak sıraları satın alırdı. Fransa'nın bu perişan olmuş oğulları ve kızlarından öyle olağanüstü beceriler öğrenmişti ki, hizmetçi onu bir cins bü-yücü ya da Külkedis'i'nin iyilik perisi gibi görüyordu. Peri, bir av, bir tavşan ya da bahçeden birkaç sebze istiyor, sonra da bunları istediği biçime sokuyordu.

Pazar günleri Bayan Pross Doktor'un masasında ye-mek yedi. Diğer günler bilinmeyen saatlerde yemek ye-mekte direnirdi. Ya aşağıda yedi, ya da odasında. Güzel kızı dışında kimsenin giremediği mavi bir odaydı bu. Bu-gün, Lucie'nin güzel yüzüne ve onu mutlu kılma çabalarına kayıtsız kalamayan Bayan Pross pek uysal davrandı. Ye-mek de böylelikle pek zevkli geçmiş oldu.

Sıcak bir gündü, Lucie yemekten sonra şarabın çınar ağacının altında içilmesini istedi. Açık havada

oturacaklardı.

Her şey onun isteğine göre düzenlendiği için çınar ağacının altına taşınıldı. Sohbet sürerken Lucie şarabı tazelerdi. Böy-le zamanlarda birçok evin gizemli yüzü onlara bakardı. Baş-larının üzerindeki çınar ağacı da kendince bir şeyler fısılda-yıp dururdu.

Bayan Pross'un sözünü ettiği yüzlerce kişi hâlâ ortada yoktu. Çınar ağacının altında otururken Bay Darnay geldi, tek başınaydı. Lucie de, Doktor da onu nazik bir biçimde karşıladılar. Oysa Bayan Pross'a bir şeyler oluvermişti. Ba-şını ve gövdesini sıtma tutmuş gibi titretmeye başladı ve eve girdi. Bu hastalığa sık sık yakalanıyordu. Teşhisi “sinirlerim boşanıyor” oluyordu. Doktorun keyfi yerindeydi, çok da genç gösteriyordu. Lucie ile aralarındaki benzerlik za-man zaman daha da belirginleşiyordu. Yan yana oturdukları-rında, Lucie başını onun omzuna yasladığında, Doktor kızı-nın omzuna kolunu attığı anlarda, bu benzerliği izlemek çok hoştu. Doktor Manette gün boyu, bir yığın değişik konu üze-rinde büyük bir canlılıkla konuştu.

“Dr. Manette,” dedi Bay Darnay, “Londra Kulesi'ni gördünüz mü?” Sohbet konusu Londra'nın tarihi binalarıydı ve soru iyi niyetle ve safça sorulmuştu.

“Lucie ile oraya gittik. Şöyle bir gezdik. Çok ilginç oldu-ğunu anlayacak kadar gördük, bütünüyle değil.”

Darnay:

“Hatırlarsanız ben oradaydım,” dedi. Gülerek söyle-mişti ama yüzü de kızgınlıktan alev alev olmuştu. “Başka bir anlamda olsa da adamakıllı gördüm. Oradayken çok tu-haf bir şey anlatıldı bana.”

“Yaa?” diye sordu Lucie. “Neydi anlatılan?”

“Değişiklikler yapılırken işçiler eski bir zindana rastla-mışlar. Çok eski zamanlarda yapılmış ve unutulmuş. İç du-varlarının tüm taşlarının üzerinde mahkûmların adları, tarih-leri, yakınmaları ve yakarışları kazılıymış. Köşedeki bir taşta da idamlık bir mahkûmun son eseri olan üç harf varmış. Aceleyle, kötü bir aletle ve titrek bir elle kazılmış. İlk bunları K, A, S diye görmüşler. Daha dikkatle bakınca da son harfin Z olduğu ortaya çıkmış. Adı bu harflerle başlayan bir tutuk-luya ait ne bir kayıt, ne de bir öykü varmış. Sonunda biri bunların adın ilk harfleri değil de bir sözcük olabileceğini söylemiş: Kaz! Yazının altındaki zemin incelenmiş ve taşla-rın ya da çinilerin altında bir kâğıdın ve küçük bir deri çanta-nın küllerini bulmuşlar. Bilinmeyen mahkûmun yazdıkları hiç okunamamış ama bir şey yazdığı ve bunu gardiyandan giz-lediği açılmış.”

“Babacığım!” diye bağırdı Lucie; “Fenalaştın!”

Doktor yerinden doğrulmuştu, eli alınındaydı. Davranış-ları ve görünümü herkesi korkuttu.

“Hayır sevgili kızım, fenalaşmadım. Düşmeye başlayan yağmur damlaları beni ürküttü. İçeri girsek iyi olur.”

Hemen kendine gelmişti. Yağmur iri damlalarla yağıyor-du, doktor elinin tersini gösterdi ama kulede bulunanlar ko-nusunda tek söz etmedi. Bay Lorry'nin deneyimli gözleri Bay Darnay'e çevrilen bakışlarda Adliye koridorlarında gör-müş olduğu ya da gördüğünü sandığı anlamı yakaladı. Ama yaşlı adam kendini öyle çabuk toparladı ki, Bay Lorry yanıl-dığı kuşkusuna kapıldı.

Yağmurun kendisini birdenbire şaşırttığını söylerken, koridordaki altın kollu dev kadar kıpırtısızdı.

Çay zamanı gelmişti. Bayan Pross'un çayı hazırdı bile. Yüzü hâlâ seyiriyordu ama yüzlerce kişi hâlâ görünürde yoktu. Biri daha gelmişti: Sydney Carton. Yalnızca iki etmiş-tiler. Gece çok sıcaktı. Kapılar ve pencereler açık olduğu halde, hava bunaltıcıydı. Çay sofrasının işi bitince pencere-lerden birinin önüne geçtiler ve alacakaranlığı izlemeye oturdular. Lucie babasının yanında oturuyordu. Darnay onun yanındaydı. Carton ise pencereye dayanmıştı. Perde-ler uzun ve beyazdı. Köşeye sıkışan rüzgârlar onları tavana doğru kabartıyor, ak kanatlar gibi dalgalandırıyor.

“Hâlâ yağmur yağıyor,” dedi Dr. Manette. “Ağır, iri ve seyrek damlalar halinde yağıyor. Fırtına ağır ağır geliyor.”

“Ama geldiği kesin,” dedi Carton.

Aaç sesle konuşuyor ve bekliyorlardı. Karanlık bir odada şimşegin çakmasını bekleyen herkesin yaptığı gibi bakıyor ve bekliyorlardı.

Yollarda ise bir koşuşturmadır gidiyordu, insanlar fırtına patlamadan kendilerini güvenliğe almak istiyorlardı. Yankılar köşesi giden gelen yüzlerce ayağın sesini yankılıyordu.

“Binlerce kişi ama ortalık yine de sakin.” dedi Darnay.

“Ne etkileyici, değil mi Bay Darnay? Çoğu geceler düş görene dek burada oturmuşumdur. Oysa bu gece en aptal-ca hayal bile beni tir tir titretebiliyor. Böyle karanlık ve hü-zünlü olunca hep şeyi hayal ederim...” Lucie susuverdi.

“Anlatın da biz de tir tir titreyelim. Belki ne olduğunu anlayabiliriz.”

“Sizin için anlamları olmaz. Bu tür hayallerin etkisi on-ları ürettiğimiz an için geçerli. Anlatmak olmaz. Bazı geceler burada oturup yaşamımızın bir parçası olan bu ayak sesle-rinin yankılarını duyana dek oturduğumu bilirim.”

Sydney Carton:

“Öyleyse yaşamınıza bir gün bir kalabalık girecek” de-di.

Ayak seslerinin sonu gelmeyecek gibiydi. Seslerdeki te-laş artıyordu. Köşe yankılanıyordu. Kimileri pencerelerin al-tından geliyor gibiydi. Kimileri odanın içindeydi sanki. Kimisi gidiyor, kimisi geliyordu. Kimisi durup kalıyor, kimisi mola veriyordu. Hepsisi uzak sokaklardaydılar çünkü, görünürlerde kimsecikler yoktu.

“Tüm bu sesler hepimize birden mi geliyor? Yoksa on-ları aramızda mı paylaşacağız Bayan Manette?”

“Bilmiyorum Bay Darnay. Aptalca bir düş olduğunu söylemişim ama öğrenmeyi siz istediniz. Yalnız olup, ken-dimi kaptırdığımda bunların benim ve babamın yaşantımıza karışacak ayak sesleri olduklarını düşünürüm.”

“Ben payıma düşenleri kabul ediyorum,” dedi Carton. “Soru sormuyorum, düş kurmuyorum Bayan Manette, ben onları görüyorum! Şimşek onları aydınlatıyor!” Bu son cüm-leyi onu oturduğu yerde ışığa boğan bir şimşegin ardından söylemişti. Gök gürlemesinin ardından:

“Ve onları duyuyorum da!” diye ekledi, “işte geliyor-lar... Hızla, kızgın ve güçlü.”

Tanımladığı yağmurun saldırısı ve çıkardığı gürültüydü. Bu gürültü kendisinin de sesini bastırmıştı. Boşanan yağ-murla birlikte unutulmayacak bir fırtına patladı. Bir an geçmiyordu ki ışık, ateş ve yağmur birbirine karışmasın. Fırtına, gece yarısından sonra ayın yükselmesine dek sürdü.

Bu temiz havada St. Paul Katedrali'nin saati biri vuru-yordu. Jerry Cruncher, Bay Lorry'yi Cienkenwell'e götürmek üzere elinde lambası, ayağında çizmeleri ile çıkageldi. Çün-kü Soho ile Clerkenwell arasında ıssız yerler vardı. Bay Lorry, Jerry'e hizmeti karşılığında para veriyordu. Genellikle bu denli geç kalınmaz, on bir sularında dönülürdü.

“Ne gece!” dedi Bay Lorry, “Neredeyse ölüleri mezar-larından çıkaracak bir gece!”

“Ben daha öyle bir gece görmedim efendim. Görmek de istemem.”

“İyi geceler Bay Carton” dedi bankacı. “İyi geceler Bay Darnay. Dilerim böyle bir geceyi bir daha yaşamayız.”

Kim bilir? Kim bilir, belki de bu gecenin bir benzerini da-ha yaşayacaklardı. Kaynaşan, çılğna dönmüş bir insan ka-labalığının karşısında hem de...

YEDİNCİ BÖLÜM

Senyör Kentte

Saray çevresinin güçlü beylerinden Monsenyör, on beş günde bir verdiği davetlerden birini Paris'in büyük otellerin-den birinde düzenlemişti. Kendisi en dipteki odadaydı. Tapı-nakların tapınağındaydı ve çevre odalardaki yüzlerce inana-nının gözünde kutsalların en kutsalı oydu. Sabah kakao-sunu içmeye hazırlanıyordu. Birçok şeyi kolayca yutabilme yeteneğine sahipti. Bazı kendini bilmezlere göre Fransa'yı da lokma lokma edip yutmaktaydı. Yine de sabah kakaosu-nu içebilmek için üç uşağın varlığına gerek duyuyordu. Aşçı bu hesaba dahil değildi.

Evet. Senyör'ün dudaklarına mutlu kakaoyu götürmek için dördü de süslü püslü üç uşakla görevini zamanında ya-pabilmek için en az çift saat bulundurması gerektiğini savu-nan bir de aşçı gerekiyordu. Aşçının giyimi bütünüyle Sen-yör'ün soylu moda anlayışını yansıtıyordu. Uşaklardan biri kakao kâsesini odaya taşır, ikincisi kakaoyu bu iş için yapılmış bir kaşıkla karıştırıyor, üçüncüsü peçete sunuyor ve çift saatli dördüncü de kakaoyu fincana boşaltıyordu. Senyör'ün bunlardan birinden vazgeçip kendisine hayranlıkla bakan Gök kubbenin altında kalabilmesi imkansızdı. Bu işi üç kişi ile götürse onuru lekelenir. İki kişiye kalsa ölürdü.

Senyör dün gece “ufak” çapta bir yemek davetine ka-tilmişti. Davetlilere pek hoş bir komedi, bir de opera göste-risi sergilenmişti. Çoğu geceler Senyör pek ilginç dostlarıyla birlikte olurdu. O denli kibar ve ulaşılmaz bir kişiliği vardı ki komedi ve opera bile onu sıkıcı devlet işleri ve sırları konu-sunda tüm Fransa'dan daha çok etkileyebiliyordu.

Fransa'ya ve Fransa gibi şanslı ülkelere ne mutlu! Ül-keyi satan şu şen Stuart'ın döneminde İngiltere de benzer mutluluğa erişmişti. Başkalarını ilgilendiren sıradan işler için gerçekten soylu bir kuralı vardı: Hiçbir

şeyi kendi haline bırakma! Özel işleri için de bir kuralı vardı: Her şey onun istediği biçimde yürüyecektir. Her şey, Senyör'ün gücüne ve kesesine hizmet etmelidir. Eğlence ve zevk konusuna gelince Senyör'ün soylu düşüncelerine bir tanesi daha ekleniyor-du: Yaşam onlar içindi. Armasında yazılı olan sözler İncil'deki asıllardan farksızdı. Yalnızca son sözcükte değişiklik yapılmıştı: Dünya nimetleri benimdir dedi Yüce Senyör(!)...

Gün gelmiş, Senyör utanç verici pisliklerin hem özel hem toplumsal işlerine bulaştığının farkına varmıştı. İstemeyerek de olsa bir Vergi Kesenekçisi ile işbirliğine gitmesi gerekmişti. Parasal işlerini yürütemediği için bunları başka-sına devretmek zorunda kalmış ama vergi kesenekçisi zenginleştikçe, Senyör yoksullaşmaya başlamıştı. Kız kardeşini manastırdan çekip almıştı. Rahibelik yeminine henüz za-man vardı ve orada bulunma nedeni rahibelik giysisinin çok ucuza çıkmasıydı. Kızı çok varlıklı ama az soylu olan vergi kesenekçisine vermişti. Bu bey de şu anda dış salonlardan birinde bulunmaktaydı. Elinde üzerinde altından bir elma olan bastonunu tutuyordu. İnsanlık önünde boynu büküktü ve Senyör'ün kanndaki insanlığın üstünlüğünü her zaman kabul etmişti. Karısı da, Senyör de ona tepeden ve nefretle bakarlardı.

Pek masraflı biriydi adam. Ahırlarında otuz iki at vardı. Evinde yirmi dört uşak barınırdı. Altı oda hizmetçisi de karı-sına hizmet ederdi. İmkan bulduğunda yağma ve soygun dışında hiçbir şey yapmayan bu adam Senyör'ün otelinde bekleyen insanların arasındaki en büyük gerçektir.

Zamanın dekorasyon anlayışının, zevkinin ve becerile-rinin yansıdığı bu odalar, paçavralar ve yamalı entarilerlegezen korkuluklar düşünülecek olursa, pek akıllıca yatırımlar değillerdi. Kaldı ki bu korkuluklar öyle uzaklarda da sayılmazlardı. Nötre Dame'm kulelerinden bakıldığında bakışla-rın kesiştiği yerdeydiler. Senyör'ün evinde olsalar çok rahat-sız edici olabilirlerdi. Bu da kimsenin umurunda mıydı, bilinmez. Askeri bilgiden yoksun askerler, gemi görmemiş deniz subayları, işlerini bilmeyen memurlar, aç gözleriyle, bir karış filleriyle, beş para etmez ciğerleriyle dünya işine dalmış pişkin din adamları... Tümü işlerine uygunsuz, kendilerine ait olanlar konusunda yalancı ama tümü şöyle ya da böyle Senyör'ün sınıfındandı. Senyör hepsi balı alınabilecek mev-kilere getirilmiş bu yığınları beşer onar başından savıyordu. Senyör ya da devletle ilgisi olmayıp yaşamlarını düz yollar-dan geçerek, dünya amaçlarına doğru yönelen kişiler de vardı, ama onlar da gerçeklerden aynı derecede kopuktular. Varolmamış, düş ürünü hastalıklara güzel ilaçlar yaparak bol paralar kazanmış doktorlar, Senyör'ün odalarındaki soy-lu hastalarına gülümsüyorlardı. Alın teri ile tek bir günahın kökünü kazımak yerine, devleti saran küçük kötülöklere karşı her türlü çözüm getiren araştırmacılar, bulabildikleri ku-laklara akıl karıştırıcı safsatalar boşaltıyorlardı, Senyör'ün davetinde dünyayı sözlerle yeniden kuran, oyun kâğıtları ile Babil Kulesi'ni göğe erdiren Tanrısız filozoflar, gözlerini me-tallerin değişimine dikmiş Tanrısız simyacılarla tartışıyorlar-dı. O gündür bu gündür, insanların ilgi duyduğu her şeye kayıtsız kalmaları ile ünlü iyi yetişmiş, soylu beyler bitkin düşmüşlerdi. Paris'in güzel ortamında çeşitli saygıdeğerle-rin arkalarında bıraktıkları evler bunun gibiydiler. Salondaki kibar topluluğun yarısını oluşturan casusların anne oldukla-rını kabul edecek tek bir kadın bulmakta güçlük çektikleri belli oluyordu. Bu dünyaya can sıkıcı bir yaratık getirme olayı dışında modada 'anne' diye bir sözcük yoktu. Doğur-mak annelik sıfatını kazandırmak için yeterli sayılmazdı. Köylü kadınlar moda-ya aykırı bebelerini yanlarından ayırmıyorlardı ve onları büyütüyorlardı. Altmışlık nineler ise yirmilik kızmışçasına giyinip dolanıyorlardı.

Senyör'ü bekleyenleri sakat eden şey gerçek dışılığın cüzamıydı. En dış odada yarım düzine adam vardı ki, bun-lar, son yıllarda işlerin hiç de iyi gitmediğini belli belirsiz anlamaya başlamışlardı, işlerini düzeltmek için akıllara dur-gunluk veren Convulsionist'ler mezhebinin üyeleri olmuşlardı. Senyör'ü doğru yola yöneltebilmek için köpürmek, kükremek ya da taş kesmek arasında seçim yapmada bo-calıyorlardı. Bu dervişlerin dışında üç adam vardı ki bunlar da başka bir mezhebe koşmuşlar, "doğrunun odağı" tü-ründen laflarla işleri düzeltiyorlardı. İnsan doğrunun odağın-dan çıkmıştı ama bütünüyle çemberin dışına çıkmamıştı. Ruhlarla ilişki kurarak, oruç tutarak çemberin içinde tutula-bilir, hatta ve hatta odağa döndürülebilirdi. Ruhlarla olan sohbetler koyulaştı ve çok da yararlı oldu ama bu yarar pek somutlaşmadı.

Ferahlatıcı tek şey Senyör'ün Büyük Oteli'ndeki herke-sin iyi giyimli olmasıydı. Kıyamet günü maskeli balo olsaydı orada bulunan herkes sonsuza dek uyumlu kalabilirdi. Abartılmış, pudralanmış nice saçlar, doğal olmayan yöntem-lerle korunmuş, onarım görmüş nice ciltler, gözlere ziyafet kılıçlar, koku alma duyusuna gösterilen saygı sonsuzla ka-vuşurdu. İyi yetişmiş eşsiz beyefendiler küçük pandantifler takmışlardı. Kıvılcıklarla bunlar şingir mıngır sesler çıkarı-yordu. Altından yapılmış kıvrır zıvır çanlara benziyordu, ses-leri ipeğin, iyi cins ketenin ve brokarın hisirtisine karışıyor, St. Antoine'daki ezici açlığın sesini bastıran bir esinti oluşturuluyordu. Giyim her şeyi yerli yerinde tutmak için kullanılan şaşmaz bir uğur ve çekicilik unsuruydu. Korkuluklar dışında herkes sanki bitmeyecek bir kıyafet balosundaymış gibi gi-yinmişti. Tuilleries Saray'ından, Senyör'e; tüm saray erkânından Bakanlıklara; duruşma salonlarından cellata kadar herkes bu baloya davetliydi. Çekici olabilmesi için cellattan saçının kıvrılmış, sırma işlemeli ceket giymiş, topuklu ayak-kabı ve beyaz ipekli çorapla donanmış olması istenmekteydi. Darağacında ve tekerlekte şık Mösyö Paris'i ve kardeşi, şık Mösyö Orleans'ı töreni yönetirken görmek olasıydı. 1780 yılında hangi davetli bu kıvrık saçlı, sırma ceketli, beyaz ipek çoraplı cellada dayalı bir sistemin gökteki yıldızları bile ka-rartacağımla aklı getirebilirdi ki?

Dört uşağımı yüklerinden kurtaran ve kakaosunu bitiren Senyör, oda kapısını açıtırıp dışarı çıktı. Gelsin sıvazlanan eller, aşağıdan almalar, kul köle olmalar! Gövde ve ruhun gerçek anlamda eğilmesine gelince Cennet yoluna yapılan-lar arasında bunlar yoktu. Belki de Senyör'e tapanların bu işle ilgilenmemeleri bu yüzdendi. Bir kaç umut verici söz, bir gülücük mutlu bir köleye fısıldananlar, bir diğerine sallanan elden sonra Senyör salonlardan geçerek “Doğruluk Çem-berini” köşelerinden birine gitti. Oraya varınca da geriye döndü. Kakao perileri onu bir kez daha tapınağa kapadılar; Senyör bir daha ortalarda görünmedi. Gösteri bitmişti. Kıvrır-tı küçük bir fırtınaya dönüşmüştü: alt katta ufak çanlar çalı-nıyordu. Kalabalıktan geriye yalnızca bir kişi kaldı. Koltuğu-nun altında şapkası elinde enfiye kutusu ile aynaların ara-sından geçerken tapınağın kapısına baktı ve, “şeytan götür-sün seni!” Parmaklarının arasındaki enfiyeyi toz silkeliyormuşçasına silkeleyip sessizce aşağı indi.

Altmış yaşlarında, iyi giyimli, azıcık burnu havada bir adamdı. Yüzü saydam ve solgun bir maske gibiydi. Her çiz-gi belirgindi. İfade tekdüzeydi. Çok düzgün olan burnu, deliklerin üzerinden azıcık ezilmiş gibi görünüyordu. Yüzü de-ğiştiren de bu çukurluklardı. Arada renk değiştirmekte ısrar ediyorlar, nabız gibi inip kalkıyorlar, yüze zorba ve acımasız bir anlam kazandırıyorlardı. Dikkatle bakıldığında ince ağzın duruşunda da, gözlerdeki çizgilerde de bu anlamı pekiştiren bir şeyler bulmak ihtimali vardı. Yine de etki açısın-dan çok yakışıklı bir yüzdü.

Yüzün sahibi avluya çıktı, arabasına bindi ve gitti Top-lantıda onunla konuşan pek çıkmamıştı. Herkesten uzak durmuştu. Senyör daha sıcak davranabilirdi, ama davranmamıştı. Anlaşılan atların önünde sıradan insanların kaçıştı-ğın görmek, çiğnenmekten kıl payı kurtuluşlarını izlemek sürücüye zevk veriyordu. Arabasını düşmana saldıracasına sürüyor ve adamın bu amaçsız cüreti efendisinin ne yüzün-den, ne de dudaklarından tepki görmüyordu. Böyle sağır bir kentte, böyle dilsiz çağda bile yakınlıklar duyulabiliyordu. Yaya kaldırımları olmayan dar sokaklarda, soyluların çılgın-ca araba sürme alışkanlığı zavallıları barbarca bir tehlikeye atıyordu, konuya ikinci kez değinen azdı ve her şeyde ol-duğu gibi de zavallı sefillerden de kendi paçalarını kurtar-maları bekleniyordu.

Bugün için anlaşılabilir bir düşünce yoksunluğu için-deki arabalar çılgın bir patırtı ve gürültü ile sokaklardan ko-şar, köşelerden çıkıverirdi. Kadınlar çılgınlığı basar, adamlar birbirlerine sarılırlardı. Çocukları kenara çekmeye çabalar-lardı. Sonunda bu araba da bu çeşmenin olduğu köşeyi döndü ve tekerlekleri iç bulandırıcı bir çatırtıyla durdular. Ba-ğırtilar duyuldu. Atlar huysuzlaştı. Böyle bir dert için araba duramazdı. Arabaların yaralıları geride bırakıp, yollarına git-meleri de olağandı. Neden olmasın ki? Ama bu kez kork-muş olan uşak aşağı inmişti ve atın dizginlerine yapışmış bir el vardı. Marki dışarı baktı ve “Ne oldu?” diye sordu.

Başına gecelik takkesini geçirmiş iriyarı bir adam atın ayaklarının altından bir yığın çıkarmış ve onu

çeşmenin ta-şına bırakmıştı. Çamura batmış yaban hayvanları gibi böğürüyordu:

“Affedin Markim!” dedi bir adam, “Bir çocuk bu.” “Şu iğrenç herif neden bağıyor? Çocuk onun mu?”
“Özür dilerim Sayın Marki. Acınacak bir durum... Evet, onun.”

Çeşmenin çevresindeki meydanda yol genişliyordu. İri -yarı adam yerden kalkıp da arabaya koşunca, Marki'nin eli kılıcına gitti.

“Öldürüldü!” diye bağırdı adam. Deli gibiydi. Ellerini ba-şının üzerine uzatmış ona bakıyordu. “Öldü!”

Marki'yi izleyen insan çemberi daraldı. Dikkatle bakan yüzler, duyguları ele vermiyordu. Ne kötülük, ne de kızgınlık vardı yüzlerde. Kimse bir şey söylemedi. İlk çığlıktan sonra çit çıkmamıştı. Konuşan zavallının sesi ezik, uysal ve tekdü-zeydi. Marki deliklerinden çıkmış farelermiş gibi baktı on-lara. Cüzdanını çıkardı.

“Sizin gibilerin kendinizi ve çocuklarını kollamamanızı benim aklım almıyor. Bir bakmışsın, biri fırlayvermiş önüne! Atlarına zarar verip vermediğini nereden bilebilirim? Hay-di! Ver şu parayı ona!”

Uşağın eğilip alabilmesi için bir altın çıkarıp fırlattı. Yere düşen parayı görebilmek için bütün kafalar ileri uzandı. İri-yarı adam hayalet gibi bir sesle yine bağırdı:

“Öldü!”

Kalabalık, yeni gelen birine yol açtı; adam bir an sustu. Zavalılık bu geleni görünce omzuna dayanıp ağlamaya, hıçkırmaya başladı. Bir yandan da eliyle çeşmeyi gösteri-yordu.

“Biliyorum... biliyorum,” dedi son gelen. “Cesur ol Gaspard! Ölümü, yaşamasından daha iyi. Acı duymadan bir anda gitti. O mutluluğu yaşamında bir saatliğine de olsa tadabilir miydi ki?”

Marki gülererek. “Sen tam bir filozofsun!” dedi. “Adın ne senin?”

“Defarge.”

“Ne iş yaparsın?”

“Şarap satarım, Marki.”

Marki ona bir altın fırlattı ve, “Al bakayım filozof şarap-çı” dedi. “Gönlünce harca. Atlar iyi mi?”

Toplanan kalabalığa bir kez daha bakmaya bile gerek görmedi. Arkasına yaslandı. Değersiz bir şeyi kırıp da zararını ödemiş... Ödeyebilmiş bir beyefendinin gönül rahatlığı ile uzaklaşıyordu, ama tam bu sırada arabaya atılan bir altın bu rahatlığı darmadağın etti.

“Dur!” dedi Marki. “Atları tut! Kim attı onu?”

Şarap satıcısı Defarge'ın az önce durduğu yerde sura-tını toprağa süren baba vardı. Yanında duran kişi ise örgü ören, esmer, yapılı bir kadındı.

“Köpekler!” dedi Marki. Burun deliklerinin dışında de-ği-şen bir şey yoktu. “Hepinizi çiğner geçerim, dünya da te-mizlenmiş olur. Bu işi hangi alçağın yaptığını bilseydim şu anda tekerleklerin altına alırdım onu!”

Öylesine yıldırdılar ki! Böyle bir adamın yasalar çerçevesinde ve de ötesinde kendilerine neler yapabileceğini öyle iyi biliyorlardı ki, ne bir ses, ne bir el, ne bir kaş kalktı. Yalnız, örgü ören kadının Marki'ye yönelen bakışları dimdik-ti. Marki bu bakışa karşılık vermeyi gururuna yediremedi. Nefret dolu gözleri onu ve öteki fareleri süzdü. Yine arka-sına yaslandı ve "Gidelim!" buyruğunu verdi.

Araba uzaklaştı. Ardından aynı hızla arabalar geldiler. Bakan, dalavereci vergi kesenekçisi, Doktor, Avukat, Din adamı, Opera, Komedi ve Maskeli balonun tüm davetlileri rengarenk bir akış içinde geçip gittiler. Fareler görebilmek için deliklerinden çıkıp, saatlerce bakıp durdular. Gösteri ile aralarına bir asker ya da polis giriyor, arkasında kaldıkları ama öteyi görebildikleri bir barikat oluşturuluyordu. Baba yı-ğın almış ve saklanmıştı. Çevresindeki kadınlar çeşmenin suyunu ve geçit törenini izlediler. Örgü ören kadın Yazgı'ya özgü bir kararlılıkla örmeyi sürdürüyordu. Çeşmenin suyu aktı, dere aktı, gün geceye aktı, kentteki bir dolu yaşam ölüme aktı; ne zaman, ne de gelgit kimseyi beklemedi. Fa-reler deliklerinde kucak kucağa uyuyorlardı. Akşam yemeğinde maskeli balo aydınlandı. Her şey kendi yoluna gitti.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Marki Taşrada

Güzel bir manzaraydı. Tek tük görülen mısırların püskülleri parlıyordu. Mısır olması gereken yerlerde cılız çavdar-lar vardı. Fasulye ve bezelye ekili tarlalar, zavallı, sıradan sebzeler buğdayın yerine geçiyordu. Doğada da onu ekip biçen insanlarda görülen isteksizlik vardı. Onlar da yaşam-larından vazgeçmiş, onlar da kuruyup gitmek istiyordu san-ki.

Marki dört atın çektiği iki arabacının sürdüğü arabasın-da dik bir yokuşu tırmanıyordu. Marki'nin yüzü kızarmıştı. Bu kızarıklık içerden değil, dışardan kaynaklanıyordu. Batmakta olan güneşin rengiydi bu.

Araba tepeye vardığında günbatımı onu o denli ışığa boğdu ki, Marki kıpkırmızı kesildi. "Şimdi batacak" dedi el-lerine bakarak, "Şimdi."

Gerçekten de güneş öylesine alçalmıştı ki kayıp yok oluverdi ansızın. Arabanın tekerleğine köstek bağlandı, ba-yr aşağı inmeye başladılar. Toz bulutu ve toz kokuları ara-sından ilerliyorlardı. Kızılık yok olmuştu. Güneş ve Marki birlikte battılar.

Geriye engebeli, bomboş, korkusuz bir toprak; yokuşun dibinde küçük bir köy; ardında yükselen bir tepe; bir kilise kulesi; bir yel değirmeni; av için bir kuru; kayaların üzerinde de hapishane olarak kullanılan bir kale kalmıştı. Marki, ak-şam bastırıldıkça kararın bu silüetlere bakıyor, evine yaklaş-makta olan birine benziyordu.

Köyün zavallı bir sokağı vardı. Zavallı bir bira imalathanesi, zavallı bir deri tabakhanesi, posta atları için zavallı bir ahır, zavallı bir çeşme ve buna benzer zavallı ne olması ge-rekiyorsa onlar da vardı. Zavallı insanlar da vardı tabii. Tümü yoksuldu. Çoğu kapıların önünde oturuyor, akşam ye-meği için yedek soğan ve benzeri sebzeleri doğruluyorlardı. Kimi çeşmedeydi. Yaprak ve ot, kısacası toprakta yenilebilir sayılacak ne bulmuşlarsa onu yıkıyorlardı.

Onları yoksul bırakanın ne olduğunu duvarlara bakıp anlayabilirdiniz. Devlete giden vergi, kiliseye giden vergi, soylu beyefendilere giden vergi ve genel vergi toplama yer-leri tabelalarla gösterilmişti. Bunca verginin altından bu köy nasıl kalkabiliyor, nasıl yok olmuyordu, insan şaşıyordu doğrusu! Görünürlerde çocuk azdı, köpek ise hiç yoktu. Erkeklerle ve kadınlara gelince, onların yeryüzündeki seçenek-leri iki ile sınırlandırılmıştı: köyde, yaşamı sürdürebilecek ka-dar yarı aç yarı tok sürünmek ya da kayalıklardaki hapisha-nede tutsaklık ve ölüm.

Önden giden bir haberci Marki'nin gelişini duyurdu. Araba hanın kapısında durdu. Burası çeşmeye yakındı, köylü-ler Marki'yi izleyebilmek için işlerine ara verdiler. Sefalet, yüzlerini ve bedenlerini acımasızca törpülemişti. Yüz yıl bo-yunca Fransız inceliğini İngiltere'de neredeyse batıl inanca dönüştürecek olan görüntü buydu işte.

Marki, saraylı Senyör'ün önünde başını nasıl eğmişse, kendi önünde de benzer biçimde eğilen bu yüzlere baktı. Aradaki tek fark bu başların acı çektirmek için değil de çek-mek için eğiliyor olmalarındaydı. Bir yol işçisi eğilen kalabalığa katıldı.

“Şu adamı getirin bana,” dedi Marki, haberciye. Adam getirildi. Şapkası elindeydi. Paris'te olduğu gibi insan çem-beri daralvermişti. Bakıp görmek, duymak istiyorlardı.

“Seni yolda geçtim mi?”

“Evet bayım. Geçilme şansına eriştim.”

“Hem tepeye tırmanırken, hem de inerken... Değil mi?”

“Evet efendim.”

“Nereye bakıyordun öyle dik dik?”

“O adama efendim.”

Eğildi ve eski, mavi şapkasıyla arabanın altını gösterdi. Köylüler de eğilip baktılar.

“Ne adamı be domuz! Neden bakıyorsun oraya?”

“Özür dilerim bayım. Ayakkabısının zincirinden oraya asılmıştı da...”

“Kim?”

“O adam efendim.”

“Şu aptalları şeytan götürsün! Adamın adı ne? Burada-kileri tanırırsınız. Kimdi asılı giden?”

“Buralardan değildi. Şimdiye kadar onu hiç görme-dim.”

“Zincirden mi sallanıyordu? Boğulsun diye mi?”

“İzin verirseniz bayım... işin ilginç yanı bu ya! Kafası şöyle sarkıyordu... şöyle...”

Arabaya döndü, eğildi, yüzünü göğe uzattı. Kafası aşağı sallanıyordu. Sonrada toparlanıp, selam verdi.

“Neye benziyordu?”

“Değirmenden daha beyazdı bayım. Toza dumana bu-landı. Hayalet gibi de uzundu!”

Bu benzetme kalabalığın üzerinde büyük bir etki yaptı. Gözlerin tümü Marki'deydi. Vicdanında hayalet olup olmadığını görmek istiyorlardı belki de.

“Aferin doğrusu!” dedi Marki. Bu sıçanların çileden çıkarmayacakları kadar akli başında olduğuna seviyordu. “Arabama bir hırsız dadanıyor ve sen ağzını bile açmıyor-sun ha! Ne âlâ! Şunu çekin kenara Bay Gabelle!”

Bay Gabelle hem postane müdürüydü, hem de vergi iş-lerine bakardı. Sorgulamaya yardımcı olmak amacı ile dal-kavukça koşup gelmişti. Sorguya çekilenin koluna yapıştı; “Çekil kenara!” dedi Bay Gabelle.

“Köyünüzde kalmaya kalkarsa yakasına yapışın ve yaptığı işlerin yasal olup olmadığına bir bakıverin Gabelle!”

“Markim, buyruğunuzu yerine getirmek benim için şeref olacaktır.”

“Kaçtı mı o adam? Nerede bu lanet olasıca?” “Lanet olasıca” yarım düzine adamla birlikte arabanın altına girmişti. Elinde şapkası, kopuk zinciri gösteriyordu. Birileri onu çekip çıkardı. Marki'nin karşısına getirildiğinde nefes nefeseydi.

“Köstek için durduğumuzda adam kaçtı mı?” “Bir nehre dalarcasına bayır aşağı koyuverdi kendini Markim.”

“Bu işin peşini bırakma Gabelle. Gidelim!” Zincirini inceleyen yarım düzine adam hâlâ tekerleklerin arasındaydı. Araba ansızın hareket edince canlarını kurtara-bilmeleri büyük bir şanstı. Kurtarılacak pek başka şeyleri de yoktu zaten. Olsaydı bu denli şanslı olmayabilirlerdi.

Arabanın köyden ayrılırken çıkardığı gürültüyü, bayırın dikliği susturdu. Kaplumbağa hızıyla, yaz gecesinin güzel kokuları arasından ağır ağır ilerlediler. Uşak arabanın yanı sıra yürümeye başladı. Önden giden haberciyi güçlükle se-çebiliyordu, ama tırıs gidişini duyabiliyordu. Yolun dikleştiği noktada küçük bir mezarlık belirdi. Bir de haç vardı. Kurtar-ıcımızın yeni ve kocaman bir heykeliyle süslenmişti. Tahta heykelin acemi bir köylü tarafından yontulduğu belliydi ama heykel köylünün gerçeklerine dayanıyordu. Kendine bile benzetmiş olabilirdi. İsa efendimiz pek zayıf ve yoksul görünüyor. Gittikçe kötüleşen ama en kötüsü henüz görülme-miş büyük acıları simgeleştiren bu haç'ın önünde diz çök-müş bir kadın vardı. Araba yaklaşınca kadın kalktı, kapıya koştu; “Sizsiniz demek efendim. Bir dileğim var.”

Marki'nin yüzündeki anlam hiç değişmemişti ama yine de sabırsızlığını belirten bir hareket yaptı.

“Ne var? Ne oldu? Hep bir şeyler dilerler zaten.” “Tanrı aşkına efendim. Kocam orman bekçisidir.” “Ne olmuş orman bekçisi kocana? Hepinizin derdi ay-nı. Borcu mu var?”

“Ödeyeceklerinin tümünü ödedi efendim... Öldü.”

“İyi ya! Artık huzura kavuşmuş işte! Onu sana geri ve-remem ya!”

“Yoo, hayır bayım. Şurada cılız, yeşil bir tümseğin altın-da yatıyor.”

“Pekâlâ, nedir?”

“Öyle çok yeşil tümsek var ki!”

“Eee?”

Kadın yaşlı gibi duruyordu ama gençti. Davranışları de-rin acısını yansıtıyordu. Kâh damarlı ve düğümlemiş ellerini delicesine bir inatla ovuşturuyor, kâh duygularını anlama-yan adamın göğsüne dayanmışçasına bir yumuşaklıkla ara-banım kapısına yaslıyordu.

“Markim, beni dinleyin! Ne olur, kulak verin isteğime! Kocam yokluktan öldü. Çoğu açlıktan, yoksulluktan ölüyor. Birçoğu da ölecek.”

“Eee, ne olmuş? Onları doyuramam ki!”

“Tanrı bilir efendim. Ben sizden bunu istemiyorum. İs-teğim kocamın yerini belli edecek bir parça taş ya da tahta. Yoksa unutulup gidecek. Ben de aynı illetten ölüp gidince başka bir tümseğin altına gömüleceğim. Öyle çok tümsek var ki bayım! Öyle çok çoğalıyorlar ki! Öyle çok yoksulluk var ki! Bayım, bayım...”

Uşak onu uzaklaştırmıştı. Araba yoluna koyuldu. Sürü-cüler hızı artırdılar. Marki şatosuna kalan iki millik yolu eritir-ken kadın çok gerilerde kalmıştı. Çevresini gecenin güzel kokuları kapladı. Kokular, çeşme başındaki tozlu, paçavralı, yorgun insanların üzerine yağın yağmur gibi sindi. Yol işçisi onsuz olamadığı mavi şapkasının da yardımıyla, hortlağı an-latmayı sürdürüyordu. Kalabalık can kulağıyla bu öyküyü dinliyordu. Sonunda herkes birer ikişer evinin yolunu tuttu. Pencereerde ışıklar yanıp sönüyordu. Evler kararıp, yıldız-lar göründükçe göğe yükselmiş gibi oldular.

Marki yüksek tavanlı bir evin ve yüce ağaçların gölge-sine çoktan girmişti bile. Araba durduğunda gölgenin yerini bir meşale aldı. Şatonun büyük kapıları açıldı.

İngiltere'den beklediğim Bay Charles geldi mi?”

“Hayır efendim. Henüz gelmedi.”

DOKUZUNCU BÖLÜM

Gorgon'un Başı

Marki'nin şatosu, önünde geniş bir taş meydanı olan, çok büyük bir yapıydı. İki taş merdiven bu meydana yük-selip, ana girişte buluşuyorlardı. Fazlasıyla taş vardı. Kalın taş korkuluklar, taş küpler, taştan çiçekler, insan ve aslan başları... Sanki iki yüzyıl önce yapıldığında Gorgon buraya şöyle bir göz atmış ve her yer taş kesilivermişti!

Marki arabadan inip, meşalenin ardından yürüdü. Ağaçların arasındaki ahırın damında tüneyen baykuş ürktü ve kesik kesik öttü. O denli sessizdi ki hem basamakları tırma-nan uşağın elindeki meşale, hem de

kapıda duran öteki meşale, sanki açık havada değil de bir odanın içinde yanı-yor gibiydiler. Baykuşun ötüşü ve havuzun sularının taşa damlamasının çıkardığı sesin dışında çıt çıkmıyordu. Saat başlarında herkesin derinden iç çekip nefesini tuttuğu gece-lerden biriydi.

Kapılar kapandı ve Marki yabandomuzu avı mızrakları, kılıçlar, av bıçakları ile dolu kasvetli bir holden geçti. Binici kamçıları ve sopaları odaya daha da iç karartıcı bir hava ve-riyordu. Birçok köylü, efendilerinin kızgın bir anında bu silah-ların ağırlığını sırtlarında duymuşlar ve koruyucuları ölümün yanına gitmişlerdi.

Gece için kitlenmiş kapıları ve karanlık odaları görmez-likten gelen Marki, merdivenlerden çıkıp koridorlardaki oda-lardan birinin önüne vardı. Bu kapı onun iç üç odadan oluşan özel dairesine açılıyordu. Yüksek, kemerli, halisiz ve serin odalardı bunlar. Kışın odun yakmak için yapılan şöi-nelerin önlerinde kocaman köpekler vardı. Tümü görkemli bir çağın ve görkemli bir ülkenin Markisine yaraşır biçimdeydi. Sonu gelmeyecekmiş gibi görünen Luis soyunun sondan bir öncekinin zevki, zengin eşyalarda gözlenebiliyordu. Şu-raya buraya Fransa tarihinin geçmiş sayfalarından anılar serpiştirilmişti. Kalenin kulelerinden birinin içine denk gelen yuvarlak odada bir sofra kuruluydu. Pencereleeri açık ve ufak bir odaydı bu. Panjurlar indirilmiş olduğundan, dışarıdaki gece yatay çizgiler halinde görünüyordu.

“Yeğenim gelmedi mi?” dedi Marki sofraya bakarak.

“Gelmedi” dediler.

Gelmemişti. Onu Marki'yle birlikte gelecek sanıyorlardı.

“Bu gece gelmesi pek muhtemel değil ama sofra dursun. On beş dakika sonra hazır olurum.”

On beş dakika sonra hazırıldı. Özenli ve zengin sofra-sına tek başına oturdu. Sandalyesi tam pencerenin karşı-sındaydı. Çorbasını içmiş, Bordo şarabını dudaklarına götür-meye hazırlanırken bardağı masaya bırakıverdi.

“Neydi o?” diye sordu soğukkanlılıkla. Gecenin çizgili görüntüsünü dikkatle izliyordu.

“Efendimiz? Şu mu?”

“Panjurları açın!”

Açtılar.

“Eee?”

“Bir şey yok efendim. Yalnızca gece ve ağaçlar var.”

Konuşan uşak panjurları ardına kadar açmış ve boş karanlığa bakmıştı, ardındaki karanlığa sırt vermiş, efendisi-nin buyruğunu bekliyordu.

“İyi” dedi soğukkanlı efendi. “Kapatın!”

Kapattılar. Marki yemeğine döndü.

Tekerleklerin sesini duyup duraksadığında kadehini ya-rılamıştı bile. Gelen her kimse hızla yaklaştı ve şatonun önünde durdu.

“Kimin geldiğini sorun.”

Marki'nin yeğenydi bu. Öğle sonrasında amcasının yal-nızca birkaç mil gerisinden yol açmıştı. Mola verdiği yerler-de önde gittiğini öğrenmişti.

“Yemeğin onu beklediğini ve lütfen sofraya gelmesini söyleyin”

Az sonra odaya giren kişi İngiltere'de Charles Darnay olarak biliniyordu. Masaya yerleşirken, “Paris'ten dün mü ayrıldınız efendim?” diye sordu.

“Dün. Ya sen?”

“Ben doğru geldim.”

“Londra'dan mı?”

“Evet.”

“Gelmeniz uzun sürdü,” dedi Marki. Gülümsüyordu. “Tam tersine kısa sürdü.”

“Özür dilerim! Yolculuğunu değil, gelme kararını ver-men uzun sürdü demek istemiştim.”

“Bazı işler...” Duraskamıştı, “gelmemi engelledi.”

“Kuşkusuz,” dedi görgülü amca. Odada uşak bulun-duğu sürece başka bir şey konuşmadılar. Kahve servisi ya-pılıp da yalnız kaldıklarında, yeğen amcanın maske yüzüne bakarak konuya girdi:

“Sizin de bildiğiniz gibi beni uzaklaştıran amacın peşin-den koşmak için geri dönmüş bulunuyorum. Bu kutsal amaç beni büyük ve beklenmeyen tehlikelere soktu ama ucunda ölüm de olsaydı yılmazdım.”

“Ölüme değil. O kadar uzun boylu olacağımı sanmam.”

“Ölümün eşğine gelmiş olsaydım benim için parmağ-nızı bile oynatmazdınız.”

Marki'nin burun delikleri ve yüz çizgileri bu sözlerin doğruluğunu göstermekteydi.

Amca zarif bir biçimde elini salladı. Davranışı iyi yetiş-miş olduğunu kanıtlıyordu ama rahatlatıcı bir yanı yoktu.

“Bana yardım etmek şöyle dursun, hakkımdaki kuşku-ların daha da artması için elinizden geleni yapacağınızı bili-yorum.”

“Yok canım. Hayır, hayır” dedi amca. Yeğen ona derin bir güvensizlikle bakıyordu.

“Ne olursa olsun” diye devam etti yeğen, “Şöyle ya da böyle beni durdurmaya kalkışacağınızı biliyorum.”

“Dostum, sana söyledim.” Sözcüklerin üzerine basa basa konuşuyordu. “Bana bir iyilik yap da sana çok önce-den söylediğim şeyi anımsa.”

“Anımsıyorum.”

“Teşekkür ederim,” dedi Marki. Pek tatlıydı gerçekten. Sesi havada asılı kaldı. Bir müzik aletinden çıkan son nota gibiydi.

Yeğeni, “Aslında,” diyordu, “Sizin için şanssızlık sayı-labilir ama henüz Fransa'da bir hapishaneye düşmemem büyük bir şans.”

Kahvesini yudumlamakta olan Amca, “Pek anlama-dım,”dedi. “Açıklamanı istesem?”

“Saray çevresi ile aranız şeker renk olmasa, ilişkileriniz gölgelenmese, ufacak bir mektup benim işimi bitirebilirdi. Zindanı boylardım.”

Amca kuru bir sesle, “Olabilir,” dedi. “Aile şerefini kur-tarmak için belki seni böyle bir sıkıntıya sokmayı göze alabi-lirdim. Beni bağışla lütfen!”

“Şansım varmış ki önceki gün verilen davette Senyör size pek soğuk davrandı.”

Amca ince bir kibarlıkla, “Senin yerinde olsam bundan pek emin olmazdım,” dedi. “Düşünme imkânı ve sessizlik geleceğini kendi beceremediğinden daha iyi etkileyebilirler. Bu konuyu tartışmak yersiz. Dediğim gibi kozlar benim elim-de değil. Ailelerin güç ve şereflerini artıran ufak tefek katkı-lar, işleri düzelten bir iki ayrıcalık, seni sıkıntıya sokacak kü-çük ricalar, şimdi artık yalnızca sabır ve ısrarla elde ediliyor. Bu ayrıcalıkların peşinde olan pek çok kimse var ama bunlar ancak birkaç kişiye veriliyor ki! Eskiden böyle de-ğildi. Fransa'da bu konuda çok geriledi. Çevredeki ayaktakımının üzerinde atalarımızın büyük hakları vardı; isterlerse öl-dürür, isterlerse yaşatırlardı. Nice köpekler şu bulunduğu-muz odadan asılmaya götürüldüler. Yan odada yatak odam-da kızı konusunda küstahça suçlamalar yaptığı için adamın biri hançerlendi. Kızmış! Ayrıcalıklarımızın çoğunu yitirdik. Dünya görüşü değişti. Toplumdaki yerimizi belirtmek başı-mızı belaya sokabilir. Sokar demiyorum ama sokabilir. Her şey çok kötü, çok!”

Marki bir parça enfiye alıp, başını salladı. Yeniden do-ğuş gücünü barındıran ülkesi konusunda olabildiğince zarif bir biçimde umutsuzdu.

Darnay'in sesi üzüntülüydü.

“Hem eski günlerde, hem yeni dönemde yerimizi öyle koruduk ki Fransa'da bizimkinden daha çok nefret edilen bir ad olabileceğine inanamıyorum.”

“Ayaktakımı, soylulardan hep nefret etmiştir zaten” dedi amcası. “Dileyelim de bu nefret saygıya dönüşsün.”

Yeğenin ses tonu değişmemişti. “Tüm bu ülkede bir tek yüz yok ki bana saygıyla baksın. Yüzlerde saygı gibi gö-rünen şey aslında korku ve köleliğin yansıması.”

“Ailemizin büyüklüğüne yapılmış bir iltifat bu. Kullandı-ğımız yöntemler sayesinde hakkedilmiş bir güç!” Biraz da-ha enfiye çekip, ayak ayak üstüne attı.

Yeğen elleriyle yüzünü kapayınca maske onu inceledi. İçinde, ilgi, yakınlık ve nefretin karışımı duygular olduğu hal-de yüzü anlamsızdı.

“Baskı, tek kalıcı felsefedir.” dedi. “Korku ve köleliğin getirdiği kara saygı köpek sürüsüne kamçımın sözünü dinlet-tirir.” Yukarı baktı. “Bu tavan göğü kapattığı sürece,” diye ekledi.

Bu süre Marki'nin sandığı kadar uzun bir süre olmaya-bilirdi'. Önüne bu ve benzeri şatoların birkaç yıl sonraki durumlarını gösteren resimler konsa, bu yıkılmış, yağmalanmış korkunç yıkıntıların arasından şatosunu tanımakta güç-lük çekerti. Övündüğü bu kurşun kaplı tavana gelince; göğü başka türlü kapatıyordu artık. Eritilen kurşunları girdik-leri gövdelerdeki gözleri kör etmişti.

“Neyse, sen korumasın da ben aile şeref ve güvenli-ğini koruyacağım. Ama yorgun olmalısın. Bu geceki konuş-mamıza son verelim mi?”

“Bir dakika.”

“İstersen bir saat olsun.”

“Efendim” dedi yeğen, “Yanlış yaptık ve ektiğimiz yan-lışları biçiyoruz.”

“Biz mi yanlış yaptık?” diye sordu Marki. Eliyle hem kendini, hem Darnay'ı gösteriyordu.

“Ailemiz. Şerefli ailemiz. Farklı anlamlarda olsa da şe-refi ikimiz için de önem taşıyan ailemiz. Babam zamanında bile çok yanlışlar yaptık. Zevklerimizle aramıza giren herkesi yok ettik. Anlatmama ne gerek var... Bunları siz de biliyorusunuz. Babamın ikinizi, ortak mirasını ve yerine geçecek ki-şiyi ondan ayıramam ki!”

“O işi ölüm yaptı bile,” dedi Marki.

“Beni de korkunç bir yönetim biçiminden sorumlu kıldı. Gücüm yok ki değiştireyim. Annemin dudaklarından dökülen son isteği, gözlerinizin iletlediği tek isteği yerine getirmek. Benden vicdan sahibi olmamı ve yanlışları düzeltmemi iste-miştii. Boş yere yardım ve güç dileniyorum.”

“Benden dileniyorsan yeğenim, karşılıksız olmaz. Kuş-kun olmasın.”

Şöminenin yanındaydılar. Orada öylece sessiz durur-ken yüzünün berrak beyazlığındaki her çizgi derinleşmiş gi-biydi. Parmağını bir kez daha keskin bir kılıcın ucuymuşçasına yeğenin göğsüne değdirdi.

“Bak dostum; ben bugüne kadar alışageldiğim yaşamı sürdüreceğim.” Sözüünü son bir kez enfiye çekerek noktalandı ve kutuyu cebine koydu. Masadaki ufak zili çaldıktan sonra, “Aklımızı kullanıp doğal sonumuzu kabullenmeliyiz,” dedi. “Ama sen Bay Charles aklını kaçırılmışsın.”

“Bu toprakları ve Fransa'yı yitirdim,” dedi yeğen. “On-ları reddediyorum.”

“Reddetmen için önce senin olmaları gerek. Fransa belki öyledir ama topraktan kastın burası mı? Sormama ge-rek yok ama şimdiden senin mi?”

“Şimdiden benim demek istemedim. Yarı bana geçecek olursa...”

“Böyle bir şey olacağını sanmıyorum.”

“Ya da yirmi yıl sonra...”

“Ne kadar cömertsin! Yine de varsayımını kabul ediyorum.”

“...bırakır başka yerde, başka biçimde yaşarım. Pek zor bir şey değil. Acı ve yıkıntıdan başka ne kalacak ki?”

“Hah!” dedi Marki, odaya göz gezdirerek. Bu oda göze güzel görünüyordu. Gündüz gözüyle bakıldığında israfın, borcun, zorbalığın, beceriksizliğin, açlığın ve acının anıtıydı bu oda.

Marki bir kez daha:

“Hah!” dedi. Tatmin olmuş görünüyordu.

“Gün gelir de benim olursa, onu taşıdığı bu yükten kur-taracak ellere verilecek. Ondan ayrılmayan ve dayanma güçlerinin son kertesine gelmiş olan zavallılar daha az acı çekecekler. Bana göre bir yer değil burası. Bütün bu toprak-lar lanetli.”

“Peki ya sen?” diye sordu amca. “Merakımı hoş gör ama sen bu yeni felsefenle mi yaşamayı düşünüyorsun?”

“Birçok yurttaşımın bir gün yapmak zorunda kalacakları biçimde yaşayacağım; çalışacağım! Soylu olsak da bu kaçınılmaz.”

“Örneğin İngiltere'de mi?”

“Evet. Aile şerefine o ülkede benden korkacağı bir şey yok efendim. Başka bir isim altında ailemizin adı lekelenemez.”

Zilin çalmış yandaki yatak odasının aydınlatılmasını sağlamıştı. Aradaki kapıdan ışıdayışı görülebiliyordu. Marki o yana bakıp, uşağın ayak seslerinin uzaklaşmasını bekledi. Sonra da anlamdan yoksun yüzünü yeğenine çevirdi ve gülümseyerek, “İngiltere sana yaramış! İşlerinin iyi gittiği belli” dedi.

“Bu konuda size borçlu olduğumu biliyorum. Orası ba-na sığınmak oldu.”

“O pek kibirli İngilizler sığınmak olmakla, ona buna kucak açmakla pek övünürler. Oraya sığınan başka bir yurttaş-mızı tanyor musun doktoru?”

“Evet”

“Bir de kızı olacaktı?”

“Evet.”

“Evet,” dedi Marki. “Yorgunsun. İyi geceler.”

“Başımı soyluca eğerken yüzündeki gülümsemede bir şeytanlık vardı. Sözlerinde karanlık anlamlar yükliydi. Ye-ğen ondaki gizli gücün bilincine yeni yeni varıyordu. Yüzü-nün çizgileri, ince dudakları, burnundaki çukurluklar kıvrılıp bükülüyor, alaya dönüşüyordu. Yakışıklı sayılırdı.

“Evet” diye yineledi Marki. “Kızı olan bir doktor... Ya-şam felsefenin başlangıç noktası bu olmalı. Yorgunsun, iyi geceler!”

Maskenin neleri gizlediğini çözmek şatonun taşlarını anlamaya benziyordu. Yeğen ardından bakakalmıştı.

“İyi geceler” dedi giderken. “Dört gözle sabahı bekle-yeceğim. İyi uyu. Yeğenim Mösyö'ye ışık verin!”

Zilini çalıp, uşağını yatak odasına çağırırken de kendi kendine söylendi: “Becerebilirseniz Mösyö’yü yatağında yakıverin!”

Uşak gelip gitmişti. Marki gecelik entarisinin içinde, hâ-lâ sıcak olan gecede uykuya hazırlanabilmek için beş aşağı beş yukarı dolaşıyordu. Panter gibi sessizdi. Öykülere konu olan, sürekli biçim değiştiren korkunç soylulara benziyordu. O günün yolculuğundan aklına rasgele gelenleri gözden geçirecek, odasını arşınladı. Günbatımında tırmandıkları tepe, vadideki köy, çeşme başındaki köylüler, arabanın altını gös-teren mavi şapkalı yol işçisi... Çeşme Paris'teki çeşmeyi, merdivenlerdeki top gibi yığını, üzerine eğilen kadınları, elle-rini kaldırıp “öldü!” diye bağırarak iriyarı adamı çağırıyor-du. “Artık serinledim,” diye aklından geçirdi, “yatabilirim.” Kocaman şöinenin ortasında yanan tek bir kütük bıraktı ve cibinliğini indirdi. Ahırdaki atlar üç saat boyunca tepiştiler. Köpekler boyuna havladı, baykuşlar öttü. Üç karanlık saat boyunca şatonun taştan aslanları ve taştan insanları ge-ceye kör gözlerle baktılar. Her yere ölü bir karanlık çökmüş-tü, sessizlik yollardaki toz bulutunun sessizliğine karışıyor-du. Mezarlıktaki tepecikler görülmez olmuştu. Birileri haçı bile indirmiş olabilirdi, görünmüyordu çünkü. Köydeki vergi-ciler de, vergi verenler de uykudaydılar. Çoğu aç insanlar gibi onlar da şölenlerin düşünüyörlerdi belki. Köleler ya da koşulu öküpler gibi rahatı ve dinlenebilmeyi düşünüyörlerdi. Ansızın bir deri bir kemik köylüler özgürlüklerine ka-vuştular, karmları doyuverdi.

Köydeki ve şatodaki çeşmeler, kimse görmeden, kimse duymadan, hababam akıyorlardı. Zamanın pınarında akıp giden dakikalar gibi saatlerce aktılar. Sular loş ışıktaki kurşun gibi parlıyordu. Şatonun yüzündeki gözler açıldı. Ortalık ışıdı, aydınlandı. Sonunda güneş ağaçların tepelerine do-kundu ve parıltılarını tepeden aşırı. Kızılığın çeşmenin suyunu kan rengine dönüştürmüştü. Taş yüzler kıpkırmızı ke-sildi. Kuş sesleri yüksek ve çığlık çığlığaydı. Marki'nin yattığı odanın önünde küçücük bir kuş, var gücü ile en tatlı şarkısını söylüyordu. Yakınındaki taş yüz bu işe şaşırmış gibiydi. Çe-nesini indirmiş, hayranlıkla kuşu izliyordu. Güneş yükseldi ve köy kıpırdanmaya başladı. Kepenkler açıldı, kapıların sürgüleri kaldırıldı, sabahın serin havasına çıkan insanlar üşüdüler. Ardından köylünün o hiç hafiflemeyen günlük çi-lesi başladı. Kimi çeşmeye koştu, kimi tarlanın yolunu tuttu. Kadınlar ve erkekler şuraya; kazmaya ve sürmeye... Erkek-ler ve kadınlar öteye; sıska davara bakmaya, kemik yığını inekleri yol boyunca uzanan yeşil otlaklara çıkarmaya... Ki-lisede diz çökmüş birkaç kişi vardı. Duaların gerçekleşmesi-ni bekleyen inek de ayağına dolanan otların arasında kendi-sine kahvaltılık arıyordu.

Şato yüceliğine yaraşır bir biçimde geç, yavaş yavaş ama kesinlikle uyandı. Domuz ve av bıçakları eski günler-deki gibi kıpkırmızı oldular. Az sonra güneş onları da pırıl pı-rıl parlattı. Kapılar, pencereler açıldı. Atlar kapılardan içeri akan ışığa ve taze havaya baktılar. Demir kapılarda yaprak-lar parıldadı, kıpırdadı. Salıverilmek için sabırsızlanan kö-pekler zincirlerini zorladılar. Bu ufak tefek olayların tümü gündelik yaşamın parçaları ve sabahın belirtileriydi. Öyle de, şatodaki çanın çalmış, merdivenlerdeki koşuşmalar, te-rastaki telaşlı insanlar, şuradaki buradaki ayak sesleri ve alelacele eyerlenip sürülen atlar da mı gündelik yaşamın parçaları oluyordu? Bu telaş, köyün ardındaki tepede, kar-gaların bile didikleme tenezzül etmediği yemeğini bir ta-şın üzerine koyup işbaşı yapmış olan yol işçisine hangi rüz-gâr taşıdı ki? Kuşlar telaşın kırıntısı üzerine mi düşürmüşler-di? Öyle ya da böyle, bilinen tek şeyin adamın canını kurtar-mak istercesine diz boyu tozlara bulanarak koştuğuydu. Koştu ve çeşmeye varana dek de durmadı. Köylülerin tümü oradaydı. Bezgin yüzleri ile fısıldaşmaktaydılar. Merak ve şaşkınlığın dışındaki duygularla alışverişleri yoktu. İnekler getirilmiş, bağlanabilecekleri herhangi bir şeye bağlanmış-lardı. Hayvanlar bön bön bakıyor, geniş getiriyorlardı, ama ağızlarda bu çabaya degecek pek bir şey yoktu.

Şatodan birileri, handakiler ve tüm vergi memurları az çok silahlanmış, dar sokağın karşı tarafında amaçsızca birikmişlerdi. Hava gergindi. Yol işçisi kırk elli kişilik bir kala-balığın içine daldı. Mavi şapkası ile göğsünü dövüyordu. Bü-tün bunlar ne demek oluyordu? Bay Gabelle'in atlı uşa-ğın ardından dörtнала gidivermesi ne anlama geliyordu? An-lamı şuydu: Şatonun taş yüzlerinde bir fazlalık olmuştu! Gece yarısı olduğunda yapıya bir kez daha göz atmış ve bir yü-zün eksik olduğuna karar vermişti. İki yüzyıldır beklediği bu yüz Marki'nin yastığında yatıyordu. Maske gibiydi. Şaşırmış, kızmış ve

taşlaşmıştı! Taş kalbine saplanmış bir bıçak vardı. Bıçağın ucuna bir kâğıt bağlanmış, üzerine de şunlar yazılmıştı: “Onu bir an önce mezarına götürün. Benden söylemesi!.. Jacques”

ONUNCU BÖLÜM

İki Söz

Aradan on iki ay geçmiş, Bay Charles Darnay İngiltere'de Fransızca dili ve edebiyatı öğretmeni olmuş, bu ülkeye yerleşmişti. Yaşına göre Profesör de olabilirdi ama yalnızca öğretmenlikle yetiniyordu. Dünyanın dört bir yanında yaşa-yan dilini, onu öğrenmeye zaman ayırabilen genç beylere öğretiyordu. Dağarcığındaki bilgi ve yetenek Fransız kültü-rüne karşı ilgi uyandırmasına neden oluyordu. Bu konuda İngilizce yazılar yazabiliyor, Fransızca eserleri İngilizce'ye çevirebiliyordu. O günlerde böyle öğretmenler bulmak çok güçtü. Geçmişin prensleri ve geleceğin kralları henüz öğret-men sınıfına geçmemişlerdi. Tellson'un hesaplarını kapattığı iflas etmiş soylular, henüz açığı ya da marangoz olmamış-lardı. Öğrenmeyi zevke dönüştüren eğitimciliği ve salt söz-cük bilgisinin ötesine geçerek eserlerine kendinden bir şeyler katabilen çevirmenliği ile Bay Darnay, kısa sürede tanınmış ve tutulmuştu. Ülkesinin durumu konusunda bilgi sahibiydi, bu konu çok güncel hale gelmişti. Kararlılığı ve dur durak ta-nınmayan çalışkanlığı sayesinde varlık sahibi oldu. Londra'-nın taşını toprağını altın olarak düşünmemişti. Gül yaprağın-dan yataklarda yatacağını düşlememişti. böyle beklentileri olsaydı işlerini yoluna hiç koyamazdı. Alın teri dökeceğini bi-liyordu; döktü ve kazandı. Varlığının temelini bunlar oluşturuyordu.

Zamanın bir bölümünde Cambridge'de oluyordu. Öğ-rencilerle birlikte çalışıyor, Avrupa dillerinin ticaretini yapan bir kaçakçı gibi davranıyor, gümrükten Latince ya da Yu-nanca geçirmiyordu. Cambridge'de olmadığı zamanlarda Londra'daydı.

Cennet bahçelerinin yaz günlerinden günah çağlarının kışlarına dek tüm erkeklerin yolu hep aynı olmuştur. Bu yol bir kadının sevgisine ulaşır. Charles Darnay için de bu böy-leydi. Tehlikede olduğu günlerden bu yana Lucie Manette'i sevmişti. Onun o sevecen sesi kadar tatlı ve güzel bir ses duymamıştı. Mezarının başında karşılaştıklarında gördüğü yüz kadar güzelini görmemişti.

Kabaran denizlerin, uzak tozlu yolların ötesindeki boş şatoda yaşanan suikastın üzerinden tam bir yıl geçmişti ve Darnay yüreğinden geçenleri henüz Lucie'ye açmamıştı. Bunun nedenleri vardı ve bu nedenlerin bilincindeydi. Cambridge'den Londra'ya geldiği bu yaz gününde amacı Doktor Manette'le görüşüp konuyu ona açmaktı. Lucie'nin Bayan Pross'la birlikte dışarıda olduklarını biliyordu.

Doktoru pencerenin yanındaki koltuğunda kitap okur-ken buldu. Zor günlerinde onu ayakta tutan, acılarını keskinleştiren yaşam gücünü yavaş da olsa yeniden kazanmıştı. Şimdi sapaşlamdı. Yaptığını bilen, kararlı ve canlı biriydi. Yeniden kazandığı bu güç ilk günlerde bir gidip bir geliyor-du. Ama zamanla süreklilik kazandı. Çok çalışıp az uyuyor ve yorgunluğa kolay dayanabiliyordu. Neşesi yerindeydi. Charles Darnay odaya girince kitabını kenara bırakıp ellerini uzattı. “Charles Darnay! Sizi görmek ne güzel! Üç dört gün-dür dönmenizi bekliyorduk. Dün bay Stryver'la Sydney Carton buradaydılar, sizin çok geciktiğinizi söylediler.”

“İlgilerine teşekkür borçluyum.” Bu soğuk bir tavırla söylenmişti ama bu soğukluk doktora değil de o baylara yönelikti. “Bayan Manette...”

“İyi” dedi doktor kısaca. “Dönüşünüz hepimiz için çok sevindirici. Ev işleri nedeniyle çıktı ama birazdan döner.”

“Dr. Manette, evden uzakta olduğunu biliyorum. Sizinle konuşabilmek için evde olmadığı zamanı seçtim.”

Sessizlik oldu.

“Evet?” dedi doktor. Kendini sıktığı belliydi, “İskemle-nizi şöyle çekin ve anlatın.”

Charles Darnay iskemlesini çekmesine çekti de anlat-ması zordu.

“Şu son bir yılda bu eve çok yakın olma mutluluğuna eriştim, umarım açacağım konuyu...”

Doktor elini uzattı ve onu susturdu. Eli bir an öyle kaldı, geri çekince sordu:

“Konu Lucie mi?”

“Evet”

“O konuda konuşmak benim için çok zor. O ses tonuy-la Lucie'den söz edilmesini duymak benim için çok zor, Charles Darnay.”

“Sesimde yalnızca en içten hayranlık, gerçek saygı ve derin sevgi var Doktor Manette,” dedi genç adam.

Bir sessizlik daha oldu.

“Size inanıyorum. Hakkınızı vermeliyim... Size inaniyo-rum.”

Doktorun konuya girme konusundaki isteksizliği apaçık ortadaydı. Bunun onu ne denli sıkıntıya soktuğu öylesine belirgindi ki, Darnay duraladı.

“Devam edeyim mi efendim?”

Bir sessizlik daha.

“Evet. Edin.”

“Ne söyleyeceğimi tahmin edebiliyorsunuz sanırım, ama içtenliğimi tahmin edemezsiniz. Yüreğimdeleri bilme-den duygularımın ne umutlarla, ne korku ve kuşkuyla yük-lü olduğunu bilemezsiniz. Sevgili Doktor Manette, kızınızı çok seviyorum. Bu dünyada sevgi denecek bir duygu varsa benim hissettiklerimin başka bir tanımı olamaz. Siz de sev-mişsiniz. Bırakın sevginiz benim adıma konuşsun.”

Doktorun yüzü öteye dönüktü. Gözlerini yere eğmişti. Darnay'ın son sözlerine tepkisi dokunaklıydı:

“O konuyu açmayın efendim! Ne olur o konuyu açma-ymın. Yalvarırım anımsatmayın bana!”

Çığığındaki acı, bedensel bir acının sesi gibiydi. Dar-nay'ın kulaklarında uzun süre çınladı durdu. Uzattığı eller Darnay'e susmasını istediğini belirtiyordu. Genç adam sessizce bekledi. Birkaç dakika geçmişti ki doktor sakın bir sesle; “Bağışlayın” dedi. “Lucie'yi sevdiğinizden kuşku yok, bunu bilmenizi isterim.” İskemlesini genç adama çevir-di ama gözlerini kaldırmadı. Çenesi eline düştü, beyaz saçı yüzünü

gölgeledi.

“Lucie ile konuştunuz mu?”

“Hayır.”

“Ona yazdınız mı?”

“Hiç yazmadım.”

“Babasına duyduğunuz saygı nedeniyle duygularınıza gem vurduğunuz gerçeğini bilmezlikten gelecek değilim. Babası size teşekkür borçlu.”

Ellerini uzattı ama gözlerini hâlâ kaçıyordu.

“Biliyorum,” dedi Darnay kibarca. “Sizi birlikte izlemiş biri olarak, aranızdaki sevginin ne denli özel, onu besleyen koşullara ne denli bağlı ve benzersiz olduğunu çok iyi biliyorum. Artık genç bir kadın ama size karşı duyduğu bağlılık ve görev duygularına küçük bir çocuğun hayranlığı karışıyor. Size sığınmak, dayanmak istiyor. Size geçmiş günlerin tutkusu ile bağlı. Yanında olmadığınız günlerin acısını çıkarıyor! Size sarıldığında bir bebeğin, küçük bir kızın ve bir kadının kolları boynunuza dolanıyor, sizi severken annesinin kendi yaşındaki halini de seviyor, sizi benim yaşındaki halinizle seviyor, annesini kırık bir kalple, sizi zor günlerinizde ve yaşama dönüşünüzde seviyor. Bunu gözlerimle görebiliyorum.”

Babanın başı hâlâ eğikti. Sessizce oturuyordu. Nefes alıp veriş sıklığı azalmıştı ama huzursuz olduğunu belli etmiyor-du Darnay konuşmasını sürdürdü:

“Sevgili Dr. Manette, çevrenizde dolanan bu ışığı izle-dikçe kendimi tuttum. Tutabildiğimce tuttum. Anladım ki sev-gimi aranıza sokmam pek yakışık almayacak. Ama onu se-viyorum. Tanrı tanığımdır ki, onu seviyorum!”

“Biliyorum” dedi baba. Sesi üzüntülüydü. “Size inanı-yorum.”

“Bir gün eşim olma mutluluğunu bana tattırması kısmet olursa, sizleri ayıracağım aklınızın ucundan bile geçmesin. Bunu düşünüyor olsam şu anda konuşmam bile! Böyle bir düzünce yıllar ötesi için bile kafamda gizli, yüreğimde gö-mülü olsa olabilse şu saygıdeğer ele dokunamazdım.”

Elini Dr. Manette'in elinin üzerine koydu:

“Sizin gibi Fransa'dan gönüllü sürgün çıkmış olan ben çabalarımızın ürünleri ile yaşamaya çalışıyor ve mutlu bir geleceğe bakıyorum. Sizin geleceğinizi, evinizi ve yaşamı-nızı paylaşmak, size ölünceye dek bağlı kalmak istiyorum. Lutfie'nin arkadaş, dost, evlat olarak sahip olduğu ayrıcalık-lardan pay almak istemiyorum. Tam tersi yardımcı olmak ve sizleri yakınlaştırmak istiyorum. Bu olabilirse tabii...”

Eli doktorun elinin üzerindeydi. Doktor buna karşılık verdi ama hemen ardından da elini çekip koltuğun kenarına, koydu. Konuşmanın başından beri ilk kez gözlerini kaldırmıştı. Yüzünde gerçek bir iç çatışmanın izleri görülebiliyordu. Yüzünde kuşku ve isteksizlik okunuyordu.”

Öyle açık sözlü ve mertçe konuşuyorsunuz ki size yürekte teşekkür borçluyum. Ben de açık yürekli davranacağım. Lucie'nin sizi sevdiği konusunda kanıtınız var mı?”

“Yok. Şu ana kadar yok.”

“Bu konuşmamızın amacı bildiklerimi öğrenmek isteği mi?”

“O bile değil. Buna ceraset edebilmem haftalarımı alır.”

“Benden yol göstermemi mi istiyorsunuz?”

“Hayır efendim. Siz göstermek isteyebilirsiniz diye düşünmüştüm.”

“Söz istiyor musunuz?”

“Evet, onu istiyorum.”

“Nedir öyleyse?”

“Siz beni desteklemezseniz hiç umudum olamayacağı-nın bilincindeyim. Lucie, saf yüreğinde bana karşı bir sevgi barındırsa bile, bu sevgiyi babasına duyduğu sevgiye rağmen barındıramaz.”

“Bunun ne demek olacağını görebiliyor musunuz?”

“Görebildiğim şu: Ağzınızdan çıkacak tek bir söz her şeyden daha çok ağırlık taşıyacaktır. İşte bu nedenle de doktor Manette, o sözü istemiyorum. Herhangi bir adayın lehine söz söylemenizi istemiyorum.” Ses tonu alçakgönül-lü ama kararlıydı.

“Kuşkunuz olmasın. Birbirlerine çok yakın olanların bile kendilerine göre saklıları gizleri vardır. Bu nedenle de anlaşılmaları güçleşir. Bu açıdan bakarsak Lucie benim için ka-palı kutudan farksız. Gönülünde ne olduğunu tahmin bile edemiyorum.”

“Sorabilir miyim acaba...” Duraksayınca, cümleyi Doktor tamamladı:

“Başka isteyen var mı?”

“Onu soracaktım.”

Cevap zaman aldı.

“Bay Carton'u gördünüz. Ara sıra Bay Stryver da uğrar. Var ise onlardan biri olması gerekir.”

“Ya da ikisi birden” dedi Darnay.

“İkisini düşünmemiştim. Sanmam. Benden bir söz isti-yordunuz. Ne olduğunu söyleyin.”

“Bayan Manette bir gün şimdi benim yaptığım gibi yü-reğini size açarsa dediklerimi anımsayacaksınız. Dilerim hakkımda, aleyhime söz etmeyecek kadar iyi düşünüyorsunuzdur. Tek isteğim bu. Buna karşılık bir koşulunuz varsa, kabul etmeye hazırım.”

“Söz veriyorum,” dedi Doktor. “Hiçbir koşul da ön sür-müyorum. Belirttiğiniz gibi saf ve temiz bir amacınız oldu-ğuna inanıyorum. Benim ve sevgili kızımın arasındaki bağ-ları koparmayı değil de, güçlendirmeyi amaçladığımızda da inanıyorum. Mutluluğu için size gereksinimi olduğunu söyle-diği an onu size vereceğim.”

Genç adam minnetle onun ellerine sarıldı. Doktor:

“Sevdiği erkek konusunda eski ya da yeni kuşkularım, karşı nedenlerim, korkularım olsaydı bile onun için bunların tümünü söküp atardım. Sorumlusu erkek olmazdı. O benim her şeyim. Üzüntüden de fazla, yanlıştan da fazla... Her neyse! Bunların hepsi saçma sapan sözler!”

Birdenbire sessizliğe gömülüğü ve yüzünü kaplayan ifade öylesine tuhaftı ki! Darnay avuçlarındaki elin buz kes-tiğini fark etti.

“Bana bir şey dediniz” dedi Manette. Gülümseyivermişti ansızın. “Ne dediniz bana?”

“Bana duyduğunuz güveninizin karşılığını vermem ge-rek. Adımın annemin kızlık soyadı olmakla birlikte gerçek adım olmadığını biliyorsunuz. Ne olduğunu ve neden İngiltere'de bulunduğumu açıklamak istiyorum.”

“Durun!” dedi Beauvais'li doktor.

Ellerini önce kulaklarına, sonra da dudaklarına götürdü. “Size ne zaman sorarsam o zaman söyleyin, şimdi değil. Amacınıza ulaşırsanız, Lucie sizi severse düğün gününüzün sabahında anlatırsınız. Söz mü?”

“Söz!”

“Elinizi verin bana. Birazdan gelir. Bizi bu gece birlikte görmemesi daha iyi olur. Gidin. Tanrı sizi korusun.”

Hava kararmıştı. Bir saat geçmiş ve Lucie evine dön-müştü. Bayan Pross yukarı çıkınca o da babasının oturduğu yere geldi ama koltuğunun boş olduğunu gördü. “Baba,” diye seslendi, “Babacığım!” cevap alamadı. Ne var ki oda-dan boğuk çekiç sesleri geliyordu. Lucie içeri baktığında ka-nının donduğunu hissetti. Öyle korkmuştu ki “Ne yapaca-ğım şimdi! Ben ne yaparım!” diye ağlamaya başladı. Şaş-kınlığı geçer geçmez geri çekildi ve olup biteni görmemişçesine kapıyı bir kez daha çaldı. Çekiç sesleri kesiliverdi. Dok-tor odadan çıktı. Baba kız bir aşağı bir yukarı dolanıyorlardı artık.

Lucie o gece birkaç kez kalkıp, babasını yokladı. Neyse ki Doktor derin bir uykudaydı. Aletleri ve yarım kalmış işi, her zamanki gibi bir kenarda durmaktaydı.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Arkadaşlık

Stryver, Çakal'a “Sydney!” diye seslendi. “Bir içki da-ha hazırlayiver, sana söyleyeceklerim var.”

Sydney Carton gecelerdir Stryver'in dosyalarını ayıkla-makla meşguldü. Aslan uzun bir tatile çıkmaya niyetleniyor-du ve bu nedenle de döküntülerin toplanması gerekmektedir. Ekim ayı adaletiyle geri dönene, değirmene yeni buğday getirene dek yapılacak iş bırakmamıştı Çakal.

Bütün bu çabalarına karşın Sydney ne daha dinç ne de daha ayıktı. Geceyi geçirmesi için fazladan ıslak havlu bu-lunmuştu. Ardından da şarap gerekiyordu tabii. Kafasındaki türbanı çıkarıp su dolu leğene fırlattığında, berbat görünüyordu.

“Şu içkiyi hazırlıyor musun?” dedi patron.

Stryver'in elleri kemerindeydi. Sırt üstü yatmakta ol-duğu divandan bakıyordu.

“Evet.”

“Baksana buraya... Seni şaşırtacak bir şey söyleyece-ğim. Sandığın kadar akıllı olmadığımı ortaya çıkaracak bir şey de olabilir bu. Evlenmeyi düşünüyorum.

“Sen mi?”

“Evet. Üstelik para evliliği de olmayacak. Ne dersin bu. işe bakalım?”

“Bir şey diyecek durumda değilim. Kim?”

“Sen tahmin et.”

“Onu tanıyor muyum?”

“Bil bakalım.”

“Sabahın beşi, kafam allak bullak. Bu tür soruları ye-mekten sonra sormalısın.”

“Öyleyse söyleyeyim,” dedi Stryver. Yavaşça doğrul-du. “Sana derdimi anlatamamaktan çekmiyorum. Pek duy-gusuz bir adamsın, Sydney.”

“Sen de,” dedi Sydney. “Duygulu ve şair ruhlu biri-sin.”

Stryver böbürlenircesine güldü.

“Hadisene canım,” dedi. “Romantik ruhlu olduğumu iddia ettiğim yok. Aklım başımda ama yine de senden daha duyarlı biriyim.”

“Daha şanslıym demek istiyorsun.”

“Hayır. Daha bir... Daha bir...”

“Daha çapkın biriyim de bari!”

“Pekâlâ! Ben kadınlara kendini beğendirmek isteyen, beğendirmek için uğraş veren ve nasıl beğendirebileceğini bilen bir erkeğim.”

“Devam et,” dedi Sydney Carton.

“Bir dakika... Önce şu işi bir aydınlatalım. Sen de benim kadar, hatta daha çok Dr. Manette'in evinde bulundun. Senin o suratsızlığından hep utanç duymuşumdur. Davranışla-rınla ask suratlı bir köpeği andırıyorsun. Gerçekten çok utanç vericisin Sydney!”

“Baro'daki bir avukat için utanç duygusu çok yararlı olacaktır. Bana teşekkür borçlusun.”

“Paçam kolay kolay kurtaramayacaksın. Hayır Sydney! Sana bunları söylemeyi görev sayıyorum. Dost acı söylemiş. Toplum içinde ne yapılacağını hiç bilemiyorsun ve çok sevimsiz oluyorsun.”

Sydney hazırladığı içkiden bir yudum alıp, güldü.

“Baksana bana! Kendimi sevdirmek için uğraşmama gerek yok. Ama yine de uğraşıyorum. Sen neden yapmıyor-sun?”

“Senin yaptığına hiç tanık olmadım!” diye mırıldandı Carton.

“Politika gereği yapıyorum, prensip gereği yapıyorum. Bak bana! Pekâlâ da işi kıvrıyorum işte.”

Carton umursamaz bir sesle:

“Evlenme planların konusunda söyleyeceklerini bitirmedin,” dedi. “Bence onu anlatsan daha iyi olur. Benim adam olmayacağını bilmen gerek.”

Sesi nefret doluydu.

“Adam olmamak için inat etme.”

“Yaşamama bile gerek yok aslında! Kim bu hanım!”

“Adını söyleyince sakın üzülme Sydney.”

Onu hazırlamak için dostça bir yaklaşımı benimsemişti. “Dediklerinin yarısını aslında demek istemediğini biliyorum. Demek istesen de önemi yok. Bu açıklamayı yaptım çünkü genç hanımdan birkaç kez aşağılayıcı bir biçimde söz etti-ğini biliyorum.”

“Ettim mi?”

“Kesinlikle. Hem de bu odada.”

Sydney Carton önce içkisine sonra da arkadaşına bak-tı. Bir yudum aldı.

“Bu hanıma altın saçlı süs bebeği dedin! Bayan Manette'den söz ediyorum. Duyarlı ya da incelik sahibi bir adam olsaydın Sydney, bu sözlerine alınabilirdim. Bu tür duygulardan payına düşeni alamamış birisin sen. Sanattan anlama-yan birinin resimlerini, ya da müzik kulağı olmayan birinin bestemi eleştirmesi gibi bir şey. O yüzden de anlamı yok.”

Sydney Carton içkisinden birbiri ardına yudumlar alıyor, arkadaşı atıp tutarken bardaklar deviriyordu.

“İşte hepsini öğrendin, Sydney, dedi Bay Stryver. “Pa-ra vız geliyor. Çok hoş bir kız ve ben de gönlüme göre olanı almaya karar verdim. Bunu yapabilecek kadar maddi imkanım var. Zengin ve yükselmekte olan bir kocası olacak. Ta-nınmış biri. Bu onun için büyük bir şans. O da buna layık. Şaşırdın mı?”

Carton içkisini içiyordu.

“Neden şaşırıyorum ki?”

“Onaylıyor musun?”

“Neden onaylamayayım ki?”

“İyi,” dedi Stryver. “Sandığımdan da daha anlayışla karşıladın. Benim çıkarlarımı kolladığını söyleyemem. Hoş bu zamana kadar eski dostunun çok iradeli biri olduğunu bilmen gerekir. Evet Sydney, bu yaşam biçiminden bıktım. Bir adamın canı istediğinde gidebileceği bir evi olması gerek. İstemezse gitmez tabii. Kaldı ki Bayan Manette ne olur-sa olsun hanımefendi kalacak biri ve bana hep onur kazan-dıracaktır. Kararımı verdim. Ve şimdi de Sydney, sana senin geleceğin konusunda bir çift söz etmek istiyorum. Kötü yol-dasın. Hem de çok kötü! Paranın değerini bilmiyorsun, ken-dini yıpratıyorsun. Günlerden bir gün hastalanıp kalacaksın. Beş parasız kaldığında bir bakıcıya gereksinimin olacak.”

Zengin ve hayır sahibi patron tavrıyla söyledikleri onu olduğundan iki kat büyük ve dört kat sevimsiz kılıyordu.

“Önerim şu,” diyordu Stryver, “Gelecekle yüzleş! Ben yüzleştim. Kendi yöntemlerimi kullandım. Sen de seninkileri kullan. Evlen! Sana bakacak birini bul! Kadınları sevmiyorum, onları anlamıyorum türünden sözleri bir kenara bırak! Birini bul. Az buçuk varlığı olan, Saygın bir karın olsun. Ev sahibi ya da pansiyon işleten biri ideal olur. Yağmurlu günler için evlen. Bunları iyi düşün Sydney.”

Sydney, “Düşünürüm” dedi.

ONİKİNCİ BÖLÜM

İnce Bir Adam

Doktorun kızına böylesi cömert bir iyilikte bulunmaya karar vermiş olan Bay Stryver, tatile çıkmadan önce bu mutluluktan onu da haberdar etmeyi uygun gördü. Konuyu yargıladıktan sonra, ilk girişimin ertesi gün yapılmasının ge-rekliliği sonucuna varmıştı. Bol zamanları vardı törenin Michaelmas yortusu öncesinde mi yoksa Noel ile Hilary arasın-daki tatilde mi yapılacağına karar verebilirlerdi. Davasının gücünden kuşkusu yoktu. Karara giden yolu görebiliyordu. Son derece akılcı ve nesnel temellere dayanan savunma jü-riye sunulmuştu. Bunların dışında kalan dayanakların önemi olamazdı. Kusursuza yakındı ve hiç açığı yoktu. Kanıtları çürütmek imkansızdı. Savunma avukatı çantayı fırlattı. Jüri karar için gizli oturuma bile gerek görmedi. Avukat Stryver, bundan basit bir davayı hiç savunmamıştı. Bu doğrultuda büyük ta-tilde ilk yapacağı iş Bayan Manette'i Vauxhall bahçelerine ya da Ranelagh'a davet etmek, olmazsa Soho'ya gidip soy-lu düşüncelerini ortaya dökmektir.

Yüzünde tatilin ilk günlerinin parlaklığı ile, Soho'ya gi-den yolda kalabalığı omuzlaya omuzlaya yürümeye başladı. Onun yollardaki zavallıların ite kaka ilerleyişini görenler, ne denli güvenilir ve sağlam biri olduğunu hemen anlardı.

Yolu Tellson Bankası'ndan geçiyordu. Tellson'un müş-terisi, Bay Lorry'nin yakın dostuydu; içeri girip Bay Lorry'e Soho ufuklarında doğacak güneşten söz etmek geldi aklına. Kapıları iterken boğazı

düğümlenmişti. Merdivenlerde iseayağı takıldı. Tarih öncesi çağlardan kalan kâtiplerin önlerin-den geçti ve Bay Lorry'nin rakamlarla dolu kocaman bir def-tere gömüldüğü dipteki nemli bir odaya ulaştı.

“Merhaba,” dedi Bay Stryver. “Nasılsınız? İyisinizdir umarım.”

Stryver'in her yere göre fazla iri olmak gibi bir özelliği vardı. Tellson Bankası için de öyleydi. Uzak köşelerdeki kâ-tipler duvara sıkıştırılıyorlarmış gibi bir duyguya kapıldılar. Gazetesini okuyan Bay Banker okuduğu gazeteyi indirip, si-temle baktı. O sorumluluklarla dolu ceketinin cebine Stry-ver'in kafası sokulmuş gibi olmuştu.

Güvenilir Bay Lorry karşısındakine de önereceği ses to-nu ile, “Nasılsınız Bay Stryver?” diye sordu. El sıkıştılar. Bu tokalaşmada Tellson çalışanlarına özgü bir anlam vardı. Ne zaman bir müşteri ile el sıkışsalar, Tellson ve ortakları adı-na elinizi sıkır gibi oluyordular. İş sesiyle:

“Sizin için ne yapabilirim, Bay Stryver?” diye sordu Bay Lorry.

“Sağolun, ama gelişimin nedeni iş değil. Sizinle özel olarak konuşmaya geldim.”

Uzakta oturan Bay Banker'e göz atan Bay Lorry avu-kata kulak verdi.

“Öyle mi?”

Kollarını sır vermeye hazırlanmışçasına masaya yasla-yan Stryver'a masa yetmiyor gibiydi.

“Küçük ve sevimli dostumuz Bayan Manette'e evlen-memizi önermeye gidiyorum.”

“Aman Tanrım!” diye bağırdı Bay Lorry. Kuşkuyla bakı-yor bir yandan da çenesini sıvazlıyordu.

“Aman Tanrım mı? Aman Tanrım mı dediniz efendim? Ne demek istiyorsunuz siz kuzum?”

“Demek istediğim şey dostça... Size karşı olan saygımı dile getiriyor. Yani... Kısacası aklımdan kötülük geçmedi ama... Bay Stryver!”

Duralamıştı. Kafasını garip bir biçimde sallıyordu. Sanki cümleyi 'pek irisiniz!' diye tamamlamıştı.

“İyi” dedi Stryver. Elini masaya hırsla vurdu, gözleri irileşti. Derin bir nefes aldı ve “Sizi anlıyorsam ne olayım Bay Lorry” dedi.

Lorry peruğunu amaca giden araçmışçasına hababam çekiştiriyordu. Kalemin ucunu ısırды Stryver:

“Lanet olsun bayım! Evlenilecek biri değil miyim ben?” dedi.

“Oh... Evet, evet! Öylesiniz. Ben öyle diyorsam öylesinizdir.”

“Zengin değil miyim?”

“Ah... O konuda evet, evet. Tabii ki zenginsiniz.”

“Başarılı değil miyim?”

Bay Lorry bir konuda daha onayını sunabilmenin mutlu-luğuyla, “Hele başarılı olduğunuz konusu

tartışılmaz.”

Stryver'in düş kırıklığı yüzünden okunuyordu.

“Öyleyse ne demek istiyorsunuz kuzum?”

“Şey! Ben... Şimdi oraya mı gidiyorsunuz?”

“Dosdoğru!” Stryver'in tombul yumruğu masaya iniver-di.

“Sizin yerinizde olsam gitmezdim.”

“Neden?” dedi Stryver. “Sizi köşeye sıkıştıracağım. Siz bir işadamısınız. Geçerli nedenleriniz olmalı. Neden git-mezdiniz? Söyleyin.” Parmağını hesap sorarmışçasına sallıyordu.

“Çünkü,” dedi Bay Lorry, “başarılı olacağım konu-sunda herhangi bir kanıt bulmadan böyle bir işe girişmezdim.”

“Lanet olsun!” dedi Stryver. “Aklım almıyor!”

Lorry, Bir Bay Banker'e sonra da Bay Stryver'a baktı.

Stryver kendi kendine konuşuyordu:

“İşte bir işadamı dedim. Yılların deneyimine sahip de-dim. Bir Banka'da çalışıyor! Başarıya yönelik üç tane kanıtöne sürüyorsun, o da yeterli neden olmadığını söylüyor!" Kaldı ki akli da yerinde!"

Akli yerinde olmasaydı, bu denli şaşırımdım demek istiyor gibiydi.

“Başarıdan kastım genç hanımın yüreğinde elde edile-cek başarıydı. Başarıyı sağlayacak nedenlerden söz eder-ken de, olaya genç hanımın açısından bakıyorum. O genç hanım bayım...” Stryver'in koluna yavaşça vurdu. “O genç hanım her şeyden önde gelir.”

“Yani şimdi söz konusu genç bayanın aptalın biri oldu-ğunu mu söylemeye çabalyorsunuz?”

“Hayır... Genç hanımdan saygısızca söz edilmesine izin veremem. Eğer duyguları ve kabalığı ile onun hakkında çir-kin sözler edebilecek birini görsem, Tellson bile ona karşı çıkmamı engelleyemez. Umarım böyle biri çıkmaz kar-şıma.”

Öfkesini kısık sesle belirtmek zorunda kalışı, Bay Stryver'in damarlarını tehlikeye sokmuştu. Lorry'nin da-marları da düzenli çalışmakla birlikte, daha iyi durumda değillerdi.

“Söylemek istediklerim bunlardı bayım” diye ekle-di.

“Dediklerimden hiç kuşkunuz olmasın.”

Bay Stryver bir süre cetvelin ucunu kemirdi. Bir süre bu ucu dişlerine vurarak tempo tuttu. Dişi ağrımış olmalıydı ki, sonunda bu gergin sessizliği bozdu:

“Bu benim için çok şaşırtıcı Bay Lorry. Siz açıkça bana gidip evlenme teklifinde bulunmaktan vazgeçmemi öneriyorsunuz. Hem de kime Bay Lorry? Kraliyet Adalet Divanı'ndan Stryver'a!”

“Benim ne düşündüğümü gerçekten öğrenmek istiyor musunuz Bay Stryver?”

“Evet, istiyorum.”

“İyi öyleyse, söyledim ve siz de sözcüğü sözcüğüne yi-nelediniz!”

“Allah, allah!” diye güldü Stryver, “Bu... bu... ha!.. Duyup duyacağım en tuhaf şey bu!”

“Lütfen beni anlayın. Bir işadamı olarak bu konuda söyleyecek sözüm yok. İşadamı olarak bu konulardan anla-mam. Ama yaşlı biri, Bayan Manette'i kucagında taşımış biri, onun ve Doktor Manette'in sadık bir dostu, onları çok se-ven biri olarak konuştum. Anımsatmama izin verin; bu sırrı sizinle paylaşmaya talip olan ben değilim. Haklı olabileceği-mi anlamıyor musunuz?”

“Hayır!” dedi Stryver. Sesi ıslık gibiydi. “Sağlıklı düşün-celeri üçüncü şahıslarda arayamam. Onları kendimde bul-malıyım. Benim akılları başlarında varsaydığım kişilerin öyle olmadıklarını öngörüyorsunuz. Bu benim için yeni bir düşün-ce Ama korkarım haklı çıkabilirsiniz.”

Bay Lorry, alı al moru mor kesilmişti:

“Neyi öngördüğüme bırakın da ben karar vereyim Bay Stryver” dedi. “Kimsenin böyle bir şey yapmasına göz yu-mamam... Tellson'da bile!”

“Pekâlâ. Özür dilerim.”

“Kabul ediyorum. Teşekkür ederim. Şunu söyleyecek-tim; yanılmış olmanız sizi, açık yürekli olma zorunluluğu ise doktoru ve Bayan Manette'i üzecektir. Aile dostları olma onuruna ve mutluluğuna eriştiğimi biliyorsunuz. Yapacağım yeni gözlemler doğrultusunda önerimi düzeltme fırsatını ve-rin bana. Bu sizi bağlamaz, Araştırmamı sizin adınıza yapa-cak da değilim. Girişimimin sorumluluğu bana ait. Sonuç si-zi tatmin etmezse kendiniz deneyebilirsiniz. Ama tatmin ederse herkesi bir tatsızlıktan kurtaracaktır. Ne dersiniz?”

“Bu beni kentte ne kadar tutar?”

“Yalnızca birkaç saat. Akşam Hoso'ya gider, oradan da evinize gelebilirim.”

“Öyle olsun,” dedi Stryver. “Ben şimdi gitmiyorum, kendimi o denli kaptırılmış değilim. Bu gece sizi bekleyece-ğim. İyi günler.”

Bay Stryver topuklarının üzerinde döndü ve bankadan ayrıldı. Yarattığı hava akımı o denli güçlüydü ki bankoların arkalarında selam duran kâtipler yıkılıp gitmemek için çaba harcamak zorunda kaldılar. Bu saygın ve zayıf kişiler halk tarafından hep eğilip selam verirken görülürlerdi. Dedikle-rine göre banka boş olduğunda bile eğilip kalkmayı sürdür-rürlerdi.

Avukat biliyordu ki bankacı, kişisel ve sağlam bir daya-nağı olmadan görüşünü belli edecek türden bir adam değil-di. Yutmak zorunda kaldığı taş büyüktü ama yutmayı becer-mişti. Bir yandan parmağını Baro binasına doğru sallıyor, bir yandan da. “Ve şimdi,” diyordu, “Bu işten sıyrılmanın tek yolu haklı olduğumu kanıtlamak olsa gerek.”

Old Bailey usulü kurnazlık sanatı onu rahatlatıyordu. Yüzümü kara çıkarmayacaksın küçük hanım” diye söylen-di.

“Çıkarmaman için elimden geleni yapacağım!”

Bay Lorry'i görünce şaşırды bile. Akli başka bir yerdeydi, dalgın görünüyordu. Konuya girmek için yarım saati boşa harcadıktan sonra, “Evet, dedi iyi yürekli haberci. Soho'ya gittim.”

“Soho'ya mı? Ah evet! Ne dalgınım!”

“Ve sabah söylediklerimin doğruluğu konusunda hiç kuşum kalmadı. Görüşüm doğrulandı ve önerimde hiçbir değişiklik yapmıyorum.”

Bay Stryver dostça, “Sizin adınıza üzuldüm. Zavallı ba-ba adına da,” dedi “Konunun aile için üzücü olduğunun da bilincindeyim. Bu nedenle konuyu kapayalım.”

“Dediklerinizden hiçbir şey anlamadım,” dedi Bay Lorry.

“Olabilir” dedi Stryver. Başını yavaşça ama konuyu bağlarcasına sallıyordu. “Önemi yok. Önemi yok” diyor-du.

“Pekâlâ da önemi var!” diye üsteledi Bay Stryver.

“Evet yok. Sizi temin ederim ki yok.”

“Mantık bulacağımı varsaydığım yerde mantık bulama-cım, yükselme isteği bulacağımı varsaydığım yerde onu da bulamadım. Yanlışımı düzeltmiş bulunuyorum. Yitirilen bir şey yok. Genç kadınlar böyle aptallıkları hep yapmışlar, sonra da pişmanlık duymuşlardır. Bencillikten uzak bir bakışla olaya baktığımda gerçekleşmediğine üzülyorum. Onlar kazançlı çıkacaktı. Kendi açımdan bakınca, böyle olduğuna seviyorum. Bu işten hiçbir kazancım yoktu. Yitirilen bir şey yok. Genç hanıma evlenme önerisinde bu-lunmadım. Kaldı ki aramızda kalsın işi oraya vardıracağım-dan da kuşkuluyum. Bay Lorry, dostum, boş kafalı genç kız-ların afra tafralarını denetleyemezsiniz. Yapmaya özenme-yin, düş kırıklığına uğrarsınız sonra. Lütfen bu konuyu kapa-yalım. Başkaları adına üzülüyorum ama kendi açımdan böyle sonuçlandığına memnunum. Size açılma imkanı verdi-ğiniz ve önerilerimi ilettiğiniz için teşekkür borçluyum. Genç hanımı benden iyi tanıyorsunuz. Haklısınız, hiç uygun olmazdı.”

Bay Lorry öylesine şaşırmıştı ki onu cömertlik, dayanıklılık ve iyi niyet gösterileri eşliğinde kapıya yönelten Bay Stryver'a aptal aptal bakakaldı.

“Her şeyde hayır vardır” dedi Stryver.

“Başka söz et-meyin. Size açılmama izin verdiğiniz için tekrar teşekkür ederim. İyi geceler!”

Bay Lorry ne olduğunu anlamadan kendini gecenin karanlığında buldu. Stryver ise çoktan divanına uzanmış, ta-vana göz kırpyordu.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sydney Carton başka ortamlarda parlıyorduysa bile, Doktor Manette'in evinde hiç parlamamıştı. Bütün bir yıl boyunca eve sık sık gelmiş ama hep o asık suratıyla kös kös oturmuştu. Konuşmak istediğinde pek güzel konuşurdu, ama içindeki ışık boşvermişliğinin ölümcül karanlığını delip geçemiyordu çoğu kez. Yine de o evi çevreleyen sokakları, kaldırımlarını oluşturan duygudan yoksun taşları seviyordu. Şarabın, geçici mutluluğunu sunmadığı gecelerde bu sokak-larda kırgın ve dalgın, dolaştı durdu. Günün ilk cılız ışıkları yalnız adamı defalarca aydınlattılar. Güneşin ışıkları çan ku-lelerini, görkemli yapıların mimari güzelliklerini ortaya serer-ken oralarda olurdu. Bu sakin saatler ona unutulmuş ve eri-şilmez güzelliklerin varlığını anımsatır gibiydiler sanki. Son günlerde Temple yolundaki yatak onu pek görmez olmuştu. Kendini birkaç dakikalığına üzerine bıraksa bile, az sonra hemen kalkıp Soho'ya gidiyordu. Stryver Çakal'a akıllandı-ğını ve evlenme konusunu rafa kaldırdığını söylemiş, ardın-dan da o ince kişiliğini Devoshrie'a taşımıştı.

Bir ağustos günüydü. Kent sokaklarındaki çiçeklerin hem görüntüsünde hem de kokusunda kötüye iyilik, has-taya sağlık, yaşlıya gençlik verecek bir şeyler vardı. Sydney ise yine kaldırımlarda sürtüyordu. Kararsızlık ve amaçsızlık yerini bir niyete, bir canlılığa bırakmıştı. Doktorun kapısına vardı ve yukarı alındı. Yalnız ve çalışmakta olan Lucie, eski-den beri Carton'un varlığından rahatsız olurdu. Konuşunu masanın yanına oturttuğu halde, sıkılganlığı hissedilebiliyordu. Birkaç havadan sudan sözcükten sonra, Carton'un yü-züne bakan Lucie değişikliğin farkına vardı.

“Korkarım pek iyi değilsiniz Bay Carton!”

“Değilim. Yaşama biçimim de iyi olmamı sağlayacak türden değil. Böylesi bir savurganlıktan ne beklenir ki!”

“Beni bağışlayın ama yaşantınızın daha iyi olamaması üzücü bir durum değil mi?”

“Hiç kuşkum yok.”

“Öyleyse neden yaşam biçiminizi değiştirmiyorsunuz?”

Sydney'in gözlerinden akan yaşlar, genç kıızı hem şa-şırttı, hem üzdü. Sesi titriyordu.

“Benim için çok geç. Olduğumdan daha iyi olamam. Daha da alçalıp, kötüleşeceğim.”

Dirseğini masaya dayayıp, eliyle gözlerini kapadı. Ma-sa, sessizlikte sarsılıyordu. Lucie onu böyle çaresiz görme-mişti, ne yapacağını bilemiyordu. Carton genç kızın tedirginliğini fark edince:

“Bağışlayın Bayan Manette” dedi. “Size söylemek is-tediklerim beni böyle perişan ediyor. Beni dinleyecek misi-niz?”

“Size yararı dokunacaksa Bay Carton, dinlerim. Sizi mutlu kılacaksa, beni de kılacaktır.”

Elini yüzünden çekti ve konuştu:

“Bu güzel duygular için Tanrı sizi kutsasın! Beni dinle-mekten korkmayın. Söyleyeceğim şeylerden de korkmayın. Erken yaşta ölmüş biri gibiyim. Tüm yaşantım başka türlü olabilirlerle geçiyor.”

“Hayır Bay Carton. Başka türlü olabileceğine inanıyo-rum. Kişiliğinizle daha iyi bir yaşam sürdürebileceğiniz kanı-sındayım.”

“Size layık olabileceğimi söyleyin Bayan Manette. Şu zavallı yüreğim bunun gerçek olmadığını biliyor ama söyle-yin. Bunu asla unutmam!”

Genç kız sararmıştı titriyordu. Carton'un kendi kişiliğine duyduğu umutsuzluğu dile getiren sözleri konuşmaya çok farklı bir anlam kazandırdı ve genç kızın imdadına yetişti.

“Karşınızda duran bu kendini kapıp koyvermiş, harcanmış, alkolik, zavallı adam, sevgisine karşılık verecek olsanızbile, o anın mutluluğuna karşın size yalnızca acı, üzüntü ve pişmanlık getireceğini biliyor. Sizi lekeleyeceğini, kendisi şle birlikte batağa sürükleyeceğini bilincinde. Bana karşı sevdi duyamayacağınızı biliyorum... Bunu istemiyorum da. Böyle bir sevgi duymadığımız için de şükrediyorum.”

“Yine de sizi kurtaramaz mıyım Bay Carton? Cüretimi bağışlayın ama, daha iyi bir yaşantıya yönlentemez miyim sizi? Bu yakınlığınızın karşılığını vermenin bir yolu yok mu?”

Carton afallamıştı. Lucie çekingence ve gözyaşları arasında. “Bunların sır kalacağını biliyorum” dedi. “Başkalarına söyleyemeyeceğinizi de. Sizin için ne yapabilirim Bay Carton?”

Carton başını iki yana salladı: “Hiçbir şey. Hayır, BayanManette hiçbir şey. Beni biraz daha dinlerseniz yapabileceğiniz her şeyi yapmış olursunuz. Bilmenizi istiyorum ki yaşamım boyunca gördüğüm düş sizsiniz. Siz ve babanız, yaptığımız bu yuva, bana ne denli alçalmış olduğumu bir kez daha gösterdi. Çoktan öldüğünü sandığım eski duygularımı canlandırdınız. Sizi tanıdım tanıyalı artık yakamı bıraktığımı sandığım pişmanlıkla boğuşuyorum. Seslerini çoktan yitir-diklerini sandığım dürtüler kulağıma fısıldıyor, beni yeniden yüceltmeye çabalyorlar. Her şeye yeniden başlamak gibi, tembellikten ve sefillikten arınmak, bırakıp gittiğim savaş alanına geri dönmek gibilerinden düşünceler kafamın içinde dolandır oldu. Bunların hepsi düş... Yalnızca düş. Sonuçsuz... Düş görüyor ve kıvrıldığım yerde uyanıyorum. Yine de bu düşlerin kaynağında siz varsınız, bunu bilirsiniz istedim...”

“Geriye kalan bir şeyler yok mu? Oh Bay Carton, ne olur iyi düşünün! Hatırım için... Deneyin!”

“Hayır Bayan Manette. Layık olmadığını biliyorum. Kül yığınına dönen yüreğimde bir ateş yaktınız. Ne var ki bu ateş hiçbir yeri aydınlatmıyor, hiçbir şeyi canlandırmıyor, hiçbir işe yaramıyor. Boş yere yanıyor. Bunu bilmenizi istemem aslında benim zayıflığım.”

“Beni tanımazdan öncesine kıyasla sizi daha mutsuz an kişi olma şanssızlığı...”

“Böyle konuşmayın Bayan Manette! Beni olsa olsa iyileştirebilirsiniz. Daha kötüleştirme imkanınız yok!”

“Düşüncelerinizi etkileyebileceğime göre, sizin yararınıza bir etki yapmaz mıyım? Şunu demek istiyorum: Sizi iyiye ve doğruya yöneltecek gücüm var mı?”

“Bırakın bu zavallı, ömrünün geri kalan günlerini bugü-nün anısıyla yaşasın. Yaptığım en doğru şey yüreğimde nefret ve acıma uyandırabilecek bir şeylerin kaldığı bir zamanda duygularımı size açmış olmam.”

“Yalvarırım o yüreğe inancımız olsun Bay Carton! Tüm kalbimle söylüyorum ki o yürek çok büyük şeyler başarabilecek güçte.”

“Ben kendimi kanıtladım ve gerçeği sizden daha iyi görebiliyorum. Sizi üzdüğümün farkındayım. Onun için de kısa keseceğim. Yaşantımın son sırrının o temiz yüreğinizde ka-lacağına, kimse ile paylaşmayacağınza söz verir misiniz?”

“Sizin için bir anlamı olacaksa evet.”

“Seveceğiniz kişiye bile söylemeyeceksiniz.”

Sıkıntılı bir sessizlikten sonra, “Bay Carton” dedi Lu-cie. “Sır sizin. Bana ait değil. Ben de ona saygı duyacağıma söz veriyorum.”

“Teşekkür ederim. Tanrı sizi kutsasın.”

Genç kızın elini dudaklarına götürdü ve kapıya yöneldi.

“Bu konuya bir daha değinmeyeceğimden kuşkunuz olmasın. Tek bir söz dahi edecek değilim. Ölürken de bu tek güzel anımı kutsal bileceğim. Sevgimi, adımları, kusurlarımı ve acılarımı yüreğinizde taşıdığımızın bilincini de. Dilerim o yürek başka yük taşımasın, hep mutlu olsun!”

Göründüğünden o denli farklıydı ki! Neleri harcadığını, her gün neleri bastırıp çarpıtıldığını düşünmek insana o denli acı veriyordu ki, Bayan Manette gözyaşlarını tutamadı.

“Ne olur üzülmeyin,” dedi Carton. “Ben buna değmem. Bir sokak serserisi için üzülme değmez. Bir iki saat geçsin, o nefret edip de bir türlü karşı koyamadığım alışkanlıklarım ve sefil arkadaşlarım beni o serseriden farksız yapacaklar. Ama size olan duygularım şu anki gibi kalacak. Görünen de bugüne dek gördüklerinizden farklı olmayacak. Buna inanmanızı isterim.”

“Size inanıyorum Bay Carton”

“Son dileğimi de söyleyip sizi bu hiçbir ortak yönünüzü ve bağlarınız bulunmayan konuğunuzdan kurtaracağım. Söyleyeceklerimin anlamsız olduğunu biliyorum ama yürekte geliyorlar. Siz ve kutsal bildiğiniz her şey için ne olursa yaparım. Feda edebileceğim neyim varsa sizin ve sevdiğinizlerinizdir. Bu konudaki içtenliğimi aklınızdan çıkarmayın. Yeni ilişkiler oluşturacaksınız. Süslediğiniz bu eve sevgiyle bağlayacak, sizi mutlu edecek, size yakışacak ilişkiler kuracağınız günler uzak değil. Sizin için canını verecek birinin varlığını unutmayın! Allahaismarladık. Tanrı sizi korusun.”

Çıkıp gitti.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Namuslu Bir Tüccar

Pasaklı oğlu yanı başında gününü Fleet Sokağı'ndaki taburesinde geçiren Bay Jeremiah Cruncher'ın gözlerinin önünden neler geçirdi, neler! Kim o koşuşturması bol saat-lerde öylece oturur da günün iki büyük geçit töreninden et-kilenmezdi ki? Geçit törenlerinden biri batıya ilerlerken, öteki güneşe karşı, doğuya yöneliyordu. Güneşin battığı yerin ardındaki kırmızı, morlu ovalara varmaya çabalar gibiy-diler,

insanı hep şaşkına çeviriyor, hep sağırlaştırıyorlardı.

Cruncher oturmuş, ağzında bir saman çöpü, akan ırmağı izlemekteydi. Yüzyıllar boyunca tek bir ırmağı izlemiş dinsizköylüler gibiydi ama bu ırmakların kuruyacağına iliş-in beklentileri yoktu. Kurursa bu hiç işine gelmezdi. Geliri-min ufak bir bölümünü çekingen ve orta yaşı geçkin kadın-m sağlıyordu. Karşıdan karşıya geçirirdi onları. Bu arkadaşlıklar kısa süreli olmakla birlikte Bay Cruncher'da hanımın sağlığına içme isteğini uyandırır. Bunu belirtmesi de birkaç kuruş kazanmasına yetiyordu. Bu denli yararlı bir is-teğin gerçekleşmesi doğrultusunda verilen paralarla da ce-bini dolduruyordu.

Geçmiş günlerde bir ozan, halkın arasına bir tabure ko-yup, gelen geçeni seyrederek izlenimlerini biriktirebilirdi. Bay Cruncher'm taburesi halkın arasındaydı ama bir ozan olmadığı için, az düşünüyor, gözleri çevreyi sürekli tarıyordu. Ne var ki insan selinin seyredildiği bir mevsimdi. Yaşlı ka-dınlar ortalarda yoktular. İşler o denli kesat gidiyordu ki Bay Cruncher hem kendinden, hem de yöntemlerinden kuşku duymaya başlamıştı, işte tam o sırada Batıya akan bir kala-balık dikkatini çekti. Bir cenaze olayı ondan yana gelmek-teydi. Anlaşılan cenazeye karşı çıkanlar vardı ve gürültü de bundan kopmaktaydı.

“Jerry oğlum!” dedi oğluna. “Bir cenaze var.” “Yaşsa baba!” diye bağırdı genç Jerry. Seste öyle gizli bir anlam vardı ki, Cruncher bu bağırtıyı kötüye yordu. Fır-sa-tımı bulur bulmaz oğlanın kulak tozuna bir şamar indirdi.

“Ne demeye getiriyorsun sen? Ne demekmiş o yaşsa? Babana ne demeye çalışıyorsun sen, bacaksız! Çok olmaya başladın artık! Yaşsa'ymış! Bir daha o sözü duymayaca-ğım, yoksa canına okurum. Duydun mu?”

“Kötü bir amacım yoktu,” diye diretti çocuk. Yanağını ovuşturuyordu.

Cruncher, “Sus!” dedi. “Bu lafları duymayacağım. Ye-rine geç de, kalabalığı izle.”

Oğlu söz dinledi. Kalabalık yaklaşmıştı; cenaze arabasını ve ardından giden ikinci bir arabayı yuhalyorlardı. İkinci arabada yalnızca iki kişi vardı ve duruma uygun görünüm gösterişsiz giysilerle bürünmüşlerdi. Arabaları çevreleyen ayaktakımı, “Casuslar! Casuslar!” diye bağırp inledikçe sayıca ve anlamca yinelenmesi pek güç sözler atıldıkça hoşnutsuzlukları da artıyordu. Cenazeler Cruncher'm ilgisini çekmişti. Tellson'dan ne zaman bir cenaze geçse tüm duyuları alarma geçerd. Hele bu tür bir kalabalığın ortasından geçen bir cenaze onu daha da heyecanlandırır. Karşısına çıkan ilk adama sordu:

“Ne oluyor kardeşim? Nedir bu olup bitenler?”

“Bilmiyorum,” dedi adam. “Casuslar! Yuuh! Casus-lar!”

Başka birine sordu.

“Kim bu?”

“Adam, “Bilmiyorum,” dediyse de, o da elini ağzına götürdü ve ciğerlerini paralarcasına, “Casuslar! Casus!”

Casus!” diye bağır-maya başladı.

Sonunda olup bitenler konusunda daha bilgili birini bul-du ve ölen adamın Roger Cly olduğunu öğrendi.

“Casus mıymuş?” diye sordu Cruncher.

“Old Bailey casusu,” dedi haberim kaynağı. “Casus! Casus!”

“Aaa, öyle ya! diye bağırdı Jerry. Davayı anımsamıştı. Onu görmüştüm. Öldü ha?”

“Hem de nasıl! Bundan daha ölü olunamaz! Casus! Çekip dışarı çıkarın şunu! Casus!”

Düşünce yokluğunda, bu tür bir düşünce hemen kabul görmüştü. Kalabalık canla başla bu çekip çıkarma işine gi-riştiler. İlk arabaları durdurdular. Kapıları açtıklarında içer-den çıkan adam bir an için ellerine düştüyse de, zamanı iyi kullanıp yan sokaklardan birine dalıp sıvıştı. Bir yandan ko-şuyor, bir yandan da bant, pelerin, şapka, beyaz mendil ve benzeri gözyaşı simgelerini yere atıyordu. Kalabalık, atılanları toplayıp büyük bir neşeyle parça parça etti, dört bir yana dağıttı. Tüccarlar aceleyle kepenklerini indirdi. Böyle bir kalabalığı hiçbir şey durduramazdı, her şeyi ezer geçerlerdi.

Cenaze arabasını açıp tabutu çıkarmaya uğraşıyorlardı ki, parlak bir deha, onu gideceği yere kadar eğlene oynaya götürmeyi önerdi. Önerilere muhtaçtı. Sekiz kişi arabaya bindi. Bir o kadar insan dışına asıldı. Bir o kadar da tavana tırmandı. Bu işe gönüllü olanların başında Jerry Cruncher geliyordu. Sivri kafasını Tellson'dakilerden gizlemek için de arabanın öte tarafında bulunmaya özen gösteriyordu.

Cenaze düzenleyiciler törende yapılan bu değişikliklere karşı çıktılar ama ırmak öyle ürkütücü bir biçimde akıyordu ki tepkileri cılız kaldı ve kısa sürdü. Üstelik birtakım çatlak sesler, karşı çıkanların akıllarını başlarına getirmek için so-ğuk bir banyo yaptırmanın çok etkili olacağı tehdidini savuruyorlardı.

Akış yönü değişen ırmak akmaya devam etti. Cenaze arabasını bir baca temizleyicisi sürmekteydi. Özel olarak ya-nına oturtulmuş arabacı da ona nasıl süreceğini öğretiyordu. Bir börekçi ile چراغی ikinci arabadaydılar. Strend'e var-dıklarında o günlerin en gözde sokak tiplerinden biri olan ayı oynatıcısı da bu geçit törenine katılmıştı. Kara ve uyuz ayısı, başını çektiği kalabalığa tam bir cenaze havası vermekteydi. Pipolar tütürüldü, şarkılar söylendi, yas tak-litleri yapıldı ve bu düzensiz kalabalık yolunu tamamladı. Adım başı dükkânların kepenkleri iniyordu. Kent dışındaki St. Pancras Kilisesi'ne vardılar. Hepsi mezarlığa doluştu ve Roger Cly'ı bildikleri, istedikleri biçimde gömmeyi başardılar. Ölüden kurtulmuşlardı ama kalabalık kendine yeni bir eğ-lence bulmak istediğindeydi. Bir grup sivri akıllı, yoldan gelip geçeni casus diye yakalayıp dövmelelerini önerdi. Ömürlerin-de bir kez bile Old Bailey'in yakınından geçmemiş zavallı adamların birkaçını yakalayıp dövdüler. Pencerelemlerin kırıl-ması ile meyhanelerin yağmalanmasına geçiş daha kolay oldu. Aradan birkaç saat geçip de yazlık evler yıkıldıktan, çitler paralandıktan sonra askerlerin geldiğine ilişkin bir söy-lenti çıktı. Bunu duyan kalabalık çil yavrusu gibi dağıldı. Askerler belki geldiler, belki gelmediler, ama bu tür kalabalıklar eninde sonunda dağılırdı.

Bay Cruncher kapanış eğlentilerine katılmamış, mezar-lıkta kalmıştı. Levazımatçılarla konuşup üzüntülerini sunmak istiyordu besbelli. Mezarlıkların onun üzerindeki etkisi çok rahatlatıcı olurdu. Çevredeki birinden bir pipo buldu ve çitlere dayanıp olgunlukla çevreyi izledi. “Jerry...” Kendi kendine konuşmaya alışkındı Cruncher. “Bu Cly'ı kendi gözlerimle gördüm. Sağlıklı ve dinçti.

Düşündü ve bu arada da piposunu bitirdi. Kapanış sa-atinde Tellson'da olmak için yola koyuldu. Yaşam ve ölüm konusundaki düşünceler karaciğerini etkilemiş olmalıydı ki dönüş yolunda tıbbi danışmanı olan tanınmış doktora uğ-radı.

Genç Jerry babasının yerine bakmıştı, iş çıkmadı diye-rek raporunu verdi. Banka kapandı. Yüzyıllık memurlar çıktı-lar. Saatler kuruldu ve baba oğul Cruncher'lar eve çaya git-tiler.

Cruncher kapıdan içeri girer girmez, karısına: “Bak bu-roya!” dedi. “Namuslu bir işçi olarak, bu geceki işlerim ters giderse senden bilirim. Bana karşı dua ederken gözümle görmüş gibi döverim seni!”

Bayan Cruncher başını iki yana salladı.

“Şuna bak şuna! Yüzüme karşı ne yapıyor,” dedi öf-keyle Cruncher.

“Ağzımı bile açmadım, Jerry.”

“Aklının ucundan da geçmesin. Ha dizlerinin üzerine çöküp dua etmişsin, ha aklından geçirmişsin! Hepsinden vazgeç!”

“Peki Jerry.”

“Peki Jerry'ymiş! Evet Jerry. Hepsi bu. Evet diyebilir-sin!”

Bu sıkıntılı sözlerin hiçbir anlamı yoktu. Alaylı bir biçim-de hoşnutsuzluk belirtmek için. herkes böyle konuşurdu. Bay Cruncher tereyağlı ekmeğinden bir parça ısırırken, “Sen ve senin 'Peki Jerry'lerin!” diyordu. “İnanyorum di-yelim.”

Dürüst karısı bir parça daha ısırıktan sonra, “Bu gece çıkacak mısın?” diye sordu kocasına.

“Evet.”

“Seninle gelebilir miyim baba?”

“Hayır gelemezsin! Annenin de bildiği gibi şeye... Balığa gidiyorum. Evet ya... Balığa çıkıyorum, balığa”

“Oltan paslanıyor, değil mi baba?”

“Seni ilgilendirmez!”

“Eve balık getirecek misin baba?”

“Getirmezsem yarın aç kalırsınız,” dedi Cruncher.

“Ye-terince soru sordun. Sen yatana dek çıkmayacağım.”

Gecenin geri kalanını Bayan Cruncher'ı göz altında tut-makla geçiren Jerry, dua edip de onun işini engelleyecek dileklerde bulunmasın, düşünemesin diye karısını sürekli la-fa tutuyordu. Oğlunu da yardıma çağırdı. Aklına gelebilecek her türlü yakınma ile kadını canından bezdirdi. Onu kendi düşünceleriyle bir an bile yalnız bırakmıyordu. Ona güveni yoktu. En dindar insanın bile duanın etkinliğine bu denli inanması beklenemezdi. Hayaletlere inanmayan birinin ha-yalet öykülerinden korkması gibi bir şeydi bu.

“Ve unutma,” dedi Cruncher. “Bu numaraları yarın da istemiyorum. Ben alnımın teri ile çalışıp bir lokma et getire-yim, sen kuru ekmeğe ye! Ben namusumla bira bulayım, sen su iç! Yok öyle yağma! Roma'da Romalılar gibi davranacak-sın. Yoksa Roma sana kötü davranır. Senin Roma'n da be-nim, unutma!”

Yine söylenmeye başlamıştı.

“Sen rızkına karşı çık! Şu senin dualarınla, nankörlü-ğünle, rızkımın bereketini yok edeceksin. Şu oğluna bak...”

Senin oğlun değil mi? Değnek gibi! Ana dediğin çocuğunu doğru dürüst besler... sen kendine ana mı diyorsun yani?"

Bu sözler genç Jerry'e dokunmuştu. Annesini hemen görevini yapmaya çağırdı. Diğerlerine olanlar onu ilgilendir-mezdi ama babası tarafından etkileyici ve ince bir biçimde ortaya konan bu sorumluluğun uygulamaya konmasını istiyordu.

Cruncher ailesi akşamı böyle geçirdi. Genç Jerry ya-tağa gönderildi. Annesi de. Cruncher gecenin ilk saatlerini pipo tütürerek tek başına geçirdi ve saat biri vurmadan ön-ce olağan gezintisine çıkmadı. Bu ürkünç saat gelince koltu-ğundan kalktı, cebinden bir anahtar çıkardı. Kilitli bir dolabı açıp bir torba, bir kaldıraç ve bir zincir ile, benzeri "balık" tutmaya yarayan malzemeleri çıkardı. Bu eşyaları sırtlayın-ca Bayan Cruncher'a bir kez daha baktı, ışığı söndürdü ve çıktı.

Yatarken soyunmamış olan genç Jerry, babasının ar-dına düşmekte gecikmedi. Karanlıkta onu evden sokağa iz-ledi. Eve döndüğünde içeri nasıl girerim diye bir sorunu yok-tu. Binada kiracılar vardı ve kapı hep açık dururdu. Babası-nın namuslu işinin inceliklerini ve gizlerini öğrenmek ateşiy-le yanan Jerry, duvarlara ve kapılara sine sine gidiyor, ba-basını gözden kaçırmamaya çalışıyordu. Bir süre sonra Izaak Walton öğrencilerinden biri saygın Cruncher'a katıldı ve yola iki kişi olarak devam ettiler.

Yola çıkmalarından yarım saat sonra göz kırpan lamba-ları, göz kırpma dönemini aşmış bekçileri geçip ıssız bir yola saptılar. Bir balıkçı daha onlara katıldı. Bu katılma o denli sessiz oldu ki genç Jerry batıl inançları olan biri olsaydı ikin-ci balıkçının ikiye bölündüğünü sanabilirdi.

Yolun üzerine uzanan bir sete varana dek ilerlediler. Genç Jerry de ilerledi. Setin tepesinde alçak bir tuğla duvar vardı ve üzerinde demir parmaklıklar yükseliyordu, üçlü, se-tin gölgesine varınca yoldan çıkıp, kör bir patikaya daldı. Üç ya da dört metre yüksekliğindeki duvar yol boyunca uzanıyordu. Bir köşeye sinen genç Jerry bulutlu bir ayışığına kar-şı duran babasının karaltısını demir kapıyı çevik bir hareket-le aşarken gördü. Kısa sürede öte yana geçmişti. Ardından ötekiler geldiler. Gürültüsüzce öteki tarafa düşüverdiler. Bir bekleme oldu. çevreye kulak kabartıyor gibiydiler. Derken, emeklemeye başladılar. Kapıya ulaşma sırası genç Jerry'deydi. Nefesini tuta tuta kapıya yaklaştı. Yine bir köşeye si-nip, üç adamın çimenleri ve mezar taşlarını geçtiklerini gördü. Kocaman bir mezarlıktı bu. Kilisenin çan kulesi korkunç bir hayalete benziyordu. Kısa bir süre emekledikten sonra doğruluverdiler. Ve balık tutmaya başladılar.

Önce kürekle tuttular. Kocaman bir burguyu döndürüyormuşçasına uğraşıyorlardı. Kilisenin çanları ürkünç bir bi-çimde çalınca Jerry'nin kafasındaki saçlar diken diken ol-du. Tabana kuvvet kaçmaya başlamış, evinin yolunu tut-muştu ki olup bitenleri öğrenme isteğiyle durdu ve gizlendiği gölgeliğe geri döndü. İkinci kez gözetlemeye oturduğunda, adamlar hâlâ inatla balık tutuyorlardı. Sonunda oltaya bir şeyler takılmıştı galiba. Dipten gacırtılar, ahlamlar ve ofla-malar geliyordu. Eğilmiş bedenleri aşağı doğru zorlayan ağırlık vardı. Ağır cismin üzerindeki toprak yavaşça silkele-nerek düştü ve yüzeye çıktı. Genç Jerry bunun ne olabile-ceğini çok iyi biliyordu, ama saygın babasının onu bir levye ile açmaya çalıştığını görünce ödü koptu! Bu işlere alışık değildi ve bu kez kaçmaya başladığında birkaç mil gitme-den durmadı.

Nefes almak dışında hiçbir şey onu durduramıyordu. Deliler gibi koşuyordu ve tek isteği bir an önce eve varmak-tı. Az önce gördüğü tabut ardından geliyordu sanki! Tabut ayağa kalkmış, atlaya zıplaya onu kovalıyor, kâh ayağının dibine kadar geliyor, kâh yanı sıra koşuyor, koluna yapışı-yordu. Ne yapacağı bilinmez, yeri belirsiz bir şeytandı bu. Ardındaki geceyi korkunçlaştırdığı için patikalardan ana yola çıkmıştı, ama bu kez de patikaların birinden kuyruksuz ka-natsız yaratıkların fırlayacağından korkuyordu. Şeytan, kapı diplerine sınıyor, korkunç omuzlarını kapılara sürüyor, ağzı kulaklarına varıncaya kadar sırtını kabartıyor, yoldaki gölge-lere karışıyordu. Arada bir kurnazca sırtüstü yatıyor, Jerry'nin tökezlemesine yol açıyordu. Aralarındaki uzaklık hep kısalmaktaydı. Eve vardığında, ölmüş olmak için

yeterli ne-deni vardı. Şeytan peşini bırakmıyordu ve üst kata kadar da bırakmadı. Her basamakta zıplıyordu. Yatağa birlikte girdiler ve uyuyakaldığında olanca ağırlığı ile çocuğun göğsüne yı-ğıldı.

Bu sıkıntılı uykudan babasının haykırılarıyla uyandı. Gün ağarmaktaydı. Bir şeyler ters gitmişti anlaşılan. Ba-bası, annesini kulaklarından yakalamış, kafasını yatağın başucuna vurup duruyordu.

“Yapacağım demedim mi sana!” diye bağıırıyordu Bay Cruncher. “Yapıyorum işte!”

“Jerry! Jerry! Jerry!” diye yalvarıyordu karısı.

“Sen bu kazanca karşı çıkıyorsun. Hem ben, hem or-taklarım zarar ediyoruz. Evlenirken beni sayacağına, sö-zümü dinleyeceğine söz verdin... Neden öyle yapmıyor-sun?”

“İyi bir eş olmaya çalışıyorum, Jerry,” diye ağlıyordu kadın.

“Kocasının işine karşı çıkmak mı iyi eş olmak? İşine saygı duymamak, ona saygı duymak mı oluyor? İş-i konu-sunda ona karşı çıkmak söz dinlemek mi sayılıyor?”

“O zamanlar bu pis işe bulaşmamıştın, Jerry.”

“Namuslu bir işadamına eş ol, kafanı başka şeyler için yorma, yeter! Sayan, söz dinleyen kadın kocasının işine burnunu sokmaz. Sen kendine dindar mı diyorsun Allah aşkına. Sen dindarsan bana bir dinsiz bul! Şu Thames Nehri, dibindeki kazıklardan ne kadar sorumluydu, senin doğal so-rumluluk duygun da o kadar işte. Bu yüzden de sana döve döve öğretmek gerekiyor bunu!”

Tartışma alçak sesle sürdürüldü ve Jerry'nin çamurlu çizmelerini atıp, yere uzanması ile son buldu. Paslı ellerini başının altına yastık yapan babasına kaçamak bir bakış fırlatan genç Jerry de yatıp, yeniden uyuyakaldı.

Sabah kahvaltısında ne balık ne de alışılmışın dışında bir şeyler vardı. Bay Cruncher keyifsiz ve kırgındı. Dua ederken yakalarsa karısını yola getirmek için gerekebilecek bir tencere kapağını yanında tutuyordu. Her günkü saatte giyinip taranmıştı. Oğlunu alıp göstermelik işinin başına gitti. Koltuğunun altına sıkıştırdığı tabure ile güneşli ve kalabalık Fleet Sokağı'nda ilerleyen genç Jerry bir gece öncesi-nin karanlıklarından kaçan Jerry'sinden çok farklıydı. Akli yeni gün ile tazelenmişti. Korkuları geceyle birlikte yok ol-muşlardı.

“Baba,” dedi yürürken. “Mezar soyucu nedir?” Tabureyi aralarında tutmaya özen gösteriyordu. Cruncher duraladı.

“Ben nereden bileyim!”

“Sen her şeyi bilirsin sanırdım,” dedi çocuk içtenlikle. Cruncher şapkasını kaldırıp, dikene benzeyen saçlarını serbest bıraktı. “Ehm... şey...” dedi, “namuslu tüccardır.”

“Ne alır ne satarlar ki?” diye sordu genç Jerry. Cruncher soruyu şöyle bir düşünüp tarttı.

“Bilimsel bir şeyler türünden nesnelere.”

“Ceset, değil mi baba?” dedi oğlan.

“Sanırım o türden bir şey,” dedi babası.

“Baba, ben büyüyünce mezar soyucu olmayı çok istiyorum!”

Cruncher gevşemişti ama yine de yasaklayıcı bir biçim-de kafasını yavaşça salladı. “Becerilerini geliştirmene bağlı. Kimseye gerekenden fazla bir şey anlatmayacaksın. Ne olacağını şimdiden kestiremeyiz.”

Çocuk önden gidip tabureyi yerleştiriyordu ki Cruncher, “Jerry, seni namuslu tüccar seni,” diyordu kendi kendine, “gün gelecek şu çocuk sana anasının yaptıklarını unutturacak. Öyle görünüyor ki bu çocuk sana gurur bayrağı olacak.”

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

Örgü

Bay Defarge'ın meyhanesinde, iş her zamankinden da-ha erken başlamıştı bugün. Demir parmaklıklı pencerelerden içeri bakan soluk yüzler, sabahın altısında bile şarap bardaklarının başına çökmüş başka yüzleri gördüler. Bay De-farge hep sulandırılmış şarap satardı ama bu kez sattığı şa-raptan çok suya benziyordu. Eskimiş bir şaraptı, mide ekşi-tiyordu, içenler üzerinde yaptığı etki onları daha da mutsuz kılmaktı. Defarge'ın sıkılmış üzümünün üzerinde yükselen-ler Baküs şenliklerinin neşe alevleri değildi. Tortularda gizli, karanlıklarda için için yanan türden bir ateşti bu.

Meyhaneci üç gündür böyle erken işbaşı yapıyordu. Pazartesi başlamıştı ve işte Çarşamba oluvermişti. Meyha-neyi dolduranlar içmekten çok düşünüyorlardı. Fısıldaşan insanların çoğu canları pahasına da olsa, o tezgâha bir me-telik bile koyamayacak kadar yoksul kişilerdi. Oysa fiçılar dolusu şarabı satın alabilirlermiş gibi meyhaneye dolmuşlardı. İskemleden iskemleye, köşeden köşeye geçiyor, aç gözlerle içki yerine laf yudumluyorlardı. Müşteri bollu-ğuna karşın, meyhaneci ortalarda yoktu. Yokluğu da sorun çıkarmıyordu; eşikten geçen kimsenin onu aradığı yoktu. Bayan Defarge'ın onun yerine geçip, şarap dağıtımı ile ilgi-lenmesini kimse yadırgamamıştı. Kadının önündeki çanakta duran paralar, içinden çıktıkları pırtık ceplerin sahipleri gibi yıpranmış ve buruş buruş olmuştu.

Kralın sarayından hapishaneye kadar her yeri gözetle-yen casuslar, meyhaneden içeri bakacak olsalar cansızlık ve geçici bir akılsızlık görebilirlerdi. Masalardaki kâğıt oyunları tavsadı, domino oynayanlar kuleler yapmaya başladılar, masalara dökülmüş içki damlaları yayılarak resim oldu. Bayan Defarge kolundaki örgünün örneğini kürdanla çözdü ve uzaklardan duyulmaz görünen bir şeylere kulak kabarttı.

St. Antoine'da öğlen olmuştu. Güneş iyice yükselmişti ki toz toprak içinde iki adam sallanan lambaların altındaki yoldan geçtiler. Biri Bay Defarge'dı, öteki de mavi şapkalı yol işçisi. Toz içinde, susamış ikili şarap dükkânına daldılar. Gelişleri St. Antoine'ın bağına kıvılcım gibi düştü. Kapılar-daki ve pencerelerdeki yüzleri tutuşturdu. Yine de peşlerine düşen yoktu, içeri girdiklerinde de bakışlar üzerlerinde toplandıysa da çıt çıkmadı.

“İyi günler baylar,” dedi Defarge. Bu dillerin çözülmesi için bir işaret olabilirdi.

Koro ses verdi: “İyi günler!”

Defarge başını sallayarak, “Hava kötü baylar,” dedi.

Bu söz üzerine herkes yanındakine baktı. Sonunda gözlerini yere indirip, sustular. Yalnızca tek bir adam ayağa kalkıp meyhaneden çıktı.

“Jacques adlı bir işçiyle uzun yola gittim. Ona Paris'ten bir buçuk gün uzaklıktaki bir yerde rastladım. İyi bir genç bu işçi. Adı Jacques. Ona bir içki koy hanım!”

İkinci bir adam daha kalkıp dışarı gitti. Bayan Defarge, Jacques adlı işçinin önüne bir bardak şarap koydu, işçi, şapkası ile çevreyi selamladıktan sonra içkisini içti. Gömle-ğinin içinde siyah bir köy ekmeği vardı. Bir ekmekten ısırıyor, bir şaraptan yudum alıyordu. Üçüncü bir adam kalkıp çıktı. Defarge da biraz şarap içerek kendine gelmeye çalışıyordu. Bardağındaki şarap müşterilere de verileden azdı ama o her zaman bulabiliyordu nasılsa. Köylünün kahvaltısını bitirmesini bekledi. Orada bulunanlara bakmıyordu. Ona ba-kan kimse de yoktu. Bayan Defarge bile örgüsüne dönmüş-tü.

“Kahvaltını bitirdin mi?” “Evet. Sağ olası.”

“Gel haydi! Kalabileceğin daireyi göstereyim. Görecek-sin, tam sana göre.”

Meyhaneden sokağa, sokaktan avluya, avludan da bir merdivene, merdivenden tavan arasına... Şu beyaz saçlı adamın alçak bir tabureye oturup da pabuç yaptığı odaya çıktılar. Odada beyaz saçlı adam yoktu şimdi. Meyhaneden ayrı ayrı çıkan üç adam vardı artık. Beyaz saçlı adamla ara-larındaki tek küçük bağı bir zamanlar onu duvardaki çatlak-lardan izlemiş olmalarıydı. Defarge kapıyı dikkatle kapadı ve alçak sesle konuştu:

“Jacques bir, Jacques iki ve Jacques üç; Bu arkadaş, Ben ve Jacques dört tarafından bulunup getirilen tanık. Size anlatacakları var. Konuş Jacques beş!”

Mavi şapkalı yol işçisi ter içindeki alnını elindeki şap-kayla sildi. “Nereden başlayayım bayım?” diye sordu.

Defarge'ın cevabı hiç de akılsızca değildi.

“Başından başla!”

“Onu geçen yaz gördüm Baylar, Marki'nin arabasının altındaydı. Zincirlere asılmıştı. Gözünüzün önüne getirmeye çalışın: Ben işimi bırakmışım... güneş uykuya gidiyor Marki'nin arabası yavaşça tepeyi tırmanıyor... O ise zincirlere asılı... şöyle!”

Yol işçisi gösterisini bir kez daha yineledi. Bu gösteri bütün bir yıl boyu köyünün tek ve vazgeçilmez eğlencesi ol-duğuna göre, bu zamana dek iyice pişmiş olmalıydı.

Jacques Bir söze karıştı: “Adamı daha önce hiç gör-müş müydün?”

“Hiç görmemişim.”

Bu kez soru sorma sırası Jacques Üç'teydi:

“Onu sonra nasıl tanıdın?”

“Boyunun uzunluğundan, dedi işçi. “O akşam Marki neye benzediğini sorduğunda 'hayalet gibi sipsivri’

demiş-tim.

“Cüce kadar kısaydı demeliydin,” dedi Jacques İki.

“Nereden bilebilirdim ki? Ne işimi görmüştü, ne de ba-na bir şey söylemişti. Bakm sormasaydı bir şey söylemezdim. Bay Marki küçük çeşmenin yanında beni gösterdi ve 'getirin bana şu şaklabanı' diyor, inanın baylar ben kendili-ğimden hiçbir şey söylemedim.”

Defarge öyküyü kesip, “Doğru söylüyor Jacques,” de-di.

“Sen devam et!”

“Tamam!” dedi işçi. “Uzun boylu kayboluyor. Arıyorlar, kaç ay mı? Dokuz, on, on bir mi?”

Defarge: “sayısının önemi yok,” diye araya girdi. “İyi saklanıyor ama şanssızlık şu ki yakalanıyor. Sonra?”

“Ben yine yamaçta çalışıyorum. Güneş yine uykuya gi-diyor. Köydeki evime gitmek için aletlerimi topluyorum. Köy çoktan kararımış. Bir bakıyorum ki tepeden aşağı altı asker inmekte. Aralarında da eli kolu bağlı uzun bir adam. Kollarını yanlarına bağlamışlar... Böyle!”

O vazgeçilmez şapkasının da yardımıyla elleri arkasın-da iplerle bağlanmış bir adamı canlandırmaya çalıştı.

“Yol veriyorum baylar. Yol veriyorum ki askerler ile tut-sak geçsinler. Pek ıssız bir yol... Başta altı asker ve uzun bir adamdan başka bir şey görmüyorum. Kara gölgelerden oluşmuşlar. Batmakta olan güneş adamları kızıl bir çizgi ile çevreliyor. Uzamış gölgelerin yolun öte tarafından çukura uzandıklarını görüyorum. Art arda tepeye ulaşan devlerin gölgeleri gibiler. Öyle toza toprağa bulanmışlar ki, onlar yü-rüdükçe tozlar da yürüyor. Rap! Rap! Rap! Ama yakına gel-diklerinde uzun adamı tanıyorum. O da beni tanıyor, ilk kar-şılaşmamızda yaptığı gibi kendini tepeden aşağı bırakıp, kurtulabilse çok iyi olacak.”

Sanki oradaymış gibi anlatıyordu ve olayı yaşadığı açık-tı.

“Ben uzun adamı tanıdığımı belli etmiyorum. O da beni tanıdığını çaktırmıyor. Ama birbirimize belli ediyoruz... Bakış-larımızla! 'Yürü' diyor çavuş, köyü göstererek. 'Şunu meza-rına götürelim.' Hızlı hızlı yürütüyorlar. Ben de peşlerindengidiyorum. Öyle sıkı bağlanmışlar ki kolları şişmiş. Tahta ayakkabıları kocaman, biçimsiz. Topal da. Topal olduğu için yavaş yürüyor. Onlar da tüfekleri ile itekliyorlar. Şöyle...”

Dipçiklerle iteklenen birinin yürüyüşünü taklit etti.

“Yarışa çıkmış deliler gibi tepeyi inerlerken adam düşü-yor. Gülüp kaldırıyorlar. Yüzü toz ve kan içinde, ama doku-namıyor. Yine gülüşüyorlar. Köye varıyoruz. Bütün köy onu görmeye koşuyor. Değirmenin ötesindeki, yukarıdaki hapis-haneyeye götürülüyor. Köylü gece karanlığında kapıların açıl-dığını, sonra da adamı yuttuğunu görüyor... işte böyle!”

Ağzını alabildiğince açtı ve dişlerini kırarmışçasına ka-padı. Yarattığı etkiyi konuşarak bölmek istemediğini gören Defarge, “Devam et Jacques!” diye seslendi.

Yol işçisi parmak uçlarında yükseldi. “Köylü geri dönü-yor ve çeşme başına birikip fısıl-daşıyor. Sonra da uyuyorlar. Tüm köy düşünde o zavallı adamı, kayalardaki hapishane-nin demir parmaklıkları ardında görüyor. Çıkamayacağını, yok olacağını görüyor. Sabah olunca aletlerimi omzuma vu-ruyorum. Ekmeğimi yiye yiye giderken, kaya tarafından do-lanıyorum. Onu görüyorum. Taa yukarda. Demir bir kafesin

parmaklıkları ardında. Bir gün önceki kadar kanlı ve tozlu bakıyor. Bana sallayacak eli yok. Ona sesleniyorum. O da ölü gibi bakıyor.”

Defarge ve ötekiler bakiştılar. Karanlık bakışları bastırılmış duygularla doluydu. Öç almak istiyorlardı. Köylünün öy-küsünü dinlerken takındıkları tavır sertti. Bir davayı yönetir gibiydiler. Jacques Bir ve İki ot döseğe oturmuşlar, elleri çe-nelerinde dinliyorlardı. Gözleri hep köylünün yüzündeydi. Jacques Üç bir adım gerideydi. Eli, ağız ve burun çevresin-deki ince damar ağzını sıvazlıyordu. Defarge onlarla ışığın altına koyduğu köylünün arasına girmiş, bir onlara, bir ada-ma bakıyordu. “Devam et Jacques,” dedi.

“Kafesinde birkaç gün kalıyor. Köydekiler ona bakıyor-lar ama korkuyorlar da. Hep uzaktan bakıyorlar. Günün işleri bitirilip, çeşme başında toplanıldı mı, gözler kayadan ya-na çevriliyor. Eskiden yüzleri hep ahırdan yana olurdu... Şimdi hapishaneye dönük. Fısıltılar ölüme çarptırıldığı halde kararın infaz edilmeyeceğini söylüyor. Bağışlanması için Paris'e dilekçe verilmiş deniliyor. Çocuğu ölünce aklımı yitirmişmiş. Dilekçe Kralın kendine iletilmiş. Ben de bilirim ki? Olabilir. Belki öyledir, belki de değildir.

“Dinle öyleyse Jacques!” Konuşan Jacques bir'di. “Kral ile Kraliçe'ye bir dilekçe verildiğini sen de öğren. Senin dışında herkes bu dilekçenin ellerine geçtiğini biliyor. Şu gördüğün Defarge kellesini koltuğuna alarak kendini atların önüne fırlattı ve dilekçeyi verdi.”

Bir nolu Jacques diz çökmüştü. “Dinle Jacques,” dedi. Elleri ağzındaydı, parmaklarını kemiriyordu. Sanki açlık çeki-yor gibiydi. Oysa ne açtı, ne de susuz. “Duyuyor musun? Atlı askerler ve piyadeler çeviriverdiler etrafını. Duyuyor mu-sun?”

“Duyuyorum bayım.”

“Devam et öyleyse,” dedi Defarge.

Yol işçisi, “Çeşmedeki söylentilere,” diyordu, “bakılır-sa cezasını suçu işlediği yerde vermek için getirmişler. Kur-tuluşu yok. Hatta diyorlar ki Marki'yi öldürdüğüne, Marki de kölelerin babası olduğuna göre baba katili olarak ceza göre-cek. Çeşme başındaki yaşlılardan biri, bıçağı tutan sağ eli-nin, gözleri önünde yakılacağını; yaralarına kızgın yağ, eri-miş kurşun, mum ve sülfür döküleceğini; sonra da dört güç-lü ata çektilerle vücutunun dört parçaya bölüneceğini söylüyor “Dediğine göre bütün bunlar Kral XV. Luis'yi öldür-meye kalkan birine yapılmış bile. Yalan söyleyip söylemedi-ğini bilemem. Cahil biriyim ben.”

“Öyleyse bir kez daha kulak ver,” dedi eli durmayan aç adam. “O tutsağın adı Damiens'di ve bütün o anlatılanlar Paris'in orta yerinde güpegündüz olup bitti. İzlemeye gelen-ler arasında en çok dikkat çekenler, yüksek tabakanın süslü püslü hanımlarıydı. Sonuna kadar kılları kıpırdamadı. So-nuna kadar dediysem, gece olmuştu bile. İki bacağı, bir kolunu yitirmişti ama hâlâ nefes alıyordu. Anlatılanlar doğru. Kaç yaşındasın sen?”

Altmış beşinde görünen yol işçisi, “Otuz beş,” dedi.

“Demek ki sen o zamanlar on yaşındaymışsın. Yetişe-bilirmişsin.”

“Yeter!” dedi Defarge, “Şeytan götürsün!” Sen devam et!”

“Peki. Varsa yoksa bu konu konuşuluyor köyde. Başka bir şeyden söz ettikleri yok. Hatta çeşme bile neredeyse ay-nı öyküyü mırıldanıp duruyor. En sonunda, bir pazar gecesi, tüm köyün uyuduğu sırada, askerler geliyor... Tüfekleri kü-çük sokağın taşlarında şıkırdıyor. İşçiler kazıyorlar, tahtaları çiviliyorlar; Askerlerse gülüp eğleniyorlar. Sabah olduğu za-man çeşme başında beş altı metre yüksekliğinde bir

dara-ğacı yükseliyor... Suyu da zehirleyecekler.”

Yol işçisinin bakışları tavana takılmaktan çok, onu delip geçiyordu. Darağacı gösterdiği yerdeydi sanki.

“Köyde tüm işler yüzüstü bırakılıyor, herkes çeşmenin önünde toplandı. İnekleri otlatmaya çıkaran yok, inekler de kalabalığın arasında. Öğle üzeri davullar çalınıyor. Gece askerler mahkûmu çıkarıp getirmişler. Eskisi gibi bağlı. Ağzını da bağlamışlar. Öyle sıkı bağlamışlar ki gülüyormuş gibi du-ruyor.”

Başparmaklarıyla ağzının kenarlarını yukarı çekti. “Darağacının üzerinde bir bıçak var. Keskin tarafı yukarı bakıyor. Ucu ise havada. Adamı asıyorlar. Asılı kalıyor ve suyu zehirliyor.”

Görüntüyü anımsadıkça, işçiyi ter basmıştı. Adam şap-kası ile yüzünü silerken, ötekiler birbirlerine baktılar.

Çok korkunçtu baylar! Kadınlar ve çocuklar çeşmeden nasıl su alırlardı ki artık! O cesedin gölgesi altında kim bulu-şur da sohbet edebilirdi! Pazartesi akşamı köyden ayrılırken, tepeden geriye baktım. Cesedin gölgesi kiliseye vurmuştu. Değirmen boyunca, hapisane boyunca, uzanıyordu. Göz alabildiğine dünyayı bölmüşü sanki.

Aç adam ötekilere bakarken parmaklarını yaladı, parmağı açlıktan titriyordu.

“Hepsi bu baylar! Bana bildirildiği gibi güneş batar köyden ayrıldım. Bir gün bir gece, şu yurttaşa rastlayana dek yürüdüm. Onunla birlikte kâh yürüdük, kâh at sürdük ilerledik. Ve işte buradayım!”

Tatsız bir sessizlikten sonra Jacques Bir, “iyi!” “Davranışların da söylediklerin de bize bağlılığımı göster Bizi dışarıda bekler misin biraz.”

“Hay hay,” dedi yol işçisi. Defarge ona merdivenin başına dek eşlik etti. Sonra da geri döndü. Üçü de kafa kafaya vermişlerdi.

“Ne dersin Jacques?” dedi.

“Listeye alalım! Yok edilecek,” dedi Defarge. “Alalım Aç adam bağırdı: ‘Harika!’”

“Şato ve içindekilerin hepsi mi?”

“Şato ve içindekiler. Hepsi.”

Aç adamın sesi kargaya benziyordu. “Harika!” Ötekiparmağını emmeye girişti.

Jacques İki, Defarge'a, “tuttuğumuz bu listenin başımızı belaya sokmayacağından emin misin?” diye sordu ve ekledi: “Şu an için güvencede olduğu kesin çünkü bizlerde başka kimse şifresini çözemez. Ne var ki hep çözebilecek miyiz? Daha doğrusu karın çözebilecek mi?”

Karım listeyi aklında tutacağımı söylemişse bundan hiç kuşkun olmasın... Tek kelimesini bile unutmayacaktır... Tek hecesini bile. Kendi örgüsü ve motifleri onun için anlamlarını koruyacaklardır. Zavallı bir korkak ortadan yok olabilir ama Madam'ın örgüsünde kayıtlı isimlerin ve suçların tek bir harfi silinemez.”

Güven yansıtan olumlu mırıltılar yükseldi. Aç adam sor-du:

“Bu köylü geri yollanacak mı? Umarım öyle olur. O ka-dar basit biri ki tehlikeli olabilir. Ne diyorsunuz?”

“Pek bir şey bilmiyor,” dedi Defarge. “Hiç değilse ken-disini benzer yükseklikteki darağacına çıkaracak bir şeyler-den fazlasını bilmiyor. Bırakın benimle kalsın, onunla ilgile-nir, sonra da yollarım. Güzel dünyayı görmek istiyor; Krali-çeyi, sarayı. Bırakın Pazar günü onları görsün.”

“Nee?” diye bağırdı aç adam. “Soyluları ve taht sahip-lerini görmek istemesi iyiye mi işaret yani?”

Defarge'mın yanıtı, “Bir gün susmasını istiyorsan, kediye sütü göstereceksin, köpek avını bilecek ki iz sürüp sana getirebilsin,” oldu.

Başka bir şey konuşulmadı. Yol işçisini merdiven ba-şında uyurken buldular. Saman yatağa uzanıp dinlenmesi önerildi. Fazla ısrara gerek yoktu. İşçi kısa sürede uyuyup kaldı '.

Taşralı basit bir köle için Defarge'mın meyhanesinden daha kötü yerler bulunabilirdi. Madam'a karşı duyduğu çe-kingenliğin dışında, yeni yaşamı pek hoşuna gitmişti. Neyse ki Madam gün boyu tezgâhın arkasında oturuyordu ve onun farkında bile değildi. Varlığını görmezlikten gelmeye öylesi-ne kararlıydı ki köylü, kadınla göz göze geldiklerinde tir tir titiyordu. Köylüye sorarsanız o kadının bir saniye sonra ne yapacağını kestirmek olanaksızdı. O süslü kafasından, birini cinayetle suçlamak geçse, adam asılana dek gözünü kırpmazdı herhalde.

Versailles'a gidecekleri Pazar günü Defarge, madam'ın da kendileriyle birlikte geleceğini söylediğinde hiç sevin-medi. Ama sevindiğini söyledi. Madam'ın yol boyunca ara-bada bile örgü örmeyi sürdürmesi doğrusu ya pek sinir bo-zucuydu.

Kral ve Kraliçe'nin arabasını bekleyen kalabalığın arasında bile örgü ördüğünü görmek daha da beterti. “Çok ça-lışyorsunuz Madam,” dedi yanı başındaki bir adam.

“Evet,” dedi kadın. “Yapılacak işim çok.”

“Ne yapıyorsunuz Madam?”

“Bir sürü şey.”

“Örneğin?”

“Örneğin,” dedi Bayan Defarge, “kefenler.”

Adam gidebildiğince öteye gitti. Yol işçisi şapkası ile yelpazeleniyordu. Kalabalık onu sıkışmış, bunaltmıştı. Onu kendine getirmek için bir Kral ile bir Kraliçe'ye gerek varsa, bugün şanslı günüydü; görünmüşlerdi işte! Ablak suratlı Kralla, güzel yüzlü Kraliçe altın arabalarına binmiş, önlerin-den geçiyorlardı. Sarayın gözbebeği soylular da peşlerindeydiler. Mücevherlerle bezenmiş, ipeklerle donanmış pud-ralı, pırl pırl gülen hanımlar ve beyler! Nefret dolu bir zerafet ve gururlu bir güzellik okunan bu yüzler yol işçisini öyle-sine sarhoş ettiler ki;

“Kralımız çok yaşa! Kraliçemiz çok yaşa! Herkes çok yaşa! Her şey çok yaşa!” diye bağırmaya başladı. Dört bir yanındaki, “Jacques'lardan hiç haberi yoktu sanki. Bahçeler vardı, avlular, teraslar, fiskiyeli havuzlar, yeşil alanlar, Kral ve Kraliçe, gözbebekleri beyler, hanımlar, 'çok yaşa'ların hepsi vardı çevrede. Duyguları onu ağlattı bile. Üç saat sü-ren bu gösteri sırasında bol bol ağladı, güldü ve bağırdı. De-farge'mın onu dizginleyebilmesi için yakasına yapışması gere-kliyordu. Sonunda, “Bravo!” dedi Defarge. Sırtına da bir şaplak attı. “Sen çok iyi bir adamsın.”

Yol işçisi kendine gelmeye başlamıştı ve yaptıklarının doğruluğundan kuşku duymaya başlıyordu, ama tam o sırada Defarge kulağına eğildi, “Tam istediğimiz adamsın,” dedi. “Sen ve senin gibiler bu aptallara sonsuza dek hep böyle olacakmış inancını aşıyorsunuz. Bu onları daha da küstahlaştırıyor. Sonlan da yaklaşmış oluyor böylece.” “Heey!” dedi düşünen işçi. “Doğru ya!”

“Bu aptalların hiçbir şeyden haberi yok. Senin nefesinden nefret ediyorlar. Seni sonsuza dek susturmak istiyorlar Ama tek bildikleri de sen ve senin gibilerin nefeslerinin on-lara söyledikleri. Bırak bir süre daha inansınlar, nasıl olsa uzun sürmeyecek bu durum!”

Bayan Defarge gurur dolu bir ifade ile adama baktı ve başıyla onayladı.

“Sana gelince,” dedi kadın, “sen gösterişli olan her şey için bağırır ağlarsın. Öyle değil mi?”

“Öyle bayan. Sanırım doğru.”

“O an için sana bir yığın bebek verseler ve keyfin için parçalamanı isteseler en süslüsünü seçerdin değil mi? Seç-mez miydin?”

“Evet bayan.”

“Uçamayan bir kuş sürüsü gösterecekler ve tüylerini yol-manı isteseler en güzel tüylüsünden başlamaz mıydın,”

“Doğru efendim?”

Bayan Defarge eliyle meydanı gösterdi:

“Bugün bebekleri de, kuşları da gördün,” dedi. “Şimdi evine dön!”

ONALTINCI BÖLÜM

Örgüye Devam

Bayan Defarge ve kocası St. Antoine'a dönerken, mavi şapkalı bir nokta da tozlu ve yorucu yollara düşmüştü. Me-zarında yatan Marki'nin ağaçların uğultusunu dinleyen şato-suna doğru ilerlemekteydi. Taş suratlarn ağaçları ve fiski-yeyi dinleyecek zamanları boldu artık. Aç kalmış düş güç-leri, yemeklik ot toplamaya, yakacak odun parçaları bulma-ya gelen köy korkuluklarına oyun etmekteydi. Taş avluda ve terasta dolandıkça taş yüzlerde farklı anlamlar görmeye başlamışlardı. Köyde, bir söylenti dolanıyordu. Bıçak Marki'nin kalbini bulunca, taş yüzlerin gururlu bakışları acıya ve kızgınlığa dönmüştü. Bunu yapan adam, çeşme başındaki darağacında sallandırılınca bir kez daha değişmişler, öçleri alınmışçasına katılmış, acımasızlaşmışlardı. Bugünden sonra da hep böyle bakacaklardı. Yatak odasının penceresi üstündeki yüzde iki yeni çizgi vardı. Oysa bu çizgileri daha önce fark eden olmamıştı. Birkaç yoksul köylü kalabalıktan sıyrılıp, bu taşlaşmış Marki'ye bakmaya gelseler bile kimse onu eliyle göstermeye cesaret edemiyordu.

Şato ve kulübe, taş yüz ve sallanan gövde, taştaki kan lekesi ve köy kuyusundaki temiz su, dönümlerce toprak, bü-tün bir eyalet ve Fransa'nın tümü ince bir çizgi olmuş, karanlık gökyüzünün altında uzanıyordu. Dünya tüm günahları ve sevapları ile parıldayan bir yıldız dönüşmüş, dönüp du-ruyordu.

Bilim ışığı nasıl onu parçalayıp, nelerden oluştuğunu inceleyebiliyorsa, bilge kişiler de bu yıldız bakıp her düşünce ve her olayı, her iyiliği ve her kötülüğü, her sorumlu kişiyi ayırt edebilirdi.

Karı koca Defarge'lar yıldızların ışığında Paris'in giriş kapılarından birine vardılar. Nöbetçi kulübesinde de durdu-lar. Fenerler her zamanki gibi arama ve soruşturma için yaklaşıldı. Defarge indi. Oradaki birkaç askeri ve polisler-den birini tanyordu.

Sonuncusu ile pek samimiydi, kucaklaştılar. St. antoine, Defarge'ları yine koynuna aldı. Sokaklarındaki çamur ve çöplere bata çıka ilerlerken Bayan Defarge kocasına:

“Söyle dostum,” dedi; “Polis Jacques sana ne dedi?”

“Pek az şey, ama bildiği de o kadardı zaten. Bizim böl-geye bir casus yerleştirmişler. Birden fazla da olabilmemiş ama o yalnızca birini biliyormuş.”

“İyi,” dedi kadın. Kaşları çatılmıştı. “Onu listeye alma-mız gerek. Adı ne?”

“İngiliz.”

“Daha da iyi. Adı?”

“Barsad.” Fransızca gibi söylemişti. Doğru kayıt yapıla-bilmesi için harfleri tek tek saydı.

“Barsad,” diye yineledi kadın. “İyi. İlk adı?”

“John.”

“John Barsad. Nasıl biri olduğu biliniyor mu?”

“Kırk yaşlarında. Boyu 1.70. Siyah saçlı, esmer, yakı-şıklı sayılabilir, koyu renk gözlü, ince uzun yüzlü, kemersiz bir burnu var ama ucu azıcık sola kaymış; bu yüzden de şeytansı bir görünümü var.”

“Aman tanrım! Ne tanımlama!” diye güldü Bayan Defarge. “Yarı listeye alırım.”

Gece yarısı olduğunda kapalı olan meyhaneye gittiler. Bayan Defarge hemen yerine geçip yokluklarında biriken paraları saydı. Stokları kontrol etti. Deftere bir şeyler geçirdi, tezgâhtarı adamakıllı denetledikten sonra yatağa gönderdi. Sonra da para çanağının içindekileri bir dizi düğümler halin-de mendiline bağladı. Bütün bunlar olurken Defarge da pi-posu ağzında, bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Karısını göz-leriyle izliyor, işine karışmıyordu. İşinde de, özel yaşantısın-da da yaşamını bir aşağı bir yukarı yürüyerek geçiriyor sanılabildi.

Sıcak bir geceydi. Berbat bir çevrede bulunan kapalı meyhane çok kötü kokuyordu. Bay Defarge'ın koku alma duyusu pek keskin sayılmazdı ama şarapların kokusu, rom, konyak ve anasonlu rakıdan çok daha keskin gibiydi. Sön-müş piposunu kaldırırken bu koku karışımını içine çekti. “Yorgunsun,” dedi karısı. Paraları düğümlüyordu.

“Her zamanki kokular bunlar.”

“Biraz yorgunum,” dedi Defarge. “Azıcık da moralim bozuk.”

Gözleri hesaplarda olmakla birlikte kocasına da bir iki bakış fırlatacak zamanı bulmuştu.

“Ah bu adamlar... bu adamlar!”

“Ama sevgilim...” diye başladı Defarge. Karısı sözünü kesti:

“Ne yılgınlık bu!”

“Çok uzun sürüyor.” Bu sözleri güç bela söylemişti. Bağından kopup çıkmıştı sanki.

“Uzun sürer. Ne zaman sürmedi ki? İntikam ve hesap-laşma hep uzun sürer... Kuraldır bu.”

“Bir insanı yıldırımla çarpmak uzun sürmüyor ama.”

“Söyle bana,” dedi karısı, “Yıldırımları üretip, biriktirmek ne kadar sürüyor? Onu söyle!”

Defarge kafasını kaldırdı. Söylenenlerde akla yatkın bir şeyler bulmuşçasına düşünceliydi.

“Bir depremin bir kenti yutması uzun sürmez. Doğru. Depremin hazırlanması ne kadar sürer, sen ona bak!”

“Uzun sürse gerek,” dedi Defarge.

“Ama bir kez hazır oldu mu da önüne gelen her şeyi un ufak eder. O an gelene dek duyulmasa da, görülmesi de hazırlanıyordu. Bu düşünce seni rahatlatır. Sakın aklından çıkarma bunu.”

Düşman boğazı sıkarmışçasına mendiline bir düğüm daha ekledi. Sözlerini vurgulamak istercesine elini uzatıp:

“Sana söylüyorum,” dedi. “Belki uzun sürer ama enin-de sonunda gerçekleşecek! Bundan hiç kuşkun olmasın. Ne geriliyor, ne mola veriyor. Hep ilerliyor. Bildiğin dünyaya bir bak! Yüzleri gözünün önüne getir. Jacques'ların hoşnut-suzluklarını, kızgınlıklarını düşün. Her geçen saat gelişini daha da kesinleştiriyor. Bu işler böyle sürebilir mi? Haydi canım sen de!”

Defarge ellerini arkasına kavuşturmuş, öğretmeninin önünde söz dinleyen akıllı bir çocuk gibi durmuş, başını eğ-mişti.

“Benim yürekli karım!” dedi. “Bundan kuşkun yok ama çok uzadı. Belki de biz gelişini göremeyeceğiz.” “Nasıl yani?”

Kadın bir düğüm daha atmıştı. Bir düşman daha boğaz-lanmıştı işte.

Defarge yarı yakınır, yarı özür dilercesine konuştu:

“Biz zaferi göremeyeceğiz.”

“Ama ona yardım etmiş olacağız. Yaptıklarımızın hiçbiri boşuna değil. Ben göreceğimize tüm benliğimle

inanıyorum. Ama göremeyeceksem, kesin göremeyeceksem bana bir zorbanın bir soylunun boğazını göster ki, onu...”

Kadın bu kez dişlerini sıkarak bir düğüm daha yaptı.

“Al benden de o kadar,” dedi Defarge. Kendini korkak-lıkla suçlanmış gibi hissetmişti. “Benden ne isterlerse, ya-parım.”

“Evet! Ama kararlılığımı sürdürebilmek için kurbanımı ve fırsatı kaçırmaman gerekiyor! Zamanı gelince aslan kesil, şeytan ol; ama o zaman gelene kadar da aslanla şeytan zincirli dursunlar.”

Önerisini düğümlü mendili tezgâha vurarak pekiştirdi. Birinin beynini patlatıyormuşçasına öfkeyle yapmıştı bunu. Sonra alabildiğine sakin bir hava ile ağırlaşmış mendilini koltuğunun altına sıkıştırdı ve yatma saatinin geldiğini bildirdi.

Ertesi gün öğlende, kadın yine her zamanki yerine oturmuş, örgüsünü sürdürüyordu. Yanında bir gül vardı. Arada bir güle bakıyor, örgüsünden de geri kalmıyordu. Birkaç müşteri vardı. Kimisi ayakta duruyor, kimisi oturuyordu. Her biri başka bir köşedeydi. Sıcak bir gündü. Merak ve se-rüven tutkularını Madam'ın yakınındaki bardaklarda gider-meye çabalayan sinek sürüleri, şarap artıklarında boğulu-yorlardı. Ölmüş sinekler diğer sinekleri etkilemiyordu. Ken-dileri filmiş, ya da o denli uzak yaratıkların ölülerine bakıyorlardı. Az sonra aynı şey kendi başlarına geliyor, yaz-gılarına yenik düşüyorlardı. Sineklerin ne vurdumduymaz yaratıklar olduklarını düşünmek pek ilginçti doğrusu. Bu gü-neşli yaz gününde, saray da bunu düşünüyor olabiliyordu.

Kapıdan içeri giren biri, Madam'ın üzerine tanımadığı bir gölge düşürdü. Adama bakmadan önce, örgüsünü bıraktı ve gülü saçına ilişti. İlginçti. Madam gülü eline alır almaz müşteriler konuşmalarını kestiler ve birer ikişer dükkândan çıkıp gittiler.

“İyi günler Madam,” dedi yeni gelen.

“İyi günler Mösyö.”

Yüksek sesle söyledikleri buydu ama içinden, “İyi gün-ler kırk yaşında, 1.70 boyunda, siyah saçlı, yakışıklı sayıla-bilecek, esmer, koyu renk gözlü, ince uzun yüzlü, kemersiz ama ucu sola dönük burunlu, şeytansı mösyö... İyi günler sana!” diyordu. Örgüsüne döndü.

“Bana bir bardak konyak verir misiniz lütfen? Bir de so-ğuk su Madam.” Madam söylenenleri kibar bir eda ile ye-rine getirdi.

“Bu konyak harika!”

Konyak ilk kez böyle bir övgü alıyordu ve Bayan Defar-ge bu övgünün içten olamayacağını anlayacak kadar tanı-yordu konyağı. Yine de teşekkür etti ve yeniden örgüsünü eline aldı. Yeni gelen adam bir süre kadının parmaklarını iz-ledi. Sonra ortalığa şöyle bir göz attıktan sonra:

“Çok beceriklisiniz Madam,” dedi.

“Alışkanlık.”

“Çok da güzel bir desen.”

Madam, “Öyle mi düşünüyorsunuz?” derken gülüyor-du.

“Tastamam öyle! Ne olacağını sorabilir miyim?”

“Vakit öldürmek için örüyorum.” Parmaklan ustaca gi-dip gelirken, gülümsemeyi de sürdürdü.

“İşe yaramayacak mı yani?”

“Belli olmaz. Bir gün işe yarayabilir. Yararsa iyi olur...” Derin bir nefes aldı ve kafasını çapkınca salladı.

Gerçekten durum çok ilginçti. St. Antoine'm beğenileri Madam'ın kafasındaki gülü onaylamazdı. İki adam sanki bir arkadaşlarını aramaya gelmiş gibi birbiri ardından içeri gir-miş, tam içki söyleyecekken de birden çıkıp gitmişlerdi. Yeni müşteri, içeri girince orada olanlardan kimse kalmamıştı. Casus, gözlerini dört açmışsa da bir şey sezinleyememişti. Adamlar, her zamanki gibi yoksul, amaçsız ve rasgele dav-ranışlarla yok olmuşlardı. Bu doğaldı ve kuşkulananacak bir şey yoktu. Bayan defarge, “John,” diye geçirdi aklından. Parmaklan örüyordu ama gözleri bu kez yabancıdaydı. “Az daha kal... sen gitmeden Barsad'ı da öreceğim!”

“Evli misiniz Madam?”

“Evet.”

“Çocuklar?”

“Çocuk yok.”

“İşler kötü mü?”

“İşler çok kötü. İnsanlar çok yoksul.”

“Ah zavallı, umutsuz insanlar! Dediğinize bakılırsa çok da eziliyorlarmış.”

“Sizin dediğinize bakılırsa,” diye düzeltti kadın. Bu ara-da hiç de iyiye yorumlamayacak şeyler örmüştü.

“Özür dilerim. Ben dedim ama doğal olarak siz de ba-na katılırsınız sanırım.”

“Ben mi?” diye bağırdı Madam. “Kocamla benim bu dükkânı açık tutmak için yapmamız gereken bir sürü iş var. Düşünmeye zamanımız yok. Burada tek düşündüğümüz şey nasıl geçinebileceğimiz... Tek konu bu, sabahtan ak-şama dek bunu düşünmek günümüzü dolduruyor. Başkala-rının sorunlarına kafa yormak gerekiyor. Ben mi başkala-rını düşüneceğim? Yoo... hayır!”

Bulabileceği her kırıntıyı silip süpürmeye hazır olan ca-sus şaşırılmıştı, ama yine de istifini bozmadı. Tezgâha ko-lunu dayamıştı, arada sırada konyağını yudumluyor, hava-dan sudan konuşan kibar bir bey rolü oynuyordu.

“Şu Gaspard'ın idamı çok korkunç oldu Madam, zavallı Gaspard!” İçini çekti.

Bayan Defarge soğukkanlılıkla, “Tanrı aşkına!” dedi; “İnsanlar bıçakları böyle amaçlar için kullanıyorlarsa bunun hesabını da verebilmeliler. Yaptığı işin cezasını biliyordu. Ödedi.”

Barsad, sesini sır paylaşmaya davet eden bir fısıltıya dönüştürerek:

“Sanırım bu yörede o zavallı için çarpan çok yürek var-dır,” dedi. “Aramızda kalsın tabii.”

“Öyle mi?” dedi Bayan Defarge. Sesinde anlam yoktu.

“Yok mu yani?”

“Hah işte kocam!” dedi Bayan Defarge.

Şarapçı kapıdan içeri girdiğinde yabancı onu şapkası-yla selamladı. Gülerek; “iyi günler Jacques,” dedi. Defarge kalakalmıştı.

“İyi günler Jacques,” diye yineledi casus. Defarge'ın bakışları kendine olan güvenini sarsmış, gülüşünü yok et-mişti.

“Yanıyorsunuz bayım,” dedi şarapçı. “Beni birine benzettiniz. Adım Jacques değil.... Defarge.”

Adam bozulmuştu ama, “Hepsi bir,” dedi. “İyi günler!”

“İyi günler!” Defarge'ın sesi sertti.

Eşinizle söyleşiyorduk. Dediklerine göre St. Antoine'da herkes pek kızgınmış. Zavallı Gaspard'ın sonuna da pek üzgünlermiş.

“Bana böyle bir şey diyen olmadı,” dedi Defarge. “Hiç haberim yok!”

Der demez de tezgâhın arkasına geçti ve karısının otur-duğu iskemlenin arkasında durdu. Tezgâhın ötesinde duran düşmana baktılar, ikisi de onu büyük bir zevkle vururdu.

İşine alışık olan adam hiç bozuntuya vermedi. Konya-ğmı bitirdi, suyundan bir yudum aldı ve bir bardak daha kon-yak istedi. Bayan Defarge isteğini yerine getirdi ve örgü-süne döndü. Bir yandan da bir şarkı mırıldanıyordu.

Defarge, “Sanırım bu çevreyi benden iyi tanyorsunuz bayım,” diyordu.

“Yo, ama tanımayı umuyorum. Bu zavallılar beni çok il-gilendiriyor.”

“Ahh!”

“Sizinle konuşabilmenin mutluluğu bana bir şeyler anımsattı,” diyordu adam. “Adınızın çağrıştırdığı tanıdıklarım var.”

“Sahi mi?” dedi Defarge. Sesi ilgisizdi.

“Evet. Doktor Manette serbest bırakılınca ona eski orta-ğmın baktığını biliyorum. Onu size getirdiler. Görüyorsunuz ki olup bitenlerden haberim var.”

“Olaylar gerçek.”

Karısı, Barsad'a belli etmeden kocasına bir dirsek at-mış, yanıtlamasının uygun olacağını belirtmişti.

“Kızı size geldi,” diye konuştu adam. “Onu buradan alıp götürdü. Yanında da üstü başı pek düzgün bir bay var-dı. Neydi ki adı? Hani peruklu... Tamam! Lorry... Tellson Bankası'ndan. Onu Londra'ya götürdüler.”

“Doğru,” dedi Defarge.

“Ne ilginç anılar! Doktor Manette ve kızını İngiltere'de gördüm.”

“Öyle mi?”

“Onlardan pek haber almıyorsunuz galiba?”

“Hayır,” dedi Defarge.

Bayan Defarge söze karıştı:

“Aslında hiç almıyoruz. Sağ salım vardıklarının haberini aldık. Bir iki mektup... Sonra da herkes kendi yoluna gitti. Yazışmadık.

“Çok doğru Madam. Yakında evleniyor.”

“Yakında mı? Çoktan evlenmesi gerekecek kadar gü-zeldi. Siz İngilizler pek soğuksunuz.”

“Demek İngiliz olduğumu biliyorsunuz.”

“Dilinizin İngilizceye çaldığını biliyorum. Dil ne ise adam da odur.”

“Barsad için bu bir övgü sayılmazdı ama gülerek sa-vuşturdun. Konyağını bitirdi:

“Evet. Bayan Manette evleniyor. Bir İngiliz'le değil, kendisi gibi bir Fransız'la evleniyor. Gaspard'dan söz etmiş-ken aklıma geldi. Zavallı, zavallı Gaspard! Marki'nin yeğeni ile evleniyor çünkü. Şimdiki Marki ile yani. İngiltere'de onun Marki olduğunu bilen yok. Yalnızca Bay Charles Darnay olarak tanınıyor. Annesinin kızlık adı D'Aulnais'miş.”

Bayan Defarge örmeye devam etti. Bu haber kocası üzerinde belirgin bir etki yapmıştı. Tezgâhın berisinde ateşi ve de piposunu yakmak için ne yaparsa yapsın eli tit-riyordu. Casus bunu göremeseydi ya da aklına yazmayı beceremeseydi casus olmazdı.

Hiç değilse bu atışı hedefi bulmuştu. Hedef olabilecek başka kimseler gelmeyince içkisinin parasını ödedi ve dükkândan ayrıldı. Giderken onları tekrar görmekten mutlu olacağını belirtmeyi unutmamıştı.

St. Antoine'a çıktığında, meyhanede kalanlar birkaç da-kika konuşmadılar; adam geri gelebilirdi.

“Bayan Manette için söyledikleri gerçek olabilir mi?” Defarge'dı bu.

“Söyleyen o olduğuna göre yalandır. Ama doğru da olabilir. Eğer öyle ise...”

“Eğer öyle ise ne? Biz zaferi göremezken o... Umarım kocası Fransa'dan uzak durur.”

“Kocasının yazgısı onu gideceği yere götürecektir,” de-di Bayan Defarge. “Onu sona erdirecek sona. Tek bildiğim bu.” Soğukkanlılıkla söylemişti bunu.

“Ama ne tuhaf değil mi? Babasına ve ona o kadar sev-gi besleyelim, sonra da kocasının adını listemize geçirelim! Hem de şu köpeğin yanında.”

“Sırası geldi mi daha da tuhaf şeyler olacak. İkisini de buraya yazdım. İkisi de yaptıkları nedeniyle buradalar. Ye-ter.”

Bu sözler bitince örgüsünü topladı, başındaki gülü çı-kardı. Ya St. Antoine'dakilerin içgüdülerini pek gülünçtü ya da hepsi meyhaneyi gözetlemişti; çünkü kadın başındaki süsü çıkarır çıkarmaz. St. Antoine'lılar içeri dolmuştu.

Gece oldu mu St. Antoine sokaklara dökülürdü. Azıcık hava alabilmek için berbat sokaklara ve avlulara yayılırlar, kapı önlerine, pencere pervazlarına tünerlerdi. Bayan Defarge ise elinde örgüsü ile oradan oraya dolaşır. O bir misyo-nerdi ve dünya onun gibileriyle doluydu.

Bütün kadınlar örgü örmekteydiler. Değersiz şeyler örü-yorlardı. Bu mekanik iş yemek ve içmek türünden işlerin ye-rini tutuyordu. Eller, çeneler gibi hareket ediyordu. Elleri dursa mideleri açlık örecekti. Eller işledikçe gözler de, be-yinler de işliyordu. Bir öbekten ötekine ilerleyince geride bıraktığı eller, beyinler ve gözler daha çok çalışıyorlardı. Kocasını kapının eşliğinde piposunu tütürüyor, karısını beğeni ile izliyordu. Ne kadındı! Ne güçlü, ne büyük bir kadın. Ne iyi bir kadın!

Karanlık bastır. Ardından kilisenin çanları duyuldu. Uzaktan Kraliyet Güvenlik Muhafızlarının trampet sesleri gel-di.

Kadın hâlâ örüyordu. Karanlık hepsini çevrelemişti. Fransa'nın dört bir yanında saati belirtmek için çalan çanlar, gün gelip eritilerek ölüm kusan toplar dökülecekti. O zaman ortalığı başka tür bir karanlık basacaktı. Trampetler bugün için güç ve bolluğun, özgürlük ve yaşamın sesi kadar güçlü bir sesi bastıracaktı. Orada öylede durup örgü ören, durma-dan ören kadının çevresinde geçen olaylar, o denli yoğunlaşıyorlardı ki, olayların kendisi de bu henüz tamamlanmamış yapının parçası haline geliyorlardı. Yapı tamamlandığında bir yandan örecekler, bir yandan da düşen kelleleri saya-caklardı.

ONYEDİNCİ BÖLÜM

Bir Gece

Soho'daki sessiz köşe hiç bu denli görkemli, bu denli parlak bir günbatımı yaşamamıştı. Bu unutulmaz akşam da, Doktor ve kızını çınar ağacının altında bulmuş, tüm Londra'-yı ısıltıya boğmuştu. Ağacın yaprakları arasından yüzlerini aydınlatıyordu.

Lucie yarın evleniyordu ve son gecesini babasına ayır-mıştı.

“Mutlu musun babacığım?”

“Evet yavrum.”

Az konuşmuşlardı. Uzun süredir oradaymış gibiydiler. Hâlâ okuyup çalışılacak kadar aydınlık varken bile işini sür-dürmemiş, babasına kitap okumuştı. Ağacın altında her iki-sini de yaptığı günler çok olmuştu. Ama bugün diğerlerin-den farklıydı ve hiçbir şey onu sıradan bir güne dönüştüremezdi.

“Bu gece ben de çok mutluyum, baba. Jann'nın sun-duğu bu karşılıklı sevgi beni mutlu ediyor. Ömrümü sana adayamayacak olsaydım, evliliğim bizi ayıracak olsaydı çok mutsuz olurdum. Suçluluk duyardım. Şu an bile...”

Sesi titriyordu. Ay ışığında, babasının boynuna sarıldı ve ak saçlı başını göğsüne bastırdı, insan yaşamında ayrılıklar ve kavuşmalar hep gözyaşı ile bezenirdi.

“Canım benim,” dedi; “Yeni sevgilerimin, yeni görevle-rimin aramıza giremeyeceğinden kuşkun olmadığını son bir kez daha söyle. Benim kuşkum yok. Senin de olmasın istiyorum. Bana yürekten inanıyor musun?”

Yanıtlarken babasının sesi sahte olamayacak kadar gü-venli ve neşeliydi. Kızını öperken, “Hiç kuşkum yok sevgili kızım. Üstelik geleceğim senin evliliğinle aydınlandı. Böyle olmasaydı çok daha karanlık olurdu, inan bana,” diyordu.

“Buna bir inanabilsem!”

“İnan güzelim. Gerçekten de öyle. Bak böyle oluşu ne kadar doğal... Ne kadar güzel! Yoksa yaşamın boşa geçecekti, öyle gençsin ki bu konudaki kaygılarımı anlayamaz-sın.”

Kızın eli susturmak istercesine babasının dudaklarına uzandı ama Dr. Manette bu ele engel oldu.

“Boşa geçecekti. Yaşamın benim yüzümden doğal akı-şını değiştirmemeliydi. Bana duyduğün sevgi kuşklarımı yanlış değerlendiriyor. Sor kendine; senin mutluluğun yarım kalırsa benimki nasıl bütünlenebilir?”

“Charles'la tanışmamış olsaydım, seninle hep mutlu olabilirdim.”

Babası gülümsedi. Charles'ı gördükten sonra birlikte olamasa, babası ile mutsuz olacağını söylediğinin bilincinde değildi.

“Yavrum, Charles'ı gördün. Charles olmasaydı, başka biri olurdu. Eğer başkası olmasaydı buna neden ben olur-dum. O zaman da geçmişin karanlığı gölgelerini benden de öteye uzatmış, seni de karartmış olurdu.”

Duruşmadan bu yana, o acı dolu günlere ilişkin söyle-diği ilk sözlerdi bunlar. Bu sözler Lucie'de değişik duygular uyandırdı. Uzun süre aklından çıkmadı.

Beauvais'li Doktor elini aya doğru uzatarak, “Bak... de-di, “Onu hücremin penceresinden izledim. Yitirdiklerimi de aydınlattığını düşünerek kahrolurdum. Üzerine çizebilece-ğim yatay ve dikey çizgileri hesaplamann dışında bir şeyler düşünemediğim günlerde de izledim. Yirmiye yirmiydi sanırım üstelik yirminciyi sığdırmak bayağı güç oluyordu.”

O günlere dönmenin verdiği heyecanla konuşuyordu ama ürkütücü bir yanı yoktu. Şu an duyduğu mutluluğu geç-mişteki acılarla karşılaştırıyordu yalnızca.

“Onu izlerken binlerce kez doğmamış çocuğumu dü-şündüm. Yaşiyor muydu? Sağ mı doğmuştu, yoksa zavallı annesinin geçirdiği korkular onu öldürmüş müydü? Bir gün babasının öcünü alacak bir oğul muydu?”

Öc alma duygularının çok yoğun olduğu bir dönem yaşadım çünkü. Babasının öyküsünü hiç öğrenemeyecek bir oğul muydu? Babasının kaçıp ortadan kaybolduğunu mu düşünecekti? Bir kız mıydı? Büyümüş, genç bir kadın olmuş muydu?”

Lucie ona sarılıp, yanağını ve elini öptü.

“Kızımı beni unutmuş, ya da benden tümüyle habersiz biri olarak düşledim hep. Yıllar yılı yaşamı hesapladım. Varlığımın habersizdi. Evliydi. Yaşayanların belleklerinden silinmişim ve bir sonraki kuşak arasında yerim yoktu!”

“Babacığım... Var olmayan bir kız için duyduğun kaygılar, sanki ben o dediğin çocukmuşum gibi yüreğimi parçalıyor.”

“Sen mi? Bana verdiğin huzur ve iyiliğin sonucudur ki bu aydınlık gecede geçmişini anımsayabiliyorum. Ne diyor-dum?”

“Seni tanı mıydı. Seni sevmiyordu.”

“Öyle! Başka gecelerde sessizlik beni başka türlü etki-liyordu. Buruk bir huzur duyuyordum. Onun bana gelip, beni hücremden çıkardığını düşünüyordum. Beni özgürlüğe götürü-yordu. Şimdi seni nasıl görüyorsam, ay ışığında da onun si-luetini öyle seçebiliyordum. Dokunamıyordum, kollarıma alamıyordum. Demir parmaklıklı pencere ile kapının arasın-da duruyordu. Söz ettiğim çocuk sen değilsin, bunu anladım değil mi?”

“Siluet düş değildi... Değil mi?”

“Hayır... O başka. Gözlerimi rahatsız ediyordu. Ama hiç kıpırdamıyordu. Hayaleti farklıydı ve çocuk daha gerçekti. Dış görünüşünün annesine benzediğinden öte bir şey bilmi-yordum. Senin benzediğin gibi... Ama aynı değil. Dediklerimi anlayabiliyor musun Lucie? Sanmam. Bu akıl karıştıran in-celikleri kavramak için tutuklu olman gerek.”

O günlerdeki duygularını öylesine sakince anlatıyordu ki, Lucie kanının donduğunu hissetti.

“Ay ışığında yanıma gelir, beni yitik babasının anılarıyla dolu odasına götürürdü. Babasının resmi odasındaydı. Dua-larında ben vardım. Yaşamı canlı, neşe dolu ve yararlıydı, ama benim zavallı öyküm her şeyi gölgeliyordu...”

“O çocuk bendim baba. Dediğin kadar iyi değildim ama sevgim eksiksizdi.”

“... ve bana çocuklarını gösteriyordu,” dedi Beavais'li Doktor. “Beni biliyorlardı. Bana acımaları öğretilmişti. Bir hapishanenin yanından geçecek olsalar, asık suratlı duvarlarından uzak duruyor, demirlerine bakıp fisildayıyorlardı. Sonra da beni hücreme geri getiriyordu. Gözyaşları içinde rahatlıyor, diz çöküyor ve onu kutsuyordum.”

“Dilerim o çocuk benimdir. Babacığım, babacığım! Be-ni kutsayacak mısın şimdi?”

“Lucie, bu gece eski sıkıntıları anmamın tek nedeni seni anlatılamayacak kadar çok sevmemdir. En olanaksız düşleri kurduğum günlerde bile, böyle bir mutluluğu düşleyemezdim.”

Kızına sarıldı ve onu Tanrı'ya emanet etti. Onu kendi-sine verdiği için Tanrı'ya şükretti. Sonra da içeri girdiler.

Bay Lorry dışında düğüne çağrılı kimse yoktu. Tek ne-dimem, kız kurusu Bayan Pross'tu. Evlilik, adreste bir deği-şiklik yapmayacaktı. Evi genişletmişler, üst kattaki görün-mez kiracıların odalarını devralmışlardı. Başka bir şey de is-temiyorlardı.

Doktor Manette yemek sırasında pek neşeliydi. Yalnız-ca üç kişiydiler. Üçüncü kişi Bayan Pross'du. Doktor, Charles'ın aralarında olmayışına üzülyordu. Onu uzaklaştıran komploya karşı çıktığı da oluyordu. Sonunda sağlığına içe-rek, yemeğini bitirdi.

Lucie'ye iyi geceler dileme zamanı gelmişti. Ayrıldılar, sabahın üçü olunca Lucie babasına bakmak ihtiyacını duy-du. Korkularla, kuşkuyla doluydu. Oysa her şey yerli yerin-deydi. Babası uyuyordu. Beyaz saçları dertsiz yastığındaydı.

Elleri yorganın üzerinde duruyordu. Şamdanı uzağa bıraktı ve yatağa yaklaşp, babasını öptü. Tutsaklığın acıları bu ya-kışıklı yüzü yıpratmıştı. Bu tutsaklığın izlerini o denli güçlü bir kararlılıkla örtmeye çalışıyordu ki, uykusunda bile kendini kapıp koyvermiyordu. Görünmez düşmanlar ile çatışmada olan bu kararlı, sessiz yüzün benzerine, uykular ülkesinde bile rastlanamazdı. Elini ürkekçe onun göğsüne koydu; bes-lediği sevgi ve çektiği acılar kadar güçlü olabilmesi için dua etti. Sonra elini çekti. Onu bir kez daha öptü ve uzaklaştı.

Gün ağarmıştı. Çınar ağacının yapraklarının gölgeleri, Doktorun yüzünde Lucie'nin dua eden dudakları gibi usulca dolıştı.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Dokuz Gün

Düğün günü hava pırl pırlıdı. Kiliseye gitmek üzere ha-zırdılar ve kapının önünde hazır bekliyorlardı. Doktor ve Charles içerde konuşmaktaydılar. Güzel bir gelin, Bay Lorry ile Bayan Pross... Bu olay Bayan Pross'u kaçınılmazla barıştırmıştı. Eğer bir de damat kendi kardeşi olmuş olsaydı, duyduğu mutluluk baş döndürücü olabilirdi.

“Eh, işte!” dedi, gelinin etrafında dört dönen Bay Lorry. “Seni Manş'tan öte bugünler için taşımışım. Ne tatlı bir be-bektin! Tanrım, ne yaptığımı hiç düşünmemiştim. Dostum Charles'a ne tür bir sorumluluk getirdiğimi hiç düşünmemiş-tim!”

Gizli anlamları hep kaçırın Bayan Pross, “Öyle olsun istemediniz ki! Nereden bilecektiniz! Saçmalamayın,” deyi-verdi.

“Öyle mi? Ağlamayın kuzum,” dedi saygıyla Bay Lorry.

“Ben ağlamıyorum, siz ağlıyorsunuz,” “Ben mi?” Özel bir gün olduğu için onunla şakalaşma yürekliliğini gösterebiliyordu.

“Ağlıyordunuz. Gördüm. Üstelik buna hiç mi hiç şaş-mam. Onlara armağan ettiğiniz kutu herkesin

gözlerini ya-şartacak kadar güzeldi. İçinde tek bir çatal, ya da kaşık yok ki beni ağlatmamış olsun. Gözlerim göremez olana dek ağ-ladım.”

“Onu duydum,” dedi Bay Lorry. “Ama inanın amacım beni anımsatacak ıvır zıvırı görünmez etmek değildi. Aman Tanrım! Böyle günlerde insanlar neleri yitirdiğini çok iyi anlı-yor. Şu elli yıl içinde bir Bayan Lorry'nin de olmuş olabilece-ğini düşünmek ne tuhaf.”

“Hiç de değil.” Konuşan Bayan Pross'tu.

“Olamayacağını mı düşünüyorsunuz?”

“Hadi hadi Bay Lorry, siz doğuştan bekârsınız!”

Bayan Lorry sırtarak peruğunu çekiştirdi: “Öyle görü-nüyor.” .

“Hem de bekârlığınız beşiğe yatırılmadan önce belirlen-miş.”

Kim belirlemişse hata etmiş. Yaşam düzenimin seçi-minde söz hakkım olması gerekirdi. Bu konuyu kapayalım, Bayan Pross.”

Kolunu Lucie'nin beline doladı. “Gelelim sana Lucie! İçerideki konuşma sürüyor. Bayan Pross ile ben duymak is-tediğin bir şeyi söylemek için son fırsatımızı değerlendirmek istiyoruz. Babanı, senin sevgi dolu ellerin kadar güvenli el-lere bırakıyorsun. Ona iyi bakılacak. Warwickshire'da oldu-ğun sürece, Tellsön bile ondan sonra gelir... söz gelişi tabii! Galler'deki ikinci on beş günlük tatilinde yanınıza geldiğinde, babanı sana mutlu ve sağlıklı gönderdiğimizizi görecek-sin. Ayak sesleri duyuyorum. Hak sahibi gelip seni elimden almazdan önce, müzmin bir bekâr olarak seni bir öpeyim.” O güzel yüzü; alındaki bildik anlamı belleğine kazımak istercesine elleri arasında bir an tuttu. Sonra da parlak sarı saçları kahverengi peruğuna bastırdı. Davranışları Adem babamızdan kalma olabilirdi, ama tam bir sevecenlik ve in-celik yansıtıyordu.

Doktorun kapısı açıldı ve Charles Darnay'le birlikte dı-şarı çıktılar. Doktorun yüzü ölü beyazdı. Oysa içeri girerken böylesine kanı çekilmişti. Bay Lorry'nin keskin gözleri eski üzüntülerin onu soğuk bir rüzgârmişçesine yokladığını sez-di.

Kolunu kızına uzattı. Bay Lorry'nin o günün onuruna ki-raladığı arabaya bindiler. Diğerleri ikinci araba ile arkadan geliyordu. Kısa sürede, yabancı gözlerden uzak bir kiliseye varmışlardı. Charles Darnay ve Lucie Manette evlendiler. Törenin sonunda, mutluluk gözyaşlarından başka parılda-yan bir şeyler vardı. Bay Lorry'nin ceplerinden çıkan bu pır-lantalar gelinin elinde ışıltılar saçıyordu.

Kahvaltıya eve döndüler. Her şey iyi gitti. Tavan arasındaki zavallı ayakkabıcının ak saçları ve onlarla birleşen altın bukleler, sabah güneşinin aydınlattığı eşikte bir kez daha birbirlerine dolandılar. Kısa sürse de ayrılmak zordu. Sonun-da babası Lucie'yi neşelendirebildi. Boynuna dolanmış kol-lardan sıyrıldı ve, “Al onu Charles, senin o,” dedi. Lucie'nin titreyen elini izlediler. Sonunda araba görünmez oldu.

Köşede, boş gezen meraklılar yoktu; yollar bomboştu; düğün hazırlıklarının yalınlığı ve azlığı Doktor'u, Lorry'i ve Pross'u bir başlarına bırakıvermişti. Eski holün serinliğine girdiklerinde, Lorry Doktor'daki değişikliğin farkına vardı. Sarsılmış görünüyordu. Birçok şeyi bastırarak zorunda kal-mıştı ve bastırma nedenleri ortadan kalktığında yorgun gö-rünmesi doğaldı, Ama Bay Lorry'e ürkütücü gelen şey, o korkak, o yitik bakışlardı. Başını ellerinin arasına alıp kimse-ler yokmuşçasına odasına çekilişiydi.

Lorry, Şarapçı Defarge'ı ve yıldızlar altındaki yolculukla-rını anımsadı. “Bence,” dedi Bayan Pross'a. “Onunla şimdilik konuşmamak, hatta onu yalnız bırakmak daha iyi olacak. Tellson'da bir isim var. Hemen

dönerim. Sonra onu kı-ra, yemeğe götürürüz. Her şey yoluna girer.”

Tellson'a girmek Tellson'dan çıkmaktan daha kolaydı, içerde iki saat kaldı. Döndüğünde merdivenleri tek başına tırmandı. Uşağa bir şey sormamıştı. Doktor'un odasına ge-lince çekiç sesleri onu dondurdu. “Aman Tanrım! O da ne-si?”

Dehşete düşen Bayan Pross yanibaşındaydı. “Ah Ya’rabbim, aman Tanrım, her şeyi yitirdik, birtaneme ne diye-ceğiz, beni tanımıyor, ayakkabı yapıyor” diye söylenerek çırpınıp duruyordu. Bayan Pross. Lorry kadını yatıştırmak için birkaç söz söyledi. Sonra da Doktor'un odasına gitti. Tezgâha geçmiş, eski günlerde olduğu gibi yüzünü ışığa çevirmişti. Başı eğikti ve çok meşgul görünüyordu.

“Doktor Manette! Dostum... Doktor Manette!” Doktor ona bir an baktı. Yüzünde sorular vardı, rahatsız edildiği için de kızmış gibiydi. Başını yine eğdi. Ceketi ve yelegi bir ke-nardaydı. Çalışırken olduğu gibi gömleğinin yakasını açmış-tı. O eski, yorgun, soluk yüz geri gelmişti. İşine engel olmak isteyen birilerinin varlığından haberdardı sanki.

Bay Lorry elindeki işe bakınca, bunun eski moda bir ayakkabı olduğunu gördü. Kenarda duran ayakkabı tekini yerden aldı ve sordu:

“Nedir bu?”

“Genç bir bayanın yürüyüş ayakkabıları. Çok zaman önce bitirilmiş olmalıydılar. Bırakın lütfen.”

“Yüzüme bakın, Doktor Manette.”

Yaşlı adam, söz dinlemeye koşullanmış bir biçimde buyruğa uydu.

“Beni tanıyor musunuz sevgili dostum? Düşünün. Ger-çek işiniz bu değil. Anımsamaya çalışın.”

Onu konuşturabilecek yöntemden yoksundu. Kafasını kaldırmasını istediğinde, kaldırıyor ama ne denli uğraşılırsa uğraşılırsın ağzından tek bir söz alınmıyordu. Sessizliğin içinde çalışıyor, çalışıyor, çalışıyordu. Sözler yankı verme-yen duvarlara çarpıp havada asılı kalıyordu. Bay Lorry'nin görebildiği tek umut ışığı arada kendiliğinden başını kaldırıp, ona bakmasıydı. Yüzünde merak ve şaşkınlık belirten, belli belirsiz bir anlam vardı. Kafasını kurcalayan bir şeyleri çö-zümlemeye çalışıyordu sanki.

Lorry'nin aklından iki şey geçti. Birincisi Lucie bu olayı bilmemeliydi. İkincisi de bu olayı hiç kimse bilmemeliydi. Ba-yan Pross ile ağzıbirliği ettiler. Çevreye Doktorun rahatsız olduğu, birkaç gün dinlenmesi gerektiği konusunda bir söy-lenti yaydılar. Bayan Pross Lucie'ye yazacak, babasının aci-len uzaktaki bir hastaya çağrıldığını, kızına da ancak birkaç satır bir şeyler karalayabilecek kadar zaman bulduğunu be-lirtip, durumu idare edecekti.

Lorry bu önlemleri alırken Doktor'un düzelebileceği umudunu taşıyordu. Düzelme çabuk gerçekleşecek olursa, uygulamaya koyacağı daha yararlı yedek bir planı vardı. Bu umutla onu yakından izlemeye karar verdi, izlediğini de belli etmek istemiyordu. Ömründe ilk kez Tellson'dan izin aldı ve Doktor'un penceresinin kenarına yerleşti.

Az zaman sonra, onunla konuşmanın yarar sağlamayacağını anlamıştı. Üstüne gidildi mi telaşlanıyor. Sıkıntısı artı-yordu, ilk günün sonunda konuşmaktan vazgeçti ve düştüğü uçurumu sessiz varlığı ile protesto etmeye karar verdi. Böylece de penceredeki koltukta kaldı. Okuyup yazıyor, tat-lılıkla ve doğal bir biçimde buranın bir zindan olmadığını göstermeye çalışıyordu.

Doktor Manette, yemesi ve içmesi için verilenleri alıyor-du. İlk gün, hava göz gözü görmeyecek kadar kararana dek çalıştı. Oysa Bay Lorry yarım saat öncesinden pes etmişti ve canı pahasına da olsa tek bir satırı seçebilecek durumda değildi. Sonunda iş göremez hale gelen aletlerini bir kenara bırakınca, Bay Lorry kalktı ve Doktor Manette'e:

“Benimle çıkar mısınız?” diye sordu. “Dışarı çıkar mı-yız?”

Yanıt yoktu.

Alacakaranlıktı. Yaşlı adam dirsekleri dizinde, yüzü elle-rinin arasında, öylece dururken, soruyu yineliyordu. Ya da Bay Lorry'e öyle geldi. Neden olmasın? İşadamı bir umut ışığı görmüş olmalıydı ki üstelemeye karar verdi.

Bayan Pross ile geceyi nöbete bindirdiler. Nöbetlerini yan odada tutuyorlardı. Doktor yatmadan önce bir aşağı bir yukarı dolaştı, ama yatar yatmaz da uyuyuverdi. Gün ağarırken tezgâhın başına geçmişti bile.

İkinci günün sabahında Bay Lorry onu neşeyle selam-ladı ve son günlerde konuştukları konulardan söz etti. Dok-tor karşılık vermiyordu ama görünüşe bakılırsa dinliyor, düşünüyordu. Yüreklenen Bay Lorry, Bayan Pross'u günde birkaç kez yanına çağırırdı ve Lucie'den, babasından, günlük olaylardan sanki hiçbir terslik yokmuşçasına söz ettiler. Onu rahatsız edecek davranışlardan kaçıyorlar, konuyu tepki verecek bir biçimde uzatıyorlardı. Yaşlı adamın başını daha sık kaldırıyor olması çevresindeki aykırılıkların bilincine varı-yor görünmesi, Lorry'nin yüreğine az da olsa su sepiyordu. Hava kararınca bir kez daha sordu:

“Sevgili Doktor, çıkalım mı?”

“Çıkmak mı?”

“Evet, yürüyüşe çıkalım. Neden olmasın?”

Ondan karşılık alamayınca, Lorry çıkmış gibi yaptı. Bir saat kadar uzak kaldıktan sonra da geri döndü. Doktor'u pencerenin önünde çınara bakarken buldu. Bay Lorry'i gö-rür görmez tezgâhının başına dönüverdi.

Zaman çok yavaş akıyordu. Bay Lorry'nin umut ışıkları kararıyor, yüreği gün be gün ağırlaşıyordu. Üçüncü gün de geldi geçti. Dördüncü... Beşinci... Altıncı, yedinci, sekizinci ve de dokuzuncu gün... Bay Lorry bu sıkıntılı günlerin yü-künü zorlukla taşıyordu. Sır iyi saklanıyordu. Lucie olup bitenlerden habersizdi ve çok mutluydu. İlk başta acemilik çe-ken ayakkabıcının, giderek ustalaşması dostunun gözünden kaçmıyordu, işine hiç bu denli canla başla sarılmamıştı. Bu dokuzuncu günün gecesindeki kadar ustalık sahibi olma-mıştı hiç. Delicesine bir hızla çalışıyordu.

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

Bir Görüş

Beklemekten bitkin düşen Bay Lorry nöbet yerinde uyuyakaldı. Bu gerilimin onuncu gününde, odaya

dolan gü-neş ışınlarıyla uyandı. Gözlerini ovuşturup ayılınca hâlâ uyuyup uyumadığından kuşkuya düştü. Doktor'un odasına girdiğinde, onu pencerenin kenarında kitap okur bulmuştu. Tezgâhi ve aletleri eski yerlerine kaldırılmıştı. Her zamanki gibi giyinmişti. Yüzü Bay Lorry'nin de görebildiği gibi solgun ama anlam doluydu. Yaşlı adamın kendine geldiği kanısına varan Lorry bu kez de olup bitenler acaba bir karabasan mıydı diye düşünmeye başladı. Önünde duran her zamanki hali ile, bildik dostu değil miydi? Bütün o değişiklikleri yaşa-dığına ilişkin en ufak bir belirti yoktu! Şaşkınlığından aklı ka-rışmıştı tabii! Söz konusu değişiklikler olmasaydı, onun ne işi olacaktı ki burada? Dr. Manette'in muayene odasında nasıl uyuyup kalmış olabilirdi ki? Dr. Manette'in kapısının önünde bunları nasıl düşünüyor olabilirdi?

Bir iki dakika geçmişti ki, Bayan Pross'u yanibaşında fi-sıldar buldu. Kuşkularından artakalanlar olduysa da bu kuş-ku kıvrımlarını giderecek tek kişi oydu ama artık pek kuş-kusu da kalmamıştı. Kahvaltıya kadar ona ilişmemelerini önerdi. Zaman gelince de hiçbir şey olmamış gibi davrana-caklardı. Onu sakın görecekl olurlarsa Bay Lorry davranışla-rını buna göre ayarlayacak, Doktor'un ruhsal durumunun kendilerine yol göstermesini sağlamaya çalışacaktı. Bayan Pross da bu karara katıldı ve planı titizlikle uyguladılar.

Giyinmek ve yıkanmak için bol zamanı olan Doktor, ma-saya geldiğinde beyaz gömleğini giymiş, ayağına temiz ço-rap ve pantolon geçirmişti. Her zamanki biçimde masaya davet edilince bu davete uydu.

Lorry hiç üstüne varmıyor, konuşmaları ona bırakıyor-du. Kavrayabildikleri tek şey adamcağzın düğünün bir gün önce yapıldığını sanmasıydı. Kasıtlı bir biçimde ortaya atılan gün ve tarihleri duyunca, saymaya başlıyordu. Tedirgin ol-duğu açıktı. Diğer yönlerden öylesine rahattı ki, Lorry ondan yardım istemeye karar verdi.

Kahvaltı bitip de, kaldırıldıktan sonra birlikte yürüyüşe çıktılar. Bay Lorry söze:

“Dostum manette,” diye başladı. “Tuhaf bir olay konu-sunda düşüncelerinizi almak için sabırsızlanıyorum. Aramız-da kalacak bir olay. Hoş, belki de yalnızca bana tuhaf geliyordur. Belki de üstün bilginiz ışığında size öyle gelmeye-cektir.”

Son günlerde yaptığı işten boyanan ellerine bakan Doktor kıpır kıpırdı. Dikkatle dinliyordu ama gözleri sık sık el-lerine kaymaktaydı.

“Doktor,” dedi Lorry; “Olay çok yakın bir dostumla il-gili. Lütfen onun adına bana yardımcı olun. Her şeyden çok da kızının hatırı var. Kızının hatırı dostum.”

“Yanılmıyorsam bir şoktan söz ediyoruz.” Doktor'un sesi pek alçak çıkmıştı. “Evet.” “Açıkça anlatın. Ayrıntılarıyla, hiçbir şeyi saklamaksızın anlatın lütfen.”

Anlaştıklarını gören Bay Lorry sözüne devam etti:

“Dostum Manette, bu eski ve uzatmalı bir şok Duygu-ları keskinleştiriyor, yoğunlaştırıyor ve sizin de söylediğiniz gibi aklı yıpratıyor. Bu şokun etkisine dostum da katlanmak zorunda kaldı. Süresini kestiremiyorum çünkü kendi de bu süreyi bilemiyor. Geçmişte bu konuda çok çarpıcı bir açık-lama yaptığna tanığım. Sonunda şoktan çıktı. Ne olup da çıktığını bilmiyorsa da, yeniden çok zeki, zekâsını kullan-mada olağanüstü yetenekli, vücutça dinç ve geniş bilgi da-ğarcığına yeni bilgiler ekler duruma geldi. Ama...” Bay Lorry bir an sustu ve iç geçirdi. “Korkarım hastalığı yeniden pat-lak verdi.”

Doktor yine alçak bir sesle, “Ne kadar süreyle?” diye sordu.

“Dokuz gün, dokuz gece.”

“Belirtileri neydi. Anlayabildiğim kadarı ile şokla ilgili bir uğraşa dönüş yapmış olmalı.” Ellerine bakıyordu.

“Evet, öyle.”

Doktor'un sesi alçak olmakla birlikte pürüzsüz ve din-gindi. “Onu eskiden de böyle bir uğraş içinde görmüş müydünüz?”

“Bir kez.”

“Dönüş yaptığında genelde... Tümüyle o gün olduğu gi-bi miydi?”

“Tümüyle.”

“Kızından söz ettiniz. Kızının bu dönüşten haberi var mı?”

“Hayır. Ondan gizli tutuldu ve umarım hep de öyle kalır. Yalnızca tarafımdan ve güvenilir ikinci bir kişi tarafından bi-liniyor.”

Doktor, Lorry'nin ellerini yakaladı: “Çok iyisiniz! Çok düşüncelisiniz!” Bay lorry de onun elini sıktı. Bir süre ko-nuşmadılar.

Lorry sonunda o sevecen ve yumuşak sesiyle. “Bakın dostum Manette,” dedi. “Ben yalnızca bir işadamıyım ve in-ce, zor işlerle başedebilecek biri değilim. Ne yeterli bilgim ne de aklım var. Bana birinin yol göstermesi gerekli. Sizin kadar güvenebileceğim kimse yok. Anlatın bana, bu kriz neden oldu? Tekrarlama durumu var mı? Var ise, önlenebilir mi? Tekrarlar ise nasıl tedavi edilebilir? Neden böyle olu-yor? Dostum için ne yapabilirim? Bunu yürekten istiyorum... Yeter ki yolunu bilebileyim! Sizin aklınız, bilginiz ve deneyi-miniz beni aydınlatabilirse başarırım belki. Elim kolum bağlı. Yalvarırım benimle konuşun ve bana yol gösterin!”

Bu içten sözler karşısında Doktor düşünceye daldı. So-nunda, “Sanırım,” dedi, “Anlattığımız kriz hasta tarafından da bekleniyordu.”

“Onu korkutuyor muydu?”

“Hem de nasıl! Bu korkunun onu nasıl yorduğunu bile-mezsiniz. Bu konudan söz etmenin ona ne denli güç geldi-ğini, hatta imkansız olduğunu bilemezsiniz.”

“Acaba,” dedi Lorry, “bu korkuyu fark ettiğinde dostu açılması onu rahatlatılabilir mi?”

“Sanırım. Ama söylediğim gibi, hemen hemen imkansız.”

Bay Lorry. kısa bir sessizlikten sonra elini Doktor'un ko-luna koydu. “Bu defaki krizin nedeni ne olabilir?”

“Hastalığa yol açan temel unsurun eski düşünce biçiminin ve anıların canlandırılması olduğu kanısındayım. Son derece rahatsız edici ilişkiler anımsatıldı. Belki hasta bir gün bir olay patlak verir de bu ilişkileri anımsarım korkusuyla ya-şıyordu. Kendini boş yere o duruma hazırlamaya uğraştı. Bu uğraş bile onları karşı konulmaz kılmış olabilir.”

“Kriz sırasında olup bitenleri anımsayabilir mi?” diye sordu Bay Lorry. Çekiniyordu.

Doktor odaya bir göz gezdirdi. Başını salladı ve yanıtladı:

“Hiçbir zaman!”

“Pekâlâ, öyleyse gelecekte söz edelim Doktor Manette”

“Gelecek konusunda umutluyum,” derken, Doktorun sesinde kendinden emin bir hava vardı.

“Tanrı onu iyileştirdiğine göre, umutluyum. Uzun bir süredir sakınılan korkular, beklenen bir sıkıntı yaşanmış ve atlatılmış. Bence en kötüsü atlatılmış. Bulut, yağmura dönüşmüş.”

“İyi, iyi. Bu çok rahatlatıcı. Minnettaram,” dedi Bay Lorry.

“Asıl ben minnettaram,” dedi Doktor. Başını saygıyla eğerek konuşmuştu.

“Aydınlatılmayı beklediğim iki konu daha var,” dedi Lorry.

Konuşabilir miyim?”

“Dostum, bundan daha büyük bir iyilik yapmış olamaz-sınız.” Elini uzatmıştı.

“Birincisi şu: Dostum çok çalışkan biri, enerji dolu. Mesleğine, araştırmalarına, çalışmalarına çok düşkün. Çok mu çalışıyor dersiniz?”

“Sanmam. Sürekli kendini oyalama isteği, kişiliği ile ilgili olabilir. Belki de hastalığımın doğal sonucudur bu. Sağlık-lı uğraşlarla ne denli ilgilenirse, sağlıksızlıktan o denli uzak olacaktır, kendini gözlemleyip bu sonuca varmış olabilir.”

“Fazla stres altında olmadığınızdan emin misiniz?”

“Eminim.”

“Sevgili Manette, şu an çok yorgun...”

“Hayır dostum. Çeşitli yönlerden yoğun baskı altında kalmış biri, bunları dengelemek zorundadır.”

“Biraz inatçı bir işadama olduğum için beni bağışlayın. Bir an için çok yorgun olduğumu kabul edecek olursak, hastalığımın depresyona, kötüleşeceğini varsayamaz mıyız?”

“Sanmam.” Doktor'un sesi inanç doluydu. Belli bir düşünce dizisi onu eskiye döndürebilir. Bugünden sonra ancak o tellerde olagelecek bir kopukluk bu sonucu getirecek-tir. Olup bitenlerden ve iyileşmeden sonra o tellerden daha şiddetli bir ses duyacağını sanmam. İnanıyorum ki hastalığımın depresyona olasılığı tükenmiştir.”

“Nazik dengesinin ufak tefek şeylerden altüst olabileceğini çok iyi bilen birinin çekingenliğiyle, ama yine de kişisel sıkıntılara karşı özgüvenini kazanmakta olan birinin rahatlığı ile konuşuyordu. 'Bu gücü sarsmak dostuna düşmez-di. Bu nedenle Lorry de olduğundan daha rahatlamış ve yüreklenmiş bir havaya büründü. Bir sonraki sorusuna geçti. Bu en zor soruydu ama Bayan Pross'la pazar günkü konuşması, son günlerin yoğun olaylarını anımsadıkça, bu sorunun sorulmasının kaçınılmaz olduğunu da biliyordu.

“Çok şükür atlatılan bu geçici rahatsızlığın etkisi altında dönülen uğraşıya isterseniz... Demircilik diyelim. Konuyu açıklığa kavuşturmak için diyelim ki hastamız demircilikle uğraşiyor. Yine umulmadık bir biçimde demir ocağının ba-şında buluveriyoruz. O ocağı hâlâ yanında bulundurması üzücü değil mi?”

Doktor elini alınna götürdü. Ayağını sürekli yere sürtü-yordu. “Ocağı hep yanında bulundurdu,” dedi. Bay Lorry'nin gözlerine yine kuşku sinmişti. Sordu:

“Artık onu elden çıkarması uygun olmaz mı?” Doktorun eli hâlâ alınındaydı ve ayağını hâlâ yere sürtüyordu.

“Bu konuda bana yol göstermek zor mu geliyor?” diye sordu Bay Lorry. “Zor bir konu olduğunu biliyorum. Ama yine de...”

“Bakın” dedi Doktor, “Bu adamın kafasından geçen-leri tutarlı bir biçimde aktarabilmek çok güç. Bir zamanlar böyle bir meşgale bulmak için yanıp tutuşuyordu. Kendisini oyalayacak bir uğraş edinince çok sevindi. Bu onun acısını azalttı. Kafasının karışıklığı ile ellerin karışıklığı yer değiştir-diler. Zamanla ellerin becerisi düşünce işkencesinin beceri-sini yutuverdi! O ocağı büsbütün elden çıkarma düşünce-sine dayanamıyor. Şu anda bile, hiç olmadığı kadar umutlu olduğu, geleceğe güvenle baktığı şu anda bile, bu eski uğ-ra-şı bırakmak istemiyor. Gün gelir de bu eski ocağa' gerek duyar ama aletlerini bulamazsa... İşte bunun düşüncesi bile onu dehşete düşürmeye yetiyor. Tıpkı kaybolmuş bir çocu-ğun duygularına benzer bir şey bu...”

Gözlerini kaldırıp Bay Lorry'nin yüzüne baktı, ifadesi o çocuğunkine benziyordu.

“Tabii ben yalnızca maddi şeylerle uğraşan, kuruluş-larla, liralarla, çeklerle boğuşan biri olarak konuşuyorum. Bu aletleri saklamak, kullanma düşüncesini getirmezimi? Aletler giderse korkular da onlarla birlikte yok olabilirler mi? Yani onları saklamış olmak korkuya davetiye çıkarmak sa-yılmaz mı?”

Bir sessizlik daha oldu.

“Bakın...” dedi Doktor. Sesi titriyordu. “Onlar öyle eski dost ki!

Bay Lorry onun güvenini yitirdiğini görünce haklı oldu-ğunu düşündü ve başını sallayarak:

“Ben olsam saklamazdım,” diye üsteledi. “Ondan kur-tulmasını öneririm. Yetki istiyorum. İşe yaramadığından emi-nim. Gelin, bir iyilik yapın bana! Kızının hatırı için Doktor Manette.”

Yaşlı adamın içindeki çatışmayı izlemek ne tuhaftı.

“Kızının adına yapılınsın. İzin veriyorum. Ben, adam var-ken alıp götürmezdim. O yokken alıp götürürdüm. O zaman eski dostunun yokluğunu hemen farketmez.”

Bay Lorry bu öneriyi hemen kabul etti. Konuşma sona ermişti. Günün kalanını kırlarda geçirdiler. Doktor iyileşmiş-ti. Kalan günlerini de iyi geçirdi ve on dördüncü gün Luci'yle kocasını ziyarete gitti. Hastalığın neden olduğu sessizlik dö-nemine gerekçe göstermek için alınan önlemler Bay Lorry tarafından Doktor'a aktarılmıştı. Yaşlı adam bunun üzerine Lucie'ye uygun bir mektup yazdı. Lucie hiç kuşkulananmamıştı.

Doktor ayrıldığı gün, Bay Lorry elinde bir çekiç, testere ve balta ile odasına daldı. Ona eşlik eden Bayan Pross'un elinde de mum vardı. Kapalı kapıların ardında, suçlu ve esrarengiz bir havada tezgâhı parçaladılar. Bayan Pross mu-mu bir cinayete suç ortağı oluyormuşçasına tutuyordu. Bu role pek de

yakışmıyor denemezdi hani... Uygun parçalara ayrılan gövde, hemen mutfak şöminesinde yakılmaya başlandı. Aletler, ayakkabılar ve deri parçaları bahçede yakıldı-lar. Dürüst yürekler için gizlice yapılan bu yıkıcı eylem kor-kunçtu! Bay Lorry ve Bayan Pross, gerek tezgâhın parçala-nışı, gerek yakılışı sırasında korkunç bir suça ortaklık eden insanların görünümü ve duyguları içindeydiler.

YİRMİNCİ BÖLÜM

Bir İstek

Yeni evliler eve döndüklerinde onları kutlamaya ilk ge-len kişi Sydney Carton oldu. Daha eve döneli birkaç saat ol-muştu ki, kapıyı çaldı. Ne dış görünümünde, ne de alışkan-lıklarında bir düzelme-olmuştu, ama o dağınıklığın altında son derece bağlı bir yürek gizliydi. Charley Darnay için yeni bir buluştu bu.

Carton Darnay'i pencere kenarına çekmek için fırsat kolladı ve kimsenin onları duyamayacağı bir anda:

“Bay Darnay,” dedi, “dost olmamızı isterim.”

“Öyle olduğumuzu sanıyordum.”

“Böyle söyleyecek kadar iyisiniz ama benim demek is-tediğim sıradan bir dostluk değil. Dost olmamızı isterim der-ken bunu gerçek anlamda söylüyordum.”

Charles Darnay içtenlikle sordu: Ne demek istiyordu ki? Carton gülerek. “Tanrım,” dedi, “kafamda biçimlendirmek size anlatmaktan daha kolay. Her zamankinden daha sar-hoş olduğum o geceyi anımsıyor musunuz?”

“Bana içkili olduğunuzu söylättirdiğiniz bir geceyi anım-sıyorum.”

“Onu ben de anımsıyorum. Öyle gecelerin laneti hep üzerimde olur... Onları hiç unutamam. Günlerim tükendiğinde bunu göze alırlar inşallah. Vaaz verecek değilim, kork-mayın.”

“Korkmuş değilim. Açıksözlülüğünüz beni korkutacak en son şey olur.”

“Ah,” dedi Carton, eliyle sözleri havaya savurmuşçasına bir hareket yaptı. “O sarhoşluk gecesinde, sizi sevmek ya da sevmemek konusunda dayanılmaz laflar ettim. İleri geri konuştum. Onları unutmanızı isterdim.”

“Unuttum bile.”

“Yine kibarlık! Bay Darnay, ben sizin kadar kolaylıkla unutamıyorum. Ben unutmadım ve böylesine hafif bir yanıt da unutmama yardımcı olamıyor.”

“Yanıtım hafif kaçtıysa, bağışlayın. Amacım sizi bu den-li üzen ufacak bir olayı bir kenara bırakmaktı. Bir centilmen olarak, olayı çoktandır belleğimden silip attığıma yemin ede-rim. Üstelik silinecek ne vardı ki! Tanrı aşkına, o gün benim için yaptığınız büyük iyiliğin dışında anımsayacağım ne ola-bilir ki?”

Carton, “O iyilikten söz açılmışken söyleyeyim,” dedi. “Siz bu konudan söz ettikçe bir açıklama yapmak gereğini duyuyorum. Yaptığım şey profesyonelce bir laf ebeliğinden başka bir şey değildi. Size ne olacağı beni hiç mi hiç ilgilen-dirmiyordu. O gün için tabii.”

“Yaptığımız hizmetinizi hafife alıyorsunuz,” dedi: Dar-nay, “Ama ben sizin hafifliğinizi tartışmayacağım!”

“Gerçek bu Bay Darnay. İnanın bana. Ama konuyu saptırdım. Dost olmaktan söz ediyordum. Artık beni tanıyor-sunuz. Kanat takıp, yüce ve iyi şeylere ulaşabilen insanlar-dan değilim. Kuşkunuz varsa Stryver'a sorun. O da bunu doğrulayacaktır.”

“Bu konuda kimsenin yardımı olmadan karar vermeyi yeğlerim.”

“İyi! Hiç değilse, benim geçmişte bir işe yaramamış; gelecekte de, beş para etmeyecek bir ahlaksız olduğumu biliyorsunuz.”

“Geleceği bilemem.”

“Ben biliyorum. Siz de bana inanmalısınız. Bu denli de-ğersiz, kötü ünü olan birinin, belli belirsiz zamanlarda gidip gelmesini hoş görebilecekseniz, araya özel konuğunuz ol-ma onurunu bana bağışlamanızı isteyeceğim. Beni işe ya-ramayan ama eski hizmetleri nedeniyle atılamayan, ilgi du-yulmayan bir eşya parçası olarak görün. Bu izni kötü kullan-mayacağım. Hoşgörünüzü yılda dört kezden fazla zorlaya-cağımı sanmıyorum.”

“Konuğumuz olur musunuz?”

“Bu izni aldım demek. Teşekkür ederim Darnay. Sizi adınızla çağırabilir miyim?”

“Bu kadar zamandan sonra, elbette Carton.” El sıkıştılar ve Sydney uzaklaştı. Sydney gidince Charles Darnay Bayan Pross ve Bay Lorry'e bu konuşmadan söz etti. Carton tam bir vurdumduy-mazlık örneğiydi. Gözü karaydı. Darnay onu olduğu gibi gö-rüyor, ona ne kötü gözle bakıyor, ne de yergiyle yaklaşıyor-du. Bu konunun karışımın aklını kurcaladığını hiç sanmıyor du. Odalarına çıktığında onu bekler buldu. Kaşları eskisi gibi kalkmıştı.

Darnay ona sarılarak:

“Pek düşünceliyiz bu akşam,” dedi.

Evet sevgili Charles.” Ellerini Darnay'in göğsüne koy-muştu. Bakışlarında soru vardı. “Bu gece düşünceliyiz çün-kü aklımızda bir şeyler var.”

“Nedir Lucie?”

“Bana soru sormayacağına söz verir misin?”

“Lafı mı olur! Sevgilim için neler yapmam ki!” Bir eli o altın saçları yanağından geriye atarken, öbür eli onun için çarpan yüreğinin üzerinde dururken, nelere söz vermezdi ki!

“Charles sanırım Bay Carton'un bu gece gördüğünden daha fazla saygıya hakkı var.”

“Gerçekten böyle mi düşünüyorsun? Neden?”

“İşte bunun nedenini sormamalısın. Ama buna inanyo-rum... Biliyorum.”

“Sen biliyorsun bu benim için de yeterli. Ne yapmamı istersin sevgilim?”

“Ona karşı çok cömert, kusurlarına karşı çok hoşgörülü olmanı istiyorum. İyi bir yüreği olduğuna inanmanı istiyorum. Acılarla dolu bu yüreğin kanadığına tanık oldum.”

Bay Charles Darnay şaşırmişti: “Ona kötülük yapmış olmam benim için çok üzücü. Onu hiç böyle biri olarak dü-şünemezdim.”

“Öyle. Onu kazanmak imkansız. Ne kişiliğinde, ne yazgısında onarılacak bir şeylerin umudu var. Ama iyiliklerle dolu. Yüce işler yapabilecek biri olduğuna inanıyorum.”

Bu yitirilmiş adama olan inancının saflığını dile getirir-ken o denli güzel görünüyordu ki, Charles bu yüze saatler-ce bakabilirdi.

Lucie, Charles'a sınıksıkı sarıldı; başını göğsüne dayadı; bakışlarını yüzüne kaldırdı.

“Sevgilim,” dedi, “biz mutluluğumuzla çok güçlüyüz, ama o açılıyla çok zayıf; bunu aklından çıkarma!”

Ok yerini bulmuştu. Charles, “Hiç çıkarmayacağım sev-gilim,” diyordu. “Yaşadığımız sürece, hiç çıkarmayacağım.”

Altın saçlı başa eğilip, o gül dudakları kendininkine bastırdı.

Karanlık sokakları arşınlayan bir yalnız adam, bu yürek-ten yükselen saf sözleri duyacak olsa, sevgi dolu gözlerden Darnay'in dudaklarıyla silinen yaşları görebilse, geceye kar-şı ağlardı. Şu sözler ağzından ilk kez dökülmeyecekti:

“Bu iyi yürek için onu kutsa Tanrım!”

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM

Yankılanan Ayak Sesleri

Doktorun yaşadığı köşenin yankıları olağanüstüydü, sessiz ve mutlu bir yaşam için kocasını, babasını, kendi ve eski öğretmeni ve arkadaşını altın ipliklerle saran Lucie, huzur dolu bu evde oturmuş, geçmiş yılların yankılanan ayak seslerini dinliyordu.

Öyle günler vardı ki çok mutlu olmasına karşın işi elle-rinden kayıyor, bakışları gölgeleniyordu. Yankılarda bir şey-ler vardı; uzaktaydılar, sesleri pek belli belirsizdi ama Lucie'-nin yüreğini daratıyorlardı. Umutlar ve kuşkular biraradaydı, kıpır kıpırdılar. Bir yanda henüz tadamadığı bir sevginin mut-luluğunu duyuyor; öte yanda ise tadacak kadar yaşayama-yacağı kuşkusuyla içi içini yiyordu. Yankılar arasında erken kazılmış bir mezara ulaşan ayaksesleri vardı. Yapayalnız kalan, ardından gözyaşı dökken bir kocanın

görüntüsü gözle-rini dolduruyor, dalgalar gibi kırılıyordu.

Günler geçti ve Küçük Lucie'yi kollarının arasına aldı. Duyulan yankıların arasına minicik ayakların pıtırıtısı, kırık dö-kük sözcüklerin sesleri karıştı. Bu pıtırıtlar diğer seslerin yankılarını bastırdı, genç anne yalnızca bu sesleri duyar ol-du. Onlar geldiğinden beri gölgelerdeki ev çocuk kahkaha-ları ile güneşe boğuldu. Sıkıntılı günlerde ona emanet edilen çocukları gözeten Yüce Tanrı, küçük Lucie'yi kutsadı ve di-ğer çocuklar gibi onu da annesi için kutsal bir neşe kayna-ğna dönüştürdü.

Kendilerini birbirlerine yakın kılan altın bağları bağlayan, yaşam dokularını mutluluk saçan varlığıyla ören, bu mutlu-luğu çevresine yayan Lucie Manette, yankılarda yalnızca dostça ve huzur verici sesler de duyuyordu. Kocasınmayakları yere güçlü basıyor, bereket getiriyordu. Babasının adımları sağladı. Bayan Pross ise huysuz atlar gibi tepinip duruyor, oradan oraya koşuyor, yankıları birbirine katıyordu.

En üzüntülü seslerin duyuluş biçiminde bile bir yumu-şaklık vardı. Kendininkine çok benzeyen, altın buklelerle çevrili küçük bir oğlan çocuğunun başını sonsuza dek yastığına koyarken bile Lucie'nin gözlerinden akan yaşlar acının yaşları değildi. Çocuk, "Beni çağırırlar, gitmem gerek," diyordu. Ona kısa bir süre için emanet edilmiş bir ruh, veda ediyordu. Cennet'e gidiyordu.

Böylece diğer yankıların arasına bir de bir meleğin ka-nat sesleri eklendi. Dünya sesleri değildiler. Cennet'ten bir nefes taşıyorlardı. Bahçedeki küçük bir mezarın üzerinde esen rüzgârların iç çekişleri de bu yankı kervanına katıldılar.

Küçük Lucie sabah olunca annesinin ayağının dibine oturuyor, komik bir ciddiyetle bebeğini giydireyor ve yaşamı-nın parçaları haline gelen iki kent dillerini konuşuyordu. O konuştu mu Lucie, mis kokulu kumsallara ulaşan yaz deniz-lerinin nefesine benzeyen fısıltıları duyabiliyordu.

Yankılar Sydney Carton'un ayak seslerine pek yüz ver-miyorlardı. Yılda beş ya da altı kez damdan düşercesine geliveriyor ve geceyi orada geçiriyordu. Eve hiçbir zaman sarhoş gelmedi. Onunla ilgili tek bir şey yüzyıllar boyunca yankılanan gerçek yankılara karıştı.

Carton sevdiği kadının başkasıyla evlendiğini görmüş, anne oluşunu görmüş ama ona duyduğu saf sevgiyi yitmemişti. Bunu da ancak Carton yapabiliirdi. Lucie'nin çocukları ona tuhaf bir yakınlık duyuyorlardı. Adeta içgüdüsel bir sevgiydi bu, açıklaması zordu ve bu konuda yankılardan öğrenilecek pek bir şey yoktu. Küçük Lucie'nin tombul kol-larını uzattığı ilk yabancı Carton olmuştu. Büyüdükçe de yakınlaştılar. Küçük oğlan son anında bile ondan söz etti: "Za-vallı Carton!" demişti, "Benim için öpün onu."

Bay Stryver hukuk yolunda sağa sola omuz ata ata ilerledi. İşine çok yarayan arkadaşını yanbaşımda tutuyordu, tıpkı arkasındaki sandalı karanlık sularla sürükleyen buharlıl gemilere benziyordu. Böyle sandalların işi zor olurdu; çoğu kez de batıp giderlerdi. Carton da işte böyle bata çıka ilerliyordu. Ne yazık ki, utancı ve adam olma isteği alışkanlıklarave tembelliğe yenik düşmüştü. Yaşamı buydu. Gerçek bir çakal aslana karşı gelmeyi düşünebilirdi, ama Carton asla. Stryver zengindi, mal mülk sahibiydi ve üç oğlu olan zengin, züppe bir dulla evlenmişti. Yuvarlak kafasındaki düz saçla-rının dışında beğenilecek hiçbir şeyi olmayan Stryver, sahte ve iğreti bir baba tavrıyla bu üç genç bayı, koyun gibi önüne katıp Soho'daki köşebaşma getirmiş ve Lucie'nin kocasına öğrenci olarak sunmuştu. "Merhaba, işte evlilik şöleninize eklenecek bir iki ekmek kırıntısı, Darnay." Bu birkaç kırıntı kibarca reddedilince; By Stryver tam anlamı ile kudurdu. Bu olayı genç bayların yetiştirilmesini sağlayan bir derse dö-nüştürdü ve o günden sonra onlara böyle yoksul öğretmen-lerin gururundan sakınmalarını öğretti.

Şarabı çok kaçırdığı günlerde Bayan Stryver'a, Bayan Darnay'in onu tavlama için ne yöntemlere başvurduğunu, kendisinin ise bu tuzağa düşmemek için ne pırlanta yöntemler geliştirdiğini anlatmayı alışkanlık haline getirmişti. İç-ki sofrasına ve palavra ziyafetine konuk olan arkadaşları, onu, kırk kez

anlatırsan, kendin de inanırsın,” diyerek akla-maya çabalıyorlardı.

Bu da özünde kötü olan bir sataşmayı, suçlunun göz-lerden ırak bir yerlerde ipe çekilmesini gerektiren bir suçu, katmerlendiriyordu.

Bütün bunlar küçük Lucie altı yaşına gelene dek yankı-landılar. Çocuğunun ayak sesleri Lucie'nin yüreğine en ya-kın geleniydi. Sevgili babasının kiler, kocasının kiler bilinçli ve yaşam doluydular. Evlerini bereketi artıran bir tutumluluk anlayışı içinde akıllıca yöneten genç kadının kulağındaki müzik, bu evin yankılarıydı. Sesler ona babası ile her za-mankinden daha yakın olduklarını söylüyordu, sorumlulukları artsa da kocasının ona olan sevgisinin azalmadığını söy-lüyordu. Charles hep sorardı; “Hepimiz için her şey olabilmeyi nasıl başarıyorsun? Sırrın ne? N'olursa olsun telaşlı değilsin! Yine de işlere boğulmuş gibi bir halin yok!”

Bu zaman diliminin içinde korkutucu sesler de yankılan-dılar. Ye işte şu günlerde, Küçük Lucie'nin altıncı yaş gü-nünü kutladığı şu günlerde, çok kötü sesler duymaya başla-dılar. Fransa'da dev bir fırtına patlıyor, denizler kabarıyordu. Bin yedi yüz seksen dokuz Temmuz'unun ortalarına doğru bir gece, Bay Lorry Tellson'dan hayli geç geldi. Pen-cere kenarına Lucie ile eşinin yanlarına oturdu. Korkunç sı-cak bir geceydi. Üçüne de yıldırımları izledikleri o eski pazar gecesini anımsattı. Kahverengi peruğunu geriye iten Bay Lorry, “Sanırım bu geceyi bankada geçirmem gerekecek. Bugün başımızı kaldıramadık. Ne yapacağımızı, ne edeceğimiz bilemedik. Paris öylesine kayıyor ki neredeyse bir sal-dırıya uğradık diyebilirim. Müşterilerimiz varlıklarını bize devredebilmek için yarış halindedir. İngiltere'ye gönderebilmek için çıldırıyorlar,” diyordu.

“Bu kötü,” dedi Darnay.

“Kötü mü dediniz dostum Darnay? Evet, ama nedenini bilemiyoruz. İnsanlar öyle mantıksız ki! Bizler, Tellson'dakiler, yaşlandık ve nedeni belirsiz uğraşlara girecek gücümüz yok artık.”

“Yine de,” dedi Darnay, “Ufukların ne kadar karanlık ve ürkütücü olduğunu biliyorsunuz.”

“Kuşkusuz.” Boş yere gürültü çıkardığına, sınırlarının yok yere bozulduğuna ve boşu boşuna sızlandığına, kendini inandırmaya çalışıyordu.

“Manette nerede?”

Odaya giren Doktor, “tam karşınızda,” dedi.

“Evde olduğunuza sevindim. Bütün bir günün telaşı ve olabilecek kötü şeylerin korkusu sınırlarımı bozdu. Umarım çıkmıyordunuz?”

“Hayır. Ama isterseniz sizinle tavlama oynayalım,” dedi Doktor.

“Sanmıyorum Doktor. Bu gece size karşı koyacak gü-cüm yok. Çay tepsi burada mı Lucie?”

“Evet. Sizin için bekletmişim.”

“Sağol canım. Kıymetli kızımız yatağında mı?”

“Mışıl mışıl uyuyor.”

“İyi, çok iyi. Tanrıya şükür! Çok kötü bir gün geçirdim, eskisi gibi de genç değilim... Çayım mı dedin

güzelim? Te-şekkür ederim. Şimdi gel otur da şu üzerinde pek durduğun yankıları bir dinleyelim hele.”

“Bu yalnızca bir düşünce. Sav değil.”

“Öyleyse düşünce deriz. Sayıları çok sesleri de yüksek değil mi? Kulak ver!”

Bu küçük topluluk Londra'daki karanlık pencerelerinde otururken, St. Antoine'daki ayak sesleri delicesine artıyordu. Tehlikeli, çılgn adımları bunlar ve bir kez birilerinin yaşa-mına girdiler mi, kızıla boyadılar mı, izlerini silmek kolay ol-mazdı.

O sabah St. Antoine sayısız korkulukların, kafalarda sık sık dolanan ışıkların, parıldayan bıçak ve kasaturaların dalgalandığı karanlık bir yığındı. Yığının boğazından korkunç bir böğürtü yükseliyor, St. Antoine'mın kış rüzgârlarından kav-rulup kalmış dallara benzeyen ormanı sallanıp duruyordu. Parmaklar yoktan varolmuş silahlara sıkı sıkı yapışmıştı. Bunları kim vermişti, nereden gelmişlerdi. Nerede başla-mışlardı? Neden böyle yıldırım çarpmış gibi bölük bölük titri-yor, sallanıyorlardı... Kimse bilemezdi. Ama barut, toplar, fi-şekler, demir çubuklar, sopalar, bıçaklar baltalar, kargı ve çılgn zekâların bulup çıkarabileceği, üretebileceği her türlü silahın dağıtım yapılmaktaydı. Başka bir şey bulamayanlar kanayan ellerle duvarlardan taş ve tuğla söküyorlardı. St. Antoine'daki her nabız ve her kalp, ateşli bir hastanmki gibi gömbürtüyle atıyordu. Soluk alan herkes, yaşamı hiçe sayıyordu. Delicesine bir tutku ile canlarını feda etmeye hazırdı-lar. Bir girdabın merkezi gibi, bütün bu çılgnlıklar da Defarge'mın meyhanesinin çevresinde dönmekteydi. Kazandaki her cam damlası merkeze doğru çekiliyor, tere ve baruta bulanmış Defarge emirler yağdırıyor, silah dağıtıyor, onu itip bunu çekiştiriyor, birinin silahını ötekine veriyor ve tüm bu kargaşanın içinde uğraşıp didiniyordu.

“Yanımda kal Jacques Üç!” diye bağırdı. “Sizler de Jacques İki ve Bir... Ayrılın ve ne kadar çok yurtseverin ba-şına geçebilirsiniz geçin. Karım nerede?”

“Buradayım!” dedi Bayan Defarge. Her zamanki gibi soğukkanlıydı ama bugün örgü örmüyordu. Kararlı sağ elin-de bir balta, kuşağında ise bir tabanca ve bir de kama duruyordu. Nereye gidiyorsun kadınınm?

“Seninleyim. Arasına kadınların başında görebilirsin be-ni.”

Defarge çınlayan bir sesle, “Haydi öyleyse!” diye ba-ğrdı; “Yurttaşlar ve dostlar... hazırız. Bastille'e!”

Fransa'nın tüm nefesi bu nefret dolu Bastille sözcüğün-de birleşiyormuşçasına bir gürültü koptu. Yaşayan deniz kabardı, dalga dalga, kulaç kulaç kentin o köşesinden taşı. Çanlar, trampetler çalıyor, deniz yeni sahilleri dövüyor, kudurdukça kuduruyordu. Saldırı başlamıştı.

Demir çubuklar, iki tane iner köprü, kalın taş duvarlar, top ateşi, tüfekler, ateş ve duman... Şarapçı Defarge iki zor-lu saat boyunca ateş ve duman arasında bir asker gibi dö-vüştü. Deniz onu bir topun üzerine bırakıverince o da topçu oluvermişti.

Demir çubuk, tek iner köprü, kalın taş duvarlar, sekiz kule, top, tüfek, ateş ve duman... İner kalkar köprülerden bi-ri düştü! “Ha gayret arkadaşlar... Çalışın! Çalış Jacques Bir, Jacques Bin, Jacques Yirmi beş bin! Tüm melekler ya da şeytan adına gayret keyfiniz bilir yeter ki gayret!” Çoktan ısınmış tüfeğinin başında böyle bağıyordu Defarge.

“Bana gelin kadınlar!” diye bağııyordu karısı. Hele. Bastille'i bir alsınlar, biz de onlar kadar öldürmeyi biliriz.” Kadınlar tiz ve aç çığlıklarla ona doğru geldiler. Silahları, farklıydı ama açlıkları ve öç alma istekleri aynıydı.

Top, tüfek, taş ve duman... Ama derin çukur hâlâ oradaydı. Tek iner kalkar köprü de, kalın taş duvarlar da, sekiz kule de oradaydı işte. Kudurmuş deniz de yaralananlarının neden olduğu yer değiştirmeler görülüyordu. Patlayan silah-lar; yanan meşaleler; dumanı tüten, ıslak saman yüklü ara-balar... Her yöndeki barikatlarda zorlu direnişler, bağırtılar, çığlıklar, lanetlemeler... Gözüpek yüreklilik, çatırtı, şangırtı, hırılı ve yaşam denizinin öfke dolu sesi. Yine de o derin u-kur, yine o tek iner kalkar köprü, kalın taş duvarlar ve sekiz kule. şarapçı Defarge son dört saatin didinmesinden kıpkır-mızı kesilmiş surati ile tüfeğinin başında...

Kalenin içinden beyaz bir bayrak ve bir sözcü çıkıyor. Olanca hızı ile süren fırtınanın içinde belli belirsiz fark ediliyor. Ses duyulmuyor. Birden deniz kabarıyor, yayılıyor ve şarapçı Defarge'ı iner kalkar köprüden aşırıp, kalın taş du-varların içine ve teslim olan sekiz kulenin ortasına getiriyor. Onu taşıyan aıkdenizin gücü o denli karşı konulamaz ki, başını çevirmek ya da soluk almak bile Güney Denizleri'ndeki dev dalgalara karşı koymak kadar anlamsız.

Defarge i avludaki bir duvara yaslanıp, çevresine bak-maya çabaladı. Jacques  yanibaşındaydı. Kadınlarm ba-şını çeken karışını uzakta görebiliyordu. Bıçağı elindeydi. Her yerde ıldırıtcı ve sağır edici bir şaşkınlık, sersemleten bir gürültü ama kin dolu bir dilsizlik vardı.

“Tutuklular!”

“Belgeler!”

“Gizli hücreler!”

“İşkence aletleri!”

“Tutuklular!”

Bu ve buna benzer binlerce tutarsızlık arasında denizin en çok sahile vurduğu ses, “Tutuklular!” oldu. Sonsuz sayıda zaman, yer ve insan vardı sanki. Önlerine kattıkları gardiyanları, kapıları amazlarsa öldürmekle tehdit eden dalga gelip geçerken Defarge gardiyanlardan birini boğazından yakalayıp duvara dayayıverdi. Kır sakallı, elinde yanar bir meşale tutan bir adamdı bu.

“Bana Kuzey Kulesi'ni göster, abuk!”

“Olur. Benimle gelin lütfen. Hoş orası boş ya...”

“Kuzey Kulesi No. 105'in anlamı ne?” diye sordu De-farge; “Konuş!”

“Anlamı mı bayım?”

“Bir tutukluyu mu belirtiyor? Tutuklunun bulunduğu yeri mi? Seni bir vuruşta geberteyim mi?”

“Yanlarına gelen Jacques , “ldr şunu!” diye b-gördü.

“Bir hücre bayım.”

“Göster.”

“Bu taraftan mösyö.”

Her zamanki gibi aç olan Jacques Üç, kan kokusunun dağıldığını görünce düş kırıklığına uğramıştı. O gardiyanın, Defarge da onun koluna yapışmıştı. Bu kısa konuşma sıra-sında iyice kafa kafaya vermişlerdi. Birbirlerini zorlukla duy-maktaydılar. Yaşayan denizin gürültüsü, kaleye girişi, oda-ları, koridorları ve merdivenleri sular altında bırakışı, kor-kunçtu. Derinlerden gelen boğuk bir sesle dövüyor, arada kayalarda patlayan ve yükselen su tanecikleri gibi yükseli-yordu.

Defarge, Jacques Üç ve Gardiyan, kol kola, gün ışığı-nın girmediği geçitlerden; karanlık ve korkunç kafeslerden, inlerden ve kapılardan öteye; dipsiz bucaksız merdivenler-den aşağı; sonra da merdivenlerden yukarı ilerlediler. Şu-rada burada sel onları yakalıyor, yanaklarından akıp gidiyor-du. İniş bitip de kuleye tırmanışa geçtiklerinde artık yalnızdılar. Duvarların ve kemerlerin kalın taşları, kalenin içindeki ve dışındaki fırtınayı bastırıyordu. Sanki gürültüler onları daha da sağlamlaştırmış gibiydi. Gardiyan, alçak bir kapının önünde durdu ve anahtarı kilide yerleştirdi. Kapı açıldı. Kafalarını eğerek içeri girerlerken, “105 Kuzey Kulesi” diyordu. Duvarın üstünde, küçük demir parmaklıklı pencerenin; önünde taştan bir çıkıntı vardı. Göğü görmek için yere sinip, yukarı bakmak gerekiyordu. Önüne demirler çekilmiş olan küçük bir ocak yeri de vardı. Ocakta tüy gibi olmuş odun külleri duruyordu. Kararmış dört duvarın birinden demir hal-kalar sarkmaktaydı.

Defarge, Gardiyan'a, “Şu meşaleyi duvara tut ki, göre-bileyim,” diye emretti. Adam denileni yaptı. Defarge'in göz-leri ışığı kovalıyordu.

“Dur! Şuraya bak Jacques.”

Jacques Üç aç bir sesle, “A. M.,” diye duvardaki yazıyı okudu.

“Alexandre Manette,” dedi Defarge. Baruta bulanmış elini harflerin üzerinde gezdirdi.

“Bak şuraya!” dedi. “Zavallı bir doktor yazmış bunları. Taşlara günleri işaretleyen de odur kuşkusuz. Nedir o elin-deki? Levye mi? Uzativer.”

Eli tüfeğinin kabzasındaydı. İki aleti değiş tokuş ediverdiler ve kurtların yiyip bitirdiği masa ile sandalyelere saldır-dılar. Birkaç vuruşta hepsi paramparça olmuştu.

“İşığı kaldır! Şu parçaların arasına iyi bak. İşte! Al işte bıçağım!” Bıçağı arkadaşına atıvermişti. “Şu yatağı kes ve samanlıkların içini arayiver. Şu ışığı kaldır... Kaldır dedim sa-na!”

Gardiyan'a nefret eden dolu bir bakış fırlattıktan sonra ocaktan içeri girdi ve bacadan yukarıya baktı. Duvarları elin-deki aletle yokladı ve yukardaki ızgarayı sökmeye çalıştı. Birkaç dakika içinde kireç ve toz toprak döküldü. Kuleleri, si-lahlarm girdiği her köşe bucağı taradı.

“Tahtalarda ya da yatakta bir şey yok mu, Jacxues?”

“Hiçbir şey yok!”

“Onları hücrenin arkasına toplayalım. İşte oldu! Hey sen... Tutuştur şunları!”

Gardiyan küçük yığını ateşe verdi. Alevler yükseliverdiler. Alçak kemerli kapıdan eğilerek yanan hücreden ayrıldı-lar ve avluya döndüler. Bir kez daha sele kapılmışlardı.

Sel, bir sağa bir sola çılgınca saldırıyor, Defarge'ı isti-yordu. St. Antoine'in istediği tek şey Şarapçı'yı Bastille'i ko-ruyan ve herkese ateş açan Vali'nin üzerine salmaktı. Bu olmazsa, Vali yargılanmak üzere Hotel de Ville'e götürüle-cekti. Vali kaçarsa, öcü de alınmamış olurdu. Sert bakışlı, gri ceketle, kırmızı

madalyalarla donanmış bu eski yetkilinin çevresinde uluyan kalabalıkta birisi vardı ki, hiç istifini bozmamıştı. Bir kadındı bu.

“Bakın işte! Kocam!” diye ileriye gösterdi kadın, “İşte Defarge!”

Kadın, asik suratlı yetkilinin yanbaşımda duruyordu. De-farge ve ötekiler Vali'yi götürürlerken yanlarından ayrılmadı. Onu Defarge'n yanından hiçbir güç alamazdı. Arkadan itip kakıyorlardı, ama o pes etmiyordu. Uzun süredir sıkılmakta olan yumruklar yağmur gibi inmeye başladığında da ora-daydı. Vali düşüp öldüğünde ona öyle yakındı ki ayağını en-sesine bastırđı, o acımasız bıçağı ile kafasını gövdesinden ayırđıverdi.

St. Antoine'm o korkunç planı uygulayıp, lambaların ye-rine insanları direğe çekeceğı, neler yapabileceğini kanıtlayıcı gün gelmişti. Kanı kaynıyor, güröl güröl akıyordu. Oysa zorbalığın ve baskının kanı donmuştu, akmıyordu. Vali'nin cesedi Hotel de Ville'in basamaklarındaıydı. Kana susamış St. Antoine'lılar, “Şu ışığı indirin!” diye bağrdı. “İşte muha-fızlardan biri!” Muhafız sallandırıldı, deniz ilerlemeye devam etti.

Karanlık ve rükütücü suların, yıkıcı dalgaların derinliğini ya da gücünü kestirebilmek olanaksızdı. Pişmanlık duymadan dalgalanan huzursuz deniz, kin ve acının fırınlarında o denli kavruldu ki hiçbir şey duymaz oldu. Bu katı ve kırgın ifadelerin arasında iki grup vardı. Her iki grup da yedişer kişiden oluşuyordu, ötekilerden çok farklıydılar. Hiçbir deniz böylesine değerli batıkları sürüklememişti. Mezarları ansızın açđıveren fırtınanın özgür bıraktığı yedi tutuklu omuzlardaydı. Kayıp, şaşkın ve anlamsızca bakıyorlardı. Sanki kıyamet kopmuş da cennete gidemeyen cehennemlikler taşkınlık yapıyorlardı. Diğer yedi kişi ile omuzlarda değildiler. Yedi ölü surattı bunlar. Sarkan gözkapakları ve görmeyen gözler-le kıyamet gününü bekliyorlardı. Duygusuz suratları bunlar, ama yine de anlamsız değildiler. Daha doğrusu, anlamları geçici olarak askıya alınmış gibiydiler. Ya da korkudan do-nup, kalmışlardı. Her an gözkapakları açılacak ve, “Sen yaptın!” diye bağırarak gibiydiler.

Bin yedi yüz seksen dokuz yılının Temmuz ayı ortasın-da bir gün St. Antoine'm ve Paris'in sokaklarında özgürlü-ğüne kavuşturulmuş yedi tutuklu, kazığa geçirilmiş yedi kanlı kelle, sekiz kuleli lanetli kule, birkaç buluntu mektup, eski tutuklulardan birkaç parça anı. Zaman ötesinden kırık kalpler. İşte geçenler bunlardı.

Tanrı Lucie'nin içine doğanları gerçekleştirmesin ve bu adımları yaşamından uzak tutsun. Tümü körlemesine, çıl-gınca ve tehlikeli. Defarge'm dükkânı önünde parçalanan fi-çıdan akan şarap onları bir kez daha kan kırmızıya boya-mıştı. Yıllar bu lekeleri kolay kolay temizlemiyordu.

YİRMİ İKİNCİ BÖLÜM

Deniz Kabarıyor

Yorgun St. Antcine'm kuru ve acı ekmeğini yumuşatacak sevinçli bir haftaydı. Kardeşçe sarılıp koklaşmışlar, Ba-yan Defarge tezgâhın berisinde hizmet ederken birbirlerini kutlamışlardı. Bayan Defarge'm başında gül yoktu. Casuslar birliğı bile bu kısacık hafta içinde az çok Aziz Antoine'm bağışlayıcılığına güvenir olmuştu. Azizin sokağındaki lambala-rın sallanışları pek yavaş ve korkunçtu.

Bayan Defarge kollarını kavuşturmuş, sabah güneşinin altında yolu ve meyhaneyi düşünüyordu. İkisi de boş gezerlerle dolup taşıyordu. Sefil ve perişandılar. Yalnızca sıkıntı-nın tahtına bir güç oturtulmuştu. En rezil kafadaki en çarpık gecelik takkede bile şu yazıyordu sanki:

“Bu takkenin altındaki ben, yaşamımı ne denli zorlaştır-dığımı biliyorum. Bu takkenin altındaki ben için, senin yaşa-mımı yok etmek ne denli kolay! Bunu biliyor musun?”

Bugüne değin bu işsiz güçsüz, bu çıplak, bu sıska ko-lun artık bir işi vardı: Vurabiliyordu! Örgü ören kadınların el-leri acımasızdı, çünkü parçalayabileceklerinin bilincindeydiler. St. Antoine'ın görünümünde büyük bir değişiklik olmuş-tu. Yüzyıllardır biçimlenmekte olan bu görünüm son birkaç darbe ile ortaya çıkıvermişti işte. Bayan Defarge oturmuş, sessizce bunun keyfini çıkarmakla meşguldü. St. Antoine'lı kadınların öncüsünden de bu beklenirdi. Zaten kız kardeşlerinden biri örgüyü sürdürüyordu. Nefesi kokmuş bir bakkalın tıknaz karısının, iki çocuklu bu kadının takma adı “Kin”di.

“Sus!” dedi Kin; “Sus. Dinle! Kim o gelen?”

Bir fısıltı, ateşlenmiş bir fitil gibi St. Antoine'ın sınırından meyhaneye ulaşıverdi.

“Defarge bu,” dedi Bayan Defarge! “Susun yurtsever-ler!”

Sonunda da çevre sokaklar alkıştan çın çın öter oldu. İki ya da üç saat süren gösteri sırasında Bayan Defarge'min değişken tepkileri dört bir yana şaşırtıcı bir çabuklukla iletildi. Bir iki atletik yapılı erkek, pencerelere tırmanmıştı. Amaçları pencereden içeri bakmaktı. Bayan Defarge'ı iyi tanıyorlardı, onunla dışarıdaki kalabalık arasında habercilik görevini de yerine getiriyorlardı. Sonunda güneş öyle yükseldi ki yaşlı tutuklunun başı ışığa boğuldu; öyle ki neredeyse ona umut veriyor ya da onu koruyor sanılabilirdi. Bu iyiliğe dayanmak çok zordu. Toz ve ottan oluşan duvar bir anda rüzgâra karışıverdi. Tutuklu, St. Antoine'ın eline düşmüştü artık. Kalabalığın en uç köşelerinde olanlar bile bunu duydular. Defarge parmaklığın ve masanın üzerinden atlamış, tutuklunun üzerine çullanmıştı. Bayan Defarge ise ardından koşup adamı bağlayan iplerden birini yakalamıştı. Kin ve Jacques Üç onlara yetişememişti. Pencerelerdeki akbabalar henüz yere süzülmemişlerdi ki bir çığlık yükseldi:

“Dışarı çıkarın onu!”

“Lambaya götürün onu!”

Adam düşüp kalkıyor, kafası yere çarpıyor, kâh dizleri-nin, kâh sırtının üzerinde sürükleniyordu. Çekiştiriyorlar, vuruyorlardı. Yüzlerce elin suratına bastırıldığı saman ve ot so-luk almasını engelliyordu. Üstü başı paralandı, lime lime oldu. Her yeri kanamaya başlamıştı. Merhamet dileniyor, yalvarıyordu. Ara sıra onu daha iyi görebilmek için geri çekili-yorlar, çevresini boşaltıyorlardı; bu boşluk korkunçtu. Kimi zaman cansız bir kütük gibi yüzlerce bacağın arasına karışı-yordu.

Lanetli lamba direklerinin bulunduğu ilk sokak başına getirildi. Bayan Defarge onu bırakmıştı ama bu kedinin fareyi oyun için salıvermesi gibi bir şeydi.

Adamlar ağızda otlarla ölmesini istiyorlardı. Ayakları yerden kesildiğinde ip koptu. Çığlık çığlığa, düşen adamı ya-kaladılar ve ikinci kez sallandırdılar. İp yine koptu. Üçüncü kez ip daha merhametli davrandı. Kafası kısa sürede kazığı bulmuştu. Ağızda St. Antoine'ı eğlendirecek kadar ot vardı.

Günün kötü işleri burada bitmiyordu. Bağırıp tepinen St. Antoine'ın kanı öylesine kudurmuştu ki! Foulon'un halk düşmanı damadının beş yüz asker eşliğinde kente gelmekte olduğu haberi, herkesi

zivanadan çıkarttı. St. Antoine, damat beyin suçlarını çarşaf gibi kâğıtlara döktü. Sonunda adam ele geçirildi ve kazığa oturtuldu. O günkü üç ganimetin kel-lesi sokaklarda gezdirildi.

St. Antoine'ın kadınları ve erkekleri, ağlayan aç çocuk-larının yanlarına ancak gece karanlığında dönebildiler. Berbat fırıncı dükkânlarının önünde kuyruklar oluştu. Sabırla, bu ekmeklerden almak için beklediler. Mideleri ezik ve boştu. Konuşarak, günün başarılarını yeniden yaşayarak zaman geçirdiler. Bu sefil kuyruklar zamanla kısaldı ve eridi. Yüksek pencerelerde cılız ışıklar parlıyordu artık. Sokakta ateşler yandı, komşular bu ateşi paylaştılar. Yemekler kapı önlerinde yendi.

Pek iyi olmayan ve yetersiz yiyeceklerdi bunlar. İçlerinde ne et, ne de o ekmeklerin banılabileceği suları vardı. Onları besleyen şey, aralarındaki arkadaşlıktı. Neşelendiler bile. O gün en beterinden de olsa paylarına düşeni alan analarbabalar, sıksa çocuklarıyla oynadılar. Sevgililer böyle bir dünyada seviştiler ve umutlandılar.

Defarge'in meyhanesinden son müşteri grubu ayrıldı-ğında neredeyse gün ağarmaktaydı. Kapıyı sürgüleyen De-farge karısına:

“Sonunda beklediğimiz gün geldi sevgilim,” dedi.

“Evet,” dedi kadın. “Geldi!”

Böylece St. Antoine uyudu. Defarge'lar da uyudular. Kin, açlıktan kavrulmuş bakkalı ile uyudu. Trampet dinleni-yordu. Kanın ve telaşın değıştirmedeği tek ses trampetinkiydi. Sahibi Kin onu uyandırma ve çalsa, bastille düşmez-den, Foulon yakalanmazdan öncesi sesini verirdi. Oysa St. Antoine'ın bağrındaki kadın ve erkeklerin kısık sesleri için aynı durum söz konusu değildi.

YİRMİÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yangın

Yol işçisinin zavallı cahil ruhunu ve incelmış gövdesini ayakta tutacak ekmeğin parçalarını taştan çıkardığı çeşmenin aktığı köyde, değışen bir şeyler vardı. Kayalığı tutukluyu uzun süredir gören yoktu. Askerler vardı ama sayıları azdı. Askerleri koruyan subaylar vardı ama hiçbiri adamların ne yapacağını kestiremiyordu. Tek bildikleri yapacaklarının emirlere uygun olup olmayacağıydı.

Yıkıntılardan başka ürün vermeyen, mahvolmuş bir ül-keydi Fransa. Dört bir yana uzanan yeşil yapraklar, sarı ba-şaklar, zavallı insanlar gibi kuru ve kavruktular. Her şey ezik, itilmiş, bastırılmış ya da parçalanmıştı. Evler, çitler, evcil hayvanlar, erkekler kadınlar, çocuklar ve hamurundan yaratıldıkları toprak çok yıpranmıştı.

Çoğu kez değerli bir bay olan “Monsenyör” ulusal bir nimetti. Her şeye şövalye ruhu katıyordu. Görkemli ve par-lak bir yaşantının simgesiydi. Yine de sınıfsal açıdan olayları şöyle ya da böyle bu noktaya getiren yine bu Monsenyör'ün ta kendisiydi. Ne tuhaftı! Monsenyör için yaratılan bu evren nasıl da böyle kuruyup kavrulabiliyordu? Sonsuz düzende bir terslik olmalıydı besbelli rafların vidaları öylesine sıkıl-mıştı ki, raflar dağılıp, üzerlerindeki mallar tepe taklak oldu-lar. Barutlar saçıldı, kanlar aktı, diş

dokunur birşeycikler kalmadı. Monsenyör de böylesi aşağılık ve açıklanamaz bir olaydan kaçmaya başladı.

Monsenyör yıllar boyunca köyleri sıkıp suyunu çıkar-mıştı. Köyleri yalnızca av zevkini doyurma gereği duyunca onurlandırmıştı. Bu zevki, kimi zaman insan, kimi zaman hayvan avında bulmuş; av hayvanlarının korunması için boş alanlar, yabani doğa parçaları yaratmıştı. Ne var ki değişik-lik bu alanda değildi. Monsenyör'ün değişken, soylu, seç-kin, güzel ve güzelleştirilmiş yüzünün ortalarından kaybol-ması da değildi bu değişiklik. Aşağı tabakadan tuhaf tuhaf adamların ortaya çıkıvermesindeydi değişiklik.

Yol işçisi topraklara bulanmış, topraktan gelip toprağa döneceğini düşünmeksizin, aklı midesinde çalışıyordu. Ne az yiyeceği vardı! Olsa neler yerd! Arada bir uğraştığı işten kafasını kaldırdığında, kaba saba giyimli birilerinin yürüyerek yaklaşmakta olduğunu görüyordu. Böylelerine eskilerde pek rastlanmazdı; oysa şimdilerde sık sık gelir olmuşlardı. Gelen adam yaklaşınca onun adeta barbar kılıklı, uzun boylu, yol işçisine bile kaba görünen tahta ayakkabılar giymiş biri ol-duğunu gördü. Asık suratlıydı, yolların tozuna, çamuruna bulanmış, bataklıkların suyuna batmış, üstü başı yol kenarlarında biten sarmaşıkların dikenleriyle kaplanmıştı.

İşçinin bir dere yatağındaki alınlığın altına sindiği yağ-murlu bir temmuz günü, bir hayalet gibi yaklaşan adam böyle biriydi işte. Zor anlaşılır bir lehçe ile:

“Nasıl gidiyor Jacques?” diye sordu, “iyidir Jacques,” dedi işçi.

Elleri birleşti. Adam taşlara oturdu. “Öğle yemeğin var mı?”

Yol işçisi aç bir yüzle, “Şimdilerde akşam yemeği dı-şında yemek yok,” dedi.

“Moda olmuş!” diye homurdandı yolcu; Kimselerde öğ-le yemeği yok.”

Kararmış bir pipo çıkardı, doldurdu ve bir kav ile yaktı. Parlak bir ateşle yanana dek çekiştirdi. Sonra da içine iki parmağının arasında tuttuğu bir şeyler attı. Birdenbire bir duman çıktı ve pipo pof diye söndü.

“Tokalaşalım öyleyse.”

“Bu sözleri söyleme sırası yol işçisininidi. Eller yine birleşti.

“Bu gece mi?” diye sordu işçi.

“Bu gece.” pipoyu ağzına götürdü.

“Nerede?”

“Burada.”

Taşların üzerinde öylece bakışıp oturdular. Yağmur doluya çevirdi; tanecikler şarapnel gibi yağıyordu. Havamı açılmasını beklediler. Tepenin kenarına gelen yolcu:

“Göster!” dedi.

Yol işçisi parmağı ile işaret etti. “Şuradan gideceksin Doğruca yoldan git, çeşmenin yanından geç.”

“Şeytana anlat sen bunları!” diye sözünü kesti adamJ Gözleri fıldır fıldırdı. “Ne sokaktan, ne de

çeşmeden ge rim ben!”

“Pekâlâ. Şu köyün üzerindeki tepenin doruğundan fersah kadar ötede.”

“İyi. İşin ne zaman biter?”

“Güneş batarken.”

“Gitmeden önce beni uyandırır mısın? İki gecedir yol yürüyorum. Şu pipom bitsin, bebekler gibi uyuyacağım. Be-ni uyandırır mısın?”

“Elbette.”

Yolcu piposunu bitirip koynuna soktu. Tahta pabuçlarını çıkardı ve taşlara uzandı. Yatar yatmaz da uykuya daldı!

Uzaklaşan bulutlar gökte açıklıklar bırakmıştı. Bu aralıklardan süzülen güneş ışıkları toprağı gümüş gibi parılatmaktaydı. Eski mavi şapkasını kırmızı bir külah ile değiştirmiş olan yol işçisi, taşlarda yatan yolcuya büyülenmiş gibi bakıyordu. Gözleri hep ondaydı. Ellerinin ne yaptığını görmüyordu. Bu nedenle yaptığı iş de pek bir şeye benzemiyordu. Bronzlaşmış yüz, keçeleşmiş saç ve sakal, kaba yünden örülmüş kırmızı külah, el dokuması, kumaştan yapılmış abamsı kılık, özenle korunmuş güçlü bir yapı, uykuda sınıksız kapanmış dudaklar, yol işçisinde derin bir hayranlık uyandırıyor. Yolcu çok yürümüştü. Ayakları yara bere içindeydi. Ayak bilekleri çizik çizikti. Kan içindeydiler. Otlarla ve samanla doldurulmuş kocaman ayakkabılar, kilometrelerce sürüklenemeyecek kadar ağırdılar. Üstü başı delik deşikti.

Yanı başında diz çöken yol işçisi gizlediği silahların neler olabileceğini görmeye çalıştı, ama çabası boşunaydı. Adam kollarını göğsünde kavuşturmuştu, bu kollar, dudakları kadar sıkıca kenetlenmişlerdi. İşçiye öyle geliyordu ki; du-varlarla çevrili kentler, nöbetçi kuleleri, kapılar, iner kalkar köprüler bu adama vız gelirdi! Gözlerini adamın yüzünden kaldırıp ufka çevirdi; Fransa'nın tüm kentlerinde böylesine engel tanımaz adamlar olduğunu düşledi. Adam uyuyordu. Arasra yüzüne indiren doluya, ara ara açan güneşin dolu tanelerini elmas tanelerine dönüştürmesine aldırmaaksızın, batmakta olan güneş gökyüzünü kızartana dek uyudu. Alet-lerini toplayan işçi, adamı uyandırdı.

“İyi,” dedi uyuyan. “Tepenin doruğundan iki fersah ötede, ha?”

“Hemen hemen o kadar.”

“Hemen hemen. İyi.”

Yol işçisi rüzgârın gelişine göre, önünde ya da ardında toz bulutçukları kaldıra kaldıra evinin yolunu tuttu. Kısa sü-rede çeşmeye varmıştı. Kalabalığın arasına karıştı ve olup bitenleri tüm köye fısıldamaya başladı. Köylüler zavallı ak-şam yemeğini yedikten sonra her zaman yaptıkları gibi yat-madılar. Sokaklara döndüler ve beklediler. Fısıltı ile konuş-ma hastalığına tutulmuş gibiydiler. Karanlıkta tek bir yöne bakmaları da bulaşıcıydı sanki.

Vergi kesenekçisi Bay Gabelle çok huzursuz olmuştu. O da evinin damına çıkıp, aynı yöne bakmaya başladı. Çeş-me başında toplanmış, gittikçe kararan o yüzlere bakıyordu. Arada bir çanların çalınmasının uygun olacağını düşünmüş ve kilise baccısına haber yollamıştı.

Gece koyulaştı. Şatonun çevresindeki ağaçlar, binayı tehdit edercesine oynamaya başladı. Rüzgâr, içerdekileri uyandırmak istercesine, telaşlı bir haberci gibi terastan yukarı koştu ve kapıyı çaldı. Esintiler

eski mızrakların, bıçakların arasından geçti ve ağıtlar yakarak üst katlara vardı. Marki'nin uyuduğu yatağın perdelerini sallandırdılar. Doğu'dan, Batı'dan, Kuzey'den ve Güney'den gelen dört çift ayak, kurumuş otları eze eze geçti, dalları çatırdattı. Avluda birleşmeye çalışıyorlardı. Sonra dört ışık parladı ve gelenler tersi yönler'e dağıldı. Her şey yeniden karanlığa gömüldü.

Ama karanlık uzun sürmedi. Şato kendiliğinden ışımaya başlamıştı sanki. Yüzünde bir ışık oynaşyordu. Bu ışık oradan buradan kendini gösteriyor, taş parmaklıkların, kemerli; pencerelerin belirginleşmesini sağlıyordu. Işık yükseldi, genişledi ve parlaklaştı. Kısa süre sonra pencerelerden alevler" fişkırmaya başladı. Taş yüzler uzanmış yangını izliyorlardı. Şatoda kalmakta olan birkaç kişiden belli belirsiz sesler yükseldi. Bir at eyerlenip, dört nala salıverildi. Karanlıkta nal sesleri ve su şapırtıları duyuldu. Atlı, köpüren atı ile Bay Gabelle'in kapısına vardığında:

“Yardım et, Gabelle!” diye bağırdı. “Yardım edin!

Çan çalıyordu ama yardıma koşan kimse yoktu: Çeş-menin başındaki yol işçisi ve iki yüz elli arkadaşı kollarını kavuşturmuş, göğe yükselen alevleri izliyorlardı. En azın-dan yirmi metre yükseliyor diye söylendiler. Kimse kıpırda-madı.

Şatodan gelen atlı köpürmüş atı ile köyü dört nala geçip, kayalardaki hapishaneye ulaştı.

“Yardım edin, subaylar!” diye bağırdı. “Şato yanıyor! Değerli eşyalar kurtarılabilir! Yardım edin ne olur, yardım!”

Subaylar askerlere, askerler de yangına baktılar. Yar-dım emrini veren olmadı. Omuz silktiler.

Yanarsa yansındı!

Atlı bir kez daha köyün sokaklarından geçerken köy ay-dınlanıyordu. Köylü; kadını ile, erkeği ile evlerine koşmuş, her kirlili camın önüne bir mum yakıp koymuşlardı. Her şeyin yokluğunun çekildiği bu dönemde Bay Gabelle ödünç mum vermek istememişti ama daha düne kadar otoriteye karşı boynu kıldan ince olan yol işçisi üstüne yürüyüp de atlı arabalardan da pek güzel bir ateş elde edilebileceğini söyleyin-ce, mumları vermek zorunda kalmıştı.

Şato kendi yazgısına bırakıldı. Yangın homurdayıp, ku-durdukça cehennemden esen bir sıcak esinti yapıyı sürükleyip götürüyordu. Alevler yükselip alçaldıkça taş yüzler acı çekermiş gibi görünüyorlardı. Taş ve tahtalardan oluşan yığın aşağı inerken, burundaki çukurlar artık görünmez oldu-lar. Bir ara bir yüz duvarlardan sıyrıldı. Sanki acımasız Marki, kazıkta yakılıyor, alevlerle boğuşuyordu.

Şato yandı. Alevlere yakalanan yakın ağaçlar kıvrılıp kumdular. Dört adam tarafından tutuşturulan yöredeki ağaçlar şatoyu bir duman çemberinin içinde bıraktı. Havu-zun mermer çanağında eremiş kurşun ve demir kaynıyordu, sular kurudu. Kulelerin çinko damları, alevlerin önünde buz parçaları gibi eriyip gittiler. Sağlam duvarlarda büyük yarıklar ve çatlaklar oluştu. Aptallaşmış kuşlar bacalardan içeri düştüler. Dört kişi gecenin kefenlediği yollarda Kuzey'e, Batı'ya, Doğu'ya ve Güney'e ilerliyorlardı. Tutuşturdıkları me-şale yollarını aydınlatıyordu. Işımış köy alanında duran köy-lüler imdat çanını keyiflerince çalıyorlardı.

Olup bitenler bu kadarla da kalmıyordu. Açlıktan, yan-gından ve çan çalmaktan sarhoş olan köylü Gabelle ile, şu kiralrı ve vergileri toplayan Gabelle ile, bir görüşme yap-mak için sabırsızlanmaya başladılar. Hoş vergiler pek bir şey tutmuyordu. Kira ise toplanamıyordu. Evini ku-şatıp, kişisel bir görüşme için dışarı çıkmasını istediler. Bu-nun üzerine Gabelle kapıyı iyice sürgüledi ve düşünmeye başladı. Düşünceleri onu hemen dama, bacaların arasına çıkartmıştı. Yapılan hiçbir şeyi karşılıksız

bırakmayan bu ufak tefek Güneyli'nin kararı şuydu: Kapıyı kırarak olurlarsa kafa üstü aşağı atlayacak, hiç değilse birkaç kişiyi ezmiş olacaktı.

Bay Gabelle uzun bir gece geçirmiş olabilir. Ola ki uzaktaki Şato ona mum, kapısındaki yumruklar ve köylünün neşesi müzik olmuştur. Bu arada evin tam karşısında kötü kötü sallanan lamba direğini de unutmamak gerek! Köylüleri birkaç kez Gabelle için yerini değiştirmeye de kalkmış olabilirler. Karanlık bir okyanusun kıyısında, bütün bir yaz gecesini aşağı atlamaya hazır geçirmek doğrusu ya kolay değildi. Sonunda mumlar söndü ve insanlar neşe içinde dağıldılar. Bay Gabelle de canını hiç değilse geçici bir süre için alt kata taşıyabildi.

O ve ondan sonraki gecelerde yüz kilometrelik bir çemberin içinde ve diğer yangınların ışığında, daha az şansa sahip vergi kesenekçileri de vardı. Yükselen güneş, onları doğup büyüdükleri sokaklarda sallanırken buldu. Daha şanssız köylüler de vardı. Askerler ve görevliler onlara engel olmuş ve sonunda sallanan kendileri olmuştu. Ama kararlı dördü Doğu'ya, Batı'ya, Kuzey'e ve Güney'e ilerliyordu. Sallanan kim olursa olsun yangınlar sürüyordu. Ne kadar hesap kitap yapsalar, suya dönüşüp de alevleri söndürecek; darağacının boyutlarını hesaplayacak kimse yoktu.

YIRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Şeytan

Yangınların ve denizlerin yükseldiği, sağlam toprağın; gel'i olup da git'i olmayan okyanusların altında kaldığı üç fırtınalı yıl geçti. Küçük Lucie'nin üç yaşı daha altın bağlarla evinin huzurlu dokusuna işlenmişti.

Evdekiler birçok geceler yürekleri hoplatan ayak sesleri; duydular. Ayak sesleri onlara kırmızı bir bayrak altında birleşmiş, vahşi hayvanlara dönmüş insanların ve nasılsa sürdürülen bir vahşetin seslerini ulaştırıyordu.

“Senyör” gözden düşüp de Fransa'da istenmediğini ürünce çareyi, kaçmada bulmuştu. Yoksa Fransa'dan ve belki de canından olacaktı. Şu şeytani ayağına getiren ünlü köylü gibi, şeytani görünce dehşete kapılmış, düşmana tek soru dahi sormamış, tabanları yağlamıştı. Yıllar yılı Tanrı dualarını tersinden okuyan soylu bey, şeytani yeryüzüne indirebilmek için büyü üstüne büyü yapan Senyör, onu görür görmez soylu tabanlarına kuvvet kaçırmıştı.

Gözümüzün nuru sarayımız yoktu artık. Olsaydı bile yalnızca nişan tahtası olurdu. Hiçbir şeyi nurlandırmıyordu artık. Uzun süre önce bu göze Şeytan'ın gururundan, Satrap'ın zenginliğinden birer kırıntı kaçmıştı. Köstebek kadar kördü. Sonunda da hepten oyulmuştu işte. Entrika ve yoz-lukla dolu odalarından, kokuşmuş dış duvarına kadar yok oluvermişti. Soylular da yoktu. Oracıkta kuşatılmışlar ve son dalgalarla birlikte “askıya” alınmışlardı.

1792 gelmişti ve Senyörler dört bir yana dağılmış durumdaydı. Doğal olarak da buluşma yerleri Londra'nın Tellson bankası olmuştu. Ruhların yaşamlarında en çok buldukları yerlerde gezindikleri söylenir ya; meteliksiz Senyörlerde bir zamanlar meteliklerinin durduğu Tellson'dan ayrılmıyorlardı. Paris'ten en güvenilir haberler en kısa sürede buraya ulaşırdı. Üstelik Tellson'un gönlü yüceydi. Saygınlık-larını yitiren eski müşterilerine kapıları açıktı. Kaldı ki mete-likersiz fırtınayı önceden sezinleyip

de varlarını yoklarını İn-giltere'ye kaçırın zengin soylular konusunda bilgiyi yine Tellson'dan alıyorlardı. Fransa'dan her gelenin Tellson'a uğ-rayıp, geldiğini duyurması usulden olmuştu. Bütün bu nedenlerden ötürü, o günün Tellson'u bir tür Fransız bilgi Borsası'na dönüşmüştü. Halk bunu biliyordu. Tellson'dan ha-ber almak için başvurular öyle arttı ki, sonunda haberleri kâ-ğda yazıp, kapıya asar oldular.

Sıcak ve sisli bir öğle sonrasında Bay Lorry masasındaydı. Charles Darnay ise masaya eğilmiş, birşeyler fısıldıyordu. Başkan'la özel görüşmeler için ayrılan bölme, söz konusu bilgi borsası'na dönmüştü. Tıklım tıklım doluydu. Bankanın kapanmasına yarım saat vardı.

“Ruhunuz genç, en gencimizsiniz,” diyordu Darnay, “Yine de ben derim ki...”

“Anlıyorum,” dedi Lorry. “O kadar yaşlı mıyım?”

“Değişken bir hava, uzun bir yolculuk, belirsiz yol ko-şulları karma karışık bir ülke ve güvencede olmayacağınız bir kent!”

Bay Lorry neşe ve güven dolu bir sesle:

“Sevgili Charles” dedi, “Gitmem için gerekli nedenleri sayıyorsunuz, uzak durmam için değil. Benim için yeterince güvenli sayılır. Uğraşacakları yığınla adam var. Neredeyse seksenine merdiven dayamış bu ihtiyara neden ilişsinler ki? Kentin karmaşa içinde oluşuna gelince; öyle olmasaydı bankadan birinin gitmesine gerek kalmazdı. Yolun uzunlu-ğuna, havanın elverişsizliğine gelince; bunca yıldan sonra Tellson için o kadar sıkıntıya ben katlanamazsam, kim kat-lanır?”

Charles sesli düşünür gibi, “Keşke ben de gidiyor ol-saydım,” deyiverdi. Sesi tedirgindi.

“Bak hele! Daha demin bana akıl vermiyor muydunuz? Şimdi de kalkıp gitmek istediğinizi söylüyorsunuz. Üstelik bir Fransızınız! Tam akıl hocalığı yapacak adamı bulmuşum doğrusu!”

“İşte o nedenle gitmek istiyorum. O zavallı insanları se-ven biri olarak, onlar için haklarından vazgeçmiş biri olarak kendilerine söz geçirebilirim. Daha dün gece Lucie He ko-nuştuk...”

“Lucie ile konuşmuşlarmış! Çok iyi doğrusu! Lucie'den söz etmeye utanmıyor musunuz kuzum? Böyle bir zamanda Fransa'ya dönmeyi nasıl düşünürsünüz?”

“Ama giden ben değilim,” dedi Charles. Gülümsüyordu. “Siz gidiyorsunuz.”

Lorry, Başkana bir bakış fırlattı. Sonra da ekledi: “Gidiyorum gerçekten. Gerçek şu ki sevgili Charles, işlerimizi ne türlü zorluklarla yürütebildiğimizi, Paris'teki kayıt ve dosyala-rımızın ne tehlikelere açık olduğunu bilemezsin. Ele geçecek ya da yok edilecek kimi belgelerin kaç yüz kişinin canını yakacağını Tanrı bilir! Kim Paris'in tümüyle yanmayacağına ya da yağmalanmayacağına güvence verebilir? Adil bir se-çim yapıp bu belgeleri yok etmek ya da tehlikeden uzaklaş-tırmak yalnız benim elimde. Değerli zaman yitirilmezse tabii. Tellson bunu böyle bilir, böyle isterken eklemelerim azıcık ki-reçlendi diye mi geri duracağım? Şuradaki yarım düzine köhnemişin yanında ben delikanlı sayılırım!”

“Bu gençliğinize hayranım Bay Lorry!”

“Haydi canım efendim!” Bir kez daha Başkana baktı ve, “Şunu da unutmamalısınız dostum,” dedi, “Paris'ten bir şeyler çıkarmak neredeyse olanaksız. Kâğıtları ve değerli belgeleri geçiren adamlar kelleyi koltuğa alıyorlar. Aslında bunları size anlatmamam gerek.”

“Bu gece gerçekten gidiyor musunuz?”

“Durum herhangi bir gecikmeyi kaldırmayacak kadar kötü?”

“Yanınıza kimseyi almıyor musunuz?”

“Bana bir sürü insan önerildi. Hiçbiri için söyleyecek sözüm yok. Jerry’i götürmeyi planlıyorum. Uzun süredir Pa-zar geceleri koruyuculuğumu üstlenmiş bulunuyor. Jerry’nin sahibine dokunacak eli ısırarak bir İngiliz köpeği olduğu dışında akıllarına bir şey gelmeyecektir.”

“Yürekliliğinize ve özverinize hayran olduğumu yinele-meliyim.”

“Ben de sözlerinizin saçmalığını! Bu iş bitsin, belki de Tellson’un önerisini kabul eder, emekli olur, ayaklarımı uza-tırım. O zaman ihtiyarlamayı düşünecek zamanım olur belki.”

Bu konuşmanın geçtiği yer Bay Lorry’nın yazihanesiydi. Birkaç metre ötede ise Senyörler kaynıyordu. Söylediklerine bakılırsa çok yakında o aşağılık heriflerden öc alacaklardı. Ancak sürgündeki senyörlere yaraşır bir durumdu bu. Bu korkunç ihtilalden de gelmiş geçmiş tek ihtilalmiş gibi söz etmek İngilizlere yaraşır bir tutumdur. Sanki onu oluşturan neden varolmamış, yaratılmamıştı. Sanki Fransa’da milyon-larca sefile bakıp da onları zengin edecek yanlış kullanılmış, saptırılmış kaynakları görmemişlerdi. Olayın kaçınılmazlığını görmemiş, söylememişlerdi. Gerçeği bilen, akli başında bi-rinin bütün bu abartılı planlara, atıp tutmalara katlanması zordu. Charles Darnay’in de kanını beynine sıçratan sözler-di bunlar. Var olan huzursuzluğu daha da artırıyorlardı.

Konuşanların arasında barodan Bay Stryver da vardı. Devlet kapısında epey yükselmişti ve bu nedenle de sesini fazladan yükseltebiliyordu. İnsanları şişirip yeryüzünden sil-me yöntemleri, onlarsız edebilme konularında konuşmak-taydı. Kartalların kuyruklarına tuz ekip onlardan kurtulma öğretisi türünden şeylerdi düşünceleri. Darnay en çok ona sinirlenmişti. Alıp başını gitmekle, kalıp bir iki çift laf etmek arasında bocalıyordu.

Başkan, Bay Lorry’e yaklaşır masasına kirli bir mektup bıraktı. Mektubun gönderildiği kişinin kimliği konusunda bilgi edinmiş miydi? Mektup Darnay’e öyle yakındı ki üzerindeki ismi okudu. İsmi kendi ismi oluşu işi kolaylaştırmıştı. Adres şöyleydi:

İvedi. Fransız Senyörü St. Erremonde Markisi’ne, Tellson ve Bankacılık Şirketi eli ile. Londra, İngiltere.

Düğün sabahı Dr. Manette’in ondan tek bir isteği ol-muştu. Charles Darnayın sırrı Doktor’un izni olmadan açık-lanmayacaktı. Kimse adının St. Evremonde olduğunu bilmiyordu. Karısı en ufak bir kuşku duymuyordu. Bay Lorry ise hiç mi hiç bilemezdi. Bay Lorry’nin yanıtı, “Hayır,” ol-du. “Burada bulunan herkese sordum. Kimse bu bayın ne-rede olduğunu bilmiyor.”

Kapanış saati yaklaştıkça, Lorry’nin önünden geçen in-san seli de artmıştı. Kızgın, düzenbaz Senyörler mektuba baktılar. Marki konusunda söyleyecek aşağılayıcı sözleri çoktu ama hiçbiri onun nerede olduğunu bilmiyordu.

Biri, “Öldürülen kibar Marki’nin yeğeni sanırım,” dedi.

“Yine de soysuz biri,” dedi öteki.

“Görevini yüzüstü bırakan bir korkak,” dediler.

Söylenenlere bakılırsa Paris'ten kafası samanlara gö-mülü, bacakları dışarda çıkarmışlardı onu.

Yeni akımlardan etkilenmişti, arazilerini ayaktakımına devretmişti. Belasını bulduğunu umuyorlardı.

“Ne diyorsunuz!” diye bağırdı gürültücü Stryver. “De-mek öyle yaptı ha? O tiplerden demek. Şu rezil adı bir göre-lim bakalım!”

Darnay kendini daha fazla tutamadı. Bay Stryver'in om-zuna dokunarak, “Onu tanıyorum,” deyiverdi.

“Sahi mi? Bakın buna üzuldüm doğrusu.”

“Neden?”

“Neden mi Bay Darnay? Ne yaptığını duymadınız mı? Böyle zamanlarda bana neden diye sormayın bari.”

“Ama soruyorum işte.”

“Ben de üzgünüm diyorum Bay Darnay. Üzgünüm. Böyle tuhaf sorular sormanıza üzgünüm. En lanet olası şey-tanlığın etkisi altında kalmış, toplu katliamlar yapan pisliğe topraklarını vermiş birinden söz ediyoruz. Siz de onu tanı-yorsunuz ve neden üzgün olduğunuzu soruyorsunuz! Söyle-yeyim: Böyle alçaklar hastalıklarını başkalarına da bulaştırır-lar. Nedeni bu işte!”

Sırrı korumak isteyen Darnay kendini zorlukla tuttu. “Belki de onu anlamıyorsunuzdur.”

“Sizi nasıl köşeye sıkıştırabileceğimi biliyorum Bay Darnay,” dedi despot Stryver. “Sıkıştıracağım da. Bu adam bir beyefendi ise onu anlamıyorum. Bunu ona iletebilirsiniz. Madem topraklarını kasaplara bağışlamış, neden onların başında değil? Bunu merak ettiğimi de söyleyin ona.” Çev-resine bakıp parmaklarını şaklattı. “İnsandan iyi anlarım. Kendilerini o pek değer verdikleri ayaktakımın vicdanlarına bırakmazlar. Hayır beyler! En ufak bir kargaşada kaçıp gi-derler.”

Bu sözler ve son bir parmak şakırtısı ile, Bay Stryver'in omuzları Fleet Sokağı'na daldı. Dinleyenlerin beğenisini ka-zanmıştı. Geride Bay Lorry ve Charles Darnay kaldılar.

Bay Lorry:

“Mektubu alır mısınız?” diye sordu. “Nereye götürece-ğinizi biliyor musunuz?”

“Evet.”

“Mektubun bir süredir burada olduğunu da anlatır mısı-nız?”

“Evet. Paris yolculuğuna buradan mı çıkıyorsunuz?”

“Buradan. Saat sekizde.”

“Sizi yolcu etmek için döneceğim.”

Stryver ve ötekilerden tedirgin olan Darnay, yürüyerek Temple'ın sessizliğine dalınca mektubu açtı:

Abbaye Hapishanesi Tutuklusu

Paris Haziran 21, 1792.

Senyör Markim,

Yakalandım. Köylülerin elinde can korkusuyla kıvranı-yorum. Acı çektirilerek ve aşağılanarak Paris'e yayan getirildim. Yollarda da çok çektim.

Bu kadarla da kalmadı. Evimi yakıp yerle bir ettiler. Ya-kında adaletin önüne çıkartılacağımı; suçumun ve tutuklanma nedenimin, bir göçmen adına halka ihanet etmek oldu-ğunu söylüyorlar. Sizin adınıza onlara karşı değil de, onlar için davrandığımı anlatmaya çabalamam boşuna. Göçmen-lerin toprakları kamulaştırılmadan önce vergileri geri verdiği-mi anlatmam boşuna. Kira toplamadım. Mahkemeye gitme-dim. Aldığım tek yanıt bir göçmen için çalıştığım. Hep soru-yorlar; 'Nerede o?'

“Mösyö Marki, 'Nerede o? Nerede?' diye uykularımda ağlıyorum. Tanrıya soruyorum, gelip de beni kurtarır mı diye... Yanıt yok! Umutsuz gözyaşlarımı denizlerin ötesine gönderiyorum. Belki de Paris'teki Tellson Bankası size ula-şabilir.

“Tanrı, adalet, insanlık ve soyluluğunuz adına beni kur-tarmanız için size yalvarıyorum. Tek suçum size olan bağlı-lığım. Ne olur siz de bana olan bağlılığınızı gösterin! Her ge-çen dakika yok oluşa biraz daha yaklaşıyorum. Bu korkular hapisanesinden, saygılarımı ve bağlılığımı yolluyorum.”

Acılar içinde kıvranan, mahvolmuş

Gabelle

Darnay'ın huzuru kaçmıştı. Emektar, iyi, tek suçu Evremonde ailesine bağlanmak olan bu hizmetkârın yazdığı sa-tırlar yüzüne öyle kırgın bakıyordu ki, neredeyse gelip geçenlerden yüzünü saklayacaktı. Ne yapacağını bilemiyor, bir aşağı, bir yukarı dolanıyordu.

Soylu ailesinin adının kötüye çıkmasına neden olan olaylar karşısında düştüğü dehşet, amcasına karşı besle-diği kuşkular, koruması gereken bir düzen karşısında vicda-nının geçirdiği bocalamalar sonucunda kusurlu davranmıştı. Lucie'ye olan sevgisi nedeni ile yeni toplumsal durumu ace-leye gelmişti, pürüzlerle devşirmişti. Denetimi elden bırakmaması gerekirdi. Hep yapmayı amaçlamış, ama bir türlü gerçekleştirememişti.

Kendi isteği ile kurulan yuvasının mutluluğuna, sürekli çalışıyor olmasının gerekliliğine, zaman içinde birbirini kova-layan değişimlere ve sorunlara, önceki haftanın planlarını çaresiz kılan bu haftanın gerçeklerine kapılıp gitmişti. Tedirgin olmuştu ama yine de olaylara göz yummuştu. Harekete geçmek için fırsat kollamıştı ama fırsatları hep kaçmıştı. Fransa'daki yeni yönetimin kaçan soyluların mallarına el koy-duğunu biliyordu. Kimseye baskı yapmamıştı. Kimseyi tutuklatmamıştı. Hakkı olanları alırken zorbalık yapmamıştı. Verdiklerini kendi isteğiyle elden çıkarmıştı. Atıldığı yaşam-da bir ayrıcalığı, özel bir yeri yoktu. Ekmeğini kendi kazanı-yordu. Bay Gabelle, yoksullaşan ve başına bela olan arazi-leri emirleri doğrultusunda yönetmişti. Emirler kışın gereksi-nim duyulan yakacağın, yazın sıcağından çıkarılan ürünün, var olan azın paylaşılması doğrultusunda idi. Gabelle kendi selameti için savunması sırasında bunlardan söz etmişti. Bu Charles Damay'ın umutsuz bir karara varmasını kolaylaştırdı. Paris'e gidecekti!

Evet. Şu eski öyküdeki gemici gibi, rüzgârlar ve dalga-lar onu şeytan kayalarına çekiyordu. Gidecekti. Aklına gelen her şey onu hızla, daha hızla, daha serinkanlılıkla bu kor-kunç girdaba çekiyordu. Tedirgindi,

çünkü mutsuz yurdunda kötü işler dönüyordu, kendisi iyi durumda olmasına karşın şimdi orada değildi, akan kanları durduramıyordu, insanlık ve merhamet duygularını harekete geçiremiyordu. Az buçuk susturabildiği, az buçuk onu kınayan bu duygular ve görev bilinci, kendini diğer Senyörlerle kıyaslamak durumunda bı-rakmıştı. Kıyaslamanın sonucunda Senyörlerin aşağılayıcı sözleri onu yaralamıştı. Yetmezmiş gibi, geçmiş kavgaların takipçisi Stryver'ın kaba ve saldırgan sözleri de eklenmişti. Kellesi tehlikede olan Gabelle'in mektubu da tuz biber ek-mişti. Zavallı suçsuz Gabelle onun adaletine, onuruna ve adına sığınıyordu. Karırım vermişti. Paris'e gitmeliydi.

Evet. Şeytan Kayası onu çekiyordu. Kayalara çarpana dek yüzmeliydi. Kaya bunu bilmiyordu. Tehlike de görmüyordu. Gidip meseleyi ortaya koyunca, yarım kalmış da olsa yaptıklarının ardındaki iyi niyet Fransa tarafından şükran ve kabul görecekti.

Saf ve iyi gönüller hep iyilik yapmanın düşünüyörler-di. Darnay'ın gördüğü düşte, çığırından çıkmış bir İhtilali de-netim altına alıp yönlendirmek bile vardı.

Kararının ışığında bir o yana bir bu yana yürürken Lucie ile babasının o gidene kadar bunu bilmemeleri gerektiğini düşündü. Lucie ayrılığın acısını çekmemeliydi. Yaşlılar her şeyi kuşkuyla karşıladıkları için Dr. Manette'in o gittikten sonra haberdar olması, daha az huzursuzluğa ve tedirgin-liğe neden olurdu.

Tellson'a dönüp Bay Lorry'ye veda etme zamanı ge-lene dek dolaştı. Paris'e varır varmaz yaşlı dostunu araya-caktı ama şimdi bundan söz etmemeliydi. Atları koşulu bir posta arabası banka kapısında hazır bekliyordu. Jerry ise çizmelerini çekmiş, yol için donanmıştı.

Charles, Bay Lorry'e, "Mektubu ilettim. Yazılı bir yanıt getiremedim. Sözlü bir yanıtı kabul eder misiniz?" diye sor-du.

"Memnuniyetle," dedi Lorry. "Tehlikeli değilse tabii."

"Hiç değil. Abbaye'deki bir tutukluya gidecek."

"Adı ne?" Lorry not defterini çıkarmıştı.

"Gabelle."

"Gabelle. Bu zavallı Gabelle'e gidecek mesaj nedir?"

"Kısaca, Marki mektubunu almış, gelecekmiş deyive-rin."

"Zaman belirdildi mi?"

"Yola yarın akşam çıkıyor."

"Kişi belirtildi mi?"

"Hayır."

Bay Lorry'nin kendini sayısız paltolara ve pelerinlere sarıp sarmalamasına yardımcı oldu ve onunla birlikte Banka'nın sıcak ortamından Fleet Sokağı'nın ayazına çıktı.

"Lucie ve küçüğe sevgilerimi ilet Charles. Ben dönene kadar onlara iyi bak," dedi yolcu. Charles Darnay kuşkuyla gülümsüyor, başını sallıyordu.

O gece Ağustos'un on dördüydü geç vakitlere kadar oturdu ve iki tane çok içten mektup yazdı. Biri Lucie'yeydi. Paris'e gitmesini zorunlu kılan yükümlülüklerini anlatıyordu. Nedenlerini uzun uzun açıklıyor, kendine bir zarar gelmeye-ceğinden emin olduğunu belirtiyordu. Diğer Doktor'a yazıl-mıştı. Lucie'ye yazdıklarını yineliyordu. Her iki mektuba da gider gitmez iyi olduğuna dair mektup yazacağını ekledi.

Zor bir gündü. İlk kez ortak yaşamlarını düşünüyordu. Mutlu, ev işlerinin peşinden koşan karısına bir bakmış ve ona hiçbir şey söylememeye karar vermişti. Bir ara neredeyse söyleyecek gibi olmuştu. Bugüne dek onun yardımı olmadan hiçbir şey yapmamıştı. Gece ona ve en az onun kadar değerli olan adaşına sarıldı. Uyduruk bir nedenle ev-den ayrıldı. Yol çantasını gizlice hazırlamıştı. Gecenin ağır, sisli havasına ağırlaşmış bir yürekle çıktı.

Görünmez bir gün onu kendine çekiyordu, rüzgârlar, gelgitler hep ondan yanaydı. İki mektubu geceyarısını yarım saat geçe verilmek üzere, güvendiği kapıcıya bıraktı. At üzerinde Dover'a hareket etti. Tanrı, adalet, insanlık adına demişti zavallı tutuklu. Ağırlaşan yüreğine güç katan sözler-di bunlar. Değerli bildiği her şeyi geride bırakarak Loadstone kayalıklarına ilerledi.

İKİNCİ KİTABIN SONU

ÜÇÜNCÜ KİTAP

FIRTINA

BİRİNCİ BÖLÜM

Sır

1792 yılının sonbaharında Paris'e giden yolcu binbir güçlkle ilerleyebiliyordu. Fransa Kralı tüm görkemi ile tah-tında oturuyor olsaydı bile, kötü yollar, kötü atlar onu canından bezdirmeye yeterdi. Değişen zaman buna ek yeni en-gellemeler getirmişti. Her kent kapısı ve köy vergi bürosu, köylü yurtseverlerle doluydu. Ulusun hizmetinde, tüfekleri patlamaya hazır bekliyorlardı. Geleni geçeni durduruyor, sorguya çekiyor, kâğıtlarını inceliyor, ellerindeki listeden ad-larını arıyor, sonra da kâğıtları ellerine tutuşturup yol veriyor-lardı. Alakoydukları da oluyordu. I. Cumhuriyet'in değişen adına, Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ve Ölüm adına akıllarına o an ne gelirse kararları da o yönde oluyordu.

Fransa topraklarında birkaç fersah gidilmişti ki, Charles Darnay Paris'te aklanmadan bu yollardan geri

dönmesinin imkansız olduğunun bilincine vardı. Başına ne gelecekse sonuna kadar katlanmalıydı. Ardında kalan her köy, her ge-çit, her engel onu İngiltere'den ayırıyordu. Bu yaygın korku onu öyle etkilemişti ki, zincirlere vurup kafesler içinde Paris'-e götürseler, özgürlüğünün elden gittiğini bu denli hissedemezdi.

Bu kuşkuculuk yüzünden günde yirmi kez durduruldu; yirmi kez yolunu uzattı, peşinden yetişip gerilere döndürdü; önüne çıkıp karşıladı ve onu göz hapsine aldı, Yalnızca Fransa içindeki yolculuğu günler sürmüştü. Paris'e hayli uzak bir kasabada kendini yatağa bitkin attığı bir gece, Abbaye Hapishanesi'ndeki Gabelle dışında hiçbir nedeninin onu buralara sürükleyemeyeceğini düşündü. Bu küçük kasabanın denetim noktasında çektiği zorluklar öyle kor-kunçtu ki, yolculuğunun dönüm noktasına geldiğini anlıyor-du. Bu nedenle gösterildiği anda gece yarısı uyandırılınca pek şaşırmadı.

Uyandıranlar çekingen bir görevli ile ağızları pipolu üç kırmızı takkeliydi. Yatağa oturdular.

“Mülteci,” dedi görevli; “Seni Paris'e göndermem ge-rekıyor. Yanına da adam katacağım.”

“Yurttaş, Paris'e gitmekten başka bir dileğim yok. Ya-nıma da birini katmanız gerekmez.”

“Kes sesini!” dedi kırmızı takkelilerden, biri. Elinde tut-tuğu tüfeğin kabzasını yorgana vurdu: “Kes sesini dedim, Aristokrat!”

Çekingen görevli, “Bu iyi yurttaşım dediği gibi.” diyordu, “siz bir soylusunuz, yanınıza adam verilecek. Masraflarını da siz karşılayacaksınız.”

“Başka seçeneğim yok,” dedi Darnay.

“Seçenek ha! Şuna da bakın hele! Lamba direğini boylamadığına şükredeceğine, konuşuyor!”

Çekingen adam, “Söyledikleri doğru yurttaş,” diye araya girdi. “Kalk ve giyin mülteci.”

Darnay denileni yaptı ve bir grup kırmızı takkelinin bir ateşin çevresinde pipo tütürdüğü, içki içtiği ve sızdığı bir denetim noktasına götürüldü. Burada, kendisini götürecek olanlar için yüklü bir bedel ödedi. Sabahın üçünde, çamurlu ve ıslak yollara döküldüler.

Yanına verilen iki kırmızı takkeli ve kokartlı yurttaş kılıçlarını ve tüfeklerini kuşanmışlardı. Darnay'ı aralarına almış-lardı, Darnay kendi atını kendi sürüyordu ama eyerine bağlı gevşek bir ip yurttaşlardan birinin beline dolanmıştı. Yüzle-rine vuran yağmurun altında ilerlediler. Paris'e uzanan bal-çık yol boyunca, atları ve hızları dışında değişen bir şey ol-madı.

Gece yol alıyorlardı. Günün ışmasında birkaç saat son-ra duruyorlar, alacakaranlık çökene dek kımıldamıyorlardı. Yurttaşlar o denli yoksul giyimliydi ki, bacaklarına hasır sardılar. Omuzlarını yağmurdan korumak için de samanla örtündüler.

Darnay böyle gözü altında olmaktan çok rahatsızdı.

Adamlardan biri sürekli sarhoştü; elindeki tabancayı sarsakça kullanma eğilimleri göstermesi son derece rahat-sız ediciydi. Yine de Charles Darnay soğukkanlılığını korumaya çalışıyordu. Henüz ortaya konmamış bir dava ile bun-ların bir ilgisi olamazdı. Abbaye'deki tutuklu da söylediklerini doğrulayınca her şey yoluna girecekti.

Beauvais'ye varıp da insanlarla dolu sokakları görünce, durumun pek ürkütücü olduğunu kabullenmek zorunda kal-dı. Atların bırakıldığı yerde berbat bir kalabalık toplanmış, 'mülteciyi öldürün!' diye

bağırıyordu. Daha güvenli olacağını düşünerek attan inmekten vazgeçti ve “mülteci mi dostla-rım? Görmüyor musunuz ki kendi isteğimle buradayım?” di-ye sordu.

Ona saldıran, eli çekiçli bir nalbant, “Sen lanet olası bir kaçaksın! Lanet olası bir soylusun,” diye bağırıyordu.

Hancı araya girdi ve yatıştırıcı bir tonla, “Bırakın onu, bırakın!” diye seslendi. “Paris'te yargılanacak nasılsa.”

“Yargılanacak,” diye bağırdı nalbant, “Ve de vatan ha-ini ilan edilecek!”

Kalabalık, coşku ile katıldı bu sözlere. Hancı atın başını avludan yana döndürmeye çalışıyordu. Beline dolanmış olan sarhoş yurttaşın bakışları boştu. Dar-nay sesini duyurabildiğinde:

“Dostlar, yanılıyorsunuz... Ya da sizi kandırıyorlar. Ben hain değilim” demeye çalıştı.

“Yalan söylüyor!” diye bağırdı nalbant. O yasadan son-ra o lanetli canın senin elinde değil mülteci, halkın elinde!” İşte o an Darnay kalabalığın gözünde bir kıvılcım gördü. Saldırıya geçmelerine ramak kala hancı atını avluya sok-muştu. Kırmızı takkeli hemen yanbaşındaydı. Kapı kapanıp sürgüldü. Nalbant çekici ile kapıya vurdu, ama kalabalık homurdanmanın ötesinde bir şey yapamadan kalakaldı.

Darnay avluda ondan yana çıkan hancıya teşekkür etti. Sonra da, 'Nalbantın söz ettiği şu yasa nedir?' diye sordu.

“Mültecilerin topraklarının satımıyla ilgili bir yasa.”

“Ne zaman yürürlüğe kondu?”

“On dördünde.”

“İngiltere'den ayrıldığım gün!”

“Çıkacak başka yasaların ilkiymiş. Yabancı ülkelere gi-denler yurttaşlıktan çıkarılacakmış. Dönerler ölüme mah-kûm ediliyormuş. Canınınızın size ait olmadığımı söylerken bunu kastediyorlardı.”

“Ama şu anda böyle bir yasa yok, değil mi?”

“Ben nereden bilebilirim ki? Olabilir. Olacaktır. Hepsi bir. Ne umuyordunuz?”

Tavanarasındaki samanların arasında bir süre dinlendi-ler. Yola koyulduklarında tüm kasaba uykudaydı. Uzun süre bitmek bilmeyen berbat yollarda bata çıka ilerledikten sonra birkaç kulübenin bulunduğu bir yere geliyorlardı. Evler ay-dınlanmış oluyor, içerdekiler çoğunlukla kurumuş bir özgür-lük ağacının çevresinde dans ediyor, özgürlük şarkıları söy-ler oluyorlardı. Neyse ki o gece Beauvais'de uyku vardı.

Bir kez daha yalnızlığa ve ıssızlığa karıştılar. Zamansız soğuk ve yağmur yüzünden o yıl ürün vermeyen tarlalar bo-yunca ilerlediler. Yanmış evlerin görüntüsü manzarayı daha da garipleştiriyordu. Arada bir pusuda bekleyen görevli yurttaşlar yollarını kesiyorlar, duraklamalarına neden oluyor-lardı.

Sonunda günün ilk ışıkları onları Paris duvarlarının önünde yakaladı. Giriş kapalıydı. Yetkili birine benzeyen sert yüzlü adam:

“Tutuklunun kâğıtları nerede?” diye sordu. Darnay bu sevimsiz sözcükten irkılmışti. Adama özgür bir yolcu olduğunu, ülkenin durumu gözönüne alınarak ya-nna iki adam verildiğini, onların giderlerini de kendisinin karşıladığını belirtti.

Adam duymazlıktan gelerek: “Tutuklunun kâğıtları nerede?” diye yeniden sordu. Kâğıtlar, sarhoş Yurtsever’in takkesinin altındaydı. Çı-kardı. Gabelle’in mektubuna bakan yetkili hem şaşırılmış, hem de tedirgin olmuştu. Darnay’i dikkatle süzdü.

Onları oracıkta, atlarının üzerinde bırakıp kulübeye girdi. Çevresine bakan Darnay girişin askerler ve yurttaşlar tara-ından korunduğunun farkına vardı. Yurttaşların sayısı as-kerlere oranla çok fazlaydı. Köylülerin arabalarla getirdiği erzağın ve benzeri şeylerin içeri girişi çok kolaydı. Oysa en suçsuz görünen köylülerin bile çıkışları pek zor oluyordu. Erkekler, kadınlar, hayvanlar ve taşıtlar barikatın ardında bekliyorlardı. Denetim o denli sıkıydı ki barikattan pek ya-vaş geçebiliyorlardı.

Aralarından kimileri sıralarının geç geleceği düşünce-siyle yere yatıp uyuyorlar, ya da pipolarını tütürüyorlar, di-ğerleri de kâh dolaşiyor, kâh dertleşiyorlardı. Kırmızı takke ye üç renkli kokart, kadın erkek herkesin başındaydı.

Yarım saat boyunca çevreyi at üzerinde izleyen Darnay aynı yetkiliyi karşısında buldu. Muhafızlara barikata açmasını söylüyordu.

Sonra da Darnay için bir kâğıt verdi ve attan inmesini söyledi. Yurtseverler yorgun atı yedeklerine alıp arkalarına bakmaksızın çekip gittiler.

Darnay, kulübeye kadar rehberini izledi. Burası şarap ve tütün kokuyordu. Askerler ve yurttaşlar uykuda ya da uyanık, sarhoş ya da ayık, ya da ortalarda bir yerlerde, sağ-da solda yayılmışlardı. Gecedен kalma yağ kandili alacaka-ranlıkta titreyip duruyordu. Bir masada kâğıtlar vardı; kaba saba, esmer bir subay kâğıtların üstüne kapanmış, inceliyordu.

“Yurttaş Defarge,” dedi rehberine. “Bu mülteci Evremonde mu?”

“Ta kendisi.”

“Yaşın kaç Evremonde?”

“Evlı misin?”

“Evet.”

“Nerede evlendin?”

“İngiltere’de evlendim.”

“Kuşkusuz. Karnı nerede Evremonde?”

“İngiltere’de.”

“Kuşkusuz La Force Hapishanesi’ne götürüleceksin Evremonde.”

“Tanrı aşkına,” dedi Darnay, “Hangi yasaya ve hangi suça dayanarak?”

Subay bakışlarını elindeki kâğıttan kaldırdı:

“Yeni yasalarımız var Evremonde. Yeni suçlarımız da.”

Gülüşü katıydı. Yazmayı sürdürdü.

“Sizden buraya kendi isteğimle geldiğimi dikkate alma-nızı isteyeceğim. Önünüzdeki kâğıtta gelmemin nedeni olan yurttaşın isteği yazılı. Gecikmeden çağrısına karşılık vermek istiyorum. Buna hakkım yok mu?”

“Mültecilerin hakları yoktur,” dedi subay. Yazdığını bi-tirdi, bir kez daha okudu ve, “Gizli,” diyerek Defarge'a uzat-tı.

Defarge tutukluya peşimden gel dercesine bir hareket yaptı. Silahlı iki yurttaş da onlara eşlik ettiler. Basamakları inerlerken Defarge alçak sesle, “Bastille'de yatmış olan Dr. Manette'in kızı ile evlenen sen misin?” diye sordu. Darnay şaşırılmıştı.

“Evet.”

“Adım Defarge. St. Antoine'da şarapçiyim. Belki adı mı duymuşsundur.”

“Karım babasını almak için evinize gelmişti, değil mi?”

Karım sözcüğü Defarge'ın kafasında bir şeyler çağrıştırmıştı ki, ani bir sabırsızlıkla. “Şu yeni doğan Bayan Giyotin adına... Neden Fransa'ya geldiniz?”

“Az önce duydunuz,” dedi Darnay. “Gerçek olduğuna inanmıyor musunuz?”

“Kötü bir gerçek!” Kaşları çatılmış, ileri bakıyordu.

“Burada yitik biriyim. Her şey o denli haksız ki, ne olduğunu bilemiyorum. Bana yardım edebilir misiniz?”

“Hayır.” Defarge ileri bakıyordu.

Charles sordu:

“Bir şey sorsam yanıtlar mısınız?”

“Belki. Sorusuna bağlı. Söyle.”

“Haksızca götürüldüğüm bu hapisshanede dış dünya ile iletişim kurma özgürlüğüm olacak mı?”

“Görürsün.”

“Kendimi savunamadan oraya gömülecek miyim?”

“Göreceksin. Ne bekliyorsun ki? Burada daha önce yığınlarca insan daha beter zindanlara gömüldüler.”

“Benim yüzümden gömülen olmadı, Yurttaş Defarge.”

Defarge bir yanıt bulabilmek için yüzüne baktı ama ses-sizce yoluna devam etti. O sessizliğe gömüldükçe Darnay'in umut ışığı da zayıflıyordu. Aceleyle:

“Şu anda Paris'te bulunan, Tellson Bankası görevlisi Bay Lorry'nin La Force zindanına atıldığımdan haberdar ol-masının ne denli önemli olduğunu siz benden daha iyi biliyorsunuz. Benim adıma ona haber verir misiniz?” dedi.

Defarge'ın yanıtı: “Hiçbir şey yapmam. Benim görevim halkıma ve yurduma karşı. Size karşı ikisinin de yeminli ku-luyum. Sizin için hiçbir şey yapmam!” oldu.

Charles Darnay ona daha fazla yalvarmanın anlamsız olduğunu hissediyordu. Ayrıca gururu da incinmişti. Sessizlik içinde ilerlerken halkın tutuklu görmeye ne denli alışık ol-duğunu fark etti. Birkaç yaya başını çevirdi. Birkaçı soylu olduğu için yumruk salladı. Bunun dışında iyi giyimli birinin, bir soylunun götürülüyor olması bir işçinin iş giysileriyle yoldan geçmesi kadar olağandı. Geçtikleri dar ve kirli bir sokakta ateşli bir sokak konuşmacısı, bir taburenin üzerine çıkmış, kral ve ailesinin halka karşı işlediği suçları pek heyecanlı bir kalabalığa anlatıyordu. Darnay adamın sözlerinden hepsinin hapiste olduğunu, biri dışında tüm yabancı ailelerin kentten ayrıldıklarını öğrendi. Yolda bir şey öğrenememişti, çünkü yanına kattıkları kişiler onu kimse ile görüştürmemişlerdi. İn-giltere'den ayrılırken aklına gelebilen tehlikelerin çok daha fazlasıyla karşı karşıya olduğunu artık kavramıştı. Daha be-ter, çok daha beter olabileceğinin henüz bilincinde değildi. Son günlerin olaylarını önceden görebilseydi bu yola hiç çık-mayacağını kendi kendine itiraf ediyordu. Ama ilerideki gün-lerde başına geleceklerin yanında bu günü sıradan görmek bile olasıydı. Belirsiz bir gelecek vardı ve bu belirsizliğin için-de cahil insanlar doluydu. Günlerce ve gecelerce sürecek olan korkunç katliamlara başlanıp, kutsal hasat zamanının kana bulanmasına az kalmıştı. Bunlar Darnay 'e bir yıl sonrası kadar uzak geliyordu. Yeni doğmuş Bayan La Giyotin-di birçokları tanııyordu henüz. Yapılacak olan korkunç iş-ler, bu suçları işleyeceklerin kafalarında oluşmamıştı henüz. Bu iyilik dolu kafada nasıl oluşabilirlerdi ki?

Haksızlığa uğrayacağını, zorlu günler geçireceğini, eşi ve çocuğundan ayrı kalacağını anlayabiliyordu, ama bunun ötesinde bir şey bilmiyordu. Bunları düşünürken La Force'un avlusuna girdiler. Yüzü kıpkırmızı biri demir kapıyı açtı. Defarge ona mülteci Evrémonde'u tanıttı.

“Şeytan görsün yüzünü!” diye bağırdı adam. “Daha kaç gelececek bunların!”

Defarge teslim kâğıdını sessizce aldı, iki yurttışı ile bir-likte çekip gitti.

“Şeytan görsün hepsini! Biri daha! Daha kaç gele-cek?”

Karısının bu soruya verecek yanıtı yoktu, “İnsan sabırlı olmalı sevgilim,” dedi. Çaldığı zile koşup gelen gardiyanlar ona hak verdiler. Aralarından biri bu ortama ters düşse de “Özgürlük için!” bile dedi.

La Force berbat bir yerdi. Karanlık ve pislik içindeydi, iğrenç bir şekilde uyku kokuyordu. Tutuklu uykusunun ko-kusu, bakımsız yerlerde kıyıya köşeye hemen sinerdi. Baş-gardiyan, “Hem de gizli” diye söylendi. “Sanki her taraf tı-ka basa dolu değilmiş gibi!” Kâğıdı homurdana homurdana dosyaya soktu. Charles Darnay bir yarım saat daha onun keyfinin olmasını bekleyecekti. Kemerli odada kimi zaman ileri geri yürüyor, kimi zaman taş sıralara oturuyordu. Anah-tarlarını alan başgardiyan, “Yürü!” dedi. “Benimle gel mül-teci.”

Hapishanenin iç karartan gün ışığında onu koridorlar-dan ve merdivenlerden geçirdi. Arkalarında bir yığın kapı kapanıyor, kilitleniyordu. Sonunda kadın, erkek bir sürü tu-tuklunun birlikte bulunduğu, kemerli bir bölmeyle geldiler. Kadınlar uzun bir masaya oturmuşlardı. Okuyor ya da yazı-yorlardı. Kimileri de dikiş, nakış, örgü türünden bir şeyler yapıyorlardı. Erkeklerin çoğu iskemlelerin arkalarındaydı. O-dayı

arşınlayanlar eksik değildi.

Tutuklu bir kişiye utanç verici suçlar yakıştırmak öyle-sine olağanlaşmıştı ki, Darnay ister istemez irkildi. Tutuklu-lar ayağa kalkıyor, zamanın bilinen en ince davranışları ile onu selamlıyor, yaşamı süsleyen incelik ve güzelliklerle kar-şılıyorlardı. Hapishanenin havası ve karanlığı bu incelikleri öyle tuhaf bir biçimde gölgelemişti ki hepsi hayaletle benziyorlardı. Ne yüreklilikleri, ne de sefaletleri uygundu bu or-tama. Charles Darnay kendini ölümler arasında sandı. Tümühayaletti gördüklerinin! Güzelliğin hayaleti, yüceliğin haya-leti, inceliğin, gururun, neşenin, zekânın, gençliğin ve yaşlı-lığın hayaleti... Atıldıkları bu sahilden kurtulacakları günü bekliyor, buraya gelirken yaşadıkları ölümün değiştiremedi-ği bakışlarla bakıyorlardı.

Darnay donakalmıştı... Buradaki üzgün annelerle gençliklerinin baharındaki kızlarla karşılaştırdıklarında ortalarda dolaşan gardiyanlar göze ne kaba görünüyorlardı! Araların-daki karşıtlık hiç bu denli belirgin olmamıştı. Hayalet olma-lydılar. Darnay karabasan görüyorum diye düşündü. Soylu görünen ve soylu bir tavırla konuşan bir beyefendi:

“Buradaki talihsiz kişiler adına size La Force'a hoş geldiniz demekten onur duyuyorum” dedi; “Sizi aramıza geti-ren olaylar her ne ise geçmiş olsun. Dilerim acılarımız kısa sürede son bulur. Dışarıda olsaydık haddim olmazdı ama burada koşullar çok farklı, o nedenle de sorabilirim: Adınız ve durumunuz nedir?”

Charles Darnay zorlukla kendine geldi ve bulabildiği en uygun sözcüklerle istenilen bilgiyi verdi. Başgardiyamı göz-leri ile izleyen soylu, “Umarım gizli değilsinizdir?” diye sor-du.

“Ne anlama geldiğini bilmiyorum, ama öyle konuşuldu-ğunu duydum.”

“Ah ne kötü! Buna çok üzüldük, ama cesaretiniz kırıl-masın. Birçoğumuz önceleri, “gizli” idik, ama kısa sürdü.” Sesini yükselterek diğerlerine, “Üzgünüm ama gizli,” dedi.

Gardiyanların onu beklediği demir kapıya doğru ilerler-ken odada acıma duyguları yansıtan fısıltılar dolaşıyordu. En belirgin olanları kadın ve kızların yumuşak ve merhamet dolu sesleriydi. Ona iyilikler dileyip yüreklendiriyorlardı. Charles kapıdan dönüp teşekkürlerini belirtti. Başgardiyamı kapıyı kapadığında görüntüler sonsuza dek yok oldular.

Demir kapı yukarı giden taş bir merdivene açılıyordu. Darnay basamakları tek tek saydı, kırk basamak tırmanmışlardı. Başgardiyamı alçak, kara bir kapıyı açtı ve boş bir hücreye girdi. Soğuk ve rutubetliydi ama karanlık değildi.

“Seninki,” dedi adam.

“Neden yalnız bırakılıyorum?”

“Ben ne bileyim!”

“Kalem, kâğıt alabilir miyim?”

“Aldığım emirlerde böyle bir şey denmiyor. Seni gör-meye gelecekler. Onlara sorarsın. Şimdilik yalnızca yemek-lerini satın alabilirsin.”

Hücrede bir iskemle, bir masa, bir de saman şilte vardı. Başgardiyam çıkmadan önce bunları ve dört duvarı şöyle bir inceledi. Karşı duvara yaslanmış olan Darnay, yüzünün ne denli sağlıksız bir biçimde şiş olduğunu düşündü. Sanki bo-ğulmuştu da cesedi suda şişmişti. Adam gittiğinde işte ya-payalnız kaldım diye düşündü. Şilteye baktı. Midesi bulan-mıştı. “Sürünen bir yığın böceğin arasında ölümümünden son-raki

gövdem yatacak.”

Beş adıma dört buçuk adım... Beş adıma dört buçuk adım... Tutuklu hücreyi arşınıyor, uzaklıkları hesaplıyordu. Kentin gürültüsü uzaklardan gelen trampet sesine benziyor-du. Arada çığlık çığlığa insan sesleri de duyabiliyordu. Ayak-kabı yaptı. Tutuklu, uzaklıkları bir kez daha ölçtü. Aynı söz-leri yinelemem için daha hızlı yürüyordu. Şu demir kapının ardında kalan hayaletler vardı ya... Aralarında pencere-nin pervazında oturan siyah elbiseli biri vardı. Öyle benzi-yordu ki. Parlak sarı saçlarıyla... Tanrı aşkına aydınlanmış köylerden bir kez daha geçelim... Beş adıma, dört buçuk adım. Aklın derinliklerinden gelen bu bölük pörçük düşünce-lerle hücrelerinde dolanıp durdu. İnatla adımlarını sayıyordu.

Gürültü dalga dalga yükselmekteydi. Dalgaların altında kalanlar ise tanıdık seslerdi. Bunun dışında kentin boğuk trampet sesine benzeyen böğürtüsünde pek bir değişiklik olmamıştı.

İKİNCİ BÖLÜM

Değirmen Taşı

Paris'in Jaint Germain Mahallesi'nde bulunan Tellson Bankası yüksek duvarlarla çevrili yoldan sağlam bir kapı ile ayrılmış, büyüdükçe bir evin bir kanadını işgal ediyordu. Ev en zor günler gelene dek burada oturmuş, sonra da aççısı-nın giysisi ile sınırdan kaçmış olan bir soyluya aitti. Avcıların gözleri önünde kaçmıştı bu av. Kılık değiştirmiş soylu kişi ise aççısı dışında üç hizmetkârın katkıları ile hazırlanan kakaosunu dudaklarına götüren Senyör'den başkası değildi! Senyör gidince üç uşak Özgürlüğün, Eşitliğin, Kardeşliğin ve Ölümün Tek ve Bölünmez Cumhuriyeti'nin doğuşu sıra-sında soylu beylerin boğazlarını kesmeye gelmişlerdi. Hazır ve istekliydiler. Senyörün evine önce el konmuş sonra da devletleştirilmişti. Her şey hızla değişiyor, yasa üzerine ya-sa çıkıyordu.

Eylül'ün üçüncü gecesi olan bu gece de adaletin yurt-sever temsilcileri Senyör'ün evine yerleşmişlerdi. Her yer üç renge boyanmıştı. Üst katta konyak içmekteydiler.

Londra'daki Tellson, Paris'tekinin benzeriydi. Bankadakiler herhalde çıldırırlardı ve iflas bültenindeki yerini kısa sü-rede alırdı. İngiliz sorumluluk duygusu ve saygınlık tutkusu bahçedeki portakal ağaçlarına ne derdi? Hele hele tezgâhın üzerinde duran Eros heykeline? Ama Paris böyleydi işte. Tellson, Eros'u beyaza boyamıştı. Orada öylece serin be-yaz giysileri ile duruyor, okunu paralara doğrultuyordu. As-lında gerçek yönü de çoğunlukla bu olurdu! Bu genç doğa çocuğu Londra'nın Lombard Sokağ'ında olsaydı, iflasın eşi-ğine getirirdi bankayı. Ardındaki perdeli kemer ile büyük ay-na da aynı işi görürdü. En küçük bir neşe belirtisi hiç de yaşlı olmayan memurların tümünü sokağa döküp dans etmelerine yol açıyordu. Ama Parisli Tellson, işlerini pek de güzel kıvrıyordu. Her şey yolunda gittiği sürece kimse ür-küp parasını çekmemişti.

Bugünden sonra Tellson'dan ne para çekilecekti? Ka-lan, yitirilen ve unutulmuş paralar ne olacaktı? Sahipleri ha-pishanelerde çürürken, kasalarda hangi gümüşler ve mücevherler pas tutacaktı? Bu dünyada kapanamayp da öte-kine devrolunacak kaç hesap olabilirdi ki? Ne başka kimse ne Bay Lorry bu soruların yanıtını verebilirdi o gece. Bay Lorry'nin kafası karmakarışık.

Dürüst ve yürekli yüzünde lambanın oluşturabileceğinden daha karanlık, oradaki hiçbir nesnenin düşüremeyeceği bir gölge vardı. Dehşetin gölgesiydi bu. Artık bir parçası haline geldiği bankaya olan

derin bağıllığından dolayı üst kat-taki odalarda kalıyordu. Oysa buranın yurttaşlar tarafından kullanılıyor olmasını bir güvence olarak değerlendirenler de vardı. Lorry onlardan değildi. Böyle şeylere pek önem ver-mezdi, yalnızca kendine düşeni yapardı. Avlunun öte yanın-da, aralarında senyörünkilerin de bulunduğu arabalar vardı. Sütunlarda iki kocaman meşale yanıyordu. Bunların ışığında ise bir bileytaşı görüyordunuz. Yakınlardaki bir demirci-den ya da bir atölyeden acele ile getirilmiş gibiydi.

Bay Lorry yerinden kalktı, bunlara bakarken ürperdi, yeniden oturduğu yere döndü. Yalnızca camı değil, panjur-ları da açmıştı, tepeden tırnağa tir tir titriyordu. Yüksek duvarların ve sağlam kapının ardından kentin sesleri geliyordu. Tuhaf, başka dünyalardan geliyormuşçasına bir tınısı vardı bu seslerin. Korkunç bir doğanın sesleri Tanrıya ulaşıyordu. Ellerini kavuşturan Bay lorry, “Şükür Tanrıma!” dedi. “Sevdiklerimden hiçbiri bu gece, bu berbat kentte değil. Tanrım, tehlikede olanlara acı!”

Az sonra kapıdaki çıngrak çalındı, “döndüler,” diye dü-şündü Bay Lorry. Kulak kabarttı. Birileri avluya gimişti. Kapı kapanınca ortalık yine sessizliğe büründü. Banka konusunda duyduğu tedirginlik ve sinirlilik yeniden ortaya çıkmıştı. Değişiklikler bu tür duyguları ön plana çıkarıyordu. İyi korunuyordu. Görevlilerin yanına gitmek için yerinden kalktığı sı-rada kapı açıldı ve içeri iki kişi daldı. Lorry şaşkınlıktan dilini yutacaktı neredeyse!

Lucie ve babası! Lucie'nin kolları ona doğru uzanmıştı! Yüzündeki içten anlam ve duygu yoğunluğu süresiz oraya damgalanmış gibiydi.

“Bu da nesi?” diye bağırdı şaşkın şaşkın Bay Lorry. Soluk soluğaydı. Aklı iyice karışmıştı.

“Lucie!.. Manette! Ne oldu? Sizi buraya getiren ne? Ne oldu?”

“Lucie o şaşkın ve solgun hali ile Lorry'e sarıldı:

“Sevgili dostum,” dedi, kocam için buradayız.”

“Kocan mı?”

“Charles.”

“Charles'a ne olmuş?”

“O burada.”

“Paris'te mi?”

“Birkaç gündür burada. Üç ya da dört olmalı. Tam ola-rak bilemiyorum. Bir sorumluluk duygusu onu buralara getir-miş. Kent sınırında tutuklayıp hapishaneye atmışlar.”

Yaşlı adamın ağzından bir çığlık koptu. Aynı anda da kapıdaki çanlar bir kez daha çaldı. Ardından avludan konuş-ma sesleri ve gürültüler gelmeye başladı. Pencereye doğru dönen Doktor gürültünün nedenini sordu.

“Dışarı bakmayın!” dedi Lorry. “Dışarı bakmayın. Yal-varırım Manette... Panjurlara dokunmayın!”

“Sevgili dostum,” dedi Doktor; “benim burada doku-nulmazlığım var. Ben bir Bastille tutuklusuyum. Paris'te, hat-ta tüm Fransa'da hiçbir yurtsever Bastille'de yattığımı bilip de bana el kaldıramaz. Elleri kalkıyor ama ya sarılmak ya da omuzlarda taşımak için. Eski sıkıntılarımla sayesinde sınırı geçip buralara

gelebildik ve Charles'dan haber alabildik.

Böyle olacağını biliyordum. Charles'a yardım edebileceğimi biliyordum. Lucie'ye de söyledim. Nedir bu gürültü?" Eli yine pencereye uzanmıştı.

Çırpınan Bay Lorry, "Bakmayın!" diye bağırdı. "Hayır Lucie. Hele sen hiç bakma!" Ona sarılıp, geri çekti. "Kork-ma birtanem. İnan Charles'ın başına kötü bir şey geldiğini duymadım. O korkunç yerde olduğunu bile biliyordum. Hangi hapishanede?"

"La Force'da."

"La Force ha! Sevgili yavrum, sen hep yürekli oldun. Şimdi de sakinleşip dediklerimi yapacaksın. Birçok şey bu-na bağlı, inan bana! Bu gece yapabileceğin bir şey yok. Dı-şarı çıkamazsın. Charles adına senden zor bir şey isteyece-ğim. Söz dinleyeceksin, sakın ve sessiz olacaksın. Seni ar-ka taraftaki bir odaya yerleştirmeme izin vereceksin. Ba-banla beni başbaşa bırakmalısın. Ölümle yaşam arasındaki pay kıldan ince. Bu nedenle de gecikmemen gerek."

"Sizi dinleyeceğim. Görünüşe bakılırsa başka seçene-ğim yok. Doğruyu söylediğinizi de biliyorum."

"Yaşlı adam onu öptü ve kendi odasına götürdü. Kapıyı üzerine kitledikten sonra Doktor'un yanına koştu. Pencereyi ve panjurları aralayıp dışarı baktılar.

Kadın ve erkeklerden oluşan kalabalık avluyu doldura-mayacak kadar azdı. Topu topu kırk elli kişiydiler. Ev sahipleri onları içeri almıştı. Onlar da avluya doluşup biley taşında çalışmaya başlamışlardı. Taş amaçları doğrultusunda, ayak altı olmayan bir yere getirilmişti. Ne korkunç işçilerdi bun-lar! İşleri ne korkunçtu!

Biley taşının iki kulpu vardı. Taşı çeviren iki adam deliler gibiydiler. Her döndürüşte saçları havalanıyor ve yüzleri barbar maskelere bürünmüş ilkel insanlara dönüyordu. Tak-ma kaşlar ve takma bıyıklar takılmıştı. Hayvanca heyecan-lardan, bağırılmaktan, uykusuzluktan kan ter içindeydiler. Bu serseriler kolu çevirdikçe bukleleri kâh gözlerinin üzerine düşüyor, kâh enselerine sarkıyordu. Damlayan ve akan kanların taştan sıçrayan kıvılcımlarla birleşmesinin oluştur-duğu görüntü, kan ve ateşin kötülüğünün görüntüsüydü. Kana bulanmamış tek kişi yoktu. Biley taşına ulaşabilmek için birbirlerini itip kakan insanlar arasında yarı bellerine ka-dar soyunmuş erkekler de vardı. Gövdelerini paçavralarla örtmüşlerdi. Kirliydi. Kadınların dantellerinden, ipeklilerin-den, kurdelelerinden oluşan bu paçavralar kana bulanmıştı. Bilenmeye getirilmiş tüm baltalar, bıçaklar, süngüler, kılıçlar kan izleri taşıyordu. Kılıçların bir kısmı onları taşıyanlarca bellerine paçavralarla tutturulmuştu. Hepsi aynı renkteydi. Kıvılcımların arasından aletlerini kapanlar sokağa fırlıyorlar-dı. Kudurmuş yüzlerindeki kırmızılık da aynı tondaydı. Karın-cayı incitmeyecek biri bile eline bir tüfek alıp tümünü taşılaştırmak için yirmi yılını verebilirdi. Boğulmakta olan biri tüm yaşamının gözlerinin önünden geçtiğini nasıl görürse, bu manzara da işte öyle bir anda kavranıvermişti.

Pencereden ayrıldılar. Doktor'un bakışları dostunun bembeyaz kesilen yüzünde bir açıklama aradı. Kilitli odadan yana korka korka bakan Lorry:

"Tutukluları öldürüyorlar," dedi. Dediklerinizden eminseniz ve varolduğuna inandığınız gücünüz gerçek ise bu şeytanlarla tanışın ve sizi La Force'a götürsünler. Çok geç olabilir, bilemiyorum. Yitirilecek zamanımız yok."

Dr. Manette onun elini sıktı. Şapkasını bile almadan çı-kıp, avluya vardığında Lorry pencerenin yanına henüz ulaş-mıştı. Bembeyaz saçları, etkileyici yüzü, davranışlardaki özgüven, onu silahları su gibi yarararak biley taşının başındaki sohbetin ortasına getiriverdi. Bir an için bir sessizlik oldu. Ardından da telaş ve

fısıldaşmalar. Ne dediği anlaşılamıyordu. Birden Bay Lorry onu gördü. Omuz omuza vermiş yirmi kişinin odasındaydı.

“Bastille'li tutuklu çok yaşa! Bastille'dekinin akrabasına yardım edelim! Bastille'liye yol verin! La Force'daki Evremonde'u kurtaralım!” sesleri dört bir yana dağıldı. Binlerce ses yankılandı.

Bay Lorry panjurları ve perdeleri kalp çarpıntuları arasın-da kapadı. Lucie'ye koştu ve babasına yardım edildiğini, o-nun Charles'ı bulmaya gittiğini söyledi. Lucie'nin yanında çocuğu ile Bayan Pross vardı.

Gecenin sessizliği her yeri kaplamıştı. Bay Lorry'nin eli-ni tutan Lucie yere oturmuştu. Aptallaşmış gibiydi. Bayan Pross çocuğu Lorry'nin yatağına yatırmış, başı da güzel çocuğunun yanına düşmüştü. Zavallı bir eşin iniltileri ile do-lu uzun, upuzun bir gecede, ne baba, ne de haber geliyor-du! Büyük kapıdaki çan gecenin karanlığında iki kez çaldı. Patlamalar yinelendi, bilek taşı döndü.

“Ne oluyor? Askerlerin kılıçları bilmiyor.”

“Burası güzelim, artık devletin malı ve bir anlamda da silah deposu sayılır.”

İki kez bilediler. Son bileyiş zayıf ve kesik kesikti. Kısa bir süre sonra gün ağarmaya başladı. Lorry çekinerek dışarı baktı. Taşın yanındaki kaldırımında yatan biri kalktı. Boş ba-kışlarla çevresine bakıyordu. Ölülerin yattığı savaş alanında sürünerek kendini kurtarmaya çabalayan yaralı bir asker gi-biydi. Bu yorgun katil, Senyör'ün arabalarından birini görün-ce yalpalaya yalpalaya yürüdü ve bu görkemli taşıta içine tırmandı. Zarif uykusundan geri kalanı arabanın yastıkları üzerinde değerlendirmek için de kapıyı kapattı.

Bay Lorry dışarı tekrar baktığında en büyük bilek taşı Dünya bir kez daha dönmüştü. Avlu kıpkırmızıydı. Ufak bi-ley taşı sabahın serinliğinde tek başına duruyordu. Üzerindeki kızılık güneşin marifeti değildi ve güneş bu kızılığı yok edemezdi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gölge

İş saati geldiğinde Bay Lorry'nin kafasında billurlaşan ilk düşünce, bir göçmen tutuklunun eşini ve çocuğunu ba-rındırarak Tellson'u tehlikeye atmaya hakkı olmadığıydı. Lucie ve çocuğu için varını yoğunu, güvenliğini, yaşamını dü-şünmeksizin gözden çıkarırdı, ama emanet kendinin değildi. Kaldı ki konu “iş” olunca Bay Lorry ilkelerine hep bağlı ka-lırdı.

Aklıma Defarge geldi. Meyhaneye gidip sahibinden bu kargaşa içindeki kentte güvenceli bir yer bulması için yar-dım istemeyi düşündü. Aynı nedenlerle de vazgeçti. Defar-ge en karanlık çevrelerin adamıydı. Belki de söz sahibiydi ve kanlı dolapların bir parçasıydı.

Öğlen olduğu halde Doktor hâlâ dönmemişti. Her ge-çen dakika Tellson'u biraz daha tehlikeye sokuyordu. Bay Lorry Lucie'ye danıştı. Genç kadın babasının kısa bir süre için daire tutmaktan söz ettiğini, Tellson'a yakın olmasını is-tediklerini söyledi. Önerinin karşı çıkılacak bir yanı yoktu. Kaldı ki

Charles'ın işleri iyi gidip, serbest kalsa bile Paris'ten hemen ayrılması olanaksızdı. Bay Lorry uygun bir daire ara-maya çıktı ve buldu.

Gözden uzakta, bir yan sokaktaydı. Panjurları kapalı metruk evlerin bulunduğu küçük bir meydana bakıyordu. Bay Lorry, Lucie'yi, Bayan Poross'u ve çocuğu hemen bu eve taşıdı, onları elinden geldiğince rahat ettirmeye çalıştı. Jerry'yi yanlarında bıraktı ve işine döndü. Kapılardan sığma-yan Jerry kolay alaşağı edilecek cinsten biri değildi.

Sıkıntılı ve üzüntülü bir gündü. Bay Lorry banka kapa-nana dek hem günü, hem de kendini tüketti. Bir gece önce-sinde olduğu gibi odasında yapayalnızdı. Neler yapması gerektiğini düşünüyordu ki, merdivenlerde de ayak sesleri duydu, Birkaç dakika sonra yanına bir adam geldi. Dikkat-lice Lorry'ye baktı ve, "Jarvis Lorry sen misin?" dedi.

"Buyrun benim," dedi Lorry. "Tanışıyor muyuz aca-ba?"

Gelen adam, iriyarı, kıvrık siyah saçlı, kırk elli yaşların-da biriydi. Yanıt olarak soruyu yineledi. Vurgulamada deği-şiklik yoktu.

"Beni tanıyor musunuz?"

"Sanırım görmüşlüğüm var."

Telaşlanan Lorry, "Doktorun yanından mı geliyorsa-nuz?" diye sordu.

"Evet. Beni Dr. Manette gönderdi."

"Ne diyor? Bana haber mi gönderdi?"

Defarge onun sabırsızlıkla uzanan eline bir kâğıt par-çası tutuşturdu. Yazı Döktor'un elyazısıydı.

"Charles iyi, ama ben henüz buradan ayrılamıyo-rum. Charles'ın eşine mektup göndermesi için izin koparabildim. Bu pusulayı getiren haberci Lucie'yi gör-sün."

Bir saat önce La Force'dan yazılmıştı. Mektubu okuyan Lorry rahatlamıştı. Neşeyle, "Benimle gelir misiniz?" dedi.

"Peki."

Defarge'ın ne denli az konuştuğunun farkına henüz varmamış olan Lorry, şapkasını aldı ve birlikte avluya çıktı-lar. Avluda iki kadın vardı, bunlardan biri örgü örüyordu.

"Bayan Defarge bu," dedi Bay Lorry.

On yedi yıl önce de onu aynı sözlerle bırakıp gitmişti.

"Evet o," dedi kocası.

"Bayan bizimle mi geliyor?"

"Evet. İnsanları tanması, yüzlerini ezberlemesi gerek. Güvenlikleri için."

Defarge'ın davranışlarından tedirgin olmaya başlayan Lorry ona kuşkuyla baktı ve önden ilerledi. Kadınlarm ikisi de peşlerinden geldiler. İkinci kadın Kin'di.

Sokakları olabildiğince çabuk geçtiler ve yeni evin mer-divenlerini tırmandılar. Kapıyı Jerry açtı. Lucie tek başınaydı, oturmuş ağlıyordu.

Genç kadın Lorry'nin getirdiği habere çok sevindi ve notu getiren ele sarıldı. Bu not bu ele geceyarısı nasıl geç-miş, bu elin başına ne işler açabilir diye düşünmüyordu.

Güçlü ol sevgilim! Ben iyiyim. Burada babanın sözü geçiyor. Bu mektuba yanıt veremeyeceksin. Benim için çocuğumuzu öp!

Yazılanların tümü buydu, ama Lucie için o denli değer-liydiler ki! Lucie, Defarge'ı bırakıp, karısının örgü ören elle-rinden birini öptü. Duygusal, sevecen, şükran dolu, kadınsı bir davranıştı bu. El karşılık vermedi. Buz gibiydi. Ağır ağır aşağı düştü, örgüsünü alıp işini sürdürdü.

Bu dokunuşta Lucie'yi kendine getiren bir şeyler vardı. Tam notu göğsüne sokuyordu ki elleri boynunda dondu, korkuyla Bayan Defarge'ın yüzüne baktı. Kadın dik dik bakıyordu, duygudan yoksundu.

“Güzelim,” dedi Bay Lorry. “Sokaklarda sık sık ayak-lanmalar oluyor. Seni rahatsız edebileceklerini sanmıyorum ama Bayan Defarge koruyabilme gücü olduğu kişileri tanımak istiyor.” Güven verici sözlerine ara veren Lorry, Defarge'a döndü ve:

“Sanırım bunu anlatmam gerek, değil mi yurttaş?” diye sordu. Yaşlı adam, üçlünün taşlaşmış davranışlarından et-kilenmişti, açıkça belli oluyordu bu.

Defarge'la karısı bakiştılar. Sonunda Defarge söyleneni onaylarmışçasına başını salladı.

“Sevgili küçüğü ve Bayan Pross'u getirsen iyi olur Lucie. Bizim sadık Pross'umuz, Bay Defarge, bir İngiliz hanı-mıdır, Fransızca bilmez.”

Adı geçen hanımın her türlü yabancı ile baş edebileceğine dair köklü bir inancı vardı. Hiçbir tehlike ya da sıkıntı onu yıldıracağı benzemiyordu. Ellerini kavuşturup da Kin'e bakarken, “Ne var ne yok küstah suratlı?” dedi. “İyisindir umarım!” Bayan Defarge'ı da İngilizce bir öksürükle karşı-ladı. Ne var ki ikisi de ona pek yüz vermediler.

“Bu onun çocuğu mu?”

Bayan Defarge ilk kez işini bırakıp, şişin ucu ile çocuğu gösterdi. Yazgının parmağı gibiydi.

“Evet bayan,” dedi Lorry. “Zavallı tutuklunun tek ve sevgili evladı.”

Bayan Defarge ve ötekilerinin düşürdüğü gölge o denli ürkütücüydü ki anne içgüdüsel olarak çocuğun yanına eğilip kucakladı. Gölge şimdi hem annenin hem çocuğun üzerine düşmüştü.

“Yeter,” dedi Bayan Defarge. “Göreceğimi gördüm. Gidebiliriz.”

Bu sakın görünüşünün altında kötülük yatıyordu. Ne denli ustaca gizlenirse gizlensin Lucie bunu sezdi ve paniğe kapıldı, kadının giysisine yapışarak:

“Zavallı kocama iyi davranm,” dedi. “Ona kötülük yap-maym. Onu görmeme yardımcı olacak mısınız?”

Bayan Defarge ona dik dik baktı:

“Benim kocanla işim yok. Beni ilgilendiren Doktor Manette'ın kızı... Yani sen...”

“Öyleyse benim için Charles'a merhamet edin. Çocuğu için! Merhamet etmeniz için o da size dua edecektir. Öteki-lerden çok sizden korkuyoruz.”

Bayan Defarge bunu övgü kabul etti ve kocasına baktı. Sıkıntıdan başparmağını kemirmekte olan Defarge yüzüne daha katı bir anlam vermişti. Bayan Defarge gülümseyerek:

“Kocanız mektupta ne diyor?” diye sordu. “Nüfuz gibi bir şeylerden söz etmiyor mu?”

Kâğıdı koynundan aceleyle çıkaran Lucie korkulu göz-lerle kadına baktı: “Babamın sözünün sayıldığını söylüyor.”

“İyi ya... Babamın nüfuzu sayesinde kocan hapisane-den kurtulsun bakalım.”

“Bir eş, bir anne olarak sizden bana acımanızı istiyorum. Gücünüzü suçsuz kocama karşı değil de; ondan yana kullanmanızı istiyorum. Siz de bir kadınsınız. Ne olur bir eş, bir anne olarak beni düşünün!”

Bayan Defarge'ın bakışları her zamanki gibi buz gibiydi. Arkadaşı Kin'e döndü:

“Şu küçük kadar olduğum yıllardan beri, çocukluğum-dan beri görmeye alıştığımız analar ve eşler düşünüldü mü? Kocaları, babaları sık sık hapisanelere tıklıp onlardan uzak tutulmadılar mı? Yaşamınız boyunca kardeşlerimizi ve çocuklarımızı sefalet, çıplaklık, açlık, susuzluk, acı, baskı, ba-kımsızlık içinde kıvrandırken görmedik mi?”

“Başka bir şey görmedik,” dedi Kin.

Gözlerini Lucie'ye çeviren Bayan Defarge, “Bu yükü uzun yıllar taşıdık,” dedi. “Sen karar ver, tek bir eşin ve ananın sıkıntısı bizi etkileyebilir mi?”

Örgüsüne döndü ve dışarı çıktı. Öc peşindeydi. En son Defarge çıktı, çıkarken de kapıyı sıkıca kapadı.

“Cesaret sevgili Lucie,” dedi Lorry. “Cesaret, yine ce-saret! Şimdilik her şey iyi gidiyor. Birçok zavallı için son günlerde gittiğinden çok daha iyiye gidiyor. Üzülmeyi bırak ve şükret.”

“Umudumu yitirmedim ama o korkunç kadın umutlarımı gölgeliyor.”

“Haydi canım! O güçlü yürekte bu umutsuzluk da ney-miş! Gölgeleyenmiş! Saçma bir şey bu Lucie.”

Ne var ki, Defarge'ların davranış biçimi onun yüreğini, de karartmıştı. Saklamaya çalıştığı düşünceler canını çok sı-kıyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Fırtınadaki Sessizlik

Doktor Manette ortadan kayboluşunun dördüncü saba-hına dek geri dönmedi. Bu korkunç zaman diliminde neler olup bittiği Lucie'den tümüyle saklandı. Kadınlı erkekli bin yüzütuklunun halk tarafından öldürüldüğü dört gün ve ge-cenin bu cinayetlerin karanlığına büründüğünü, havanın kan koktuğunu çok sonraları, Fransa ile aralarına kilometreler girdiği zaman öğrenebildi. Yalnızca hapishanelere bir saldırı olduğunu, tüm siyasi tutukluların tehlikede bulunduğunu, ki-milerinin kalabalık tarafından dışarı sürüklenip katledildikle-rini biliyordu.

Doktor, Bay Lorry'ye gizliliğini belirtmeye gerek duy-maksızın, kalabalığın onu bir kan gölünün arasından La Force'a ulaştırdığını aktarmıştı. Hapishanede bir halk mahkemesinin kurulduğunu görmüştü. Tutuklular tek tek bu mah-kemenin karşısına çıkarılıyor, ya ölüme gönderiliyor ya da özgür bırakılıyorlardı. Pek azı da hücrelerine geri gönderili-yordu.

Kendini divan'a Bastille'in bir hücrelerinde ön sekiz yıl yatmış biri olarak tanıtmıştı. Halk mahkemesi üyelerinden biri de ayağa kalkıp onu tanıdığını belirtmişti. Defarge'dı bu adam. Sonra da damadının yaşayanlar arasında olduğu ke-sinlik kazanmıştı. Üyelerin kimisi uyanık, kimisi uyuyor, kimi sarhoş, kimi ayık, kimi eli kanlı, kimi temiz üyelerine Charles'ın yaşamı ve özgürlüğü için yalvarmıştı. Devrik düzenin elinde acılar çekmiş biri olarak ona gösterilen tutkulu karşı-lama sonunda, Charles Darnay'in bu yasa bilmez mahkeme önüne hemen çıkarılıp durumunun incelenmesine izin veril-mişti. Tam özgür bırakılacak gibi olmuşken hiç kimsenin an-layamadığı bir nedenle işler tepetaklak oluvermişti. Gizli fısıldaşmalar sonucunda mahkemeye başkanlık eden bir kişi tutuklunun gözaltında bulundurulması gerektiğini, ama Doktorun hatırı için güvencede olacağını söylemişti. Tutuklu derhal hücrelerine yollanmıştı.

Doktor orada kalıp, Darnay'in, dışardaki katillerin eline geçmemesini sağlamak için öylesine yalvarmıştı ki sonunda kalma izni verilmişti. Tehlike geçene dek bu kan çemberini terketmemişti. Aceleyle yenen bir iki lokma ekmelele şeker-lemelerin arasında olup bitenler anlatılamazdı. Kurtulan tu-tuklulara gösterilen coşku parçalanacaklara gösterilen tut-kuya eşitti. Bu da çok şaşırtıcıydı. Bir tutukludan söz etti. Adam serbest bırakılmış, dışarı çıkıyordu ki, çılgının biri adamı şişleyivermişti. Yanlışlık anlaşılınca Doktor Manette'yi ada-mı tedavi için çağırılmışlardı. Doktor dışarı çıkmış ve yaralıyı kurbanlarının cesetleri üstüne oturmuş birkaç kişinin kolla-rında bulmuştu. Bu korkunç karabasanda tutarsızlıklar son-suzdu. Doktora yardımcı olmuşlar, yaralıyla sevecenlikle il-gilenmişlerdi. Hatta bir sedye yapıp oradan uzaklaştırmış-lardı. Sonra da silâhlarını kaptıkları gibi yeniden coşkuyla korkunç katliama katılmışlardı. Doktor elleriyle yüzünü ka-payıp, oracıkta bayılıvermişti.

Bay Lorry altmış ikisinde olan arkadaşının yüzüne bak-tıkça yine kriz geçirebileceği korkusuna kapılıyordu. Oysa dostunun bu yönünü hiç tanıımıyordu. Onu hiç böyle bir kişi-likte görmemişti. Doktor çektiği acıların ilk kez bir işe yara-yacağını biliyordu. Bu kızgın ateşle damadının kapısını kıra-bilecek onu özgür kılacak demiri tavlammıştı.

“Acılarının hepsi iyi bir sonuca yönelikmiş dostum. Boşa gitmemiş. Sevgili çocuğum beni nasıl yaşama döndürdüyse, ben de onu çok sevdiğini Charles'a kavuşturaca-ğım. Tanrı yardım ederse bunu başaracağım!”

İşte Doktor Manette! Jarvis Lorry bu yanan gözlerde bu kararlı yüzde yaşamı yıllar yılı durdurulmuş bir

saate benze-yen birinin gücünü gördü, işe yaramadığı yıllarda depoladığı enerji, saati yeniden çalıştırmıştı. Doktorun o an aklına gelebilecek engellerden çok daha fazlası onun kararlığı karşı-sında eriyip giderdi. Hem görevi tutsak ya da özgür, zengin ya da yoksul, iyi ya da kötü demeksiniz tüm insanlara hiz-met etmek olduğu için, hem de nüfuzunu akıllıca kullandığı için kısa sürede aralarında La Force'un da bulunduğu üç hapishaneye doktor olarak atandı. Artık Lucie'ye kocasının tek başına yattığı hücreden çıkarıldığını, diğer tutukluların arasına karıştığını söyleyebiliyordu. Charles'ı haftada üç kez görüyordu. Ondan iyi haberler getiriyordu. Arasına kocasının ona birkaç satır yazıp gönderdiği de oluyordu ama Lucie'nin bunları yanıtlamasına izin verilmiyordu. Daha önce dış ülke-lerde dostlar edinmiş, sürekli ilişkiler kurmuş mültecilerden hapisanelerde çok kuşkuluyorlar, çevirecekleri akla sığ-maz dalaverelere karşı önlem alıyorlardı.

Doktor'un bu yeni yaşamı kuşkusuz huzurdan yoksun bir yaşamdı. Yine de akıllı Bay Lorry bu durumdan duyulan gururu sezinliyordu. Yakışksız hiçbir şey bu gururu zedelemiyordu. Bu durum Bay Lorry'e de ilginç geliyordu. Doktor o güne dek mahkûmiyetinin ve damadı tarafından bir hastalıkmişçesine değerlendirildiğinin bilincindeydi. Ama du-rum değişmişti. Artık bu acı deneyimin ürünleri Charles'ın güvenliği ve kurtuluş umuduydu. Değişiklik onu yüceltmmişti. Artık zayıf olan onlardı; güçlü olan güvenilmesi gereken ise kendisiydi.

Lucie ile rolleri değiştirmişlerdi. Bu değişimi, gerçek bir şükran duygusu ve sevgi gerçekleştirmişti. Ona çok şeyler veren bu insana hizmet etme sırası bundan böyle Doktorundu.

“Ne ilginç!” diye düşündü Bay Lorry. “Ama çok doğal ve akla uygun bir durum. Artık ailenin reisliği sende dostum. Sende kalsın. Daha iyi ellerde olamaz.”

Bu arada Doktor, Charles'ı serbest bıraktırbilmek için çok uğraştı. Hiç değilse yargı önüne çıkarılmasını sağlamaya çabaladı. Ne var ki günün akışı ondan önde gidiyor-du. Yeni bir dönem başlamıştı. Kral yargılanmış ve kafası uçurulmuştu. Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ve Ölüm'ün Cum-huriyeti ölüm kalım savaşı veriyordu. Nötre Dame'ın kulelerinde gece gündüz kara bayrak sallanıyordu. Yeryüzündeki tüm despotlara karşı ayaklanmaya çağrılan üç yüz bin ka-dar kişi Fransa'nın her tarafında başkaldırmıştı. Ejderhanın toprağa ekilmiş dişleri sonunda hasata hazırды. Dağda, ovada, kayada, çakılda, derelerin çamurunda, güneyin mas-mavi göğünün altında, kuzeyin bulutlarının gölgesinde, ço-rakta, ormanda, bağlarda ve zeytinliklerde, tüm otların ve mısırların arasında, ırmakların suladığı verimli alanlarda, kumsallarda meyve vermişti. Kendini tek başına savunabilen bir kişi bağımsızlığın I. yılındaki sele nasıl karşı durabilir-di? Sel göklerden iniyordu. Alttan kabarıyordu. Cennetin pencereleri ise bu kez açık değil, kapalıydı!

Dur durak yoktu. Acıma, barış, dinlenme ya da zaman ölçüsü yoktu..Gece ve gündüz her zamanki gibi birbirlerini izliyordu, o kadar. Gece oldu mu gündüz bitmişti. Zamanın hesabı tutulmuyordu. Sabırlı bir kişi için bu kavram ne denli anlamsız ise, bir ulusun delilik ateşinde de zaman işte öyle yok olup gitmişti. Tüm kentin alışılmamış sessizliğini bozan cellatbaşı kralın kellesini halka gösteriyordu. Hemen ardın-dan da sekiz zorlu ay boyunca tutsak ve dul kalmanın ağarttığı saçları ile güzel kraliçenin kellesini gösteriyordu. Ama zıtlıkların yasa olduğu dönemlerdeki gibi zaman, hem ağır ilerliyor, hem de yıldırım hızıyla geçip gidiyordu.

Başkent'te on devrim mahkemesi, ülkenin dört bir ya-nında da kırk ya da elli komite, yaşam ya da özgürlüğe kas-teden kuşkulular yasası gereğince işini sürdürüyordu. İyiler ve suçsuzlar, kötülerin ve suçluların eline teslim edilebiliyor-du. Hapisaneler adalet önüne çıkarılacakları günü bekle-yenlerle doluydu. Artık yerleşik ve doğal düzen buydu. Bir-kaç hafta geçmemişti ki yüzyıllardan beri böyleymiş gibi gelmeye başladı. Hele hele keskin dilli bir “Bayan Giyotin” vardı ki, zamanın başlangıcından beri buradaydı sanki.

Giyotin konusunda bir sürü şaka yapılıyordu. Baş ağrılarınızı kökünden iyi ediyordu. Saçınızın ağarmasını engelli-yordu. Cildinize olağanüstü bir pembelik veriyordu. Sinek kaydı traş eden ulusal usturaydı. Kim Bayan Giyotin'i öpe-cek olsa, ufak bir pencereden bakıp, sepete hapsiriveriyordu! İnsan soyunun yeniden dirilişinin simgesiydi. Haç'tan daha çok önem taşıyordu. Göğüslerden haçlar çıkarılmış, yerlerine küçük giyotinler takılmıştı. Haç'ı yadsıyanlar Giyotin'e diz kırıyorlardı.

Öyle çok kelle uçmuştu ki, toprak iğrenç bir kıvılcıktaydı. Genç bir şeytan için düzenlenmiş bozyap gibiydi. Parçala-rına ayrılıyor, gerektiğinde de birleştiriliyordu. Gür sesleri susturuyor, güçlülere perişan, iyisi ve güzeli yok ediyordu. Yirmi biri canlı, biri ölü olan üst düzeyden yirmi iki arkadaşın kafalarını, öylesine bir hızla gövdelerinden ayırmıştı ki İncil'-deki yaşlı adamdan çok daha çabuk çalıştığı apaçık orta-daydı. Her gün Tanrı'nın yarattığı kulları katledip duruyordu. Doktor bu korkunç olayların ve yaratıcılarının arasında başı dimdik dolaşıyordu. Gücüne güveniyordu. Amacını dikkatle kovalıyordu. Lucie'nin kocasını kurtaracağından hiç kuşkusuz yoktu. Ama zaman öylesine su gibi akıp geçiyordu ki, sular öylesine derindi ki, Doktor inancını yitirmemeye çalışıyordu.

Şu günlerde Charles'ın tutukluluğu bir yıl üç ayı geçmiş-ti bile. Aralık ayında Devrim daha da azgınlaşmış, halk iyice kudurmuştu. Güneyin nehirlerinde geceleyin boğazlanan cesetler yüzüyordu. Mahkûmlar güneyin kış güneşinde be-şer onar kurşuna diziliyorlardı. Yine de Doktor'un başı dikti. O gün için Paris'te ondan iyi tanınan biri yoktu. Ondandaha acaip durumda olan da. Sessiz, insancıl, hem hastanenin, hem hapisinin vazgeçilmez adamı olarak, sanatını hem katiller hem de kurbanlar için eşitçe kullanan Doktor, başka türden bir adamdı. İşindeki becerisi, dış görünümü ve Bastille öyküsü onu herkesten farklı kılıyordu. Ondandahiç kuşku duyulmadı, hakkında hiç soruşturma yapılmadı. Gerçekten de sekiz yıl önce yaşama döndürülmüş gibiydi ya da yaşa-yanlar arasında bir hayaletti o.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bıçkıcı

Bir yıl ve üç ay! Bütün bu süre içinde Lucie, Charles'ın başının güvencede olduğuna bir kez bile inanmadı. Her gün sokaklardan ölüme giden insanları taşıyan arabalar geçiyordu. Güzel kızlar, akıllı kadınlar, kumrallar, esmerler, ak saç-lılar, gençler, güçlü erkekler, yaşlılar. Beyler ya da köylüler. Her gün o nefret edilen hapisane hücrelerinden çıkarılıyor, giyotine kırmızı şarap oluyorlardı. Sokaklardan geçirilip, giyotin yok edici susamışlığını gideriyorlardı.

Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ya da Ölüm... Giyotine ba-kılacak olunursa gerçekleştirilmesi en kolay olanı sonuncusuydu. Gelen felaketin şaşkınlığı, geçen zamanın dönen çarkları, Doktorun kızının elini kolunu bağlamasaydı, o da diğerlerine benzerdi. Lucie St. Antoine'daki tavanarasında o beyaz başı göğsüne bastırıldığından bu yana sorumlulukla-rını hep bilmişti. Sıkıntılı günlerin yükünü taşımaya da iyi beceriyordu. Sadıktı, sevgi doluydu. Babası işlere koyulup, ye-ni evlerine yerleşir yerleşmez evi kocası oradaymışçasına düzene soktu. Her şeyin belirli bir yeri, belirli bir zamanı var-dı. Küçük Lucie'nin derslerine, İngiltere'deymişlercesine de-vam ediliyordu. Kocasına bugün kavuşacaklarını iş gibi dav-ranıyor, kendini kandırıcı oyunlar hazırlıyordu. İskemlesini ve kitaplarını hazır tutuyordu. Her gece hapisanedeki mutsuzların arasında ölümün gölgesinde olan sevgili tutuklu için dua ediyor, ancak öyle rahatlıyordu. Görünüşünde fazla bir değişiklik olmamıştı. Kızına giydirdiği ve kendi giydiği yas entarilerine benzeyen koyu renkli giysiler mutlu günlerin ci-cili bicili giysileri kadar temiz ve düzgündü. Yüzü

solgunlaşmıştı. Huzursuzluğu yansıtan o bildik anlam, yüzünde don-du kaldı. Yoksa eskisi kadar güzel ve hoştu. Kimi geceler babasını öperken bütün gün bastırıldığı duyguları dizginleyip ağlıyordu. 'Tek dayanağım sensin,' diyordu. Babası da hep aynı serinkanlıkla 'Benim haberim olmadan ona bir şey olamaz. Onu kurtaracağıma eminim Lucie,' diyordu.

Değişen yaşamlarının bilmem kaçınıcı haftası olmuştu ki, eve dönen babası, "Sevgili kızım," dedi; "Charles'ın sa-at üç sularında ulaşabildiği bir pencere önü var. Eğer oraya gidebilirse ki bu bir sürü koşulun yan yana gelmesine bağlı seni görebilir. Ama sen onu göremezsin. Görse bile tanıdığını belirten bir davranışta bulunman çok tehlikeli olur."

"Yeter ki göster baba. Her gün giderim!"

O günden sonra hava ne olursa olsun, orada iki saat bekler oldu. Saat ikiyi vurduğunda orada oluyor, dördü ça-ılınca ayrılıyordu. Havanın yağmadığı ya da başka bir enge-lin çıkmadığı günlerde küçük kızını da götürüyordu. Tek bir gün bile sektirmiyordu.

Dar ve dolambaçlı bir sokağın karanlık ve pis bir köşesiydi. Bir bıçkıcının barakası sokaktaki tek yapıydı. Geri ka-lan yalnızca bir duvardı. Oraya gelişinin üçüncü gününde bıçkıcı, Lucie'yi farkettiler.

"İyi günler yurttaş."

"İyi günler yurttaş."

Bu hitap biçimi yasallamıştı artık. Bir süre önce katıksız yurtseverler arasında moda olmuş, sonra da herkes için ya-sa emri haline gelmişti.

"Yine mi gezintiye çıktın yurttaş."

Sürgit aynı işi yapan bıçkıcı bir zamanlar yol işçisiydi. Hapishaneye baktı, sonra da on parmağı ile yüzünün önüne parmaklık yaptı. Aralarından sırtarak bakıyordu. "Beni ilgi-lendirmez," dedi ve odun kesme işine döndü.

Ertesi gün Lucie'yi bekliyordu ve görür görmez de yo-lunu kesti:

"Ne? Yine mi buradasın yurttaş?"

"Evet."

"Aha... Bir de çocuk. Bu annen değil mi küçük yurt-taş?"

"Evet diyeyim mi anne?"

"Evet birtanem."

"Evet yurttaş."

"Aha! Beni ilgilendirmez. Beni işim ilgilendirir yalnızca. Bak testereme... ona benim küçük giyotinim diyorum. Bir ileri bir geri... ko-ptu gitti kafası!"

Odunu sepete attı. "Odunlar Giyotini'nin Samson'u di-yorum kendime. Bak! ileri geri, ileri geri... işte gitti kellesi! İşte bir çocuk; az ileri, az geri... işte gitti kellesi. Tüm aileyi doğradım bile."

İki kütüğü daha sepete atarken Lucie ürperdi. Ona gö-rünmeden burada durabilmek imkansızdı. O gündün sonra onun dostluğunu kazanmak uğruna hep ilk onunla sohbet eder oldu. Arada bir adama içki parası veriyordu. Bıçkıcı da almak için nazlanmıyordu.

Meraklı biriydi. Lucie kimi zaman onun varlığını unutu-yor, hapishanenin çatısına, demirlerine bakarken dalıp gidi-yordu. Yüreği kocasına yöneliyordu. Sonra da bıçkıcıyı ken-disini gözlerken buluyordu. Testeresi çalışmıyordu. Böyle zamanlarda bıçkıcı, 'beni ilgilendirmez,' der ve hemen işine dönerdi. Karda, yağmurda, baharın acı rüzgârlarında, yazın güneşinde, bir kez daha karda, yağmurda, Lucie her gün iki saati burada geçirdi. Her ayrılışında da hapishane duvarını öperek ayrıldı. Babasından öğrenebildiği kadarıyla, kocası her beş ya da altı seferde bir, arada üçdört gün üst üste onu görüyordu. Fırsat bulunca onu görmesi yeterliydi. Bu-nun için de beklemeye razıydı.

Aralık ayı gelmişti. Babası korkuların arasında dolaşıyordu. Lucie, karın atıştırdığı bir öğle sonrasında her za-manki köşesine ulaştı. Bir kutlama günüydü. Halk çılgınca eğleniyordu. Evler mızraklara geçirilmiş kırmızı şapkalar, üç renkli kurdeleler ve Birinci Cumhuriyet yazılarıyla süslen-mişti. Yazılar bile üç renkliydi. Bölünmez ve tek Cumhuriyet Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ve Ölüm... Bıçkıcının kulübesi bu öyküyle donanmayacak kadar ufaktı. Ama yine de üze-rine bir şeyler çiziktirecek birilerini bulmuştu. Hiç kimse ölü-mü sıkıştırarak yer bulmakta güçlük çekmemişi. Damda mızrak ile takke vardı. Pencereye St. Giyotin adını verdiği testeresini yerleştirmişti. Giyotin artık bir Aziz'di. Lucie gel-diğinde dükkân kapalıydı, bıçkıcı yoktu. Lucie derin bir nefes aldı. Ama adam uzakta da değildi. Az sonra tüyler ürperten bağırılmalar ve çığlıklar duyuldu ve hapishanenin köşesinde bir kalabalık belirdi. Tam ortalarında oduncu ile Kin el eleydiler. En azından beş yüz kişiydiler, ama beş bin şeytan gi-bi zıplayıp, oynamaktaydılar. Söyledikleri şarkının dışında müzik yoktu. O sıralar dillerden düşmeyen bir şarkının ezgi-leri eşliğinde dans ediyorlardı. Tuttukları tempo dış gıcırıt-sına benziyordu. Kadın, erkek oynuyorlardı. Kadın kadına oynadılar... erkek erkeğe oynadılar. Onları bir araya felaket-ler getirmişti. Önceleri kırmızı takkelerden, kaba yünlü giysi-lerden oluşan bir yığındılar. Lucie'nin çevresinde dans et-meye başladıklarında, aralarında kendinden geçmiş biri var-dı. Yaklaştılar uzaklaştılar. Ellerini çırpıtlar, birleştirdiler, döndüler. Birbirlerinin boyunlarına sarıldılar, çiftler çiftler dön-düler. Birkaç tanesi yerlere düşene dek bu çılgın dans sür-dü. Onlar yere serildiğinde, ayakta kalanlar bir çember oluş-turdu. Bu kez de çember dönüyordu. Sonunda çember de parçalandı ve ikişer dörder dans eder oldular. Durup durup yön değiştiriyorlardı. Birden durdular. Yolu kesen sıralar oluştu. Başları aşağıda, kolları yukarıda çığlık atıyorlardı. Hiçbir kavga bu dans kadar korkunç olamazdı. Cennetten kovulan meleğin şeytana dönüşmesi gibi, bir zamanların sağlıklı, masum eğlencesi, insanları kinlendirmek, kanlarını tutuşturmak için kullanılır olmuştu. Uyum ve incelik dansı daha da çirkinleştiriyordu. Açılmış göğüsler, güzel kafalar ve bu kan ve pislik çamuruna batıp çıkan ince ayaklar bu şaşmış, şaşırılmış zamanın parçalarıydı.

Carmagnole'dü bu. Kalabalık, Lucie'yi oduncunun kapı-sında dehşete düşmüş, şaşkın bir durumda bırakıp geçti. Bu arada kar da atıştırmaya başlamıştı. Tüy gibi yumuşaktı. "Babam!" Kapadığı gözlerini açtığında karşısında gördüğü kişi Doktordu. "Ne korkunç, ne çirkin bir görüntü!"

"Biliyorum kızım biliyorum. Ben de birkaç kez gördüm. Korkunç! Korkma, hiçbiri sana zarar veremez."

"Kendim için korkmuyorum baba. Kocam bu insanların elinde..."

"Kısa süre sonra onu ellerinden kurtaracağız. Onu pen-cerenin önünde bıraktım. Kimsecikler yok. Dama doğru bir öpücük yollayabilirsin."

"Ruhumu da, baba."

Karda bir ayak sesi... Bayan Defarge'dı gelen.

“Selam yurttaş,” dedi Doktor.

“Selam yurttaş.”

Başka bir şey konuşulmadı. Kadın beyaz bir yolun üzerinden bir gölge gibi geçip gitti.

“Koluma gir sevgili yavrum. Hiç değilse onun hatırı için buradan neşeli ve güçlü geç. Hah şöyle, aferin! Hem boş yere gülümsüyor sayılmazsın, çünkü Charles yarın yargılanacak!”

“Yarın!”

“Yitirilecek zaman yok. Ben hazırım ama yine de alınacak önlemler var. Gün belirtilmeden bunları gerçekleştirmek olanaksızdı. Henüz haberi yok. Birazdan onu Conciergerie Hapishanesi'ne nakledecekler. Öyle öğrendim. Korkuyor musun?”

Lucie yanıt veremeyecek kadar heyecanlıydı. “Sana güveniyorum baba,” diyebilirdi.

“Güven! Birkaç saat sonra bu heyecanlı bekleyiş bitecek ve sen sevdiğine kavuşacaksın. Benim şimdi Lorry'yi görmem gerekiyor.”

Sözünü kesti. Zar zor dönen tekerlek sesleri geliyordu ve ikisi de bu sesin ne anlama geldiğini biliyorlardı. Bir... iki... üç... Korkunç yükleri ile dolu üç araba. Kar sesleri boğuklaştırıyordu.

Öte yana dönen Doktor: “Lorry'yi görmem gerek,” diye yineledi:

O sadık, yaşlı beyefendi hâlâ en yakın sırdaşıydı. El konmuş, ya da devletleştirilmiş toprakların listesi onda vardı. Sahipleri için neyi kurtarabilirse kurtarıyordu. Tellson'un çıkarlarını böylesine koruyacak başka kimse bulu-namazdı.

Kızla çalan sarı bir gökyüzü ve Seine Nehri'nden yük-selen bir sis, karanlığın habercileriydi. Doktor bankaya var-dığında hava kararmıştı bile. Senyör'ün görkemli evi boşal-tılmıştı. Avludaki kül ve toprak yığını üzerinde şu yazı vardı: “Ulusun malıdır. Bölünmez ve Tek Cumhuriyet. Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik ve Ölüm.”

Bay Lorry'nin yanında kim vardı acaba? Şu koltuğa atılmış ceket kimindi? Görünmemek için içerdeki odaya kim gizlenmişti? Sevdiğini bağrına basmak için dışarı çıkan kim-di? Titreyen bir sesle içeride duran birine yönelip, “Conciergerie'ye gönderilmiş. Duruşma yarın,” diyen kimdi?

ALTINCI BÖLÜM

Zafer

Beş yargıç, bir savcı ve karanlık bir jüriden oluşan Yargı Kurulu her gün toplanıyordu. Listeler her gece çıkıyor, ha-pishanelerdeki gardiyanlar tarafından tutuklulara okunuyordu. Gardiyanların en gözde esprisi,

“Hadi bakalım, çıkın da akşam haberlerini dinleyin,” demek olmuştı.

Charles Evrémonde, namı diğer Darnay.”

Sonunda akşam haberleri La Force'a da ulaşmıştı. Bu türden bir duyuru yapıldı mı, ölüme ya da kalıma çağrılan kişi bir köşeye geçip yerini alıyordu, Darnay ya da Charles Evrémonde bu yerin özelliğini biliyordu. Yüzlercesinin bura-dan göçtüğünü görmüştü. Okumak için gözlük kullanan şiş-ko gardiyan bir an duruyor, okuduğu adın sahibi yerini almış mı diye bakıyordu. Yirmi üç ad okumuştı. Oysa yalnızca yir-mi kişi ortaya çıkmıştı. Biri hapisanede ölüp, unutulmuş; ötekiler çoktan giyotini boylamışlardı. Charles'ın ilk geldiği gün alındığı kemerli odadaydılar. O gün orada bulunanlar bu katliamda çoktan yok olmuşlardı. O günden bugüne dost ol-duğu herkesle vedalaşmış, bunların hepsi giyotinde can vermişti. Acele ile birkaç söz söylenirdi ama vedalaşmalar hep kısa sürerdi. Her gün yinelenen sıradan bir olaydı bu. La Force'daki mahkûmlar her gece bu “Kurban” oyununu oynuyor, sonra da bir konser veriyorlardı: Pencereledeki demirlerin dibinde toplanıp ağlaşıyorlardı. Gelecek günlerin eğlenceleri için yirmi yeni oyuncu gerekliydi ve kilit altına alınma saatine az vardı. Ortak salonlar ve koridorlar gece orada devriye gezen iri köpeklerin denetimine bırakılıyordu.

Mahkûmlar duygusuz değillerdi. Onları içinde bulun-dukları yaşama koşulları bu hale getirmişti. Buna bir tür sar-hoşluk ya da delilik demek daha doğru olurdu. Kimileri giyotine koşarcasına gidiyordu. Kimilerinin gereksiz yere öldü-ğünden söz ediliyordu. Hastalıkların ortalığı kırıp geçirdiği dönemlerde hastalığa yakalanarak ölüp gitmek isteyenler de olurdu. Korkunç, geçici bir istektir bu. Hepimizin gizli kal-mış, benzer, özü yok edici istekleri vardır. Koşullar oluştu mu, su yüzüne çıkarlar.

Karanlıkta; Conciergerie yolu kısa sürdü. Farelerin cirit attığı hücrelerinde geçirilen gece uzun ve soğuktu. Ertesi gün Charles Darnay'den önce sanık iskemlesine çağrılanların sayısı on beşti. Tümü suçlu bulundular. On beş davanın tümü bir buçuk saat sürdü.

“Charles Evrémonde! Namı diğer Darnay!”

Kürsüdeki yargıçlar tüylü şapkalar giymişlerdi. Diğerle-rinde o kaba kırmızı takkeler ve üç renkli kokartlar vardı. Charles jüriye ve kaynaşan dinleyicilere baksaydı, her şeyin ters gittiğini düşünebilirdi. Suçlular suçsuzları yargılıyorlardı. Salona egemen olanlar kentin en aşağılık, en acımasız, en berbat kesimiydi. Bu tür konularda kimse onlarla aşık ata-mazdı. Gürültü yapıyorlar, beğenmiyorlar, sabırsızlanıyorlar, kararı etkiliyorlardı.

Erkeklerin çoğu silahlıydı. Kadınların kiminde bıçak, ki-minde hançer vardı. Kimileri yiyip içiyor, birçoğu örgü örü-yordu. Hele biri vardı ki örgüsünün ucunu koltuğunun altına sıkıştırmıştı. En öndeydi ve Charles'ın sınırdan beri görme-diği bir adamın, Defarge'ın yanında oturuyordu. Kocasını ol-duğunu sandığı adamın kulağına birkaç kez bir şeyler fısıf-dadı. Asıl dikkatini çeken şey, yakınında olup da yüzüne hiç bakmamasıydı. İnatla bir şeyler bekliyor gibiydiler. Yalnızca jüriye bakıyorlardı.

Başkanın altında Doktor Manette oturuyordu. Her za-manki sade giysilerinin içindeydi.

Savcı, Charles Evrémonde ya da Damay'i mültecilikle suçladı. Ülkeye dönecek olan mülteci soyluları ölüme mah-kûm eden yasaya dayanıyordu. Canı Cumhuriyet'in malıydı. Yasanın, Darnay Fransa'ya döndükten sonra çıkmış olması hiçbir şeyi değiştirmiyordu. İşte yasa buradaydı, Darnay de şurada. Fransa'da tutuklanmış ve kellesi isteniyordu.

“Uçurun!” diye bağırdı izleyiciler. “Cumhuriyet düş-manı o!”

Başkan bağıranları susturmak için zilini çaldı ve tutuk-luya yıllardır İngiltere'de yaşayıp yaşamadığını

sordu.

“Öyle”

Öyleyse mülteci değil miydi? Ne ad veriyordu kendine?

Darnay, ne aklın, ne yaşamının tanımladığı anlamda mülteci değildi.

Neden değil? Başkan bilmek istiyordu.

Çünkü kendine çirkin gelen unvanını yine kendi isteği ile reddetmişti. İngiltere'de kendi alın teri ile yaşamıştı. Fran-sa halkının alın teri ile yaşamayı yeğlememişti.

Bunu nasıl kanıtlayabilirdi?

İki tanık göstererek. Theophille Gabelle ve Alexandre Man ette.

İngiltere'de evlenmemiş miydi? Başkan anımsatıyordu.

Doğru ama bir İngilizle değil, bir Fransız yurttaşla.

Fransız mı?

Evet, doğuştan bir Fransızla.

Adı ve ailesi?

Lucie Manette. Şurada duran iyi yürekli doktorun tek kı-zı.

Bu yanıtın dinleyiciler üzerindeki etkisi çok olumlu oldu. Tanınmış doktoru yücelten bağırışlar salonu doldurdu. Duy-gular öyle değişkendi ki biraz önce sanığı sokağa sürükle-yip, parçalamak için sabırsızlanan yüzlerde şimdi gözyaşları vardı. Darnay bu tehlikeli yolda ilk adımlarını Doktorun tav-siyeleri doğrultusunda atıyordu. Bu dikkatli öğretmen yolun hem her karışını hesaplamış, hem de her şeyi planlamıştı.

Başkan neden Fransa'ya daha önce değil de tutuklan-dığı tarihte döndüğünü sordu. Dönmemişti çünkü geçim kaynağı yoktu. Yalnızca reddettiği imkanlar vardı. Oysaki İngiltere'de Fransızca ve Fransız edebiyatı dersleri vererek yaşayabiliyordu. Bir Fransız yurttaşın isteği üzerine dön-müştü, çünkü bu yurttaşın yaşamı onun yokluğu nedeniyle tehlikedeydi. Bir yurttaşın canını kurtarmak için dönmüştü. Kendisine ne olursa olsun bu insana arka çıkacaktı. Bu Cumhuriyet'in gözünde suç muydu? İzleyiciler coşkuyla “Hayır!” diye bağır-maya başlayınca, Başkan bir kez daha zilini kullanmak zorunda kaldı. Bu pek işe yaramadı, çünkü kendi istekleri ile vazgeçene dek 'Hayır!' diye bağır-maktan geri kalmadılar.

Başkan bu yurttaşın adını sordu.

Bu ilk tanıktı. Yurttaşın mektubundan söz edildi. Mektup sınırdaki elinden alınmıştı ve hiç kuşkusuz Başkanın önün-deki kâğıtların arasındaydı. Doktor, bu mektubunun o kâğıt-ların arasında olmasını sağlamıştı. Mektup bulunup okundu. Doğrulanması için Gabelle'e başvurulduğunda tüm kuş-kular silinmişti.

Gabelle, mahkeme kurulunun Cumhuriyet düşmanları ile uğraş-maktan vakit bulamayarak kendisini Abbaye Hapishanesi'nde unuttuklarını, yargılanmadan öylece tutulmuştu. Mahkemeye ancak üç gün önce

çıkartılmıştı. Charles Evrémone Darnay'in teslim olması ile de kendisine karşı, açılan davanın düşmesine karar verilmişti.

Sıra Dr. Manette'deydi. Tanınmışlığı ve yanıtlarının ber-raklığı iyi bir etki yarattı. Sanık, uzatmalı Bastille tutukluluğundan sonra edindiği ilk dostuydu. İngiltere'de sürgünde kaldığı sürece, gerek kızına gerek kendine hep bağlılık gös-termiştir. Oradaki soylu hükümetle yakınlık kurmak şöyle dursun, İngiltere düşmanı ve Amerikan dostu olarak yargı-lanmıştı bile! Bildiklerini gerçeğin gücü ile söylediği için jüri ve izleyicilerin kararlarını vermesi uzun sürmedi. Sonunda Bay Lorry adlı bir İngiliz bayın dava konusunda tanıklık edebileceğini, duruşmada kendinin yanı sıra tanıklık yaptığını söylediğinde jüri yeterince bilgi edindiğine karar verdi. Baş-kan kabule hazırsa, onlar da oylamaya hazır dılar.

Oylama açık yapılıyordu. Her oy açıklandığında kalaba-lıktan alkışlar yükseliyordu. Oylar sanığın lehineydi, Başkan, Darnay'i, "Suçsuz" ilan etti. Kitleleri tatmin etmek zordur. Bir anları ötekine uymaz. Bir istedikleri bir istediklerini tut-maz. İşte böyle bir an yaşanıyor.

Kararın ardından gözyaşlarına boğuldular. Gözyaşlarını, akıttıkları kan kadar boldu. Kadın erkek, bir sürü insan sanığa sarılmak için yarıştılar. Yıllardır tek başına yaşamaya alışmış olan Darnay, karar tersine olsaydı bu ağlayan kala-balığın onu güle oynaya parçalayacağını biliyordu. Bir ara bayılacak gibi oldu. Sonraki davalara yer açmak için salon-dan alınınca kollardan da kurtuldu. Cumhuriyet düşmanı olarak yargılanacak beş kişi daha vardı. Cumhuriyet'e karşı suç işlememiş bile olsalar, Cumhuriyet'e yardımcı olma-makla suçlanıyorlardı. Yargı kurulu, bir kişiyi özgürlüğüne kavuşturduğu için yitirdiklerini telafi etmeye karar vermiş olacak ki, adamların beşini de ölüme mahkûm etti.

Bu iş öyle çabuk olup bitti ki, Darnay oradan ayrılma-mıştı bile. Bu beş sanıktan biri, kararı hapisanede öğren-dikleri özel bir işaretle Darnay'e ilettiler: Ölüm. Peşinden de ekledi: "Yaşasın Cumhuriyet!" Bu beş kişi yargılanmalarını uzatacak izleyici kitesinden yoksundular. Kalabalık Doktorun ve Damay'in ardından gitmişti. Delicesine coşkulu gös-terileri, insan seli coşmuştu. Kudurana dek ağlayıp bağıştı-lar. Salondan çıkarttıkları ya da yanlarında getirdikleri bir is-kemleye Darnay'i oturtular. İskemlede kırmızı bir bayrak vardı. Arkasına da bir kırmızı takke bağlanmıştı. Bu zafer arabasının onu eve kadar götürmesini Doktor bile engelle-yemedi. Çevrede kırmızı takkeler deniz gibi dalgalanıyor, denizin derinliklerinde insan kalıntıları görünüyordu. Damay-'in bu kargaşada aklından ve karardan kuşkuya düşüp aca-ba giyotine mi götürülüyorum diye düşündüğü bile oldu.

Çılgın bir düşteymişçesine, her gördüklerine sarılarak, Darnay'i göstererek ilerlediler. Karı, nasıl kanla boyamışlarsa, bayrakları ve takkeleri ile de her yeri Cumhuriyet'in ren-gine boyayarak, düşe kalka Lucie'nin evinin önüne geldiler.

Babası, Lucie'yi hazırlamak için önden gitmişti. Ama kocasını en sonunda karşısında gören Lucie babasının kol-larına yığılmaktan kendini alıkoyamadı. Darnay onu kalbine bastırıp, güzel başını ellerinin arasına alınca, sırtını kalabalığa verip dudaklarını birleştirence, kimileri dans etmeye baş-ladılar. Avlu Carmagnole ile dolup taşı. Sonunda genç bir kadını Özgürlük Kraliçesi yapıp, iskemleye yerleştirdiler ve yan sokaklardan akıp gittiler.

Charles, zafer kazanmanın gururunu da yaşayan Doktorun elini sıktı. Sonra da Carmagnole'un ateşine karşı yü-rümekten soluk soluğa kalmış olan Bay Lorry ile tokalaştı. Kucağına uzatılan Küçük Lucie'yi öpüp, sadık Bayan Pross'a sarmaş dolaş oldu. Karısını kollarında eve taşıdı.

"Lucie! Canım! Kurtuldum!"

"Sevgili Charles, diz çöküp Tanrı'ya şükretmek istiyorum."

Hep birlikte başlarını eğip dua ettiler.

“Şimdi de babana teşekkür et Lucie. Fransa'da kimse onun benim için yaptıklarını yapamazdı.”

Yıllar önce beyaz bir baş nasıl göğsüne yaslandıysa, bu kez de Lucie'nin başı Doktorun göğsüne yaslanmıştı. Doktor karşılık verebildiği için mutluydu. Acılarının bedeli ödenmişti ve gücünden gurur duyuyordu. “Kendini toparla bir tanem” diye azarlardı kızını. “Böyle titremene gerek yok, kurtardım onu.”

YEDİNCİ BÖLÜM

Kapı Çalıyor

“Onu kurtardım!” Bu, o sık sık gördüğü düşlerden biri değildi, gerçektir. Kızı yine de titriyordu. Belli belirsiz bir kor-ku vardı içinde. Ortam o denli karanlık ve bulanık, insanlar o denli çılgın ve kin doluydu ki! Suçsuzlar kuşku üzerine ya da salt kötülük olsun diye ölüme gönderiliyorlardı. Charles kadar değerli ve dürüst kişilerin her gün ölüme gittiklerini düşündükçe, yüreğinin hafiflemesi kolay olmuyordu. Kış öğleden sonrasının gölgeleri uzamıştı ama o korkunç arabalar sokaklarda hâlâ ilerliyordu. Aklı onlardaydı. Gözleri araların-da Charles'ı aradı ve onu göremeyince gerçeğe daha sık sarılıp, ürperdi. Kadınca güçsüzlüğüne karşın, onu neşelen-dirmeye çalışan babasının güçlendiğini görmek olağanüstü mutluluk veriyordu. Ne tavan arası vardı, ne de ayakkabıcılık kalmıştı. 105 Kuzey Kulesi yoktu artık. Hedefine ulaşmıştı; sözünü tutmuş, Charles'ı kurtarmıştı. Onun gücüne sığın-bilirlerdi.

Tutumluydular. Bu hem en güvenli yaşam biçimiydi, hem de zorunlulukların sonucuydu. Charles, hapisanedeki gardiyanlara yiyecek parası ödemek zorunda kalmıştı. Biraz bu nedenle, biraz da evde casus olmasını istemediklerinden uşak tutmamışlardı. Adliye önünde kapıcılık yapan yurttaş-lar arada sırada işlerine yardımcı oluyorlardı. Bay Lorry ta-rafından emirlerine verilen Jerry de alışverişlerini yapıyor, gece de onlarda kalıyordu. Bağımsızlığın, Eşitliğin, Kardeş-liğin ve Ölümün Bölünmez ve de Tek Cumhuriyeti'nin yasalarına göre tüm ev halkının adlarının kapıların kenarına yazıl-ması şarttı. Jerry Cruncher'm adı da kapıdaydı. Hava kara-rırken Jerry, Doktorun istediği boyacıyı bulmuştu. Kapıdaki listeye Charles Evrémonde'un adı eklendi.

Zamanı karartan korku ve güvensizlik ortamında, tüm zararsız yaşam biçimleri değişikliğe uğramıştı. Birçoğunda olduğu gibi, Doktorun küçücük evinin gereksinimleri de geceleri sağlanıyordu. Dikkati çekmek, de-dikoduya ve çekememezliğe yol açmak istemiyorlardı. Alış-verişi birkaç aydan beri Bayan Pross ile Bay Cruncher üstlenmişlerdi. Pross parayı, Cruncher ise sepeti taşıyordu. Sokak lambalarının yakıldığı saatte çıkıyorlar, aldıklarını eve taşıyorlardı. Fransız bir aile ile bunca yıl birlikte olan Bayan Pross'un azıcık akli olsaydı, Fransızca'yı sökmesi gerekirdi. Ne yazık ki kadının buna niyeti bile yoktu. Bu “saçma sa-pan” dili ancak, Bay Cruncher kadar konuşabiliyordu. Yaptığı ilk şey ortaya bir söz atmaktır. Satıcı şaşkın şaşkın ba-karken, o da aradığını bulup eliyle gösterirdi. Pazarlık bitene kadar da kapıldığı malından bırakmazdı. Satıcının parma-ğıyla gösterdiği fiyatın kesinlikle eksikliğini işaret ederdi.

Mutluluktan kızarmış gözleri ile Pross, “Evet Bay Cruncher! Siz hazırsanız ben de hazırım” dedi. Çatlak sesli Jerry ermindeydi. Elleri paslı değildi gerçi, ama bunun dışında yine diken gibi saçlarıyla aynı Jerry'di.

“Bir yağın öteberi gerek. İşimiz zor. Şarap gerekecek. Almaya kalktığımız her yerde kırmızı kafalar içeriyor

olacak-lar.”

“Sağlığınıza ya da eski bir dosta içiyor olmaları sizin için fark etmez,” dedi Jerry.

“Kimmiş o eski dost?”

“Eski Nick için, kurukafaya yani.”

“Hıh! Bu adamları anlamak için çevirmene gerek yok. Sözlüklerinde yalnızca iki sözcük var: Cinayet ve Bela!”

Lucie, “Hişşt... Pros'cuğum,” diye seslendi, “Yalvarı-rım sözlerine dikkat et.”

“Peki, peki ederim. Laf aramızda, dilerim bu gece so-ğan ve tütün kokanlarla sarmaş dolaş olmayız. Haydi bir ta-nem, ben dönene dek ateşin başından ayrılma. Kocana iyi bak. Başımı onun omzundan ayırma. Gitmeden önce bir soru sorabilir miyim. Dr. Manette?”

“Sanırım bunu yapma özgürlüğün var.” Doktor gülü-yordu.

“Tanrı aşkına bana özgürlükten söz etmeyin. Ondan yeterince var!”

“Hiş! Yine mi?” Konuşan Lucie'ydi.

“Sorun şu: Ben Majesteleri III. George'un sadık bir ku-luyum.” Bunu söyler söylemez de diz çöküp reverans yaptı. “Ben şunu bilir şunu söylerim: Tanrı Kralı korusun!”

Bay Cruncher'ın yurtseverliği tutmuş, kilisede dua eder-cesine bu sözleri yinelemişti.

“Bir İngiliz yüreği taşıdığma sevindim,” dedi Bayan Pross. “Bir de şu nezleli sesin olmasa... Neyse, sorum şu: Buradan gitmemiz konusunda hiç umut var mı?”

Hepsi için büyük bir kaygı kaynağı olan konuyu bu iyi kadın sıradan bir şeymişcesine açmış, hafife alıyor gibi dav-ranmıştı.

“Korkarım ki hayır. Charles için bu tehlikeli olur.”

“Eh, peki. N'apalım!” 'Bir tanesinin sarı saçlarına baktı. “Öyleyse sabırlı olup beklemem gerekiyor. Kardeşim Solomon'un dediği gibi, 'başımızı dik tutup dövüşeceğiz.’” Haydi Bay Cruncher... Sen yerinden kıpırdama bir tanem.” Lucie'yi ailesi ile bırakarak çıktılar.

Bay Lorry'nin gelmesi bekleniyordu. Bayan Pross lam-bayı yakmıştı ama şöminenin keyfini çıkarabilmeleri için, ke-nara bir yere koymuştu. Küçük Lucie dedesine sokulmuştu. Doktor fisiltı gibi bir sesle güçlü ve büyük bir perinin nasıl haphane duvarını yıkıp kendisine bir zamanlar iyilik yap-mış olan bir tutukluyu kurtardığının öyküsünü anlatıyordu. Ortalık sakin ve sessizdi. Lucie bile her zaman olduğundan daha rahattı. Birdenbire bağrdı:

“Ne oluyor?”

Öyküyü yarıda kesen babası, “Kızım, sakın ol,” dedi. “Ne kadar sinirlisin! En küçük şey seni yerinden zplatmaya yetiyor. Sen ki babanın kızsın...”

Lucie'nin beti benzi kül gibi olmuştu, tir tir titriyordu.

“Merdivenlerde yabancı bir ses duydum gibi geldi,” de-di.

“Güzelim, merdivenlerde çıt yok!”

Tam bu sırada kapı vuruldu.

Baba, babacığım... Ne var acaba! Charles'ı sakla, kurtar onu!”

Ayağa kalkan Doktor, Lucie'yi omuzlarından tutup, sarstı ve, “Onu kurtardım,” dedi. “Ne zayıflık bu! Dur kapıyı açayım.”

Lambayı eline aldı, ara kapılardan geçip dış kapıyı açtı. Kırmızı başlıklı, kılıç ve tabanca kuşanmış dört yurttaş içeri daldılar.

“Yurttaş Evrémonde, namı diğer Darnay?”

“Kim arıyor?” Seslenen Darnay'di.

“Ben, biz arıyoruz. Seni tanıyorum Evrémonde. Seni duruşmada gördüm. Cumhuriyet adına bir kez daha tutuklu-sun.”

Karısı ve çocuğu Darnay'e sarılmışlardı. Dört adam çevrelerini sarıverdi.

“Neden tutuklandığımı söyler misiniz?”

“Cönciergerie'ye dön yeter. Nedenini yarın öğrenirsin. Duruşman yarın.”

Taşlaşmış olan Dr. Manette, elinde lamba, öylece kalakalmıştı. Sanki lambayı tutmak için yapılmış bir heykele benziyordu. Duyduğu sözler üzerine adamlardan birinin yakasına yapıştı:

“Onu tanıyorum, dediniz. Beni de tanıyor musunuz?”

“Elbette yurttaş doktor.”

“Hepimiz seni tanıyoruz.”

Doktor hepsine birer birer baktı ve bir an süren bir du-raklamadan sonra, “Öyleyse sorumu yanıtlayın,” dedi. “Ne oluyor?”

Adamlardan biri istemeye istemeye, “St. Antoine ma-hallesi ondan davacı,” dedi. Arkadaşının St. Antoine'lı oldu-ğunu belirtti

“Onu St. Antoine suçluyor.”

“İyi ama neden?”

“Dahasını sormayın yurttaş. Cumhuriyet sizden özve-ride bulunmanızı istiyorsa siz de iyi bir yurttaş olarak gere-keni yapmalısınız ki mutlu olasınız. Cumhuriyet her şeyden önce gelir. Halk üstündür. Haydi Evrémonde, zamanımız az.”

“Bir şey daha” diye yalvardı Doktor. “Onu suçlayan kim?”

“Bu kurallara aykırı ama St. Atnoine'lıya sorabilirsiniz.”

Gözler adama çevrildi. Adam tedirgin olmuştu. Sakalını sıvazladı ve:

“Bu kurallara aykırı ama onu suçlayan, hem de çok cid-di bir biçimde suçlayan yurttaşlar Defarge ile karısı. Bir kişi daha var.”

“O kim?”

“Bunu siz mi soruyorsunuz yurttaş?”

“Evet!”

“Sorunuzun yanıtını yarın alacaksınız. Başka sözüm yok!”

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bir El İskambil

Evdeki son felaketten habersiz olan Bayan Pross dar sokaklardan geçip, Ponf Neuf Köprüsü'nü aştı. Kafasında alacaklarının listesini sıraya sokup duruyordu. Bay Cruncher ise sepeti elinde, yanı sıra yürüyordu. İkisi de geçtikleri dükkânlarına sağna soluna bakıyor, gevezelerin doluştuğu tezgâhlardan uzak duruyor, coşkulu konuşmaların yapıldığı yerlerden kaçınmak için yollarını değiştiriyorlardı. Soğuk bir akşamdı. Her yer gürültülü ve aydınlıktı. Nehirden sis yük-seliyordu. İçlerinde demircilerin çalışıp, Cumhuriyet adına silahlar ürettikleri mavnalar vardı nehirde. Bu orduya kazık atmaya kalkacak kişilerin vay halineydi! Hiç sakalları çık-masa daha iyi olurdu, Çünkü Ulusal Ustura böylelerini si-nekkaydı tıraş etmesini bilirdi. Lamba için bir ölçü yağ ile birkaç parça bir şey alan Bayan Pross'un aklına şarap gel-di. Birkaç şarapçı dükkânına göz attıktan sonra, “Antik Çağın İyi Yurttaşı Brutus” adlı dükkânda karar kıldı. Saraya pek uzak değildi, Bayan Pross'un çok hoşuna giden Tuilleries bahçelerinin de çok yakınındaydı. Benzerlerinden daha sessiz duruyordu. Kaldı ki buradaki yurttaşların kırmızı tak-keleri ötekilerden daha az kırmızıydı. Bay Cruncher'ın da aynı görüşte olduğunu fark edince içeri dalıverdi.

İçerisi dumanlıydı; ağızlarında çubuklarını tüttüren adamlar gevşek iskambil desteleri ve sararmış dominolarla oynayıp duruyorlardı. Çıplak kollu, çıplak göğüslü işçilerden kimileri gazete okuyorlar, kimisi de onları dinliyordu. Şimdilik silahlarını bir kenara bırakmışlardı. Birkaç müşterinin kafası önüne düşmüştü, uyuyan ayılara ya da köpeklere benziyorlardı. Bu görüntüyü belli belirsiz algılayan iki dışarıklı kişi tezgâha yaklaştı.

Şarapları ölçülürken köşede konuşan iki adam birbiriyle vedalaştı; çıkıp gitmeye hazırlananı tam çıkarken Bayan Pross'a çarptı, bir an yüz yüze geldiler. Kadıncağz bir anlık bir şaşkınlık geçirmiş, ardından da çığılı basmıştı. Herkes ayağa fırlamıştı. Farklı görüşler yüzünden çıkan bir tartışma sonucu birinin öldürüldüğünü sanmışlardı. Herkes yere kim yıkıldı diye bakındıysa da yalnızca bakışan iki kişi gördüler.

Adamın dış görünüşü tam bir Fransız Cumhuriyetçisiydi ama kadın besbelli ki bir İngiliz'di. Eski çağların iyi yurttaşı Brutus'un peşinden gidenlerin uğradığı bu düş kırıklığı Ba-yan Pross ve koruyucusu için son derece anlamsızdı. Şaşır-mış ve akli karışmış olan yalnızca Bayan Pross değildi. Ne-deni farklı olmakla birlikte, Bay Cruncher da pek şaşır-mış görünüyordu.

Adam, "Ne var, ne oluyor?" diye sordu.

"Ah Solomon, ah sevgili Solomon! Seni burada bunca zaman sonra görmek, böyle pat diye karşıma çıkıvermen!"

"Bana Solomon deyip durma! Kanıma mı susadın?"

Adamın sesi kaçamaklı çıkıyordu. Korktuğu apaçık orta-daydı.

"Kardeşim, kardeşim," diye bağırdı Bayan Pross. "Ben sana ne kötülük ettim ki bana böyle acımasızca dav-ranıyorsun?"

"Şu Allah'ın cezası dilini tut be kadın! Benimle konuş-mak istiyorsan dışarı çıkalım. Şarabın parasını öde ve çık. Bu herif de kim?"

Bayan Pross o sevgi dolu, kırgın başını hiç de sevgi dolu olmayan bir biçimde kaldırıp, gözyaşlarının arasın-dan, "Bay Cruncher," dedi.

"O da çıksın. Ne o, beni hayalet mi sanıyor bu herif?"

Bay Cruncher'ın ağzından tek laf çıkmamıştı ama görü-nüşüne bakılırsa gerçekten de öyle sanıyordu. Suspus ol-muş Bayan Pross ise cüzdanını açıp parayı ödedi. Bu arada Solomon, Brutus'un izinden gidenlere Fransızca bir açıkla-mada bulundu. Böylece herkes eski yerine, işinin başına döndü."

Karanlık sokağın köşesine vardıklarında Solomon. "Pek-âlâ," dedi, "ne istiyorsun?"

"Sevgi! Sana olan sevgimi hiç yitirmedim. Böyle bir karşılık görmem ne acı! Bana sevgi gösterememen ne acı!"

Adam, Bayan Pross'un yanağını gagalar gibi öptü:

"Hay Allah, al bakalım. Gönlün oldu mu?"

Başını sallayan Bayan Pross sessiz sessiz ağlamaya başladı.

"Hiç de şaşır-mış değilim," diyordu kardeşi. "Burada olduğunu biliyordum. Paris'e gelen tüm yabancıları bilirim. Canımı tehlikeye sokmak istemiyorsan kendi yoluna git. Bı-rak ben de kendi yoluma gideyim. İşim gücüm var."

"Benim İngiliz kardeşim Solomon! Kendi ülkesinde bü-yük bir adam olabilecek her şeye sahipken yabancılar için çalışsın ha! Hem de ne yabancılar! Onu böyle göreğeğime ölseydi daha iyiydi!"

"Biliyordum!" diye bağırdı Solomon. "Biliyordum!"

"Ölümüne neden olacaksın sen. Kendi kardeşim yü-zünden adım 'kuşkulu'ya çıkacak. Hem de tam işlerimi yo-luna koyduğum sırada."

Bayan Pross, ‘‘Tanrı korusun!’’ diye atıldı. ‘‘Benden bir çift güzel sözü esirgeme. Aramıza kırgınlık ya da soğukluk girmediğini söyle, o zaman seni bir an bile yolundan alıkoy-mam.’’

İyi yürekli Bayan Pross, sanki kardeşine kötülüğü do-kunmuş gibi alttan alıyordu. Sanki yıllar önce Bay lorry'nin de tanık olduğu gibi kadıncağzın tüm parasını alıp, kayıp-lara karışan bu Solomon değildi. Ablasının duymak istedi-ğini söylerken adamın sesinde zorlama, aşağılama ve belli belirsiz bir böbürlenme seziliyordu. Ne var ki dünyanın dört bir yanında bu işler böyleydi. Bay Cruncher omzuna dokun-du ve o kısık sesiyle:

‘‘Bir dakika, bir şey sorabilir miyim? Adın Solomon John mu, yoksa John Solomon mu?’’

Adam yerinden sıçramıştı. Sesi çıkmıyordu.

‘‘Haydi,’’ diye üsteledi Cruncher, ‘‘Söyle! John Solo-mon mu, yoksa Solomon John mu? O seni Solomon diye çağırıyor, kardeşin olduğuna göre doğruyu o bilir. Ben ise seni John diye tanıyorum. Hangisi önce söyleniyor? İngilte-re'deyken senin adın bu değildi?’’

‘‘Ne demek istiyorsun sen?’’

‘‘Bunu ben bilemiyorum. Oradaki adın şimdi aklıma gel-miyor.’’

‘‘Öyle mi?’’

‘‘Ama iki heceli bir şey olduğundan eminim.’’

‘‘Ne demezsin!’’

‘‘Derim. Öteki de tek heceliydi. Seni tanıyorum. Bailey'deki casusluk davasında tanıktın sen. Yalancılardan Tanrısı adına söyle, neydi senin adın?’’

Bir ses karanlığın içinden, ‘‘Barsad,’’ dedi.

‘‘Hah işte, çok şükür!’’ diye bağırdı Jerry.

Sesin sahibi Sydney Carton'du. Ellerini arkasında ka-vuşturmuş, Bailey'de durduğu gibi Jerry'nin yanı başına di-kilmişti.

‘‘Sevgili Bayan Pross, dün gece Bay Lorry'yi de şaşırttım. Her şey düzelene kadar ziyaretinize gelmememi karar-laştırdık. Kardeşinizle görüşmek için buradayım. Keşke kar-deşiniz daha başka türlü görevlerde çalışıyor olsaydı. Bir 'hapishane kuzusu' olmasına, sizin adınıza çok üzüldüm.

'Hapishane kuzusu' o günlerde ispiyoncular için kullanı-lan bir sözcüktü. Yüzü bembeyaz olan ispiyoncu:

‘‘Bu ne cüret?’’ diye homurdandı.

‘‘Bay Barsad, sizi Conciergerie'den çıkarken gördüm, bir saat önce duvarları gözlemleytim. Yüzünüz unutulacak bir yüz değil, yüzleri unutmam. Sizi orada görünce şa-şırdım. Şanssız bir dostumla geçmişteki ilişkiniz beni me-raka düşürmüştü. Peşinize takıldım, dükkâna girip, yakını-nıza oturdum. Gizlemeye gerek görmediğiniz konuşmaları-nızdan anlayabildiğim, hayranlarınız arasında dolaşan söy-lentilerden çıkarabildiğim kadarıyla görevinizin ne olduğunu kavradım. Ve bu rastlantı, bir amaca dönüştü Bay

Barsad.”

“Ne amacı?”

“Bunu sokak ortasında açıklamak hem tehlikeli, hem de güç. Tellson Bankası'nda bana birkaç dakikanızı ayırabilir misiniz?”

“Bu bir tehdit mi?”

“Ben böyle bir şey dedim mi?”

“Oraya ne diye gelecekmişim?”

“Siz bilmiyorsanız ben söyleyemem Bay Barsad.”

Sydney Carton hayli soğukkanlı ve kendinden emindi. Yapmayı düşündüğü iş için de, uğraştığı bu adam için de en gerekli olan şey buydu zaten. Deneyimli gözleri bunu değerlendirdi ve durumu sömürdü.

Kardeşine kötü kötü bakan 'kuzu', “Pekâlâ,” dedi. “Bu işin sonunda bela varsa bil ki sen sorumlusun, senin başının altından çıktı hepsi.”

“Haydi, haydi Bay Barsad. Nankörlük etmeyin. Kardeşinize duyduğum saygı olmasa, her ikimizi de tatmin edecek önerimi böylesine tatlılıkla ortaya koymazdım. Benimle bankaya geliyor musunuz?”

“Evet. Ne söyleyeceğinizi merak ediyorum.”

“Önce kardeşinizi eve kadar sağ salim götürmemizi öneriyorum. Koluma girin Bayan Pross. Bu saatte korunmasız dolaşılacak bir kent değil burası. Kavalyeniz, Bay Barsad'ı tanıdığına göre onu da Bay Lorry'nin evine çağıracağım. Hazır mısınız? Haydi bakalım!”

Bayan Pross çok sonraları, İngiltere'ye sağ salim gittik-ten sonra Sydney Carton'un o günkü halini anımsayacaktı. Genç avukatın koluna sarılıp, kardeşine bir kötülük yapma-ması için yakarırken, Sydney'in yüzünde çok önemli bir şeye karar vermiş insanların ifadesi vardı. Bu karar onu saygınlığına yükseltiyordu sanki. Carton'a beslediği duygularında köklü bir değişiklik oldu. Ama kardeşi için beslediği korkular onu bu gerçeği biçimlendirmekten şimdilik alıkoymuyordu.

Bayan Pross'u evine bıraktılar. Carton, Lorry'nin evine giden yolu gösterdi. John Barsad ya da Solomon Pross ardındaydı. Bay Lorry yemeğini henüz bitirmiş, ocaktaki odun ateşini seyretmekteydi. Alevlerin arasında yıllar önce Dover'daki Royal George Oteli'nin korlarına bakan genç adamı görmek ister gibiydi. Gelenleri görünce bir kez daha şaşırıldı.

“Bayan Pross'un kardeşi,” dedi Carton. “Bay Barsad, efendim.”

“Barsad... Barsad? Bu adı tanıyorum. Bu yüzü de...”

Carton buz gibi bir sesle, “Kolay unutulmayan bir yüzünüz olduğunu söylemişim. Oturun lütfen,” dedi. Kendisine bir iskemle çekerken Lorry'nin belleğindeki eksik halkayı da tamamladı: “İngiltere'deki duruşmada tanıktı.”

Bay Lorry'nin yüzü aydınlanmıştı. John Barsad'a gizleyemediği bir nefretle bakıyordu.

“Bayan Pross'un çok sevgili erkek kardeşi... Az önce karşılaştılar. Daha kötü bir haber getirdim. Darnay yeniden tutuklanmış.”

“Sen ne diyorsun! Onu iki saat önce özgür ve güven-cede bıraktım. Az sonra oraya gidecektim.”

“Yine de tutuklu. Ne zaman tutukladılar Bay Barsad? Az önce tutuklanmış olmalı. Bay Barsad bu konuda bilgi alı-nacak en yetkili kişi,” diyordu. Sydney Carton. “Şarap sonrası sohbetinden öğrenebildiğim kadarıyla tutuklama yapılmış. Adamları kapıya kadar götürüp, kapıcı içeri almaya kadar da beklemiş çünkü. Tutuklandıktan hiç kuşum yok.”

Bay Lorry'nin iş kafası bunu tartışmanın boşuna zaman yitirmek demek olduğunu hemen anladı. Şaşkıncı ama soğuk kanlı olması gerektiğini düşünerek kendini toparladı ve konuşmadı. Sydney Carton, Barsad'a, “Şimdi,” diyordu. “Yarın mahkeme önünde Dr. Manette'in adı ve nüfuzu onu kurtaracaktır kanısındayım. Değil mi Bay Barsad?”

“Sanırım.”

“Bugünkü gibi, ama olmayabilir de. Bu tutuklamayı engelleyemediği için Doktorun gücüne olan güvenim sarsıldı Bay Lorry.”

“Önceden bilmiyordu herhalde.”

“Damadı ile ne denli özdeşleştirildiğini düşünürsek, ha-berdar olmaması daha da kaygı verici bir durum.”

Bay Lorry, “Bu doğru,” dedi. Tedirgin eli çenesinde, te-dirgin gözleri Carton'daydı.

“Kısacası,” diye konuştu Sydney, “bu günler umutsuz günler. Umutsuz oyunlara batacak paralar yatırılıyor. Bırakalım da Doktor kazanacak oyunlara yatırsın. Ben de yitirecek bi-rine oynayacağım. Burada kimsenin yaşamının değeri yok. Bugün omuzlardasın, yarın giyotinde. Ben ortaya, şu anda Conciergerie'de olan bir dostu koyacağım. Bu kumarda yenmek istediğim de ilk elde Bay Barsad'dır.”

“Bunun için elinizde çok iyi kozlar olması gerekir,” dedi İspiyoncu. “Bakalım elimizde neler var? Bay Lorry ne cana-var olduğumu bilirsiniz... Bana bir konyak verirseniz çok iyi olur.”

Önüne konan bardağı bir dikişte bitirdi. Bir tane daha içti ve şişeyi düşünceli bir biçimde kenara itti. Elinde ger-çekten kâğıtlar tutan bir kumarbaza benziyordu.

“Bay Barsad,” diye konuya girdi. “Hapishane kuzusu. Cumhuriyet komitelerinin habercisi, çat şurada gardiyan, çat burada tutuklu, ama her zaman casus ve de ispiyoncu. İngiliz olduğu için burada İngiltere'de olduğundan daha de-ğerli. Sahte ad kullanıyor! Bakın bu çok iyi bir kâğıt; eski bir Fransa ve Fransız düşmanı, İngiliz soylu takımının uşağı, şimdinin Fransız Cumhuriyetçisi! Bu eşsiz bir kâğıt. Gün gi-bi açık ki bu Barsad hâlâ İngilizler adına çalışmakta. Cum-huriyetin koynunda beslediği bir yılan. Adından çok söz edi-lip de bir türlü kısırılmayan İngiliz casusu! Bu kozlarla kim-se başa çıkamaz dostum. Elimi görüyor musunuz Bay Bar-sad?”

“Oyununuzun ne olduğunu anlamıyorum.”

“As'ımı sürüyorum: En yakın komiteye gidip kimliğinizi açıklayacağım. Siz de elinize bakın Bay Barsad. Acele et-meyin.”

Şişeyi yanına çekip bir bardak daha doldurup, içti. Ca-susun onun içki içmesinden tedirgin olduğunu

farketmişti. İçip içip gider, dediğini yapar diye korkuyor olmalıydı. Carton bunu fark edince bir bardak daha içti.

“Elinize iyi bakın Bay Barsad, acele etmeyin.”

Carton'un sandığından da zayıf bir eldi bu. Carton'un hiç bilmediği kâğıtlarla doluydu. İngiltere'deki işinden kovulmuştu. Tanıklıkları işine yaramamıştı. Orada dikiş tutturamayınca Manş'ı geçmiş, Fransa'da görev almıştı. Kendi yurttaşları arasında ispiyonculuk yapmış, sonra da aynı işi Fransızların arasında sürdürmüştü. Devrik hükümet adına Defarge'ın dükkânında da casusluk yapmıştı. Doktor Manet-te'in tutukluluğu, serbest kalışı ve öyküsü konusunda bilgi edinmiş, Defarge'lara sokulmuş ama başarı sağlayamamıştı.

John Barsad, korkunç kadının bir yandan örgü örüp, bir yandan da kendisiyle konuşmasını ve parmaklarını anımsa-dıkça şimdi bile titriyordu. Defalarca karşılaşmışlardı. Kadın, örgüsündeki adları, bu ilginç kayıt defterindeki adları suçladıkça, John Barsad, giyotinin bu yaşamları nasıl yuttuğunu izlemişti. Her casus gibi, hiçbir zaman güvencede olmadığını biliyordu. Bıçağın gölgesindeki bir tutsaktı o. Egemen terörü canlı tutabilmek için gösterdiği çabaya karşın aynı te-rör tarafından yutulabileceğini de biliyordu. Bir kez suçlan-maya görsün, (üstelik de böyle ağır biçimde) o korkunç ka-dın onu ölümcül kayıt defteri ile yüzleştirir ve giyotini boylar-dı. Carton'un elindeki kozlar gerçekten güçlüydü.

Sydney sakın bir sesle:

“Elini pek beğenmişe benziyorsun. Oynayacak mısın?” diye sordu.

Casus, Bay Lorry'e döndü:

“Yaşınız ve iyi yüreğiniz nedeniyle sizinle konuşacağım. Şu sizden çok genç olan baya sorun bakalım, onun durumundaki biri elindeki kâğıtları oynayabilir mi? Ben casus olduğumu kabul ediyorum. Beş para etmez bir iş oldu-ğunu da. Ama bu işi de yapan birileri olacak. Bu bay casus değil. Benim öyle olduğumu ispiyonlayarak neden kendini alçaltsın ki?”

Soruyu Carton yanıtladı:

“Elimdeki ası hiç çekinmeden oynayacağım. Saatine bakıyordu. Barsad'ın gözleri ise Lorry'deydi.

“Sizin gibi iki kibar bayın zavallı kız kardeşime saygı du-yacağımı sanıyordum...”

“Kız kardeşinize olan saygımı onu sonsuza dek kardeşsiz bırakmaktan daha iyi bir biçimde gösteremem,” dedi Carton.

“Öyle mi bayım?”

“Kararım kesin.”

Casusun suratında ilk kez bir anlam belirmişti. Carton ondan çok daha bilgili ve akıllı kişiler için bile bir bilmeyeceydi. Şaşkınlığından yararlanarak çakal kâğıtlarına döndü.

“Hah işte! Görüyorum ki burada iyi bir kâğıdım daha var. Şu öteki kuzu. Hani taşra hapisanesinde otladığından söz ettiğiniz kuzu... Kimdi o?”

“O bir Fransız'dır, tanımazsınız.” Pek telaşlı bir yanıtı bu.

“Fransız demek... Olabilir tabii.”

“Yenim ederim öyle. Aslında önemsiz.”

“Önemsiz tabii. Önemsiz, hiç önemi yok... Yok... Ama sanırım o suratı tanıyorum ben.”

“Sanmam. Olamaz.”

“Olamaz.” Carton bereket küçük olan kadehini bir kez daha doldurdu. “İyi Fransızca konuşuyor, biraz yabancı gi-bi, ama olsun.”

“Taşralı da ondan.”

“Hayır. Yabancı da ondan.” Carton elini masaya vurdu. Beyninde bir şimşek çakmıştı. “Cly! değişmiş olabilir ama surat aynı! Old Bailey'de o da tanıklık etti!”

“Bu konuda yanıldınız,” dedi Barsad. Yüzüne yayılan gülümseme ince burnunu çarpıtmıştı. “Bu kâğıdı görüyo-rum. Doğru, Cly bir zamanlar ortağımdı, ama öleli yıllar olu-yor. Ölüm döşeğinde ona ben taktım. Londra'daki St. Pancras Kilisesi'nde gömülü. O günlerde, kendisini sevmeyen soysuzlar yüzünden cenaze törenine gidemedim. Tabuta yatırılmasına yardım ettim yalnızca.”

Tam bu noktada Bay Lorry karşı duvarda cine benzer bir gölge gördü. Başını çevirip bakınca, gölgenin kaynağının akıl almaz bir biçimde kabarık dikleşen saçlarıyla Bay Cruncher olduğunu gördü.

“Gelin akılcı olalım,” dedi casus. “Ne denli yanıldığı-nızı, dayanağımızın asılsız olduğunu göstermek için size Cly'n gömülme belgesini göstereyim. O gün, bugün hep yanımda taşırım.”

El çabukluğu ile bir kâğıt çıkardı. “İşte, bakın şuna. Ba-kın! Elinize alıp bakabilirsiniz, sahte değildir.”

Bay Lorry gölgenin uzadığını gördü. Bay Cruncher yerinden kalkıp ortaya gelmişti. Saçları öyle dikilmişti ki, kafa-sına sarık sarsanız bu denli büyütmezsiniz. Casus onun farkında değildi. Cruncher bir savcının hayaleti gibi omzuna dokundu:

“Şu Roger Cly'i,” dedi, yüzü pek tersti, “demek onu sen tabuta koydun?”

“Evet.”

“Öyleyse kim çıkardı?”

Barsad iskemlesine yığıldı ve kekelemeye başladı:

“Ne demek istiyorsun?”

“İçinde olmadığımı söylemek istiyorum. İçindeyse ka-famı kessinler!”

Casus diğerlerine döndü. Lorry ve Carton şaşkın şaş-kın Jerry'ye bakıyorlardı.

“O tabutta yalnızca taş ve toprak olduğunu söylüyo-rum.”

“Nereden biliyorsun?”

“Sana ne! Namuslu iş sahiplerinin ellerini boş çıkardı-ğın için sana hıncım var. Yarım altın için senin boğazını bile sıkarım!”

Şaşkınlıktan Bay Lorry gibi donup kalan Sydney Car-ton, Cruncher'dan sakın olup bir açıklama yapmasını istedi.

“Başka zaman bayım. Şimdi pek uygunsuz kaçır. Be-nim iddiam şu ki Cly o tabutta yoktu. Hele bir vardı desin de yarım altına gırtlakımı sıkarım.”

Cruncher cömert önerisini tarttı ve ekledi:“Ya da gider onu ben gammazlarım!”

“Görebildiğim kadarıyla bir kâğıdım daha var Bay Bar-sad. Sizinle benzer geçmişi olan bir casus ile ilişkide olma-nız ve bu casusun uydurma bir cenaze töreni hazırlamış ol-ması, bu kudurmuş Paris'in kuşku kokan sokaklarında sizi fazla yaşatmaz. Bu koz doğrusu ya çok güçlü: Giyotin kartı. Oyun sizin!”

“Hayır,”dedi adam,“ben artık oynamıyorum. Halk bizden öyle nefret ediyordu ki kaçarak canımı zor kurtardım. C-ly ise o sahte cenaze işi olmasaydı paçayı hiç kurtaramazdı. Aslında bu adam o cenaze işinin sahte olduğunu nasıl öğ-renmiş, pek şaştım doğrusu.”

Bay Cruncher,“Sen bu adama boş ver,”diye bağırdı;“Sen dikkatini o baya ver! Hem de unutma: Seni yarım altına gırtlaklarım!”

Hapishane Kuzusu, Sydney Carton'a döndü:

“Sonuca vardık. Nöbeti devralma zamanının geldiğini söylemeliyim. Fazla kalamam. Önerim var dediniz. Nedir? Benden fazla bir şey isteyemezsiniz. Beni tehlikeye soka-cak bir şey önerecekseniz, ha ele vermişsiniz, ha verme-mişsiniz, aynı kapıya çıkar. Ele verilmeyi yeğleyebilirim. Umutsuz durumda olduğunuzdan söz ediyorsunuz. Kim de-ğil ki? Burada herkes umutsuz. Şunu da unutmayın, sizi ele verebilirim! Yalan yere yeminle hapisten kurtulanlar çok gö-rülmüştür. O taş duvarlar içindeyken insan her şeye yemin eder. Şimdi söyleyin bakalım, benden ne istiyorsunuz?”

“Pek fazla bir şey değil. Conciergerie'de gardiyan değil misin?”

Casus kesin bir tavırla:

“Son kez söylüyorum, kaçış söz konusu olamaz,”dedi.

“Sana kaçmaktan söz eden oldu mu? Conciergerie'de gardiyan mısın?”

“Ara sıra gardiyanlık yapıyorum.”

“İstedığın zaman gardiyanlık yapabilirsin yani.”

“İstedğim zaman girip çıkabiliyorum.”

Sydney Carton bir bardak daha konyak doldurdu. Son-ra yavaşça şöminenin içine döktü, konyak damlalarının dö-külüşünü seyretti. Sonra içini çekerek ayağa kalktı:

“Şu ana dek bu iki kişinin önünde konuştuk, çünkü kozlarımızı onların da bilmesini istiyordum. Gel şimdi şu ka-ranlık odaya, sana orada son bir sözüm olacak.”

DOKUZUNCU BÖLÜM

Oyun Hazır

Sydney Carton'la KUZU yan odaya geçip fisıldaşmaya başladılar. Bay Lorry, Jerry'ye kuşku ve güvensizlikle bakı-yordu. Bu namuslu tüccarın bu bakışlara karşılık verme biçimi de güven yaratacak nitelikte değildi. Sanki elli bacağı varmışçasına sık sık ağırlığını değiştiriyor, tırnaklarını büyük bir dikkatle gözden geçiriyordu. Ne zaman bakışları karşılaşırsa, elini ağzına kapamasını gerektiren bir öksürük nöbe-tine tutuluyordu. Bu da pek dürüstlikle bağdaşan bir illet değildi.

“Jerry,” dedi Bay Lorry. “Gel buraya.”

Bay Cruncher çağanoz gibi yan yan yaklaştı.

“Haberciliğin dışında ne iş yapardın sen?”

Bir yığın öksürük ve kaçamak bakıştan sonra Cruncher parlak bir fikir bulmuşçasına, “Toprakla ilgili bir iş,” deyiverdi. Parmağını onu suçlarcasına sallayan Bay Lorry: “Bana öyle geliyor ki sen saygın Tellson Bankası'nı pa-ravan olarak kullandın ve korkunç, ahlak dışı bir işin vardı,” dedi. “İngiltere'ye döndüğümüzde sana arka çıkmamı bek-leme. Sırrımı tutmamı bekleme. Tellson'dan yararlanılamaz!”

Bay Cruncher utanç içinde yalvardı:

“Umarım saçları beyazlanana dek ayak işlerini gör-mekten onur duyduğum bir beyefendi beni azıcık düşünür. Gerektiğinde tabii. Gerekmiyor demedim. Kaldı ki gerekse de her işin bir iç yüzü vardır. Tıp doktorları vardır ki şu saatte kim bilir kaç altın kazanıyorlar! Oysa dürüst tüccarlar öyle mi ya! Yarım altına, ne yarım altını meteliğe kurşun atıyorlar. Altınlarını Tellson'a getirip yatıran doktorlar, girip çıkarken de bu dürüst tüccarlara göz kaş ederler. Bu da Tellson'dan yararlanmak değil midir? Sonra karıma bir bakın... Yeni İngiltere'de olsaydık da kendisini bir görseydiniz demek istiyorum... Dua edeceğim diye perişan olur. Duası hiç bitmez... Böyle giderse bu iş biter. Oysa doktorların karısını dua ederken yakalayamazsınız. Dua etseler bile kocalarına daha fazla hasta gelmesi için ederler. Hasta olunca öbür iş de olur. Hasta olmazsa para nereden gelecek ki? Sonra gelsin cenaze levazımatçıları, gelsin açgözlü papazlar, papazların çömezleri, özel tutulmuş adamlar... Benim gibilere sıra ge-lene dek geriye hiçbir şey kalmıyor. Yani eğer bu işi yapmış olsaydım demek istiyorum. Geriye bir şey kalsa bile adamı zengin etmez Bay Lorry. Bir kere bu işe girince bırakamaz-sınız da. Tabii bunların hepsi sözcelişi.”

Bay Lorry, “Ööö!” diye bağırdı. “Senden tiksiniyorum!” Yine de biraz yumuşamış gibiydi.

“Yani demek istiyorum ki bayım, şayet öyle bir şey yapmış olsaydım demek istiyorum, ki yapmıyorum...”, diye sözünü kesti Bay Cruncher.

“Lafi dolandırma!” dedi Bay Lorry.

“Hayır efendim, dolandırmıyorum efendim.”

Sanki aklıma en son gelecek bir şeyi anımsamış gibi bir tavır takındı :

“Yani eğer gerçek olsaydı... Ki değil, haddim olmayarak size şunu önerirdim... Bankanın önündeki oğlum var ya; şu taburede oturan oğlum, sizin işlerinizi o görür işte. Mek-tuplarınızı taşır, ayak işlerinize bakar. Eğer gerçek bu ise ki henüz budur demedim çünkü lafi dolandırmak istemiyorum bir gün bırakın o oğlan babasının yerine geçsin ve annesine baksın. O çocuğun babasına sırt çevirmeyen efendim. Babası mezar kazıcı olsun da kazamadıklarını telafi etsin.” Konuşmasının sonuna geldiğini belirtircesine koluyla yüzünü sildi. “İşte size önerim bu Bay Lorry,” dedi. “İnsanlar çev-relerinde ne korkunç şeylerin olup bittiğini bilmek istemez-ler. Sanki gözleri görmez, kulakları duymaz. Bunlar da ben-de kalabilirdi. Unutmayın, iyi niyetle anlatmamış olsam hiç haberiniz olmayacaktı.”

“Bu doğru,” dedi Bay Lorry. “Artık sus. Sözlerinle değil de davranışlarıyla pişman olduğunu gösterirsen dostum ka-labilirsin. Daha fazla laf istemiyorum.”

Bay Cruncher başını salladı. Sydney Carton'la casus karanlık odadan döndüler. Carton, “Adieu Bay Barsad,” de-di. “Artık anlaştığımıza göre benden korkmanızı gerektire-cek hiçbir şey yok.”

Ateşin başına oturdu. Bay Lorry ne olup bittiğini sordu.

“Pek fazla bir şey olmadı. İşler kötü giderse tutukluya bir kez ulaşabilmeyi garantiyledim.”

Bay Lorry'nin suratı karıştı.

“En fazla bunu yapabilirim. Daha fazlasını istemek bu adamdan kafasını baltanın altına yerleştirmesini istemek gi-bi olurdu. Onu gammazlasam da olup olacağı bu. Bu da bir açmaz tabii. Çözümü de yok.”

“Ama onunla görüşme olanağı onu kurtarmaz ki!”

“Kurtarır demedim.”

Bay Lorry bakışlarını ateşe çevirdi. Lucie'ye olan duy-guları ve bu ikinci tutukluğunun getirdiği düş kırıklığı direncini kırmıştı. Yaşlı bir adamdı artık. Son günlerin gerginliği göz-yaşlarına dönüştü.

Ses tonu değişen Carton, “Siz çok iyi bir insan ve ger-çek bir dostsunuz,” dedi. “Etkilendiğinizin farkına vardığım için beni affedin. Babamın ağladığını görüp de bir köşede eli kolu bağlı oturamazdım. Babam olsaydınız üzüntülerinize bundan çok saygım olmazdı. Neyse ki babam değilsiniz, Tanrı sizi korumuş!” Sesi eski Sydney Carton'unkine dö-nüşmüştü ama gerçek duygularını gizleyemiyordu. Bay Lor-ry için onun bu iyi yanı bir sürprizdi ve buna hazırlıksızdı. Uzattığı eli Carton yavaşça sıktı. “Zavallı Darnay'e gelince... Lucie'ye bu görüşmeden ya da anlaşmadan söz etmeyin. Bütün bunlar kocasını görmeye yaramayacaktır. Olabilecek-lerin en kötüsü olmadan, yaşamımı kendi eliyle sona erdir-mesini sağlamak için yaptık sanabilir.”

Bay Lorry bunu hiç düşünmemişti. Böyle bir şey tasar-layıp tasarlamadığını anlamak için Carton'a baktı. Bakıştılar. Öyle görünüyordu. Sessizce anlaştılar.

“Binlerce şey düşünebilir ve bu da üzüntüsünü büsbü-tün artırır. Ona benden söz etmeyin. İlk konuştuğumuz gibi beni görmemesi daha iyi. Onu görmeden de elimden geleni yapabilirim nasılsa. Ona gideceksiniz değil mi? Bu gece çok perişan olacaktır.”

“Şimdi gidiyorum Bay Carton.”

“Buna sevindim. Size çok bağı ve güveniyor. Ne du-rumda?”

“Huzursuz, mutsuz ama çok güzel.”

Ses iç çekiş gibi, acı gibiydi. Bay Lorry'nin bakışları Carton'un ateşe dönük yüzünü aradı.

Bir gölge ya da bir ışık nasıl güneşli bir günde bayır aşağı kayıp giderse öyle bir şeyler geçiverdi genç adamın yüzünden. Öne devrilen odunlardan birini tutmak için aya-ğmı uzatmıştı. O günlerde moda olan yüksek çizmeler ve beyaz binici ceket giymişti. Dans eden ışıklar yüzünü daha da solgun gösteriyordu. Uzun kahverengi saçları darmadağınktı. Ateşe olan ilgisizliği Bay Lorry'nin onu uyarmasına yol açtı. Akkor olmuş odun ayağının altında dağılana dek kı-pırdamamıştı bile.

“Dalmışım,” dedi. Güzel hatlarını gölgeleyen o boşa gitmiş, harcanmış hava Bay Lorry'e belleğinde taptaze du-ran o tutuklu yüzlerini anımsattı.

“Sizin göreviniz sona erdi mi efendim?”

“Evet. Dün gece anlatıyordum ya, Lucie buraya apan-sızın geldiğinde buradaki işlerim neredeyse tamamlanmıştı. Her şeyi güvenlikte bırakıp, Paris'ten ayrılmayı umuyordum. Çıkış belgem vardı. Gitmeye hazırdım.”

İkisi de sustular.

“Dönüp baktığımızda uzun bir yaşam görüyorsunuz değil mi efendim?”

“78 yaşındayım.”

“Yaşamınız boyunca verimli düzenli, çalışan, güveni-len, saygı duyulan, örnek biri oldunuz sanırım.”

“Bildim bileli çalışırım. Çocukken bile böyleydim diyebi-lirim.”

“Doldurduğunuz yerebir bakın... Onu boş bıraktığımız-da sizi özleyen ne çok insan olacak!”

“Yalnız bir bekârım ben. Arkamda ağlayacak kimsem yok.”

“Bunu nasıl söylersiniz! Lucie ağlamayacak mı? Ço-cuğu ağlamayacak mı?”

“Evet. Tanrıya şükürler olsun ki bu doğru! Tam öyle demek istememiştim.”

“Bu Tanrıya şükredilecek bir şey. Yanılıyor muyum?”

“Kesinlikle hayır.”

“Yalnız yüreğinize bakıp da ne sevgi, ne ilgi, ne saygı uyandırabildim, anımsanacak hiçbir hizmetim, iyiliğim ol-madı, dersiniz yetmiş sekiz yılınız yetmiş sekiz lanete dönüşmez mi?”

“Haklısınız Bay Carton, dönüşür.”

Sydney bakışlarını bir kez daha ateşe çevirmişti. Bir süre sessizlik oldu.

“Çocukluğunuz çok uzakta kalmış gibi mi geliyor size? Annenizin dizinde oturduğunuz günler çok mu gerilerde kal-dı?”

Onun bu yumuşayan havasına Bay Lorry de uydu: “Yirmi yıl önce öyle geliyordu,” dedi. “Ama şimdi hayır. Sona yaklaştıkça bir çember çiziyorum ve başlangıca yaklaşıyorum. Yolumu kolaylaştırmak için oluyor sanki. Güzel ve genç annemle ilgili bir yağın anı canlanıyor. Şu dünya dedi-ğimiz şeyle pek sıkı fikri olmadığım günlerin, kusurlarımın kemikleşmediği günlerin anıları bunlar. Oysa bu anılar yıllardır uykudaydı.”

“Bu duyguyu anlıyorum” diye bağırdı Carton. Yüzüne kan gelmişti. “Ve kendinizi daha iyi hissediyorsunuz?”

“Evet, öyle.”

Carton, Bay Lorry'nin ceketini getirmek için ayağa kalk-tı. Konuşmayı noktalar gibiydi ama Lorry konuya döndü:

“Ama siz henüz gençsiniz.”

“Evet, yaşlı değilim. Benim gençlik yolum yaşlanmak için pek uygun değil. Neyse, beni bırakalım.”

“Beni de,” dedi Bay Lorry. “Çıkıyor musunuz?”

“Lucie'nin evine kadar sizinle yürüyeceğim. Benim ne serseri, ne uyumsuz bir adam olduğumu bilirsiniz. Uzun süre sokakları da arşınlasam sabah burada olacağım, bun-dan kuşkunuz olmasın. Duruşmaya gidecek misiniz?”

“Üzüntüyle.”

“Ben kalabalığın arasında olacağım. Casusum bana bir yer ayarlar. Koluma girer miydiniz?”

“Bay Lorry koluna girdi ve birlikte sokağa çıktılar. Bir-kaç dakika sonra Bay Lorry'nin gideceği yere gelmişlerdi. Carton onu bıraktı.

Bir süre oralarda dolandı. Lucie'nin her gün hapisha-neye gittiğini öğrenmişti. Buradan çıkmış, şu taşlardan git-miş olmalı diye geçirdi aklından; izinden gideyim. La Force'a vardığında saat gecenin onuydu. Dükkânı kapayan bir bıçkıcı kapıda pipo tütürüyordu.

“İyi geceler yurttaş!”

“Cumhuriyet nasıl gidiyor?”

“Giyotinden söz ediyor olmalısın. Hasta değil. Bugün altmış üç götürdü. Yakında yüzü bulur. Samson ve adamları yorgunluktan yakınıyorlar. Ha! ha! ha! Ne berber ama!”

“Onu sık sık seyretme...”

“Tıraş ettiğini mi? Hep seyrediyorum. Her gün. Ne ber-ber! Onu hiç işbaşında gördün mü?”

“Hayır.”

“Müşterisi bolken git gör. Bir düşünsene yurttaş, ben pipomu iki kez doldurup içene dek o altmış üç kişiyi posta-ladı. İki pipo içimi, namussuzum!”

Nasıl zaman tuttuğunu göstermek için piposunu uzat-mış, Carton'a gösteriyordu. Carton onu öldürmek için daya-nılmaz bir istek duydu. Arkasını döndü.

“Sen İngiliz değilsin, oysa giysilerin İngiliz, öyle değil mi?”

“Evet.”

“Fransız gibi konuşuyorsun.”

“Eski bir öğrenciyim burada.”

“Oo! Gerçek bir Fransız! İyi geceler İngiliz.”

“İyi geceler yurttaş.”

“Git o komik berberi gör,” diye bağırdı uzaklaşan bıç-kıcı. “Piponu da götür!”

O gözden kaybolmadan Sdney bir ufak kâğıt parça-sına bir şeyler yazdı ve yolu bilen birinin adımları ile karanlık ve pis sokağı aşp, bir eczanenin önünde durdu. Dükkân sahibi kapatmak üzereydi. İnsanı canından bezdirecek ka-dar pis, dik bir yokuşta, küçük, karanlık, çarpık bir adamın az buçuk karanlık ve çarpık dükkânı.

Tezgâhın iki yanındaki yurttaşlar iyi geceler dilediler. Carton kâğıdı tezgâha koydu. Adam bir ıslık koyverdi: “Vay! Vay! Vay!”

Carton umursamaz bir tavırla duruyordu.

“Sizin için mi yurttaş?”

“Benim için.”

“Bu ilaçları birbiriyle karıştırmamaya dikkat et yurttaş! Karıştırırsanız sonucu biliyorsunuz, değil mi?”

“Hem de çok iyi biliyorum.”

Küçük paketler hazırlanıp teslim edildi. Onları birer birer ceketin iç ceplerine yerleştirdi. Parayı ödeyip dükkândan ayrıldı. Ay'a bakarak, “Yarına kadar yapılacak bir şey yok,” diye düşündü. Uyku da tutmuyor!”

Hızla kayıp giden bulutların altında söylenen bu sözler-de tedirginlik yoktu. Vurdumduymazca, başkaldırıcasına bir hava vardı bu sözlerde. Yorgun bir adamın, çok gezmiş, çok çabalamış ama her şeyi yitirmiş bir adamın söyleyeceği biçimde söylenmişti. Sonucu görebiliyordu. Onunla yarışan-ların olduğu, umut veren bir genç olarak ün yaptığı günlerde babasını mezara taşımıştı. Karanlık sokaklardan, koyu gölgelerden geçerken babasının mezarı başında söylenen bir-takım sözleri anımsadı:

“Ben, yaşamım ve dirilişim' dedi Tanrı. 'Bana inanan ölse de yeniden yaşayacaktır. Kim ki ya-şar ve bana inanır, o ölümsüz olur.’”

Baltanın gölgesindeki bu kentte yapayalnız oluşu, bu-gün öldürülen altmış üç kişiye, yarınki sonlarına bekleyen tutuklular ve sonraki günlerin kurbanları için duyduğu acı zincirleme çağrışımlar yapmış ve paslı bir çaba gibi bu söz-leri derinlerden söküp çıkarmıştı. Bu duayı isteyerek söyle-memişti ama kafasında dolaşmalarına da engel olamıyordu. Yatmak üzere olan insanların aydınlanmış pencereleri ilgisi-ni çekti. Birkaç saat için bile olsa çevrelerindeki korku çem-berini unutacaklardı. Artık dua edilmeyen boş kiliselerin çan kulelerine bakıyordu. Papaz geçinen ahlaksızlara, soygun-culara duyulan nefret, inancı da yok etmişti. Uzaklardaki sonsuz uyku için ayrılmış mezarlıkları, tıklım tıklım dolu ha-pishaneleri düşünüyordu. Ellişer altmışar kişilik gruplar ha-linde ölüme götürülenleri düşünüyordu. Ölüm o denli anlamsızlaşmış ve sıradan bir olay olmuştu ki, giyotinin bütün katliamına karşın hiçbir hayalet öyküsü üretilmiyordu. Öfke-sini bir süre dinlendirmeye hazırlanan bu kentin yaşamına ve ölümüne gerçek bir ilgi duyan Sydney Carton, aydınlık sokaklar bulmak için Seine'i geçti.

Ortalarda pek az araba vardı. Arabayla gezenler kuşku uyandırıyorlardı çünkü. Üst tabaka kafalarını kırmızı takke-lere gömmüş, tahta ayakkabılarını sürüklüyordu. Ama tiyat-rolar doluydu ve o geçerken neşeli bir kalabalık tiyatrodan ayrılıyordu. Konuşa konuşa evlerine yollandılar. Tiyatro ka-pılarından birinin önünde bir ana kız vardı. Çamurlu yolun karşısına nasıl geçeceklerini bilmiyorlardı. Carton çocuğu kucağına aldı ve taşıdı. O çekingen kol boynunda çözülme-den önce bir öpücük istedi.

“Ben yaşamım ve dirilişim” diyordu Tanrı. “Bana ina-nanlar ölseler de yaşayacaklardır. Kim ki yaşar ve bana inanır o ölümsüz olur.” Sessiz gecede bu sözler ve ayak sesleri yankılandı. Havadaydı sadece. Carton onları içinde duyuyordu.

Köprünün üzerinde durmuş, Paris adasının nehir du-varlarına çarpan sesini dinliyordu ki, gece tükeniverdi. Evle-rin ve katedralin resimsi kargaşası ay ışığı altında pırlı pırlıydı. Gün, gökyüzünden bakan bir ölünün yüzü gibi, buz gibi yük-seldi. Gecenin yıldızları birer birer öldü. Ay da. Bir an için yaradılış, ölümün eline terkedilmiş gibi oldu. Güneş gecenin yükünü yalanlarmışçasına ona başkaldırdı. Parlak ve sıcak ışıkları yüreğini ısıttı. Selam dururmuşçasına saygıyla gölge-lediği bakışlar güneşle arasında bir ışık köprüsü kurdu. Ne-hir, köprünün altında ıslıl ıslıldı. Sabahın kıpırtısızlığında güçlü bir akıntı vardı. Carton nehir boyunca ilerledi, evlerden uzaklaştı ve kıyıda güneşin ışığında ve sıcaklığında uyuyakaldı. Uyandığında durup amaçsızca dönen, yine dönen bir gir-dap seyretti. Nehrin onu yutup, denize kadar taşımamasını iz-ledi. “Benim gibi!” diye düşündü.

Ölü yaprak renginde bir mavna görüntüye girdi ve ya-nından geçip gitti. Suda bıraktığı iz silinirken tüm yanılığın-nın ve körlüklerinin bağışlanması için yüreğinden yükselen dua şu sözlerle noktalanıyordu: “Ben yaşamım. Dirilişim.

Döndüğünde Bay Lorry çoktan gitmişti. Nereye gittiğini kestirmek zor değildi. Garton biraz kahve içip, azıcık ekmek yedi. Yıkanıp üzerini değiştirdi ve duruşma yerine gitti.

Kara Kuzu onu bir köşeye yerleştirdi, salon tıklım tıklımdı. Bay Lorry oradaydı. Dr. Manette de. “O” da oradaydı. Babasının yanı başında oturuyordu. Kocasını içeri alındığında ona yönelen bakışları öyle yüreklendirici, öyle rahatlatıcıydı ki! Sevgi ve şefkat doluydu. Sevdiği insan adına o denli ce-surdu ki kocasının yüzünü aydınlattı, yüreğini şenlendirdi. Gören olabilseydi Sydney Carton'da da aynı etkiyi yaptı-ğın fark edebilirdi.

Bu adaletsiz mahkemenin önünde kişinin kendini savu-nabilme güvencesi yoktu. Ne düzen, ne kural vardı. Tüm yasalar, düzenlemeler ve kurallar baştan çarpıtılmış ve yozlaştırılmış olmasalar bu Devrim'e de gerek kalmazdı. Devrimin yıkıcı öc alma duyguları hepsini rüzgârdan savurmuştu.

Bütün gözler jürideydi. Dün, bir önceki gün, yarın ve bir sonraki gün burada olan, olacak olan kararlı yurtseverler oturuyorlardı. Aralarında dikkat çeken aç suratlı biri vardı. Parmakları sürekli ağzında

dolaşan bu adam seyircileri pek mutlu ediyordu.

St. Antoine'dan, aç gözlü, yamyam suratlı düşünceleri kanlı Jacques Üç'tü bu. Geyiği yargılamak için toplanmış köpeklerin arasındaydı. Gözler önce ona, sonra da savcıya yöneliyordu. Esen rüzgârlar buz kesiyordu. Aşağılık, ölüm kokan katı bir hava vardı. Aç gözler kalabalıkta başka bir göz aramaktaydı. Gözler parlıyor, başlar onaylıyordu. Sıra, dikkat kesilmeye geliyordu.

Charles Evrémonde. Namı diğer Darnay. Dün serbest bırakılmış, dün suçlanmış ve yeniden tutuklanmış. Suçlama kendisine gece tebliğ edilmiş. Cumhuriyet düşmanı olmak-tan sanık. Aristokrat ve despotlarla dolu bir sülaleden. Ölüme mahkûm bir soydan. O soy ellerinden alınan oyun-cakları geçmişte halkı baskı altında tutmada kullandığı için mahkûm. Charles Evrémonde, namı diğer Darnay. İşte bu nedenlerden dolayı yasal açıdan bir ölüden farksız.

Savcının söylediklerinin özü buydu. Başkan suçlunun gizli olarak mı, yoksa açık olarak mı suçlandığını sordu.

“Açık olarak Başkanım.”

“Kim tarafından?”

“Üç kişi: St. Antoine'lı Şarapçı Ernest Defarge.”

“İyi”

“Theresa Defarge... eşi,”

“İyi”

“Alexandre Manette... Doktor.”

Salon birbirine girdi. Orta yerde ise kül gibi bembeyaz kesilmiş Doktor oturuyordu.

“Başkanım, bu bir sahtekârlık. Suçlanan kişinin kızımın kocası olduğunu biliyoruz. Kızım ve onun sevdikleri benim için canımdan da değerlidir. Çocuğumun kocasını suçladı-ğımı söyleyen bu sahtekâr kim ve nerede?”

“Sakin olun Yurttaş Manette. Mahkemenin üstünlü-ğüne karşı çıkmak suç işlemek anlamına gelir. İyi bir yurttaş için Cumhuriyet'ten daha değerli bir şey olamaz!”

Bu çıkış alkışlarla karşılandı. Ziline sarılan Başkan iyice aşka gelmişti.

“Cumhuriyet senden çocuğunu feda etmeni isterse tek görevin onu feda etmek olur. Şimdi dinle ve sus!”

Alkışlar... Doktor yerine oturdu. Gözleri çevreyi dolaşı-yor, dudakları titriyordu. Kızı ona sokuldu. Jürideki aç adam ellerini ovuşturdu ve her zamanki gibi bir parmağını ağzına götürdü.

Defarge çağrıldı. Salonda artık sesler duyulabiliyordu. Doktorun tutukluluğunu, Doktorun hizmetinde iken ufacak bir çocuk olduğunu, serbest bırakıldığı andaki ve ona teslim edildiği andaki ruhsal durumunu kısaca anlattı. Zaten mah-kemenin işi hep kısaydı.

“Bastille'in alınışında iyi iş gördün değil mi yurttaş?”

“Sanırım.”

Kalabalıktan heyecanlı bir kadın sesi, “En iyileriydin, neden susuyorsun?” diye bağırdı. “Topçu sendin ve o la-netli kale düştüğünde ilk içeri giren de sendin. Doğruyu söylüyorum arkadaşlar!”

Kin seyircilerden de aldığı güçle söylevini sürdürdü:

“Darnay büyük katkıda bulundu!” Başkan ziline sarılınca, “O zil beni susturamaz,” dedi. Salon bir anda alkışlara ve övgülere boğuluverdi.

“Mahkemeye o gün Bastille'de ne yaptığımı anlat.”

Defarge üzerine çıkarıldığı basamakların tepesinde dur-muştu, ona dimdik bakan karısına doğru bakıyordu.

“Mahkûmun, yani Doktor Manette'in 105 Kuzey kulesinde kaldığını biliyordum. Ayakkabı yaptığı günlerde adını bilmiyor, sorulduğunda 105 Kuzey Kulesi diyordu. Bastille düşünce orayı görmeyi kararlaştırdım. Bir süre sonra da Bastille düştü. Şu anda jüride bulunan bir arkadaşım ve bir gardiyanla birlikte hücreyi bulduk. Hücrenin her yerini ara-dım. Bacanın içinde, çıkarılmış bir taşın kovuğunda bir kâğıt buldum. İşte burada. Doktorun el yazısı ile karşılaştırdım. Onun yazısı. Doktor Manette'in yazdığı bu mektubu Başkana veriyorum.”

“Okunsun!”

Ölüm sessizliğinde tutuklu sevgiyle eşine, eşi ise bir babasına bir kocasına bakıyordu. Doktor Manette'in gözleri ise onu okuyan adamdaydı. Bayan Defarge gözlerini bir an için bile olsa da tutukludan ayırmıyordu. Defarge'ın gözleri ise bu şölene gelmiş karısındaydı. Diğer gözlerin tümü Doktordaydı ama o hiç kimseyi görmüyordu. Mektup şöyleydi:

ONUNCU BÖLÜM

Gölgenin Nedeni

Ben Alexandre Manette; Beauvais doğumlu, Paris'te yaşayan talihsiz Doktor. Bu üzücü mektubu Bastille'deki ka-ranlılık hücremde yazıyorum. 1767 yılının Aralık ayında'yız. Yazmayı çok zor koşullar altında çalıntı anlarda sürdürebil-mekteyim. Bacanın içine, bin bir zorluklarla hazırladığım gizlibir yere koymayı düşünüyorum. Acılarım ve ben bir gün top-rak olduğumuzda iyi yürekli biri belki onu bulur. Bacadan çı-kardığım kurum, kömür ve kanımdan oluşan karışıma paslı bir demir parçasını batırarak yazabiliyorum. Mahkûmiyetinin onuncu yılının son ayı. Artık umudumu yitirdi. Ara sıra fark edebildiğim korkunç belirtilerden anlayabildiğim kadarıyla ruhsal dengemi yitirmek üzereyim. Buna pek az kaldı. Şu an için düşüncelerimin sağlıklı olduğuna yemin edebilirim. Belleğim henüz sağlam. Kâğıda geçecek bu sözlerin gerçek olduğuna hem kul, hem Tanrı önünde yemin edebilirim, is-ter insanoğlu okusun, ister kıyamet gününe saklansın, tümü gerçeği yansıtıyor.

1757 yılının Aralık ayının üçüncü haftasıydı. (22'siydi sa-nıyorum) Mehtaplı ve bulutlu bir gece Seine kıyısında yürü-yordum. Amacım temiz hava almaktı. Tıp okulunun sokağın-daki evime bir saatlik bir uzaklıktaydım ki, bir arabanın hızla gelmekte olduğunu gördüm. Ezilmeyeyim diye kenara çekil-diğimde, bir baş penceresinden uzanıp, sürücüye durmasını emretti. Sürücü dizginlere asıldı, içindeki adam adımı söyleyerek seslendi. Ben yanlarına gidene kadar arabadan in-meye zamanları olmuştu, inen beyefendiler pelerinlere sa-rılmıştı; gizlenmeye çalıştıklarını fark ettim. Hemen hemen yaşıtımdılar ve görebildiğim kadarıyla da giyiniş, duruş, ses ve yüz olarak birbirlerine çok benziyorlardı.

“Dr. Manette siz misiniz?” dedi biri.

“Evet.”

“Beauvaisli Dr. Manette mi?” dedi öteki. “Genç bir doktor, usta bir cerrah. Şu son iki yılda Paris'te çok ün yapmış Dr. Manette misiniz?”

“Böyle övgüyle söz etmek lütfunda bulunduğunuz Dr. Manette benim beyler.”

“Evinize gittik. Gezintide olabileceğinizi söylediler. Biz de peşinize düştük. Lütfen arabaya biner misiniz?”

Davranışları ürkütücüydü. Beni aralarına almışlardı. Si-lahlıydılar. Ben ise silahsızdım.

“Özür dilerim baylar, ama kime yardım etme onuruna eriştiğimi ve ne türlü bir hastaya bakmaya gittiğimi bilmek isterim” dedim.

“Doktor, müşterileriniz seçkin kişiler. Ne tür bir hasta olduğuna gelince, bilginiz bizim size aktarabileceğimizden daha iyisini görecektir. Şimdi arabaya biner misiniz lütfen?”

Söz dinlemekten başka seçeneğim yoktu. Sessizce bindim. Peşimden onlar da bindiler. Araba döndü ve o deli-cesine hızıyla ilerlemeye başladı.

Bu konuşmayı olduğu gibi aktardım. Her şeyi olduğu gi-bi anlatmaya çalışıyorum. Aklım dağılsın istemiyorum. Bu çentikler ara vereceğimi belirtiyor. Kağıdı şimdilik yerine kaldırıyorum.

Araba sokakları geçip, Kuzey Kapısı'ndan çıkarak kent dışına yöneldi. Kapıdan yaklaşık bir fersah uzaklaşıl-dığında anayoldan ayrılıp çevresi boş bir evin önünde durdu. (Uzak-lığı ikinci gidişimde hesapladım). Üçümüz birlikte inip yumu-şak toprağa basa basa bahçeyi geçtik. Çeşme taşmıştı. Ka-pıya geldik. Zil çalındığında kapı hemen açılmadı. Sonunda açıldı; yanımdakilerden biri açan adamın yüzüne eldivenle vurdu. Bu davranışta ilgimi çeken bir şey yoktu. Sradan in-sanların dayak yediğini çok görmüştüm. Köpeklerden çok onlara vurulurdu. Öteki beyefendi de benzer bir sinirlilikle adama vurdu. Görünüşleri o denli benziyordu ki o an ikiz ol-duklarını anladım.

Kilitli bulduğumuz kapının kardeşlerden biri tarafından açıldığı andan itibaren çığlıklar duymaya başlamıştım. Yukarılardan bir yerlerden geliyordu, merdivenlerden çıkarken çığlıklar artmıştı. Odada yatağa yatırılmış, beyin hummasın-dan kıvranan bir hastayla karşılaştım.

Çok genç ve güzel bir kadındı. Yirmisinden fazla değil-di. Saçları darmadağın ve yoluk yoluktu. Kolları kemerle ve paçavralarla yanlarına bağlanmıştı. Bu paçavraların bir erkek elbisesinin parçaları olduğunu anladım. Bir soyluluk ar-ması ve “E” harfi vardı üzerlerinde. Bu işlemeli köşe he-men dikkatimi çekmişti, çünkü zavallı hasta kendini oradan oraya atarken bu parça ağzına girmişti. Boğulacak gibiydi. İlk yaptığım iş bu paçavrayı çekip almak oldu, o zaman işle-meyi gördüm.

Yavaşça kadını çevirdim ve sakinleştirmek için elimi göğsüne koydum. Bakışları deli gibiydi. Sürekli iç parçala-yıcı çığlıklar atıyor ve “Kocam! Babam! Kardeşim!” diye bağıyordu. Peşinden de on ikiye kadar sayıyor, sonra “sus!” diyor ve yeniden başlıyordu: “Kocam! Babam! Kardeşim!” Sayıklamalarının sırası hiç değişmiyordu.

Ne zamandır böyle olduğunu sordum. Kardeşleri ayırt edebilmek için birine küçük, öbürüne büyük diyeceğim. Bü-yük derken sözü daha çok geçen; sesi daha çok çıkamı kast ediyorum.

“Dün gece bu saatlerden beri böyle.”

“Kocası, babası ve kardeşi var mı?”

“Kardeşi var.”

“Kardeşi değilsiniz, değil mi?”

“Hayır!” Bu seste nefret vardı.

“On iki sayısı ile ilgili bir sorunu mu var?”

Küçük kardeş sabırsız bir biçimde, “Saat on iki ile var,” dedi.

Elim hâlâ hastanın göğsündeydi.

“Bakın baylar,” dedim, “beni getirdiğiniz bu halimle hiçbir işe yaramam. Nedenini söyleseydiniz, yanıma bir şeyler alırdım. Şimdi boşu boşuna zaman yitireceğiz. Bu dağ başında ilaç bulamayız.”

Büyük kardeş küçüğe baktı. Küçük tepeden bakar bir eda ile, “Burada bir ilaç kutusu var,” dedi.

Kutuyu dolaptan çıkarıp, masaya koydu.

Şişelerin bazılarını açıp kokladım, mantarlarını dudaklarıma götürdüm. Kendi başlarına öldürücü olan uyuşturucu-lar dışında, kalanlara el süremezdim. Küçük kardeş:

“Bunlara güvenmiyor musunuz?” diye sordu.

“Görüyorsunuz, kullanacağım,” dedim.

Hastaya vermek istediğim dozu defalarca deneyerek, zorlukla yutturabildim. Bir süre sonra yeniden ilaç verecek-tim. Bu nedenle de yatağın kenarına oturdum. Çekingen ve sindirilmiş bir kadın (sanırım aşağıdaki adamın karısı) hiz-mete hazır bekliyordu. Ev rutubetli ve eskiydi. Gelişi güzel döşenmişti. Yeni toplandığı belliydi. Geçici olarak kullanıl-ması amaçlanmıştı. Çığlıkları duyurmamak için pencerelere eski duvar halıları örtülmüştü. Çığlıklarda hiçbir değişiklik yoktu. “Kocam, babam, kardeşim,” diyor, on ikiye kadar sayıyor, “sus,” diyor ve bağırma başlıyordu. Kriz o denli ağırdı ki, kollarını çözememiştim. Tek umut ışığı göğsündeki elimin rahatlatıcı etkisiydi. Her seferinde birkaç dakikalığna gevşemesini sağlıyordu. Çığlıklara etkisi yoktu. Saatin sarkacı bile bu denli düzgün çalışmazdı. Bu kadarlık yardım-ım olabildiğinin bilinciyle yarım saat kadar oturdum başın-da. Kardeşler beni izliyorlardı. Büyük olanı:

“Bir hasta daha var,” dedi.

Şaşırılmışım. “Acil bir durum mu?”

Umursamıyormuş gibi, “Baksanız iyi olur,” dedi. Eline bir lamba aldı.

Öteki hasta ahırın üzerindeki odada yatıyordu. Tavanın yarısı kapalı ve alçaktı. Sonra da açık kısmı geliyor, kiremit-lerle örtülü dama tahta kirişler uzanıyordu. Bu bölmeye sa-manlar yığılmıştı. Yakmak için çırallar vardı. Bir yanda bir yığın elma duruyordu. Öteki kısma ulaşmak için bu bölmeden geçmek zorundaydım. Bugünmüş gibi anımsıyorum. O gece bütün bunları nasıl gördüysem, mahkûmiyetimin onuncu yıl-ında, Bastille'deki hücremde olduğum bugün bile aynı ber-raklıkta görüyorum.

Yerdeki samanların üzerinde yakışıklı bir köy delikanlısı yatıyordu. Başının altına bir yastık konmuştu. Yaşı on yedi ya var, ya yoktu. Dişlerini sıkmış, bir elini göğsüne koymuş, öylece yatıyordu. Gözleri tavandaydı. Yarasının ne-rede olduğunu göremiyordum ama üzerine eğilince, sivri uçlu bir şeylerin açtığı yara nedeniyle ölmekte olduğunu gördüm.

“Ben doktorum çocuğum, izin ver de bakayım.”

“İstemiyorum! Bırakın beni.”

Eliyle yarasını tutuyordu. Elini yavaşça çektim. Bir kılıç yarasıydı bu. Yirmi yirmi dört saat önce açılmıştı. O an yetişil-miş olsaydı bile ne denli becerikli olursa olsun çocuğu hiçbir doktor kurtaramazdı. Ölüyordu. Büyük kardeşe baktığımda can çekişmekte olan bu yakışıklı çocuğa, yaralı bir insana değil de yaralı bir kuşa ya da tavşana bakar gibi baktığımı gördüm.

“Bu nasıl oldu senyör?” diye sordum.

“Kudurmuş bir köylü!” dedi. “Bir köle! Kardeşime sal-dırdı ve onun kılıcıyla ölüyor... Bir beyefendi gibi!”

Bu yanıtta acıma, üzüntü, insanlık yoktu. Şu başka dün-yalardan gelme yaratığın oracıkta ölmesi onu sıkıntıya sok-muştu. Fare gibi ölüp gidivermesi kuşkusuz daha uygun olurdu. Ne çocuk, ne de onun yazgısı duygularında bir kıpırtı uyandıramıyordu.

Çocuk önce ona, sonra bana baktı: “Doktor, bu soylu-lar hep mağrurdurlar ama arada bir bizim gibi köpeklerin de gururları olabiliyor. Bizi soyup soğana çevirirler, çileden çıkarırlar, öldürürler, ama yine de geriye bir parça gururumuz kalır. Onu... Onu gördünüz mü Doktor?”

Boğuk da olsa, çığlıklar oradan bile duyuluyordu. Kız oracıkta yatıyormuş gibi konuşmuştu.

“Evet” dedim.

“Kardeşim o benim Doktor. Bu soylular kardeşlerimizin namusları üzerinde o utanç verici haklarını yıllar yılı kullandılar. İyi kızlarımız da var. Ben biliyorum. Babam da söyler. Kardeşim, bunun bir kiracısıyla sözlüydü. Hepimiz onun kiracısıydık. Şurada duranın işte... Kardeşi ile kötü bir ailenin en kötüsü!”

Konuşabilecek fiziksel gücü bulmakta güçlük çekiyordu ama ruhsal gücünün doruğundaydı.

“Nasıl ufak balıklar büyüklerine yem olursa, şurada du-ran adam da bizi öyle yiyip yuttu. Acımasızca vergilendik, bedavaya çalıştık, buğdayımızı onun değirmeninde öğütmeye zorlandık. Yığınlarla evcil kuş karınlarını tarlalarımızda doyurdu ama bize kuş beslemek yasaktı. Bizi öyle soyup soğana çevirdi ki, kapıların, pencerelerin sürgülerini kapatıp, korkuyla yer olduk. Adamları görür de alır diyorduk. Öylesi-ne soyulduk, öylesine korkutulduk ki, babamız bunca yok-sulluk içinde çocuk doğurmanın günah olduğunu

söyler ol-du. Dediğine bakılırsa dua etmemiz gereken şey kadınları-mızın kısır kalıp zavallı soyumuzun tükenmesiydi.

Bastırılmış duyguların bir yangına dönüşmesine ilk kez tanık oluyordum. Bu duygunun bir yerlerde saklı olduğunu, uyukladığımı biliyordum ama açığa çıkışını ilk kez görüyordum.

“Yine de kardeşim evlendi Doktor. O zamanlar zavallı damat hastaydı ve kardeşimin amacı sevdiği adamı sağlı-ğna kavuşturmak, onu rahatlatmaktı. Evimizde ya da şu adamın deyişiyile 'inimizde' mutlu olacaklardı. Evlendi. Bir-kaç hafta olmamıştı ki kardeşimi görüp beğendi ve onu ko-casından ödünç istedi. Kocasının karşı koymaya gücü yok-tu, ama kardeşim iyi ve namusluydu. Ona ne yaptılar biliyor musunuz? Kardeşimi dize getirmek için kocasına ne yaptı-lar dersiniz?”

Çocuğun gözleri odadakilere çevrildi. Adamların yüzün-deki anlamdan gerçeği söylediği belli oluyordu. Birbirleriyle çatışan iki tür gurur vardı ortada. Bastille'de bile bunu görü-yorum. Beyefendinin vurdumduymazlığı ve köylünün tutkulu öc alma isteği.

“Doktor; soyluların haklarından biri de bizi istediklerin-de arabaya koşabilmeleri. Enişteme de bunu yaptılar. Onu arabaya koştular ve dolaştırdılar. Bize kurbağaları da susturturlardı. Gece dolaşır, beylerin uykularının bozulmaması için kurbağaları türküttürdük. O sağlıksız, sisli gecelerde sa-bahlara dek dolaştırdılar onu. Sabahleyin de bırakmıyorlar-dı. Ama o pes etmedi! Hayır! Bir kez yemek yemesine izin vardı. Bulması kaydıyla tabii. Bir izin verildiğinde on iki kez ağladı. Saatin her bir vuruşu için bir kez. Sonunda da karısı-nın kolları arasında öldü.”

Çocuğun yaşama gücü bildiklerini anlatma isteğimden geliyordu. Başka hiçbir şey onu yaşatamazdı. Yarasına ka-padığı yumruğu sıkamak için nasıl çaba harcıyorsa yaklaşan ölümün gölgesini de öyle itiyordu.

“Şu adamın izni ve yardımıyla kardeşi ablamı alıp gö-türdü. Ona söylediği sizin de yakında öğreneceğiniz gibi gizli kalamayacak gerçeğe karşı, alıp götürdü. Eğlence istiyordu. Geçici bir süre oyalanacaktı. Yanımdan geçip gittik-lerini gördüm. Haberi eve ulaştırdığımda babamın yüreği dayanmadı, içini dökemediği için parçalandı. Küçük kız kardeşimi bu adamın bulamayacağı, onun kapatması olamaya-cağı bir yere götürdüm. Sonra da burayı buldum ve dün gece içeri girdim! Bir sokak köpeğiyim ama elimde kılıcım da vardı. Nerede o pencere! Buralarda mı?”

Oda onun için kararmaya başlamıştı. Dünyası daral-maktaydı. Çevreme baktığımda samanların arasında bir ça-tışma olduğunu gösterir bir karışıklık olduğunu, samanların dört bir yana dağıldıklarını gördüm.

“Kardeşim sesleri duydu ve buraya koştu. Öldürüncüye kadar ondan uzak durmasını söyledim. Adam öne çıktı ve bana para vermeyi önerdi. Sonra da kırbaçla vurdu. Ben ki bir köleyim, ona öyle bir vurdum ki kılıç çekmek zorunda kaldı. Kılıcımı benim adı kanıma bulamak zorunda kaldı. Ken-dini savunmak için kılıç çekmişti. Bin parçaya dağılacak o ünlü kılıcımı!”

Birkaç dakika önce gözüm kılıç parçalarına ilişmişti. Bir beyefendiye aitti. Ötede ise eski bir asker kılıcı duruyordu. “Kaldırım beni doktor, lütfen. Nerede o?” Kardeşinden söz ettiğini sanarak, “Burada değil,” de-dim.

“O! Soylular gururlu olabilirler ama o bir korkak! Ne-rede o adam? Yüzümü ona çevirin.”

Çocuğun başını dizime dayadım. Bir an olağanüstü bir güçle ayağa kalktı. Ben de kalktım. Yoksa ona destek ola-mazdım, sağ eliyle ablasını götüren adamı gösterdi ve “Bunların hesabının sorulacağı günler de gelecek! Senin ve senin soyundan geleceklerin hesap vermenizi istiyorum. Bu isteğimin işareti olarak da kanımla bu haç'ı çizeceğim. Kar-deşini de hesap vermeye çağırıyorum. Onun üzerine de bu kanla haç

çizeceğim.”

Yarasına iki kez parmak batırdı ve havada haç işareti yaptı. Parmağı havada bir an için kalakaldı, sonra aşağı düştü. Onu yavaşça yere bıraktım.

Genç kadının yanına döndüğümde eskisi gibi bağıyor ve sayıklıyordu. Bu nöbetin saatler süreceğini biliyordum. Mezarın sessizliğinde son bulması ihtimali de oldukça güç-lüydü. Yeniden ilaç verdim, gecenin geç saatlerine dek başucunda oturdum. Ne iç parçalayıcı çığlıklar, ne de sözlerin sırası değişti. “Kocam! Babam! Kardeşim! Bir, İki, Üç, Dört, Beş, Altı, Yedi, Sekiz, Dokuz, On, On bir, On iki sus!”

Onu ilk gördüğüm andan itibaren iki kez eve gidip gel-miştim. Yirmi altı saat geçmişti ki sakinleşmeye başladı. Ko-mada gibiydi: Ölü gibi yatıyordu. Sanki korkulu bir fırtına geçmiş, yağmur ve rüzgâr dinmişti. Kollarını çözdüm ve hiz-metçi kadını yardıma çağırdım.

İşte o an anne olmaya hazırlanan bir kadınla karşı kar-şıya olduğumu kavramıştım, içimdeki ufacık umut ışığı da söndü. Büyük kardeş olarak tanıttığım Marki:

“Öldü mü?” diye sordu. “Şu köylülerin bünyesi nasıl da güçlü!” Ona ilgiyle bakıyordu.

“Üzüntü ve umutsuzlukta sarsılmaz bir güç vardır,” diye yanıtladım.

Sözlerime önce güldü, sonra da kaşlarını çatı. Ayağı ile yanı başıma bir iskemle çekti ve kadını dışarı yolladı. Alçak sesle:

“Kardeşimi bu belanın içinde bulunca sizi öneren ben oldum. Ününüz büyük, geleceğiniz sağlam. Sanırım çıkarla-rınızın bilincindedesiniz. Burada gördükleriniz burada kalacak. Bunlardan söz edilmeyecek,” dedi.

Hastanın nefes alıp verişini dinleyip, karşılık vermekten kaçındım.

“Beni duyuyor musunuz Doktor?”

“Bayım,” dedim, “benim mesleğimde hasta ile konu-şulanlar sır sayılır.” Sözlerimi sakınıyordum çünkü gördük-lerim ve duyduklarım beni allak bulak etmişti. Yeniden has-tanın nabzına baktım. Can vardı ama ondan ötesi yoktu. Ye-rine dönen kardeşlerin bana dikkatle baktıklarını gördüm.

Çok zor yazıyorum. Korkunç soğuk var. Yakalanırım da yeraltında tümüyle karanlık bir hücreye atılırım diye çok kor-kuyorum. Onun için bu öyküyü kısaltmam gerekecek, belle-ğimde karışıklık ya da eksiklik yok. Neler olup bittiğini söz-cüğü sözcüğüne anlatabilirim.

Bir hafta böyle sürüklendi. Sonra yaklaşırken kulağımı dudaklarına dayadım, bana söylediği birkaç heceyi anlaya-bildim. Nerede olduğunu sordu. Söyledim. Bana kim olduğumu sordu. Onu da söyledim. Soyadını sordum ama işe yaramadı. Çocuğun yaptığı gibi başını salladı ve sırrını ver-medi.

Kardeşlere artık çok kötüleştğini, en fazla bir gün daha yaşayabileceğini söyleyene dek ona soru sorma imkanım olmadı. Kendinde olduğu zamanlar yanında ben ve hizmetçi kadın bulunuyorduk. Kardeşlerden biri de başucundaki per-denin gerisinde oturuyordu. Aslında onunla konuşup konuş-madığıma pek aldırmyor gibiydiler. Sanki ben de ölecektim! Bu düşünce aklımdan geçmedi değil.

İkisinin de gururları küçük kardeşin bir köylü ile dövüş-müş olmasından dolayı incinmişti. Üstelik de bu köylü pek genç bir delikanlıydı. Onları rahatsız eden yön aile onurla-rına sürülen lekeydi. Küçük kardeşle ne zaman göz göze gelsek bildiklerimden dolayı benden nefret ettiğini görebili-yordum. Kibar

davranıyordu ama nefretini gizleyemiyordu. Büyük kardeşin gözünde ise sırtlarındaki bir kamburdum.

Hastam gece yarısına iki saat kala öldü. Dünya dertleri, günahları sona ermişti. Yorgun başı yanına düştüğünde onunla yalnızdım.

Kardeşler bir an önce yola çıkmak için aşağıda sabır-sızlanıyorlardı. Çizmelerini vura vura odayı arşınladıklarını duyabiliyordum.

Büyüğü sordu: “Öldü mü sonunda?”

“Öldü.”

“Seni kutlarım kardeşim.”

Bana önceden de para vermeye kalkmıştı, ama bu işi sonraya bırakmıştım. Şimdi bir kese altın uzatıyordu. Elin-den alıp masaya koydum.

“Özür dilerim, bu koşullar altında alamam.”

Bakıştılar. Karşılıklı eğilerek birbirimizi selamladık. Ayrı-ılırken tek bir söz söylenmedi.

Çok yoğunum. Üzüntüden bitkin düştüm. Şu zayıf elin yazdıklarını okuyamıyorum. O bir kese altın sabahleyin er-kenden kapıma bırakıldı. Küçük bir kutuya konmuş, üzerine adım yazılmıştı. Ne yapmam gerektiğini düşündüm. Bakana yazıp her şeyi anlatmayı planladım. Sarayın gücünü, soylu-ların dokunulmazlığını biliyordum ama hiç değilse içimi dö-küp rahatlayabilirdim. Açığa çıkmalıydı. Olayı sır bilmiş, karımdan bile saklamıştım. Bunu mektubumda belirtecektim. Tehlikede olduğumun bilincinde değildim, bildiğimi öğ-rendikleri zaman başkalarının tehlikede olacağını biliyordum.

O gün o kadar çok işim vardı ki mektubu tamamlaya-madım. Ertesi sabah her zamankinden erken uyandım. Yılın son günüydü. Mektup önümde duruyordu ki, bir hanımın be-ni görmek istediğini bildirdiler.

Kendime iş edindiğim bu yazıyı tamamlayacak gücü git-tikçe yitirmekteyim. Çok soğuk ve çok karanlık. Elim ayağım uyuştı. Yüreğim daralıyor.

Kadın genç, hoş ve havalıydı. Ama hiç de uzun yaşa-yacağa benzemiyordu. Sıkıntıda-ydı. Kendini St. Evrémonde Markisi'nin eşi olarak tanıttı. Delikanlının büyük kardeşi bu adla çağırışını ve kumaş parçasındaki “E” harfini anımsa-dım. Bu soylu kişiyi tanıdığımı hiç kuşku-m yoktu. Belleğim sağlam, ama konuşmamızı sözcüğü sözcüğüne aktaramayacağım, izlendiğime ilişkin kuşkularım var. Ne zamanlar iz-lendiğimi bilmiyorum. Acı öyküden, kocasının bu olaydaki rolünden, benim yardıma çağrılmamdan az çok haberdardı. Kızın öldüğünü bilmiyordu. Bir kadın olarak, kızın durumuna ne denli üzüldüğünü belirtmeye gelmişti. Tanrının gazabını acı çekenlerin lanetleri ile kavrulan bu evden uzaklaştır-maya çabalıyordu.

Bir kız kardeşin varlığına inanıyordu ve isteği bu kıza yardım edebilmektir. Benim de bu konuda daha fazla bilgim yoktu. Onu beni görmeye iten, kızın yaşadığı yeri öğrenmiş olmam olasılığıydı. Oysa şu sefil saate kadar ikisini de öğre-nemedim!

Bu kâğıt parçaları başıma bela oldu. Bugün öykümü bi-tirmeliyim.

İyi yürekli bir kadındı. Mutsuzdu. Nasıl mutlu olabilirdiki! Kayınbiraderi ona güvenmiyordu, onu sevmiyordu. İn-sanları ona karşı yönlendiriyordu. Kadın ise hem ondan, hem de etki altında olan

kocasından korkuyordu.

Onu kapıya kadar geçirirken iki ya da üç yaşlarında, güzel bir erkek çocuğu olduğunu gördüm. Markiz gözyaşları arasında ona sarıldı ve “Onun hatırı için günahlarımızın bedelini ödemeye çabalıyorum. Bunu yapamazsam bu yavru ezilecek. Ben ödeyemezsem bir gün ona ödetecekler duy-gusu var içimde. Neyim var, neyim yoksa, onları o genç kadına versin, yapacağı ilk bağış bu. Ölmüş anasının bu lanet-li aileyi kurtarmak için vasiyeti budur!”

Çocuğu öptü ve “Senin için bunlar. Dediğimi yapacak-sın değil mi Charles?” diye sordu. Çocuk cesur bir tavırla, “Söz!” dedi. Kadının elini öptüm. O da çocuğu kollarına alıp uzaklaştı. Onu bir daha hiç görmedim.

Kocasının adından, benim bu adı bildiğimi sanıp da söy-lemişti mektubumda söz etmedim. Mektubu mühürledim ve başkasına güvenemediğim için elden götürdüm.

O gece, o yılın son gecesi saat dokuza doğru kara giy-sili bir adam kapımı çalıp, beni görmek isteğini söyledi. Uşa-ğım Eraest Defarge'nın ardı sıra üst kata geldi. Karımla oturu-yorduk. Benim sevgili, güzel karım! Benim güzel İngiliz'im!

“St. Honore Sokağı'nda acil bir vak'a” dedi.

Uzun sürmeyecekti, arabası bekliyordu.

O araba beni buraya, mezarıma getirdi. Evden bir kaç yüz metre uzaklaşınca ellerimi bağlayıverdiler. Karanlık bir köşe başında beliren kardeşler doğru kişinin yakalandığına, benim ben olduğuma tanıklık ettiler. Marki yazdığım mek-tubu uzatılan bir lambanın ateşinde yaktı, küllerini de topuğuyla ezdi. Tek sözcük konuşulmadı. Buraya getirildim. Canlı canlı mezara konuldum. Bu korkunç yıllar boyunca bana sevgili eşimden bir haber getirselerci -haber ne söz- yaşayıp yaşamadığını söyleselerci, Tanrı bu kardeşleri unutmamış derdim. Artık o kanlı haç işaretinin onlara ölüm getireceğine inanıyorum. Tanrının bağlayıcılığından Ben Alexandre Manette; 1767 yılının son gecesinde, dayanılmaz acılar içinde kıvrandığım şu anda, onları ve onların soyun-dan gelen herkesi soyları tükenene dek lanetliyorum. Onları bu dünyada da, ötekinde de suçluyorum.

Bu belgenin okunması bittiğinde salonda korkunç bir uğultu yükseldi. Bir isteğin, bir dürtünün yansımasydı. Kan isteniyordu. Kin duyguları uyandırılmıştı ve bu duygunun önünde yuvarlanmayacak kelle yoktu. Defarge'ların mek-tubu neden zamanında Bastille belgeleriyle birlikte açıkla-madıklarımı sormak yersizdi. Bu aileye duyulan nefretin, St. Antoine'lılar tarafından yıllardır nasıl dilendiğini, güçlendiğini, ölümcül kayıtlara geçtiğini göstermeye gerek yoktu, iyilikleri ve hizmetleri ne olursa olsun, kimse böyle bir suçlamaya dayanamazdı. İşin en kötü tarafı da ölüme giden adamı suç-layan kişinin çok tanınmış biri, bir dost karısının babası ol-masıydı. Yığınlar eski çağlardan kalma kurban törenlerine bayılırlar. Tersini söyledim: Kendi kellesi gidecek olan Baş-kan ahlak düşkünü soylu bir ailenin kökünü kurutmaktan mutlu olacağını kızını dul, torununu yetim bırakmaktan gizli bir kıvanç duyacağını Doktora bildirince, salonda coşkulu bir yurtseverlik tutkusu yayıldı, insanlıktan eser yoktu.

“Doktorun sözü geçiyormuş, ha!” diye söylendi Bayan Defarge. Kin'e bakıp gülüyordu. Kurtar bakalım onu şimdi Doktor, kurtar da görelim!

Verilen her oydan sonra yer gök inliyordu. Bir tane da-ha. Bir tane daha. Bağırışlar.

Oybirliği ile karar alındı: Kandan ve gönülden soylu, Cumhuriyet ve halk düşmanı Conciergerie'e geri gönderile-cek. Yirmi dört saat içinde ölüm!

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Gün Batımı

Ölüme gönderilen suçsuz adamın karısı kararı duyunca yüreğinden vurulmuşçasına yere yığıldı. Ağzından tek söz-cük çıkmıyordu. Ama kocasını güçlendirebilecek tek kişinin kendisi olduğunu anlayınca yeniden doğrulup kendine geldi. Yargıçlar dışarıdaki gösteriye katılmak zorunda oldukları-dan, dava sona ermesine karşın gürültü son bulmamıştı. Lucie kollarını kocasına doğru uzattı. Yüzünde yalnızca sevgi vardı.

“Ona bir sarılabilsen, bir kerecik! İyi yurttaşlar, ne olur bize acıyın!”

Charles'ın yanında gardiyan, tutuklamaya gelenlerden ikisi ve Barsad kalmıştı. Kalabalık sokaktaki gösteriye akı-yordu. Barsad, ötekilere, “Bırakalım bir kez kucaklaşsınlar. Fazla sürmez,” dedi. Onu sanık yerine çıkardılar. Darnay eğilince onu kollarının arasına alabiliyordu.

“Elveda sevgilim. Son dualarım seninle olsun. Yorgun ruhların dinlendiği yerde yine buluşacağız.”

“Dayanabilirim Charles. Tanrı bana yardım ediyor, be-nim için üzülme. Çocuğun için de dua et.”

“Seninle yolluyorum. Benim adıma onu da öp. Benim için elveda de ona.”

“Kocam! Hayır! Bir dakika daha!” Charles kendini ondan koparmaya zorluyordu: “Uzun süre ayrı kalmayacağız. Bu işin yüreğini parça-layacağımı biliyorum. Yaşadığın sürece görevini yapacaksın. Kızını bıraktığında da Tanrı ona gerçek arkadaşlar verecektir. Seni bana verdiği gibi...”

Babası, Lucie'nin peşinden gelmişti. Darnay elini uzatıp onu yakalamasa ikisinin de önünde diz çökecekti. “Hayır,hayır! Siz ne yaptınız ki diz çökesiniz! Neler çektiğinizi bili-yoruz. Ailemin kimler olduğunu öğrendiğinizde neler hisset-tiğinizi biliyoruz. Kızınızın hatırı için yok etmeye çalıştığınız nefretin gücünü biliyoruz. Bunu başardınız. Size yürekten teşekkür borçluyuz. Sevgimiz ve saygımız hep sizin için. Tanrı sizinle olsun!”

Babanın bu sözlere verebildiği tek karşılık parmaklarını ak saçlarının arasına geçirip, bir ıstırap çığlığı atmak oldu.

“Başka türlü olamaz,” dedi mahkûm. “Her şey çizildiği gibi gerçekleşti. Sizinle karşılaşmamıza aracı olan olay, an-nemin vasiyetini yerine getirmek için verdiğim çabaların ba-şına sardığı bir bela idi. Kötülükler, iyilik üretmiyorlar. Bu denli mutsuz bir başlangıcın mutlu bir sonla noktalanması beklenemezdi. Kendinizi suçlamayın ve beni bağışlayın. Tanrı sizi kutsasın!”

Onu uzaklaştırdıklarında Lucie'nin elleri dua edercesine birleşmişti; yüzünde ise gülümsemeye benzer bir ifade var-dı. Rahatlamıştı.

Charles kapıdan çıkınca Lucie, döndü ve başını babası-nın göğsüne dayadı. Sonra da bayılarak

ayaklarının dibine düştü.

O ana kadar kıpırdamadığı köşesinden fırlayıp da onu yerden kaldıran Sydney Carton olmuştu. Lucie'nin yanında Bay lorry ve Dr. Manette vardı. Carton'un kolları titriyordu. Başını tutmaya çalıştı, davranışlarında acıma duygusundan da öte bir şeyler vardı. Sanki gurur duyuyor gibiydi.

“Onu arabaya taşıyayım mı? Bana ağır gelmez.”

Onu yavaşça kucağına alıp arabaya kadar taşıdı. Baba ve eski aile dostu da yanına bindiler. Carton arabacının yanına geçti.

Birkaç saat önce durup da hangi taşlara bastığını düş-lemeye çalıştığı kapıya vardıklarında onu yine kucağına alıp odasına taşıdı. Çocuk ve Bayan Pross, Lucie'nin başucunda ağlaşmaya başladılar. Carton bayan Pross'a:

“Onu uyandırmayın, dedi. “Böylesi daha iyi. Yine bayı-lacaktır nasılsa.”

Küçük Lucie, Carton'un kollarına atıldı. Kollarını sıkı sıkıya boynuna doladı:

“Artık burada olduğuna göre anneme yardım edersin, babamı kurtaracak bir şeyler yaparsın! Baksana Carton, sen onu çok seversin değil mi? Onu böyle görmeye nasıl dayanıyorsun!”

Çocuğun pembe yanağını kendininkine bastırdı. Sonra kucağından indirdi ve baygın yatan annesine baktı:

“Gitmeden önce onu öpebilir miyim?”

Orada bulunanlar, dudaklarını yüzüne değdirirken bir şeyler fısıldadığını yıllarca unutmayacaklardı. Yanı başında duran çocuk, güzel bir yaşlı hanım olduğunda torunlarına, “Sevdiğim bir can” diyecekti.

Yan odada Dr. Manette ile Bay Lorry bekliyorlardı. “Dün etkiliydiniz Doktor,” dedi Carton. Bir kez daha deneyin. Bütün bu yargıçlar, bu güç sahibi kişiler size dostça davranıyorlar. Hizmetlerinizin bilincindeler, öyle değil mi?”

“Charles'la ilgili hiçbir şeyi benden gizlemediler. Onu kurtaracağımdan emindim. Kurtardım da.”

Yanıtı zorlukla ve ağır ağır verebilmişti.

“Bir kez daha deneyin. Zaman çok kısa ama deneyin!”

“Deneyeceğim. Bir an bile yitirmek istemiyorum.”

“İyi. Kararlılığınızın çok büyük işler başardığına birkaç kez tanık oldum.”

“Doğruca Savcıya ve Başkana gideceğim. Adından söz etmemin akıllıca olmayacağı başkalarına da gideceğim. Yazacağım... Ama durun! Bu gece kutlama var ve kimseye ulaşamayız!”

“Doğru. Umut zaten çok azdı. Gecikmek pek bir şeyi değiştirmiyor. Yine de ne gelişme kaydettiğinizi bilmek iste-rim. Beklentim yok. Şu lanet olası güç sahiplerini ne zaman görürsünüz Doktor?”

“Umarım karanlık bastırır bastırmaz. Bir iki saate ka-dar.”

“Dörtten sonra hava kararır. Süreyi azıcık esnetelim. Dokuzda Bay Lorry'e gidersem, neler başarabildiğinizi öğ-renebilir miyim Doktor?”

“Evet.”

“Dilerim başarırınız.”

Bay Lorry, Sydney'i kapıya kadar geçirdi, tam çıkarken kolundan tutarak:

“Umudum yok.” dedi.

“Benim de.”

“Bu adamların onu kurtarmaya niyetleri olsaydı bugün öğleden sonraki gösteriye gerek olmazdı. Onun ölümü on-lara ne kazandıracak ki!”

“Bence de. Bıçağın sesini duyar gibiyim.”

Bay Lorry duvara dayadığı kolunu başına gömdü. Carton'un sesi yumuşaktı:

“Umutsuz olmayın. Ben Doktor Manette'i ilerde elimiz-den geleni yaptık diyebilmeleri için seferber ettim. Son bir çaba harcanmazsa Lucie rahat etmeyecektir. Kendini suçlu bile hissedebilir.”

Gözlerini silen Bay Lorry, “Evet, evet!” dedi. “Evet haklısınız. Ölecek, hiç umut yok.”

“Evet. Ölecek, hiç umut yok,” diye yineledi Sydney. Sonra da kararlı adımlarla aşağı süzüldü.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Karanlık

Sydney Carton sokağa çıkınca durakladı. Nereye gide-ceğini pek bilmiyordu. “Dokuzda Tellson'da” diye geçirdi içinden. “O zamana kadar kendimi göstermek için bir şeyler yapsam mı? Herhalde. Şu adamlar benim varlığımdan haberdar olsunlar. İyi bir önlem olur. İyi de bir hazırlık. Ama dikkatli olmalıyım. İyiye planlamalıyım. Elimi çabuk tutmak gerek.”

Kararan sokakta ileri geri yürüdü. Kafasındakileri enine boyuna tarttı, sonuçlarını düşündü. Akli bu işe yatmıştı. “Be-nim gibi birinin burada olduğunu bilmeleri iyi olacak.” Ve St. Antoine'a doğru yürümeye başladı.

Defarge kendini St. Antoine'da şarapçı olarak tanıtmış-tı. Kenti iyi bilmeyen bir kimsenin burayı sormaksızın bul-ması imkansızdı. Yerini belirleyen Carton, oradan uzaklaşıp akşam yemeğini yedi ve güzelce bir uyku çekti. Yıllardan beri ilk kez içmemişti. Dün geceden bu yana azıcık sulandı-rılmış beyaz şarap almış, konyağı da ilişkiyi kesercesine ateşe dökmüştü.

Dirilip kalktığında saat yediydi. Sokağa çıktı. St. Antoi-ne'a doğru ilerlerken bir dükkânın vitrini önünde durup, dar-madağın olmuş kravatını, ceketini ve çılgın saçlarını düzeltti. Bu iş de bitince Defarge'ın dükkânından içeri daldı. Dükkân-da o parmakları sürekli kıpırdayan, çatal sesli Jacques III dışında müşteri yoktu. Jüri üyesi olarak tanıdığı bu adam, bir kenarda oturmuş, karı koca Defarge'larla sohbet ediyordu. Kin bu konuşmanın yardımcısı ve dükkânın demirbaşydı. Carton oturdu ve pek değişik bir Fransızca ile bir ölçü şarap istedi. Bayan Defarge önce şöyle bir göz attı. Sonra dikkat-le, sonra da kılı kırk yararcasına baktı. Dayanamayıp yak-laştı ve ne istediğini sordu. Carton siparişini yineledi.

“İngiliz misin?”

Fransızca'daki en basit sesi bile zor algılayabilirmişçesine bir hava ile kadına bakan Carton:

“Evet bayan,” dedi. “Evet, İngilizim”

Bayan Defarge şarabı almak için tezgâhına döndüğün-de Carton'u bir Jakobin gazetesinin yazılarını sökmeye çalışırken buldu. Kadının “Evremonde'a benziyor,” dediğini duymuştu genç adam.

Şarabı Bay Defarge getirdi ve iyi akşamlar diledi.

“Ne dediniz?”

“İyi akşamlar.”

“Ah evet. İyi akşamlar yurttaş. Ne güzel bir şarap bu. Cumhuriyet'e içiyorum.”

Defarge tezgâha döndü. “Benziyor. Çok benziyor.” Se-si pek sertti. Jacques III, “Aklınızdan çıkmıyor da ondan,” diye söze karıştı. Kin katıla katıla gülüyor ve, “Gerçekten de benziyor!” deyip duruyordu. “Onu yarın bir kez daha gör-mek için sabırsızlanıyorsunuz, değil mi?”

Carton parmağı ile satırları izliyor, aklı gazetedeymiş gi-bi davranıyordu. Ötekiler tezgâha dirseklerini dayamış, fısıldaşıyorlardı.

Jacques III, “Bayanın dediği doğru,” dedi. “Neden du-ralım? Güç bizde. Neden duracakmışız!”

Defarge,. “İyi, iyi de, bir yerde durmak gerek. Ama ne-rede?” dedi.

“Hepsinin kökü kazındıktan sonra.” Bu ses Bayan Defarge'ındı.

JacquesIII,“Harika!” diye bağırdı. Bu fikri beğenmişti ama Defarge kaygılıydı.

“Yok etmek iyi bir yöntemdir. Genelde buna karşı çık-mam. Ama bu Doktor çok acılar çekti. Onu bugün sen de gördün. Mektup okunurken yüzünü izledin.”

“İzledim!” Kocasına karşı çıkan Bayan Defarge'ın se-sinde nefret ve kırgınlık vardı. “İzledim elbet! Cumhuriyet'in gerçek bir dostunun yüzü olmadığını da gördüm. Yüzüne sahip çıksa iyi olur!”

Defarge, “Kızının çektiği acıyı gördün. Onun acı çek-mesi babası için ne felaket olmalı,” diye üsteledi.

“Kızımı gördüm. Hem de bir defadan fazla gördüm. Bu-gün de izledim. Başka zamanlarda da, salonda da gördüm. Hapishanenin yanındaki sokakta da. Parmağımı bir kaldırırsam...” Elini balta gibi yapıp indirdi.

Jüri üyesi iyi yurttaş, “Harika!” diye bağırdı yine.

Kin, “O bir melektir,” diyerek Bayan Defarge'a sarıldı. Bayan Defarge kocasına döndü:

“Sana gelince,” diye seslendi. “Sana kalırsa bu adamı şimdi bile kurtarırın.”

“Parmağımı bile kıpırdatmam. Her neyse, bu konuyu kapatalım. Yeter artık!”

“Görün işte Jacques... Bak Kin! Dinleyin beni. Despot-lar arasına bu sülaleyi çoktan yazdım ben. Bu sülale yok edilmeye çoktan mahkûm oldu. Bunun gerçek olup olmadığını ona sorun.”

Defarge soruyu beklemeden, “Doğru,” dedi.

“Büyük günlerin arifesinde Bastille düşerken o kâğıdı buluyor. Eve getiriyoruz ve el ayak çekildiğinde birlikte oku-yoruz. Şu lambanın ışığında. Doğru olup olmadığını sorun ona.”

“Doğru.”

“Ona sırrımı açtım, göğsüne şu elimle vurdum. Şimdi yaptığım gibi. 'Defarge' dedim, 'ben sahildeki balıkçıların arasında büyüdüm. Evrémonde kardeşlerce yok edilen o aile benim ailem! Ölen delikanlı benim kardeşim! Ölen kız benim ablam! Kocasını benim eniştem! Doğmamış çocuk on-ların çocuğu! Babaları babam. O ölümler benim ölümlerim! He-sap sorma hakkı onlardan bana miras kaldı. Doğru mu de-diklerim, sorun ona!”

Defarge bir kez daha söylenenleri doğruladı.

“Öyleyse ateşe, rüzgâra dur de, ama bana yeter deme, dur deme!”

Dinleyenlerin ikisi kadının öldürücü, neredeyse sapıkça kininden zevk duymaktaydılar. Bu da pek hoşlarına gidiyor-du.

Azınlıkta kalan Defarge, Marki'nin iyi yürekli eşi adına bir şeyler söylemek istedi ama karısı son sözlerini yineleyip, onu susturdu.

“Ateşe, rüzgâra dur de, ama bana dur deme sakın!”

Bu sırada dükkâna başka müşteriler girdi, tezgâh başındaki grup dağıldı. İngiliz içtiğinin parasını ödedi. Akli karışmışçasına üstünü saydı ve bir yabancı gibi yolunu sordu. Ulusal Saray neredeydi? Bayan Defarge onu kapıya kadar geçirip yolu gösterdi. İngiliz'in aklından şu kolu yakalayıp, kalbine bir bıçak saplamak geçtiyse de yoluna gitmeyi yeğ-ledi. Hapishane duvarının gölgesi bir anda onu yutuvermişti. Belirlenen saatte Bay Lorry'nin evindeydi. Yaşlı adamı odayı arşınlarken buldu. Az öncesine kadar Lucie ile birlik-teydi, bu randevuyu kaçırmamak için ayrılıp gelmişti. Saat ikiden beri, babasını gören olmamıştı. Charles'in kurtarıl-ması konusunda zayıf bir umudu vardı, ama pek cılız bir umuttu bu. Doktor beş saattir ortalarda yoktu. Nerede olabi-lirdi?

Bay Lorry saat ona kadar bekledi. Dr. Manette dönme-yince, Lucie'yi yalnız bırakmaya gönlü elvermemişti ama bir süre kalacak, sonra da bankaya gidecekti. Karar böyleydi.

Bu arada Carton da ateşin başında Doktoru beklemeyi sürdürecekti. Bekledi ve bekledi. Saat on ikiyi vurmuş, Dok-tor henüz görünmemişti. Bay Lorry geldiğinde onda da ha-ber yoktu. Nerede kalmış olabilirdi ki?

Tam yokluğu umutlar doğuruyordu ki, merdivende ayak seslerini duydular. İçeri girdiğinde her şeyin yitirildiği açıkça belliydi. Bu kadar saat boyunca birileriyle görüşebilmiş miydi? Yoksa sokakları mı arşınlamıştı? Kimse bunu öğrenemedi. Ona soru filan sormadılar. Yanıtı yüzünden okunuyordu.

“Bulamıyorum,” dedi. “Bir yerlerde olmalı. Nerede?”

Başında şapka yoktu. Göğsü açıktı. Bakışları dağınıktı. Ceketini çıkardı ve bilinçsizce yere düşürdü.

“Tezgâhım nerede? Aramadığım yer kalmadı ama bulamıyorum. Nerede benim işim. Zamanım çok az. Pabuçları bitirmem gerek!”

Carton ile Lorry baktılar. Yürekleri parçalanmıştı.

“Haydi,” dedi ağlamaklı, cılız bir ses. “Bırakın beni, işime döneyim. Bana işimi verin.”

Karşılık görmeyince saçını başını yolup çocuklar gibi te-pinmeye başladı. Acı bir haykırıyla, “Zavallı bir adama ezi-yet etmeyin,” diye yalvardı. “O ayakkabılar bu gece bitmez-se başımıza kim bilir neler gelecek!”

“Belleğini yitirmişti!

Onu sağlıklı düşünmeye yöneltmek, iyileştirmeye çaba-lamak o denli boşunaydı ki, her iki adam da konuşmaksızın Doktoru bir koltuğa oturtular. Kısa zamanda işini getirecek-lerine de söz verdiler. Koltuğa yığıldı ve alevlere bakarak gözyaşlarına boğuldu. Tavan arasından bu yana olup biten-ler yalnızca bir düşmüşçesine küçüldü, ufaldı. Bay Lorry'nin şu an gördüğü kişi Defarge'm yanındaki Dr. Manette'in tıpa tıp aynıydı.

Bu çöküş karşısında dehşete düşmüş üzülmüşlerdi ama bu tür duygularla zaman yitirmenin sırası değildi. Son umudunu ve desteğini de yitiren Lucie onları yardıma çağırıyordu. Bakıştıklarında yüzlerindeki anlam aynıydı. İlk konu-şan Carton oldu:

“Son umut da yok oldu. Fazla bir şey de değildi aslın-da. Evet, Lucie'ye götürülmesi gerek. Ama daha önce beni dinler misiniz? Sözlerimin gerekçesini sormayın. İyi bir nedenim var. Çok iyi nedenlerim var.”

“Kuşkum yok. Sizi dinliyorum.”

Aralarındaki koltukta oturan yaşlı adam, ileri geri sallanıyordu, inliyordu. Bir hastanın başucundaymışçasına fısıltıyla konuştular. Carton eğilip yerdeki ceketini aldı. Bu sırada Doktorun günlük not defteri yere düştü. İçinde katlı bir kâğıt vardı. “Buna bakmalıyız,” dedi Carton. Lorry bu kararı des-tekledi:

“Tanrıya şükür!”

“Heyecanlanmayın Bay Lorry.”

“Ne var?” diye sordu Lorry.

“Bunun da sırası gelecek. Şuna bakın önce. Bu belge kentten çıkış belgem. Görüyor musunuz? Sydney Carton, İngiliz.”

Bay Lorry dikkatle baktı.

“Benim yerime saklayın. Yarın onu göreceğim. Bunu yanımda götürmemem daha doğru olur.”

“Neden?”

“Bilmiyorum. Bana öyle geliyor. Şimdi de Dr. Manette'in taşıdığı kâğıdı alın. Benimkine benzer bir belge. Doktor Manette'i, kızını ve torununu kentten çıkaracak bir izin belgesi. Gördünüz mü?”

“Evet.”

“Belki de bunu son anda edindi. Tarih ne? Neyse, önemli değil bu. Benimki ve sizinki ile bir arada dursun. Şimdi beni iyi dinleyin! İki saat öncesine kadar bu kâğıttan habe-rim yoktu. Geri alınana dek de geçerli. Kısa sürede geri ala-bilirler. Böyle düşünmemi gerektiren bilgiler edindim.”

“Tehlikedeler mi?”

“Hem de nasıl! Bayan Defarge onları suçlayabilir. Bu gece konuşmalarına kulak misafiri oldum, bu beni çok kor-kuttu. Zaman yitirmeden gidip casusla görüştüm. O da kor-kularımı doğruluyor. Hapishane duvarının yanındaki bir bıç-kıcı Bayan Defarge'in adamıymış. Tutuklularla işaretleştigi-ne tanıklık edecek.”

Lucie'nin adını hiç ağzına almıyordu. Devam etti:

“Suçlama düzmece. Hapishanede komplo hazırlanıyor denilecek. Onun ve belki de çocuğun ve de babasının ya-şamları tehlikede. Korkmayın, onları siz kurtaracaksınız!”

“Yeter ki Tanrı kurtarmamı istesin. Nasıl olacak peki bu?”

“Anlatacağım. Size güveniyorum. Sizden iyisini de bu-lamam. Bu yeni suçlama yarından sonra yapılacak. Büyük bir olasılıkla da bir hafta sonra. Biliyorsunuz ki giyotin kurbanları için ağlamak, yas tutmak suç sayılıyor. O da, babası da bu suçtan yargılanacaklar. O kadın ağlayıp, sızlayacakla-rını bildiği için bekleyecektir. Söylediklerimi anlayabiliyor musunuz?”

“Evet. Söylediklerinize öyle güveniyorum ki, Doktoru bile unuttum,” dedi Lorry. Eliyle Doktorun koltuğunun arka-sına dokundu.

“Paranız var ve kıyıya kolayca ulaşabilirsiniz. İngiltere'-ye dönmek için hazırlığınızı tamamlamış durumdasınız. Sa-bah atlarınız hazır olsun, tam ikide yola çıkarsınız.”

“Dedikleriniz yapılacaktır.”

Carton'un konuşma biçimi öyle canlı ve ateşliydi ki, Lorry de bu alevlere yakalandı, birden gençleşiverdi.

“Soylu bir yüreğiniz var Bay Lorry. Size başkasına güvenemeyeceğimi söyledim, değil mi? Bu gece ona çocuğu ve babasını ilgilendiren tehlikeden söz edin. Onlar olmasa o güzel başını kocasının yanına zevkle uzatacaktır.”

Bir an için sustu. “Çocuğun ve babasının güvenliği için Paris'ten ayrılması gerektiğini ona anlatın. Kocasının son is-teğinin bu olduğunu söyleyin. Sandığından ve düşleyebileceğinden çok fazlasının buna bağlı olduğunu anlatın ona. Babası bu perişan haliyle onu dinler mi dersiniz?”

“Kuşkum yok.”

“Hazırlığınızı sessizce tamamlayın. Ben yanınıza geldi-ğimde, arabaya yerleşmiş, yola çıkmaya hazır durumda olun.”

“Ne olursa olsun sizi bekleyeceğim, değil mi?” “Belgem elinizde. Yerimi ayırım. Ben, gelir gelmez doğ-ru İngiltere'ye!”

Bay Lorry, Carton'un eline sarıldı: “Öyleyse her şey bu yaşlı omuzlarımda değil. Yanımda genç ve yürekli biri ola-cak,” dedi.

“Tanrı yardımcımız olursa, evet! Hiçbir şeyin kararlaş-tırdığımız planı bozamayacağına yemin edin.”

“Yemin ederim Carton.”

Bu sözlerinizi yarın sakın unutmayın. Nedeni ne olursa olsun, planı bozar ya da gecikerseniz kimse kurtulamaz. O zaman birçok masum insanın yaşamı tehlikeye girer.”

“Merak etmeyin, hiçbir şeyi unutmam. Üstüme düşeni yapacağım.”

“Bunu içten bir gülümseme ile söylemişti. Sydney Car-ton yaşlı adamın elini dudaklarına götürdü, sönmekte olan ateşin önünde sallanıp duran Doktoru kaldırıp, giydirme-sine, aradığı tezgâhı almaya gittiklerine inandırmasına yar-dımcı oldu.

O paramparça yüreğin korkulu geceki gözlediği evin avlusuna kadar koluna girip Doktora destek oldu. İçini ona döktüğü günün anısıyla mutlu oluyordu. Avluya girdi ve bir-kaç dakika Lucie'nin penceresindeki ışığa baktı. Onu kutsadı ve uzaklaştı. Elveda.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Elli İki

Conciergerie'nin karanlık zindanındaki idam mahkûm-ları yazgılarını bekliyorlardı. Bir yılın haftaları kadardılar. O öğlen sonrasında kentin yaşam gelgit'i bu elli iki kişiyi sonsuzluk denizine kavuşturacaktı. Hücreler boşaltılmadan ön-ce yeni konuklar yerlerine yerleştirilmişlerdi bile. Kan seline bugün karışacak olanlarla yarın kan kardeşi olacaklar, bir kenara ayrılmışlardı.

Elli iki kişi ayrılmıştı artık. Serveti onu kurtaramayacak olan yetmişlik toprak ağasından, yoksulluğu ölümüne engel olamayacak olan yirmilik terzi kız. İnsanların kötülüklerinden ve de bakımsızlıklarından kaynaklanan hastalıklar herkese bulaşıyor; tanımlanamaz acılardan, acımasızlıklardan kaynaklanan ürkütücü ahlak bozukluğu ayırım gözetmeksizin herkesi kırıp geçiriyordu. Charles Darnay ise duruşmadan getirildiğinden beri yalnızdı. Kendini avutmuyor, kandırıyor-yordu. Okunan her satırda yazgısını duymuştu. Hiçbir kişi-sel çabanın kendisini kurtaramayacağına bilincindeydi. Ne-redeyse milyonlar tarafından suçlanıyordu. Bir iki kişi kendi-sini kurtaramazdı.

Yine de sevgilisinin yüzünü gözünün önüne getirdikçe katlanması gereken gerçeği kabullenmek kolay

olmuyordu. Yaşama dört elle bağlıydı. Bağları gevşetmek ise çok, ama çok zordu. Buradan çözsenez şu yana dolanıyordı. Yum-ruğunuzu gevşetir gevşetmez el yine kapanıyordu. Düşün-celeri delicesine bir hızla akmaktaydı. Yürek atışları pes et-memek için direniyordu. Bir an için bile pes edecek olsa, karısı ve çocuğunun yüzleri sanki yaptığı bencillikmişçesine karşısına dikiliveriyordu.

Bu ilk tepkiydi. Uzun bir süre geçmedi ki, kabullenmesi gereken bu sonun onursuzca olmadığı düşüncesi, yığınların buna yanlışlıkla katıldığı bilinci ona güç verdi. Ardından gelen düşünce ise sevdiklerinin iç huzurunun onun ölümü cesaretle göğüslemesine bağlı olduğuydu. Böylece yavaş yavaş sakinleşti. Aklından geçirdikleri yüceldikçe huzur bul-du.

Gece bastırmadan önce son yolculuğunda katettiği me-safe buydu. Kâğıt, kalem ve lamba almasına izin verildiği için hapishane kararına kadar sevdiklerine mektup yaz-maya koyuldu. Lucie'ye uzun bir mektup yazdı. Onun ağzın-dan duyana dek babasının tutukluluğu konusunda bilgisi ol-madığını, mektup okunana dek babası ile amcasının günah-larından haberdar olmadığını anlattı. Gerçek adını, babası-nın düğün günündeki isteği üzerine sakladığını belirtiyordu. Nedenini şimdi anlayabiliyordu! Babasına mektup konusun-da soru sormamasını istiyordu. Doktor, bu mektubu bir pa-zar günü o sevgili yaşlı çınar ağacının altında anlatılan öyküden sonra mı anımsamıştı acaba? Öyle olsaydı bile Bastille'le birlikte yok olduğunu düşünmüş olması doğaldı. Orada bulunup da açıklanan belgeler arasında değildi ki! Söy-lemesine gerek yoktu ama babasına iyi davranmasını isti-yordu ondan. Onu avutmalydı. Doktor, kendi kendini suçla-masını gerektirecek hiçbir şey yapmamıştı. Onların mutlu-luğu için kendini hiçe saymıştı. Acısını yenerken minnet dolu sevgisi ve duaları onunlaydı. Kendini sevgili çocuklarına adamalıydı. Cennette buluşunca babasının ruhunu acıların-dan birlikte kurtaracaklardı.

Doktor Manette'e de buna benzer bir mektup yazdı. Ka-rısıyla çocuğunu ona emanet ediyordu. Bunun altını özellikle çiziyordu. Böylece korktuğu krizlere yakalanmayacak ve so-rumlulukları sayesinde ayakta durabilecekti.

Bay Lorry'e ise hepsini emanet etti ve parasal duru-munu anlattı. Dostluğu için teşekkürlerini ve sevgilerini de ekleyince her şey tamamlanmıştı. Carton'u hiç düşünmedi bile. Ötekilerle öylesine doluydu ki Carton aklının ucuna bile gelmedi.

Işıklar söndürülmeden önce mektuplarını yazacak za-man bulmuştu. Saman şilteye yattığında, bu dünya ile ilişki-lerini kestiğini düşünse de aynı dünya onu geri çağırıyordu. Düşlerinde özgürdü, mutluydu. Lucie ile Soho'daki eski evlerindeydiler. Özgürdü, kuş gibiydi. Lucie ona her şeyin bir düş olduğunu söylüyordu. Fransa'ya hiç gitmemişti. Bir boşluktaıydı. Ölmüştü ama ona geri dönmüştü. Değişen hiç-bir şey yoktu. Bir boşluk daha oldu ve ne olduğunu, nerede olduğunu bilmez bir biçimde uzanıverdi. Birden beyninde bir şimşek çakmıştı: Bugün onun idam günüydü!

Saatler geçmiş, elli iki kafanın sepete düşeceği gün gelmişti. Kendindeydi ve sonunu sessiz bir yüreklilikle kar-şılamaaya hazırđı. Düşüncelerinde bir kıpırdanma olmaya başladı. Bu yeni düşünce akışını denetlemek zordu. Yaşa-mma son verecek aleti hiç görmemişti. Yerden ne kadar yüksekteydi? Kaç basamağı vardı? Onu nereye koyacaklar-dı? Ona kim dokunacaktı? Cellatın ellerinde kan var mıydı? Yüzü ne yana dönük olacaktı? İlk sıra onun muydu? Yoksa sonuncu mu olacaktı? Bu ve benzeri bin bir düşünce durma-dan aklını kurcaladı. Bu düşüncelerin korkuyla ilgisi yoktu. Korku duymuyordu. Zamanı gelince ne yapması gerektiğini öğrenmek istiyordu. İsteğin yoğunluğu ile zamanın kısalığı ters orantılıydı. Sanki bu sorulara yanıt arayan kendisi değil-di de, içindeki bir başkasıydı.

Hücreyi arşınlarken kilise çanları bir daha duyamaya-cağı saatleri vuruyordu. Sonsuza dek yitirilen dokuz, yok olan on, yitirilen on bir, yitirilecek olan on iki... Kafasını yoran bu tuhaf düşüncelerle bir süre boğuşuktan sonra onları yendi. Sevdiklerinin adlarını söyleyerek yürümeye başladı. Sevdikleri ve kendisi için dua ederek geçirecekti son saatle-rini.

Saat on iki de sonsuzluğa karıştı. Ona son saatinin üç olacağı söylenmişti. Daha önce çağrılacağını biliyordu çün-kü arabalar sokaklardan çok ağır ilerleyebiliyorlardı. Bu nedenle de son saatini iki olarak düşünmeye karar verdi. O saatten sonra başkalarına güç verebilmek için güç toplama-lydı.

Ellerini kavuşturarak bir aşağı bir yukarı yürüten genç adam, La Force'u arşınlayan mahkûmdan çok farklıydı. Sa-atin biri vurduğunu duydu. Şaşırmadı. Bu saat de ötekiler kadar uzundu. Tanrıya bilincini, dengesini yitirmediği için te-şekkür etti.

“Bir saatim daha var,” diyordu. Yürümeye de-vam etti.

Ayak sesleri vardı. Durdu: Kapıda bir anahtar dönüyor-du. Kapıda birinin İngilizce olarak, “Beni burada hiç gör-medi. Ondan hep uzak durdum. Siz içeri yalnız girin,” dedi-ğini duydu. Kapı birden açıldı ve hemen kapandı. Yüz yüze durduğu kişi, belli belirsiz gülümsemesi, dudağına sus de-mek istercesine götürdüğü parmağı ile Sydney Carton'du.

Görünümünde öyle parlak, öyle etkileyici bir hava vardı ki, mahkûm bir an düş görüyorum sandı. Ama konuşuyordu! Ses onun sesiydi! Elini tutuyordu, etten kemiktendi!

“En son görmeyi beklediğiniz kişi benim, değil mi?”

“Sen olduğuna inanamadım. Şimdi bile pek inanamıyo-rum. Şey değilsin, değil mi?” Bu düşünce onu beyninden vurmuştu. “Tutuklu değilsin, değil mi?”

“Hayır. Buradaki gardiyanlardan biri ile aram iyi. O ne-denle içeri girebildim. Ondan geliyorum. Sevgili eşinden Darnay. Onun bir isteğini iletmeye geldim.”

“Nedir?” Soru adeta bir yakarış gibi çıkmıştı.

“Açıklamaya zamanım yok. Senin de sormaya olmadığı gibi. Dediklerimi yapmalısın. Şu çizmelerini çıkar ve benim-kileri giy!”

Mahkûmun arkasındaki iskemleyi kaptığı gibi Darnay'i oturttu. Yanı başında çıplak ayakları ile bekliyordu bile.

“Çabuk çizmelerimi giy. Toparla kendini. Haydi!”

“Carton, buradan kaçmak olanaksız. Yapamazsın. Yal-nızca benimle birlikte öldüğünle kalırsın. Çılgınlık bu.”

“Kaçmanı önermem çılgınlık olur. Önerdim mi? Şu kra-vatla benimkini değış. Ceketlerimizi de. Ben de şu kurdeleyi çıkarıp saçlarını benimki gibi dağıtayım.”

Şaşırtıcı bir el çabukluğuyla bu işleri tamamladı. Sihir-baz gibiydi. Darnay'i ufak bir çocuk gibi giydiriyordu.

“Carton, sevgili Carton, bu çılgınlık yapılamaz! Çok de-nediler. Hepsi de yakalandı. Ne olur ölümünün acısını be-nimkine ekleme,” diyordu Darnay.

“Ben sana kaç dedim mi? Kaçma. Masada kâğıt ve mürekkep var. Elin titriyor mu?”

“Sen gelinceye dek titremiyordu.”

“Sakin ol ve söyleyeceklerimi yaz. Çabuk dostum, ça-buk!”

Darnay elini sersemlemiş başına götürdü ve masaya oturdu. Carton, eli göğsünde, yanı başındaydı.

“Kime yazayım?”

“Hiç kimseye.” Eli hâlâ göğsündeydi.

“Tarih atayım mı?”

“Hayır.”

Darnay her soruda başını kaldırıp ona bakıyor, Carton ise eli göğsünde aşağı bakıyordu. Sonunda yazdırmaya başladı:

“Yıllar önce aramızda geçen sözleri anımsarsanız bu-nun ne olduğunu görür görmez anlayacaksınız. Unutmadığı-nızdan kuşukum yok, çünkü siz unutacak biri değilsiniz.”

Elini göğsünden yavaşça çıkarıyordu. Darnay yukarı bakınca elini içeri sokuverdi.

“Değilsiniz! yazdın mı?”

“Yazdım. Elinde silah mı var?”

“Hayır. Silahlı değilim.”

“Elinde ne var?”

“Az sonra anlarsın. Yaz, birkaç satır kaldı. Şöyle yaz: Sözlerimi kanıtlayacağım gün geldiği için çok mutluyum. Kanıtlanması benim için ne üzüntü, ne de pişmanlık kaynağıdır.”

Bu sözleri söylerken bakışları yazarın yüzündeydi. Elini Charles'ın yüzüne yaklaştırdı. Darnay'in elindeki kalem düş-tü. Boş boş çevresine bakındı:

“Bu koku ne?”

“Koku mu?”

“Burnuma gelen...”

“Ben farkında değilim. Burada bir şey yok. Şu kalemi al ve yazıyı bitir. Çabuk ol! Çabuk!”

Mahkûm başını bir kez daha eğdi. Sydney devam edi-yordu:

“Başka türlü olsaydı...” Carton'un eli yine sinsi sinsi aşağı inmeye başlamıştı, “...seçimim değişmezdi.” Eli tu-tuklunun yüzündeydi artık. “Başka türlü olsaydı hesabımı vereceğim çok şey olurdu.”

“Başka türlü olsaydı...” El kâğıdın üzerine anlaşılmaz çizgiler çizmeye başlamıştı. Carton'un eli göğsüne dön-medi. Darnay direnircesine ayağa fırladı ama Carton'un eli burnuna yakındı. Bayılırken Sydney onu

belinden yakalayiverdi. Darnay onun yerine canını vermeye gelen bu adamla bir süre bilinçsizce boğuştu, ama bir iki dakika içinde boylu boyunca yere serilmişti.

Gönlü kadar elleri de amacına sadık olan Carton, mahkûmun kenara bıraktığı giysileri giydi. Saçını arkaya ta-radı ve bağladı. Sonra da seslendi:

“Hey, dışarıdaki! İçeri gel!”

Casus Barsad göründü.

“Gördün mü?” dedi Carton baygın adamın yanına eği-lerek, “İşin hiç de zor değil.”

“Bay Carton, benim işim onunla değil. Yeter ki siz pa-zarlığa sadık kalın.”

“Korkma. Sözüm söz.”

“Elli iki kişinin giyotine gideceği doğruysa sözünüzü tutmak zorunda kalacaksınız Bay Carton. Bu giysiyle sizi gördükten sonra korkularım dağıldı.”

“Korkma, az sonra benden korkacak hiçbir şeyin kal-mayacak. Tanrı yardım ederse diğerleri de buradan uzak-laşmış olacaklar. Şimdi git yardım getir de beni arabama taşınsınlar.”

Casus yerinden sıçradı: “Beni mi?”

“Onu. Yani beni be adam. Benim girdiğim kapıdan mı çıkaracaksın onu?”

“Evet.”

“Girerken yarı baygındım. Şimdi daha da beter durum-dayım. Vedalaşmaya dayanamadım. Buradakiler böyle sah-nelere alışıklar. Çabuk, yardım çağır.”

Titreyen adam son bir gayretle, “Beni ele vermeyecek-sin değil mi?” diye sordu.

Carton çizmesini yere vurarak, “Öf be adam!” diye ba-ğırıldı. “Söz verdim. Buradayım. Şu değerli dakikaları neden harcıyorsun ki? Onu avluya götür. Arabaya koy ve avluya götür. Bay Lorry'e göster. Havadan başka ilaca gereksinimi olmadığını, dün geceki dediklerimi unutmamasını ve sözünü tutmasını istediğimi söyle. Şimdi git artık.”

Casus gitti. Carton masaya oturdu ve başını ellerinin arasına aldı. İki adamla birlikte döndüler. Adamlardan biri yerdekine bakarak:

“Giyotin hazretlerinin piyangosu arkadaşına vurdu diye mi böyle olmuş?” dedi.

Diğeri de, “Aristokrata boş kâğıt gelseydi tüm iyi yurt-taşlar üzülürdü,” diye homurdandı.

Baygın adamı kapıya taşıdılar. Bir çöp arabasının üye-rine attılar.

Barsad: “Zamanın az Evrémonde.” dedi. Sesinde teh-dit vardı.

“Biliyorum. Arkadaşıma iyi davranın. Şimdi beni yalnız bırakın lütfen.”

“Hadi çocuklar,” diyordu Barsad, “kaldırın şunu da gi-delim.

Kapı kapandı ve Carton tek başına kaldı. Bir gürültü, bir patırtı var mı diye kulak kabarttı. Çıt çıkmıyordu. Anahtarlar dönüyor, kapılar çarpıyordu ama bağırış, çağırış yoktu. Her şey yolundaydı. Derin bir oh çekti. Saat iki olana dek kulağı hep kapıda oldu.

Anlamalarını çok iyi bildiği, ama korkmadığı sesler gel-meye başlamıştı. Birkaç kapının ardından onunkini de açtı-lar. Elinde liste taşıyan bir gardiyan, “Peşimden gel Evrémonde!” dedi yalnızca. Uzakta, karanlık bir odaya gittiler. Karanlık bir kış günüydü. Dışarıdaki ve içerideki gölgelerden seçebildiği kadarıyla diğerleriyle birlikte buraya getirildiğini fark etti. Kimileri ayaktaydı, kimileri oturuyordu, kimileri de sızlanıyordu. Tedirgindiler. Bu grup azınlıktaydı aslında. Çoğu gözlerini yere dikmişti. Loş bir köşede diğer elli bir ki-şinin getirilmesini beklerken bir adam onu kucakladı. Yaka-lanma korkusuyla Carton'un yüreği ağzına geldi ama adam konuşmadan ilerledi. Birkaç dakika sonra ince, rensiz ama güzel bir genç kız yerinden kalkıp onunla konuşmaya geldi.

“Yurttaş Evrémonde,” derken Carton'un koluna doku-nan eli buz gibiydi. “Ben sizinle La Force'da yatan zavallı terziyim.”

Carton “Doğru,” diye mırıldandı. “Neyle suçlandığınızı unutmuşum. Neydi?”

“Entrika. Tanrı biliyor ya suçsuzum. Aklınız alıyor mu? Benim gibi zavallı, güçsüz biri ile kim karanlık işler çevirir ki?”

Yüzündeki acı gülümseme Carton'u öyle duygulandırdı ki gözleri yaşardı.

“Ölmekten korkmuyorum yurttaş Evrémonde, ama suçsuzum. Ölümümden bir kazanç sağlanacaksa Cumhuri-yet canımı alsın. Ama ne çıkarı olduğunu anlayamıyorum. Ben ne işe yararım ki?”

Carton'un şu dünyada yüreğinin ısınacağı, yumuşayacağı en son kişi bu zavallı, acınacak kızcağızdı.

“Sizin serbest bırakıldığınızı duymuştum. Gerçek oldu-ğunu sanmıştım.”

“Öyleydi. Yeniden tutuklanıp, suçlandım.”

“Aynı arabaya düşersek elinizi tutmama izin verir misiniz? Korkmuyorum ama güçsüzüm. Bu bana güç verecek-tir.”

İri gözler kendininkileri bulunca Carton ansızın uyanan kuşkuyu ve şaşkınlığı gördü. Carton, çalışmaktan ve açlık-tan yorgun düşmüş genç parmakları dudaklarına götürdü.

“Onun yerine mi ölüyorsun?” dedi genç kız.

“Eşi ve çocuğu için. Sus! Evet.”

“O yürekli elini tutmama izin ver yabancı.”

“Yavaş ol! Tabii zavallı kardeşim. Son dakikaya dek tu-tabilirsin.”

Hapishaneyi karartan gölgeler, aynı saatlerde Paris'ten çıkmak üzere barikatlara yaklaşan bir arabayı da karartıyor-du.

“Kim var orada? İçerde kim var?”

“Belgeleriniz!”

Belgeler uzatıldı ve okundu.

“Alexandre Manette. Doktor. Fransız. Hangisi o?”

“İşte şu. Şu zavallı, kendi kendine konuşan yaşlı adam.”

“Yurttaş Doktor aklını yitirmiş sanırım. İhtilalin ateşi ona fazla gelmiş olmalı.”

“Fazlasıyla.”

“Pöh! Çocuğuna böyle olur. Lucie... Kızı... Hangisi?”

“Şuradaki.”

“Öyle olmalı. Evrémonde'un eşi, değil mi?”

“Öyle.”

“Evrémonde'un yolculuğu başka tarafa! Lucie. Ço-cuğu, İngiliz. Bu mu?”

“Bu.”

“Evrémonde'un kızı bir öpücük ver bakalım! İşte bir Cumhuriyetçiyi öptün. Bu ailede ilk olmalı. Sydney Carton. Avukat, İngiliz. O nerede?”

“Şurada köşede yatıyor.”

“Anlaşılan İngiliz avukat küfelik olmuş.”

“Temiz hava iyi gelir. Sağlığı iyi değil.”

“Cumhuriyetle arası bozuk olan bir arkadaşıyla zor ay-rılmış zavallı.”

“Hepsi bu mu? Çoğunun Cumhuriyetle arası bozuk.

Hepsi küçük pencereden dışarı bakacak. Jarvis Lorry. Ban-kacı. İngiliz. O kim?”

“Benim. Sonucusu benim.”

Soruları yanıtlayan hep Bay Jarvis Lorry olmuştu. Gö-revliyle görüşen de oydu. Görevli, gezmeye çıkmışçasına arabanın çevresinde dönüp duruyordu. Tırmanıp tavandaki yükleri inceleyenler de oluyordu. Köylüler arabanın içini gör-meye çalışıyorlardı. Annesi ufak bir çocuğu giyotine giden soylunun karısına dokunabilsin diye öne çıkartıyordu.

Görevli, kâğıtlara damga bastı:

“Kâğıtlarınızı alın Jarvis Lorry.”

“Artık gidebilir miyiz yurttaş?”

“Gidebilirsiniz. İleri! İyi yolculuklar.”

“Hoşçakalm yurttaşlar!”

“İlk varta atlatıldı!”

Bu sözler de Bay Lorry'nin ağzından çıkmıştı. Ellerini kenetlemiş, yukarı bakıyordu. Arabada korku vardı, ağlaşıyorlardı. Baygın yolcunun zorlu nefes alışı duyuluyordu.

Lucie yaşlı adamın koluna yapışarak:

“Çok yavaş gitmiyor muyuz?” diye sordu. “Daha hızlı gidilemez mi?”

“O zaman kaçtığımız anlaşılır yavrum. Hızlı gidersek kuşku uyandırırız.”

“Arkaya bakın, ne olur! Peşimizdeler mi?”

“Yol boş bir tanem. Şimdilik peşimizde kimse yok.”

Araba birkaç evin, boş çiftlik evlerinin, yıkık dökük bina-ların, tabakhanein önünden, yapraksız ağaçların çevrelediği yollardan geçiyoruz. Taş döşeli yol kambur kambur? Yanları ise derin, yumuşak çamurla kaplı. Arada bir taşlar-dan kaçmak isterken bu çamura saplanıyoruz. Çukurlara dalıyoruz. Sabırsızlığın dayanılmazlığı o denli güçlüydü ki, delicesine gitmek, saklanmak, uzaklaşmak istiyoruz.

Öyleyse sürelim arabayı! Kırık dökük evler, ikişer üçer kulübeler, boş çiftlik evleri, ağaçların çevrelediği tabakhane ve benzerleri geride kalsın! Yoksa bu adamlar bizi şaşırttı da aynı yolda geriye mi dönüyoruz? Şu aynı köy değil mi? Çok şükür değil! Bir köy daha. Arkaya bakın! Peşimizdeler mi? Susun! Atları değiştireceğimiz yere geldik. Dört atımız ağır ağır çözülüyor. Atsız araba öylece sokakta bekliyor. Bir daha hiç hareket etmeyecek sanki. Yavaş yavaş yeni atları getiriyorlar. Kamçılarını öre öre geliyor yeni arabacılar. Eski-leri paralarını ağır ağır sayıyor. Yanlış hesaplıyorlar. Sonuç-tan mutsuzlar. Bütün bunlar olup biterken yüreklerimiz dara-lıyor, gelmiş geçmiş en hızlı atlara taş çıkartırcasına dört-nala kalkıyor.

Sonunda yeni arabacılar yerlerini alıyor, eskileri ardı-mızda kalıyor. Köyden çıkıyoruz, yokuşu tırmanıyoruz ve ıslak yerlere varıyoruz. Birden arabacıların sohbeti canlanıyor. Dizginlere asılıp, atları durduruyorlar. Peşimizden gelen mi var?”

“Heey! Arabadakiler! Söyleyin bakalım!”

“Ne var?” diye soruyor başını pencereden uzatan Bay Lorry.

“Kaç kişiler dedim.”

“Anlayamadım, kim kaç kişi?”

“Son duraktakiler. Giyotinde kaç kişi var?”

“Elli iki”

“Oh, oh! Ne güzel! Şu yurttaş kırk iki diyordu da. Bence on kafa on kafadır. Giyotinin işi tıkırında. Baylıyorum doğru-su! Yallah!”

Gece çöküyor. Darnay yavaş yavaş kendine geliyor. Konuşmaya başlıyor. Hâlâ onunla birlikte sanıyor kendini. Elinde ne var diye soruyor. Bize acı tanrım! Bize yardım et! Bakın bakalım, peşimizdeler mi?

Peşimizden gelen yalnızca rüzgâr. Kovalayanlar bulut-lar. Ay ardımızdan koşuyor. Peşimizde olan bu çılgın gece. Şimdilik başka gelen yok.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Örgü Bitiyor

Elli ikiler yazgılarını beklerken Bayan Defarge, Kin ve Devrim jürisinden Jacques III bir toplantı düzenlenmişlerdi. Karanlık bir toplantı oldu bu. Şarap dükkânında değil de, es-ki yol işçisinin, şimdiki bıçkıcının yerinde buluştular. Bıçkıcı toplantıya katılmadı. Kapıda, istendiğinde konuşmaya, gö-rüş belirtmeye hazır duruyordu. Jacques III:

“Şu bizim Defarge,” diyordu; “Cumhuriyetçiliği su gö-türmez değil mi?”

“Tüm Fransa'da ondan iyisini bulamazsın,” dedi Kin.

Bayan Defarge Kin'in kolunu tutup susturdu:

“Sus küçük yurttaş! Bırak da ben konuşayım. Benim kocam hem iyi bir Cumhuriyetçi, hem de yürekli bir adam-dır. Güveninizi hak eder. Her insan gibi onun da zayıf yan-ları var, bu Doktora karşı zayıf.”

Acımasız parmaklarını aç ağzına sokan Jacques III ba-şını sallayarak, “Yazık!” dedi, “İyi bir yurttaşa yakışmıyor doğrusu.”

“Bak buraya... Ben bu Doktora metelik vermem, ister kellesi uçsun, ister omuzlarında dursun! Vız gelir. Ama Evrémonde'ların soyu kuruyacak. Eşi ve çocuğu da babala-rının peşinden gitmeliler.”

“Bak işte onun çok güzel bir kellesi var!” diye bağırdı Jacques.

“Kimi zaman mavi gözlüler ve saman sarısı saçlılar da çıkıyor giyotine. Kelleyi kaldırıp gösterdiklerinde pek güzel görünüyor.” Canavar ruhlu adam sapık zevklerin-den söz ediyordu.

Bayan Defarge başını yere eğdi, dalgınlaşmıştı. JacquesIIIkonuşmaya devam etti:

“Çocuğun saçları da altın gibi. Gözleri mavi. Pek çocuk gelmiyor. O da güzel durur.”

Bayan Defarge kendine geldi ve:

“Kısacası,” dedi, “bu konuda kocama güvenim yok. Planımı ona anlatmayacağım. Ayrıca geç kalırsak

onları uyar-ma olasılığı var. O zaman kaçarlardı!”

“Tanrı korusun. Kimse elimizden kurtulmamalı. Şimdi bile günlük sayı az. Yüz yirmiye çıkmalı.”

“Şöyle,” diye konuştu Bayan Defarge. “Bu öc benim öcüm. Kocamın kişisel bir davası yok. Doktora olan duygu-larını paylaşmıyorum. O nedenle de kendi başıma hareket etmeliyim. Bak buraya kardeşim.”

Bayan Defarge'a büyük saygı besleyen, kendini onun önünde pek önemsiz gören bıçkıcı, kırmızı takkesini eline alarak yaklaştı. Bayan Defarge:

“Şu mahkûmlara verdiği işaretler konusunda tanıklık etmeye hazır mısın?” diye sordu.

“Seve seve!” diye bağırdı bıçkıcı. Her gün, hava ne olursa olsun, her gün ikiden dörde kadar köşede durup işa-retler verdi. Kimi zaman çocuk da onunla birlikte oluyordu. Biliyorum, Gözlerimle gördüm.”

Elini kolunu sallaya sallaya konuşuyordu. Gerçekte ta-nık olmadığı işaretleri taklit eder gibiydi.

“Açıkça komplo düzenleniyor,” dedi Jacques III. Apa-çık!”

Bayan Defarge'm yüzünde buruk bir gülümseme vardı.

“Jüriye güvenebilir miyiz?” diye sordu.

“Yurtsever jüriye güven yurttas! Öteki arkadaşlar adına konuşuyorum.”

“Bir dakika,” dedi dalgın dalgın Bayan Defarge. “Bir kez daha düşünelim. Bu Doktoru kurtarabilir miyim? Koca-mın hatırı için. Buna imkan var mı?”

Jacques III'ün sesi alçalmıştı. “Bir kelle bir kelledir. Ye-terince boş yok zaten. Pek yazık olur,” diyordu.

Bayan Defarge diretti: “O işaret vermiyordu ama. Kızın-dan söz ederken babasından söz etmesem olmaz. Her şeyi şu zavallı yurttastan bekleyemem. Çünkü ben de fena bir tanık sayılmam hani!”

Jacques III ve Kin, Bayan Defarge'ın en hayranlık uyandıran, en olağanüstü tanık olduğunu kanıtlama yarışına girdiler. Bıçkıcı yurttas da altta kalmamak için Bayan Defarge'ı Tanrının tanığı ilan etti.

“Şansına kalmış,” dedi Bayan Defarge. “Onu bu işin dışında bırakamam. Senin üçte işin var değil mi? Bugünkü-leri izleyeceksin sanırım?”

Soru bıçkıcıdaydı. Yanıt olumluydu. Fırsat bulmuşken Cumhuriyetin en gönülden destekçisi olduğunu, her gün, pek de komik olan ulusal berberin nasıl tıraş ettiğini izleyip, piposunu tüttürdüğünü anlattı. Öyle abartıyordu ki kişisel güvenliği açısından ufak tefek korkuları olduğundan kuşku duyulabilirdi. Bayan Defarge'ın gözlerindeki nefret belki de bunun belirtisiydi.

“Benim de işim var. Bitince sekiz sularında sen beni St. Antoine'da bul. Bölgeye gider ihbar ederiz.” Bıçkıcı ona hiz-met etmekten mutlu olacağını belirtti. Bayan Defarge'ın ba-kışları adamı utandırmıştı. Küçük bir köpek gibi bakışlarını kaçırды, süklüm püklüm odunların arasına çekildi.

Bayan Defarge diğerlerini kapıya çağırdı:

“Kadın şimdi evdedir. Kocasının ölümünü bekliyordun Yas tutuyor olmalı. Cumhuriyetin adaletini

lanetliyordun Düşmanları ile gönül birliği edecektir. Ona gideceğim!”

“Ne kadın, ne tapılacak kadın!” diye bağırıyordu JacquesIII.Kendinden geçmişti.

“Eşsiz bir kadımsın!” diye sarıldı Kin.

Bayan Defarge, yaverine, “Şu örgümü al, yanında bu-lundur. Yerimi tut, kaptırma. Şimdi doğru oraya git. Bugün her zamankinden kalabalık olacak.”

Yanağını öpen Kin, “Başüstüne,” dedi. “Geç kalmaz-sın, değil mi?”

“İnfazlar başlamadan önce orada olacağım. Araba gelmeden önce orada ol, dedi. Der demez de sokağa fırladı. Zamanında orada olacağını belirtmek istercesine elini sallıyordu. Çamurlara bata çıka ilerleyip hapishane duvarının köşesini döndü. Kin ve Jüri üyesi, hem beden hem de ahlak güzelliğine hayran hayran baktılar. Zamanın yozlaştırdığı, bozduğu birçok kadın vardı ama aralarında bu acımasız ka-dın kadar korkunç olanı yoktu. Güçlüydü. Gözü karaydı. Her zaman hazır ve kararlıydı. Güzelliği sahibine güç verecek, izleyenlere itici gelecek türdendi. Çocukluğundan beri aile-sine yapılan adaletsizliklerle bilenmişti. Soylulara nefretle yoğrulmuştu. Acımasızdı. Bir zamanlar iyi duyguları olmuş olsa da bugüne hiçbir şey kalmamıştı. Suçsuz bir adamın, soyunun günahları için ölüyor olması onu hiç rahatsız etmi-yordu. Onu görmüyordu, onları görüyordu. Karısının dul, ço-cuğunun yetim kalması ona vız geliyordu. Bu ceza azdı bile. Onun doğal düşmanlarıydılar ve bu nedenle de yaşamaya hakları yoktu. Ona yalvarmak anlamsızdı, çünkü insanlıktan yoksundu. Kendine bile acı-mıyordu. Yaşadığı yüzlerce kav-ga sırasında bir sokakta yığılıp kalmış olsa kendine bile acı-mazdı.

Kaba saba entarisinin altında taşıdığı yürek işte böyle bir yürekti. Rasgele üzerine geçirilmiş bu özentisiz giysi tu-haf bir biçimde ona yakışıyordu. Koyu renk saçları, kırmızı başlığın altında lüle lüleydi. Belinde ucu bilenmiş bir hançer vardı. Eskiden beri bu yollarda yürümeye alışık olmanın verdiği rahatlıkla ilerledi.

Bir gece önce yolculuk planları yapan Bay Lorry kafa-sını en çok Bayan Pross'u nereye sığdıracağını düşünerek yormuştu. Arabayı fazla doldurmak istemiyordu. Kâğıtların ve yolcuların incelenme süreleri ne denli az olursa, onlar için o denli iyi olacaktı. Bir iki saniye uzaması bile her şeyi altüst edebilirdi. Konuyu enine boyuna tarttıktan sonra, kenti istedikleri an terk edebilecek olan Bayan Pross'la Jerry'i sa-at üçte kalkacak en hızlı araçla göndermeye karar verdi.

Yanlarında yükleri olmayacağı için kısa sürede kendi araba-larına yetişebileceklerdi. Hatta öne geçmeleri durumunda, atları önceden hazırlatıp bu çok korkulan yolculuğu hızlandı-rıp, kolaylaştırabileceklerdi. Bu yolculuk sayesinde gerçek bir hizmette bulunacağını kavrayan Bayan Pross, görevi ne-şeyle kabul etti.

Bayan Pross ve Jerry ötekileri yolcu etmişler, heyecan dolu bir on dakika yaşamışlar, şimdi de gitmeye hazırlanı-yorlardı. Bayan Defarge ise boşaltılmış olan eve giderek yaklaşıyordu. Bayan Pross:

“Arabaya başka yerden binmeye ne dersin Bay Jerry?” diye sordu. “Aynı evden iki araba çıkması dikkati çekebilir.” Tedirginliği öyle çoktu ki, ne konuşabiliyor, ne yerinde dura-biliyordu. Yaşamaya bile tuhaftı.

“Sanırım haklısınız. Siz nasıl uygun görürseniz öyle ol-sun, ben yanınızdayım.”

“Aklım onlar için umutlarla, korkularla dolu. Düşünemi-yorum artık. Siz bir plan yapabiliyor musunuz, sevgili dos-tum?”

“Gelecek için evet,” dedi Cruncher. “Aklımı şu an için kullanmaya gelince, korkarım beceremeyeceğim.

Bana bir iyilik yapar mısınız? İki sözüm var ve onların şimdi bilinmesini istiyorum.”

“Aman Tanrım!” diye bağırdı ağlamaklı Bayan Pross. “Çabuk söyleyin de bitsin.”

Bay Cruncher titriyordu. Rengi kül gibiydi. Yüzünde çok ciddi bir ifade vardı. “Birincisi şu: Şu zavallılar bu işten sağ salim kurtulurlarsa bir daha hiç yapmayacağım. Hiç! Söz!”

“O yapmayacağınız şey her neyse yapmayacağınızdan kuşkum yok. Ne olduğunu da bana anlatmayın lütfen.”

“Hayır anlatmayacağım. İkincisi de şu: Kurtulacak olur-larsa Bayan Cruncher'm kendini yerden yere atmasına ka-rışmayacağım!”

Bayan Pross gözlerini silip, kendini toparlamaya çalıştı.

“Karı koca arasına girilmez ama ne türlü bir işse bu, Bayan Cruncher'm doğru bildiğini yapması en uygunu olacaktır. Ah benim zavallılarım!”

Bay Cruncher ürkütücü bir biçimde vaaz vermeye ha-zırlanmış gibi sözüne devam etti: “Şunu da söylemek isterim; kendini yerden yere atıp dua etmesi ile ilgili düşüncelerim öylesine değişti ki onun şu an yerlerde olmasını yü-rekten diler duruma geldim. Şuraya sözlerimi yazıyorum, siz de ona iletirsiniz!”

“Üzülmeysin dostum, haydi!” diye bağırdı Bayan Pross. “Dilerim dualarının karşılığını da görüyordur.”

Bay Cruncher'm sesi ağır ve ağırbaşlı çıkıyordu.

“Geçmişte söylediklerim ya da yaptıklarım şu an onla-rın yaşamlarını karartmasın. Tanrı yaptıklarımın acısını böyle çıkarmasın. Tanrı onları korusun. Gerekirse hepimiz yerler-de sürünelim ama Tanrı kötü son göstermesin. Tanrı onları korusun!”

Uzun bir süre söyleyecek daha iyi bir sözcük bulama-ynca, sözlerini bu tekrarla noktalamıştı.

Bu sırada Bayan Defarge eve yaklaşıyordu.

“Anavatana dönebilirim, aklımda kaldığı kadarı ve an-layabildiğim kadarıyla verdiğiniz etkileyici sözlere ve bu kor-kunç zamanda ne içtenlikle verilmiş olduklarına tanığım. Şimdi ne olur kafamızı çalıştıralım Bay Cruncher. Ne olur bir şeyler düşünelim!”

Bayan Defarge yoldaydı. İyice yaklaşmıştı.

Bayan Pross sordu:

“Önceden gidip atlarla arabayı durdursam ve başka bir yerde beklemelerini söylesem daha iyi olmaz mı?”

Jerry bu öneriyi olumlu karşıladı.

“Beni nerede bekleyebilir?”

Bay Cruncher'm kafası o denli karışık ki, aklına Temple Sokağ'ndan başka bir şey gelmiyordu. Oysa Temple So-kağı kilometrelerce uzaktaydı ve Bayan Defarge gittikçe yaklaşıyordu.

“Beni kulelerin arasındaki büyük kapının önünden, ka-tedralin oradan alsa, yol çok uzamış olur mu?”

“Hayır bayan.”

“O zaman bir iyilik yap ve arabacının bulunduğu yere gidip değişikliği bildir.”

Cruncher başını salladı. Kuşkuluydu. “Sizi burada bırakmak beni tedirgin ediyor. Neler olabileceğini bilemeyiz,” dedi.

“Onu Tanrı bilir! Beni merak etmeyin. Saat üçte katedralin önünden alırsınız. Buradan binmekten daha güvenli olacağından eminim. Tanrı sizi korusun Bay Cruncher! Beni değil, yaşamları bize bağlı olanları düşünün.”

Bayan Pross yalvarırcasına ellerine sarılınca Bay Cruncher ikna oldu. inandırıcı birkaç baş sallayıp onu gö-reve göndermeye yetmişti. Bayan Pross da önerisinin doğal sonucu olarak yapayalnız kalmıştı.

Bir önlemin alınıp, yürürlüğe konmuş olması Bayan Pross'u çok rahatlatmıştı. Görünümünü sokaklarda dikkat çekmeyecek bir biçimde ayarlamak da diğer bir rahatlama kaynağıydı. Yitirilecek zamanı yoktu. Çarçabuk hazırlanma-lıydı.

İçinde duyduğu sıkıntı bu boş evi onun gözünde pek ür-kütücü kılıyordu. Her kapının arkasından yarı düş yarı ger-çek birilerinin çıkmasını bekliyor gibiydi. Şişmiş ve kızarmış gözlerini yıkamak için bir tase soğuk su koydu. Beyninde canlanan görüntülerin etkisi öyle güçlüydü ki gözüne su bile kaçsa kapamak istemiyordu. Sık sık çevresini kolluyor, onu izleyen olup olmadığını bakıyordu. Bir seferinde çığlığı bas-tı. Odada biri vardı!

Bayan Defarge'ın bakışları buz gibiydi:

“Evrémonde'un karısı nerede?”

Bayan Pross'un aklına gelen ilk şey tüm kapıların açık oluşuydu. Bu kaçışı akla getirebilirdi. İlk yaptığı şey kapıları kapamak oldu. Odada dört kapı vardı. Hepsini teker teker kapadı; sonra da kendini Lucie'nin kapısının önüne yerleş-tir-di.

Bayan Defarge'ın karanlık bakışları tüm hareketlerini iz-lemiş, sonunda da Bayan Pross'un yüzünde karar kılmıştı. Bayan Pross hiç de güzel değildi. Yıllar o vahşi görünümü ne evcilleştirebilmiş, ne de yüzdeki sertliği yumuşatabilmişti. O da kendi açısından kararlı bir kadındı, bakışlarıyla Ba-yan Defarge'ı tepeden tırnağa bir tarttı:

“Görünüşüne bakılacak olursa Şeytan'ın karısı olabilir-sin,” dedi. “Yine de beni kandramayacaksın. Ben bir İngi-liz'im.”

Bayan Defarge nefretle baktı. Bayan Pross'un bakışlarındaki bir şeyler ona düşman olduklarını söylüyordu. Karşı-sında duran, sert, katı ve gergin bir kadındı. Aynı kadını Bay Lorry benzer özelliklerle yıllar öncesinde tanımıştı. Bu Pross ailenin sadık dostuydu. Defarge bunu biliyordu. Pross da Defarge'ın ailenin eski bir düşmanı olduğunu biliyordu.

“Bana ayrılan yere ve örgüme gitmeden önce uğrayıp saygılarımı sunayım dedim. Onu görmek istiyorum.”

Bayan Pross, “Amacının kötü olduğunu biliyorum ama seninle baş edeceğim, bundan hiç kuşkun

olmasın!” dedi.

İkisi de kendi dillerinde konuşuyor, birbirlerini anlamı-yorlardı, ama gözleri bu anlamları yakalamak istercesine birbirlerinin yüzündeki hiçbir hareketi kaçırmamaya çalışı-yordu.

“Şu an benden saklanması hiç de akıllıca olmaz,” dedi Bayan Defarge. “İyi yurttaşlar bunun ne anlama geldiğini bilirler. Git ona görüşmek istediğimi söyle. Duyuyor musun?”

“Seni alçak yalancı! Sen bir. testere, ben de bir İngiliz karyolası olsam, benden bir kıymık bile koparamazsın! Tam adamına çattın sen!”

Bayan Defarge'ın bu deyimleri kavrama olasılığı yoktur âma adam yerine konmadığı apaçık ortadaydı, kızgın bir bi-çimde yumruğunu sallayan Bayan Defarge:

“Aptal! Domuz!” diye bağırdı. “Senden karşılık istemi-yorum. Onu görmek istiyorum. Ya git söyle, ya da kapının önünden çekil, ben gidip söyleyeyim.”

“Şu aptalcasına anlamsız dilini öğrenmeyi isteyeceğimi hiç sanmazdım. Oysa şu an gerçeği ya da ne kadarını bildi-ğini öğrenmek için varımı yoğumu verebilirim.”

Bakışlarını bir kez olsun bile kaçınmamışlardı. Bayan Defarge, Bayan Pross'un onu ilk gördüğü yerden bir santim bile kıpırdamamıştı, ama şimdi yavaşça üstüne geliyordu.

“Ben bir İngiliz'im,” dedi Bayan Pross. “Köşeye kısılmış durumdayım. Kendim için metelik vermem. Seni burada ne kadar uzun süre oyalayabilirsem, bir tanemin şansının da o kadar artacağını biliyorum. Hele bir bana dokun, başında tek tutam saç bırakmam!”

Her cümleden sonra kafasını sallıyor, gözleri parlıyor, derin bir nefes alıyordu. Oysa Bayan Pross bugüne kadar kimseye bir fiske bile vurmuş değildi. Onda duygusal kişilerin yürekliliği vardı ve bu nedenle de gözleri yaşarıvermişti. Oysa Bayan Defarge bu yaşları zayıflık belirtisi olarak yo-rukladı.

“Hah hah ha!” diye güldü. “Zavallı sürtük, beş para et-mezsın! Ben Doktorla konuşurum ancak.”

Sonra da bağırmağa başladı.

“Yurttaş Doktor! Evrémonde'un eşi! Küçük Evrémonde! Şu Allah'ın cezası kadın dışında kim varsa! Ses verin!”

Sessizlik ve Pross'un yüzündeki bir şeyler kaçmış ol-duklarını Bayan Defarge'a fısıldamıştı. Diğer kapıları açıp baktı.

“Odalar karmakarışık. Aceleyle toplanılmış gibi. Yerler kıvr zıvır dolu. Ardındaki odada kimse yok senin! Bırak gire-yim!”

“Ölürüm de bırakmam!” dedi Bayan Pross.

Defarge, kendi kendine, “Odada değillerse yakalanıp getirilirler!” diye homurdandı.

“Odada olup olmadıklarını bilmediğin sürece ne yapa-cağımı bilemeyeceksin. Ben de becerebilirim bunu öğren-memen için elimden geleni yapacağım. Ben burada durduk-ça çekip gidemeyeceksin.”

“İlk günden beri sokaklardayım. Beni hiçbir şey engel-leyemedi. Seni paralamam gerekse de oradan uzaklaştıra-cağım!”

“Boş bir avluda duran yüksek bir evin en üst katında-yız. Bizi duyamazlar. Tanrım seni tutacak gücü bana versin! Burada kaldığım her dakika onlar için milyon demek!”

Bayan Defarge kapıya koştu. Bayan Pross içgüdüsel bir hareketle onu belinden yakaladı ve sıkıca tuttu. Bayan Defarge boşuna çırpınıyordu. Nefretin yarattığı güç, sevgi-nin yarattığına yenik düşmeye mahkûmdu hep. Bayan De-farge düşmanın elini yüzünü tırmıyor, ama belini kurtaramıyordu. İyi kadın, boğulmak üzere olan biri gibi onu aşağı çekiyordu. Sonunda Bayan Defarge'nin elleri vuramaz oldu. Belini tuttu. Bayan Pross, “Kolonun altında... Ama o taban-cayı çekemeyeceksin.” dedi. “Senden güçlüyüm çok şükür. İkimizden biri bayılıp ya da ölene kadar sıkacağım belini...”

Bayan Defarge'nin elleri göğsündeydi. Bayan Pross ba-şını kaldırdı ve göğsünden çıkanı gördü. Bir patlama... Bir parıltı oldu. Bayan Pross yalnız kalmıştı. Her şey bir anda olup bitmişti. Sis, ardında korkunç bir sessizlik bırakarak da-ğıldı. Geriye kötü kadının yerdeki cesedi kalmıştı.

Durumun korkunçluğu ve duyduğu korku ile Bayan Pross cesetten hemen uzaklaştı ve yardım çağırmak için sokağa fırladı. Neyse ki yaptığının bilincine çabuk vardı ve geri döndü. Tekrar içeri girmek çok zordu ama şapkasını ve giysilerini almak için girmesi gerekiyordu. Kapıyı kilitledi ve ağlayıp açılmak için eşige çöktü. Derin bir nefes aldıktan sonra yola koyuldu.

Bereket şapkasının ufak bir tülü vardı ve yüzünü saklı-yordu. Yoksa yollardan geçerken onu durduracak çok kişikardı. Yara beresi fark edilmiyordu. tırnak izleri hâlâ yüzündeydi, giysisi kavga sırasında yırtılmıştı.

Köprüden geçerken anahtarı nehre attı. Katedral'e Jerry'den önce varmıştı. Yoksa birileri anahtarı çıkarmış, ce-sedi bulmuş muydu? Ya onu sınırd durdurur da hapishaneye yollarsa, ne yapardı? Sonunda Jerry geldi ve ona yolu gösterip arabaya bindirdi.

“Sokakta gürültü var mı?”

“Her zamanki gürültüler.” Soru onu şaşırtmıştı.

“Duymuyorum, ne diyorsun?” diyordu Bayan Pross.

Cruncher birkaç kez aynı şeyi yineledi, ama boşunaydı, çünkü Bayan Pross onu duyamıyordu.

“Başımı sallarm,’ diye düşündü. ‘Hiç değilse işaretimi görür!’”

“Duymuyorum.”

‘Bir saat içinde sağır mı olmuştu bu kadın? Ne olmuştu acaba?’

Bayan Pross:

“Bir patlama, bir çatırtı oldu sanıyorum,” diyordu. “Ga-liba dünyada duyacağım en son şey bu olacak!”

“Ne tuhaf!” dedi Cruncher. Rahatsız olmuştu. ‘Yürekli görünmek için bir şey mi içti acaba?’ diye düşündü.

“Bak, işte! Bir sürü korkunç araba. Bu gürültüyü duya-biliyor musun?”

Ona bir şeyler söylendiğini gören Bayan Pross: “Tabii ki duyuyorum,” dedi.

Bir patlama, ardından da bir sessizlik gelmişti. Ve ses-sizlik kalıcı olmuştu.

“Şu korkunç arabaların seslerini duymuyorsa,” dedi Bay Cruncher, “korkarım artık hiçbir şeyi duymayacaktır.”

Ve Bayan Pross ömrünün sonuna dek hiç ses duyma-yacaktı.

ONALTINCI BÖLÜM

Ayak Seslerinin Sonu

Paris'in sokaklarında ölüm arabaları ilerliyor. Her gün altı araba giyotine şarap taşıyor. Yaratıcılığın başlangıcından bu yana üretilen canavarlıkların tümü bir buluşta bir araya gelmiş. Giyotin bu. Bu canavarı yaratan koşullarda yeşerip büyüyecek hiçbir tohum, yaprak, dal, kök yoktu. İnsanları çekiçle döve döve insanlıktan çıkarın, benzer koşullar oluştu mu o tuhaf hallerine döneceklerdir. Akıl almaz sorumsuzluğun ve baskının tohumlarını ek, aynı ürünü alırsın.

Altı araba ilerliyor. Şu zaman denen akli baştan alan yaratık geriye aksın ki arabalar saltanat arabalarına, beyle-rin arabalarına dönüşsün. Babamızın evi olmaktan çok hır-sız yatağına dönen kiliseler... Milyonlarca aç insan... Hayır. Yaratıcının elindeki büyük sihirbaz Zaman çarklarını hiç ter-sine çalıştırmıyor. Arap öykülerindeki kâhin, halka, “Tanrı'nın isteği ile bu kalıba girmişsen öyle kal,” der. “Bunu ge-çici olarak taşıyorsun. Özüne dön.” Değişiklik yok, umut yok, arabalar ilerliyor.

Altı arabanın tekerlekleri dondurucu sokaklardaki kala-balığı yarıyor. Herkes bu manzaraya alışık. Pencerelelerde pek insan yok. Hiç kimse işini gücünü elinden bırakmıyor. Yine de gözler arabalardaki insanlara kayıyor. Şurada bu-rada yalnızca bu geçidi izlemek için toplanmış kişiler var. Ara sıra, geçen hafta aynı yerde kimin olduğunu işaretle anla-tyorlar.

Yolculardan kimileri duygusuz. Kimi yaşama ve insanla ilişkisini kesmemiş. Kimi yere oturmuş, sessizce umursa-mazlığı yaşıyor. Kimi sahneden, ya da resimlerden öğrendikleri bakışlarla bakıyorlar. Görünümleri pek önemli. Birkaç tanesi gözlerini kapamış, sağa sola uçuşan düşüncelerini toparlamaya çalışıyor. Korku bir zavallıyı aklından etmiş; şarkı söyleyip, dans etmeye çalışıyor. Kimse kendine acın-dırmak derdinde değil.

Arabaların yanı sıra ilerleyen bir tabur atlı asker de var. Onlara dönen yüz çok. Soru yağmuruna tutuyorlar. Soru hep aynı olsa gerek, itişmeler başlıyor. Arabanın çevresindeki çember daraldıkça daralıyor. Atlılar bir adamı kılıçlarının ucuyla gösterip duruyorlar. Herkes onun kim olduğunu bil-mek istiyor. En arkada. Elini tutan bir kızla konuşuyor. Çev-resiyle ilgilenmiyor, yalnızca kızla konuşuyor. St Honore So-kağı gibi uzun yollarda ona laf atıyorlar. Yüzünde belli belir-siz bir gülümsemenin dışında bir şey yok. Saçları yüzüne dağılıyor, ama elleri bağlı.

Bir kilisenin basamaklarında Casus ve Kuzu olan adam durmakta, ilk arabaya bakıyor: Yok! ikincide: Yok! 'Beni sattı mı?' diye düşünüyor. Üçüncüyü arıyor. 'Neyse, orada!'

“Hangisi Evrémonde?” diyor bir adam.

“Şu... Arkadaki.”

“Şu kızın elini tutmuş olan mı?”

“Evet.”

“Evrémonde'a ölüm!” diye başlıyor yaşlı bir adam.

“Soylular Giyotin'e, Evrémonde'a ölüm!”

“Sus!” Casus bu.

“Neden yurttaş?”

“Beş dakika sonra cezasını çekecek. Adamı rahat bırak.”

Saatler üçü gösteriyor. Kalabalığı yaran yol bile tıklım tıklım artık. Bu kez ilk sırada boşluklar var. Önde bir parkta gezintiye çıkmışçasına süslenip püslenmiş kadınlar var. En ön iskemlelerden birinde Kin var, gözleri hep dostunu arı-yor, ince sesiyle “Therésé!” diye bağırıyor. “Onu gördünüz mü? Therésé Defarge!”

“Hiç kaçırmazdı,” diyor kadınlardan biri.

“Bunu da kaçırmayacaktır,” diyor Kin.

“Yüksek sesle bağır!”

Oysa arkadaşının onu dinleyecek hali yok. Bağır baka-lım. Bir iki yemin ekle, ama bu onu getirmes. Peşine kadın yolla, bir yerlerde takılıp kalmış olmalı ama habercilerinin yürekleri günah dolu. Onu bulurlar mı dersin?”

“Ne kötü,” diye haykırıyor Kin. “Şimdi de bu arabalar. Evrémonde kaşla göz arasında gidecek ve o burada değil! Örgüsü elimde kaldı! İskemlesi yanı başımda boş duruyor. Sınirden ve üzüntüden ağlayacağım neredeyse!”

Aşağı indiği sırada arabalar yüklerini boşaltıyorlar. Aziz Giyotinin yetkili kişileri giyimli ve işe başlamaya hazırlar. Bı-çak iniyor. Bir kelle halka gösteriliyor. Örgü ören kadınlar iş-lerine ara verip, “Bir!” diyorlar, ikinci araba da yükünü bo-şaltıyor. Bir ara daha veriliyor... Yalnızca sayılıyor: “iki!”

Evrémonde denilen adam iniyor. Terzi kız da. Elini bı-rakmamış, söz verdiği gibi hep tutuyor. Durmamacasına inip kalkan bıçağa arkasını çeviriyor. Kızın bakışlarında minnet var.

“Siz olmasanız sevgili yabancı böyle sakın olamazdım. Zayıf ve güçsüzüm. Düşüncelerimi huzur ve umutla bizim gibi ölüme giden Peygamberimize yöneltebiliyorum. Sanırım seni bana Tanrı gönderdi.”

“Ya da seni bana!” dedi Carton. “Gözlerini benden ayırma küçüğüm, başka hiçbir şey düşünme.”

“Elini tutabildikçe aldırmiyorum. İşlerini çabuk görürler-se bırakınca da aldırmayacağım.”

“Her şey bir anda olup bitecek, korkma!”

“Kalabalığın içinde yalnız gibiydiler. Göz göze, söz söze, el ele ve gönül gönüle. Bunlar Evrensel Ana'nın ço-cukları. Çok farklılar ama karanlık yolları birleşmiş. Eve bir-likte dönüp onun kucagında dinlenecekler.

“Sana bir soru sorabilir miyim, yüce gönüllü dostum? Ben pek okumuş sayılmam, yanıtın beni rahatlatacaktır.”

“Nedir sorun?”

“Benim gibi öksüz bir kuzenim var. Tek akrabamdır, onu çok severim. Benden beş yaş küçük. Güneydeki bir çiftlikte oturuyor. Bizi yoksulluk ayırdı. Benim başıma gelenlerden habersiz. Ona yazamadım. Ne derim ki!”

“Evet, böylesi daha iyi.”

“Yolda hep onu düşündüm. Cumhuriyet, yoksulları bu denli düşünüyorsa, karınlarını doyurabilecekse, daha az çeksinler diyorsa, uzun yaşayabilir. Yaşlanır bile!”

“Ne var bunda kardeşim?”

“Gözler yaşlarla doluyor, titreyen dudaklar aralanıyor. Yaşam ötesinde onu beklemek çok zaman almayacak mı? Orada sevgi ve güvence bulacağız ama çok beklemeyecek miyim?”

“Böyle bir şey olamaz küçüğüm. Orada ne sıkıntı, ne de zaman var.

“Beni öyle rahatlatıyorsunuz ki! Ben çok bilgisizim. Sizi öpeyim mi? Zaman geldi mi?”

“Evet.”

Öpüşüyorlar. Birbirlerini kutsuyorlar. Bırakırken kızın eli titremiyor. Yüzü rahat, tatlı, pırl pırl. Ondandır önce gidecek olan gitti. Örgü ören kadınlar sayıyor: “Yirmi iki!”

“Tanrı, ben yeniden diriliş ve yaşamım, dedi. Bana ina-nan ölse de yaşayacaktır. Kim ki bana inanır ve yaşar, o ölümsüz olur.”

Fısıltılar, bakışmalar daralan çember. Ayak sesleri. Dal-ga gibi kabarıp durulan bir hareket.

“Yirmi üç.

O gece kentte ondan söz ederken, “oraya gelmiş geçmiş en dingin yüzdü,” dediler. Aynı bıçağa boynunu uzatan olağanüstü bir kadın tam eşiğe geldiğinde, Sydney Carton duygularını yazmak için kâğıt kalem istemişti. Vermiş olsalardı şunları yazardı:

“Barsad, Cly, Defarge, Kin ve Jüri üyelerini görüyorum. Eski despotların yerine geçenlerin saflarındalar. Eskilerin işi bitmeden yenileri de yok edecek şu aletle ölüme gittiler. Bu karanlığın içinden güzel bir kent, pırl pırl güzel insanların çıktığını görüyorum. Gerçekten özgür olma istekleri var olan bu insanların çaba ve yenilgilerinde bugünün kötülüklerinin ve bir önceki zamanın kötülüklerinin kendilerini tükettiklerini

görüyorum.

“Yaşamımı feda ettiğim kişileri görüyorum. Bir daha göremeyeceğim ülkemde mutlu, huzurlu ve rahatlar. Onu görüyorum. Kucağında adımı taşıyan bir çocuk var. Baba-sını görüyorum. Yaşlı, iki büklüm ama benliğini bulmuş, hastalarına sadık. Huzurlu. Eski dostları olan iyi ve yaşlı adamı görüyorum. Onları bir on yıl daha dostluğu ile zenginleştirecek ve huzurda gözlerini kapayacak.

“Onların ve soylarından geleceklerin yüreklerinde kut-sal bir yerim olacağını görüyorum. Onu görüyorum. Yaşlı bir kadın ve bugünün yıldönümünde ağlıyor. Onları yaşamlarını tamamlamış, toprak ananın kucağında yan yana yatarken görüyorum. Ruhları bile bana saygı ve sevgi duyuyor. Birbir-lerine duyduklarından bile fazla. Bunu biliyorum.

“Bağrına bastığı ve adımı taşıyan çocuğu görüyorum. Bir zamanlar avukat olarak benim yürüdüğüm yolda yürü-yor. Onu davayı kazanırken görüyorum. Benim adım da onun sayesinde parlıyor. O yola verdiğim zararın silindiğini görüyorum. Onun en adil yargıçlardan biri olduğunu görüyorum. En saygın insanların arasında... Yerine bırakacağı bir altın saçlı çocuğu olduğunu görüyorum. Bugünün çarpıklığından en ufak kalıntı taşımayan bir çocuk. O çocuğa benim öykümü anlatacak...

“Bugüne dek yaptığım iyi, en iyi şey bu. Yakında kavu-şacağım huzurun bugüne dek yaşadıklarımın en iyisi olacağını biliyorum.”

BİTTİ

OCR/Tarama: Bilinmiyor

Düzeltili ve E-Tasarım: KaraGarga

<http://kitaplik.wordpress.com>